KARAMAN İBRAHİM BEY İMARETİ YAPI TOPLULUĞU

113370

Arzu KARAGÖZ

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Sanat Tarihi Anabilim Dalı için öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır

Ankara
Ekim, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, Jürimiz tarafından Sanat Tarihi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan ----------
Yrd. Doç Nermin Şaman DOĞAN

Üye ----------
Prof. Dr. Halit ÇAL

Üye ----------
Yrd. Doç. Fatih MÜDERRİSOĞLU

Üye ----------
Öğr. Gör. Dr. Turgay YAZAR

Üye----------
Öğr. Gör. Dr. Macit TEKİNALP

Üye----------

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../.....

Prof. Dr. Nuran ÖZYER
Enstitü Müdürü

ÖZET

14. Yüzyıl Anadolu beyliklerinden biri olan Karamanoğulları, Osmanlılar'dan sonra Anadolu'da en uzun süre varlığını devam ettiren beyliktir. Moğol baskıları sonucu Orta Asya'dan gelen beylik üyelerinin, kısa süre içinde birliği sağlayarak otorite oluşturmalarında, Türklük'e ve Türkçe'ye verdikleri önemin de katkısı bulunmaktadır.

II. İbrahim Bey'in dönemi, Karamanoğulları'nın en parlak dönemidir. İbrahim Bey politik ve ekonomik açıdan rahat bir ortam oluşturmuş, bunu sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklemiştir. Özellikle ele geçirilen yerlerde imar faaliyetlerinin başlatılmasına özen gösteren İbrahim Bey'in, Karaman'da yaptırdığı İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu, önemli eserler arasında sayılmaktadır. Vakfiyesine göre 835 H./ 1432 M. yılında yaptırılan imaretin tarihi kaynaklarda, yapıldığı dönemde geniş bir bahçenin içinde yer aldığı, etrafının çeşitli meyve ağaçları ile çevrili olduğu ve basık bir giriş kapısından içeriye girildiği belirtilmektedir. Günümüzde sözü edilen bahçesi yıkılmış, imaret etrafından yol geçirilmiştir. İstanbul Topkapı Sarayı Arşivi'nde 5318 numara ile kayıtlı olan vakfiyesine göre, mescid, dar-ül huffaz, dar-ül kurra, aşevi ve misafirhaneden oluşan bir yapı topluluğu olarak inşa edilen imaret, günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. İbrahim Bey'in türbesi, imaret batı duvarı güneyine bitişiktir. İbrahim Bey'in kendi tuğrasının bulunduğu vakfiyelerle, sonradan hazırlanan diğer vakfiyelerde türbeden söz edilmemesi, yapının imarete sonradan eklendiğini düşündürmektedir. Son hali ile imaret, mescidi, türbesi ve imaret kuzey cephesinin karşısında bulunan çeşmesi ile varlığını devam ettirmektedir.

Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu bizce, Selçuklu, Karamanoğulları ve Erken Osmanlı dönemlerinin mimari ve süsleme özelliklerini de içinde barındırmaktadır. Çalışmada, toplulukta yer alan yapıların plan iç ve dış tasvir

malzeme-teknik ve süsleme açısından ele alınarak, benzer yapılarla karşılaştırılarak, değerlendirilmesi amaçlanmış, yapı topluluğunun, dönemi içerisindeki konumu ve önemi belirtilmeye çalışılmıştır.

SUMMARY

One of the Anatolian Tristes of 14th century, Karamanogulları Trite after the Ottomans are second trite which had existed longest period in Anatolia. Trite members had moved to the Anatolia from Middle Asia as a result of the severe pressures of the Moguls, and the reason they were united in a very short period is because the value they had given to their Turk Nationality and their language.

The Ibrahim Bey (which is the founder of our construction) period was the most bright period of the Karamanogulları Trite. Ibrahim Bey had established a very comfortable environment in political and economical angles and supported the cultural activities. Especially in newly seized places he had started the recontruction works immediately. The Ibrahim Bey Imaret Contstruction Group which had been built in Karaman is among the very important menuments. According to trust deed, the charitable establishment which had been built in 835 Hegira/ 1432 A. D., had been located in a vast garden surrounded by the many fruit trees and has a sunken entrance door quated from historical resources. Nowadays the courtyard walls are collapsed and the surroundings of the construction is encirled by the road. In Istanbul Topkapı Palace Archive, according to trust deed registred as 5318, the charitable establishment had constructed with masjid, dar- ul huffaz, dar- ul kurra, cookhouse and inn construction parts, but as of present only the masjid remains of the whole construction. The Ibrahim Bey's Shrine which had built after Ibrahim Bey's dead is adjoined to the west wall of the charitable establishment. In both Ibrahim Bey's own charitable establishment where his tura is located and the other charitable establishment added on later, there is no mentioned of Ibrahim Bey's Shrine thus the researchers are in aggrement that the charitable establishment had been added on later. It still exits with charitable establishment masjid, shrine and the fountain accross the north front of the charitable establishment.

The Ibrahim Bey Imaret Construction Group harbours the architecture and decorations attributes of the Karamanoglu Period, the previous period and later period works had been also used. The purpose of this study is to study the plan, interior and exterior description, material- technique and decoration the construction in charitable establishment construction group and to appraisal of comparasion them with similiar constructions also to point out the position and importance of the construction group in the period they had been built.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....i

SUMMARY.....iii

İÇİNDEKİLER.....v

LEVHA LİSTESİ.....viii

ÖNSÖZ.....xiii

I. GİRİŞ.....1

1. Konu, Amaç, Yöntem.....1

2. Konuyla ilgili Kaynaklar.....4

II. COĞRAFİ DURUM.....10

III. TARİHÇE.....11

1.Türk Dönemi Öncesi.....11

2.Türk Dönemi.....13

IV. KATALOG.....28

VI.1. KARAMAN İBRAHİM BEY İMARETİ YAPI TOPLULUĞU.....28

1.1. İMARET.....28

1.1.1. Kitabe.....29

1.1.2.Vakfiye.....35

1.1.3. İbrahim Bey İmareti Yapım Tarihi ve Banisi.....47

1.1.4.Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu.....47

1.1.5. Plan Tanıtımı.....48

1.1.6. Dış Tasvir.....50

1.1.7. İç Tasvir.....51

1.1.8. Malzeme-Teknik.....53

1.1.9. Süsleme.....54

IV.1.2. TÜRBE.....62

1.2.1.Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu.....62

1.2.2. Plan Tanıtımı.....62

1.2.3. Dış Tasvir.....63

1.2.4. İç Tasvir.....63

1.2.5. Malzeme-Teknik.....64

1.2.6. Süsleme.....65

1.2.7. Tarihlendirme.....66

IV.1.3. ÇEŞME.....67

1.3.1. Plan Tanıtımı.....67

1.3.2. Dış Tasvir.....67

1.3.3. İç Tasvir.....67

1.3.4. Malzeme-Teknik.....68

1.3.5. Süsleme.....68

1.3.6. Tarihlendirme.....68

V. DEĞERLENDİRME.....69

V.1.Yapı Tipi.....69

V.2. Malzeme-Teknik.....76

V.3. Süsleme.....77

VI. SONUÇ.....86
KAYNAKÇA 89
EKLER
LEVHALAR

LEVHA LİSTESİ

Levha 1. İbrahim Bey İmareti, Rölöve Planı

(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

Levha 2. İbrahim Bey İmareti, Alt Kat Rölöve Planı

(Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden değiştirilerek)

Levha 3. İbrahim Bey İmareti, Üst Kat Rölöve Planı

Levha 4a. İbrahim Bey İmareti, Doğu Cephe Duvarı Rölövesi

(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

b. İbrahim Bey İmareti, Doğu Cephe Duvarı Kesiti

(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

Levha 5a. İbrahim Bey İmareti, genel görünüm

b. İbrahim Bey İmareti, doğu cephe genel görünüm

Levha 6a. İbrahim Bey İmareti, doğu cephe ayrıntı

b. Doğu cephe, ayrıntı

Levha 7a. İbrahim Bey İmareti, güney cephe genel görünüm

b. İbrahim Bey İmareti, güney cephe pencere

Levha 8a. Güney cephe, pencere orijinal şebeke

b. İbrahim Bey İmareti, güney cephe batı bölüm

Levha 9a. İbrahim Bey İmareti, batı cephe genel görünüm

b. Batı cephenin güneyi, türbe

Levha 10a. Batı cephe üst kat pencereleri, ayrıntı

10b. İbrahim Bey İmareti, son cemaat yeri, örtü sistemi üstten görünüm

Levha 11a. İbrahim Bey İmareti, kubbe, üstten görünü

11b. İbrahim Bey İmareti, minare

Levha 12a. Minare, ayrıntı

12b. Minare pabuçluk, ayrıntı

Levha 13a. Minare gövdesi, ayrıntı

13b. Minare gövdesi, ayrıntı

Levha 14a. Minare şerefe altı, ayrıntı

14b. Minare petek kısmı, ayrıntı

Levha 15a. İbrahim Bey İmareti, portal

15b. Portal, ayrıntı

Levha 16a. Portal, ayrıntı

16b. Portal, kuşatma kemeri, ayrıntı

Levha 17a. Portal, kuşatma kemeri, ayrıntı

17b. Portal, basık kemerli kapı, ayrıntı

Levha 18a. İbrahim Bey İmareti, giriş eyvanı

18b. Giriş eyvanı, doğu duvar, niş ayrıntı

Levha 19a. Avlu, kuzey kanat

19b. Giriş eyvanı, kemer, ayrıntı

Levha 20a. Giriş eyvanı, kemer süslemesi

20b. Avlu, doğu duvara bakış

Levha 21a. Avlu, güney kanat ana, ve yan eyvanlar

21b. Avlu, ana eyvan, ayrıntı

Levha 22a. Avlu, ana eyvan mihrap, ayrıntı

22b. İbrahim Bey İmareti, orijinal mihrabı

(İstanbul Çinili Köşk)

Levha 23a. Orijinal mihrap, ayrıntı

(İstanbul Çinili Köşk)

23b. Orijinal çini mihrap, bordür ayrıntı

Levha 24a. Ana eyvan, doğu duvar, çini ayrıntı

24b. Ana eyvan, batı duvar, çini ayrıntı

Levha 25a. Ana eyvanın, doğusundaki mekanın, kapısı üzerinde

yer alan taş vakfiye

25b. Ana eyvanın, batısındaki mekanın, kapısı üzerinde

yer alan taş vakfiye

Levha 26a. Batı mekan, türbeye açılan pencere

26b. İbrahim Bey İmareti, kubbe

Levha 27a. İmaret, ikinci kat, kuzey kanat

27b. İmaret, ikinci kat, kuzey kanat, orta bölüm

Levha 28a. İmaret, ikinci kat, kuzey kanat, orta mekanın,

avluya açılan penceresi

28b. İmaret, ikinci kat kuzey kanat, doğudaki mekan

Levha 29a. İmaret, ikinci kat, doğu kanat

29b. İmaret, ikinci kat, batı kanat

Levha 30a. İbrahim Bey İmareti, Ahşap Kapı Kanatları

(İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

30b. Kapı kanadı, ayrıntı

Levha 31a. İbrahim Bey İmareti Ahşap Kapı Kanadı (?)

(İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

31b. Kapı kanadı, ayrıntı

Levha 32a. Kapı kanadı, ayrıntı

32b. İbrahim Bey Türbesi, üstten genel görünüm

Levha 33a. Türbe, batı cephe

33b. Türbe, kuzey cephe portal

Levha 34a. Türbe, portal, ayrıntı

34b. Türbe, portal, süsleme ayrıntı

Levha 35a. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

35b. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

Levha 36a. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

36b. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

Levha 37a. Türbe, alt kat giriş kapısı

37b. Türbe, alt kat, giriş kapısı, ayrıntı

Levha 38a. Türbe, külah ayrıntı

38b. Türbe, sandukalar

Levha 39a. Türbe, sandukalar, ayrıntı

39b. Sanduka Motiflerinin çizimi

(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

Levha 40a. Karaman İbrahim Bey İmareti Çeşmesi Rölöve planı

(M. Denktaş, 2000)

40b. İbrahim Bey Çeşmesi, üstten görünüm

Levha 41a. Çeşme, güney cephe genel görünüm

41b. Çeşme, süsleme ayrıntı

Levha 42. Çeşme, süsleme, ayrıntı

ÖNSÖZ

' Sanat tarihi, kültür ve insanlık gelişimi arasındaki değişmez bir köprüdür. '

B. Cömert

Tarih, gelişmiş toplumların ilerleme süreçlerinde, onlara ışık tutan bir bilimdir. Sanat tarihi ise toplumların, sosyo- kültürel gelişimlerine, dün- bugün bağlamında, yeni ufuklar açan, kültürel mirası aktaran bir disiplindir.

Çağlar boyunca pek çok uygarlıkların kurulduğu Anadolu, sanat tarihi açısından önemli sanatsal yapıları barındıran, şehirlere sahiptir. Çalışmamızda ele alınan Karaman da böyle bir yerleşim yeridir. İlk çağlardan bu yana yerleşim bölgesi olma özelliğini hiç kaybetmeyen Karaman, çalışmamızın konusu olan İbrahim Bey İmareti'ni de, diğer pek çok değerli abideler gibi içinde barındırmaktadır. Bu çalışmada, 14., 15., yüzyıl Anadolu Beylikleri'nden biri olan Karamanoğulları Beyliği Dönemi'nde inşa edilen İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu'nu oluşturan yapıların, mimari ve süsleme özellikleri açısından tanıtılması ve önceki, çağdaşları ve sonraki yapılarla karşılaştırılması amaçlanmıştır. Ayrıca yapı topluluğunun, Beylikler Dönemi yapıları içerisindeki önemi belirtilmeye çalışılmıştır.

Bu önemli konuyu seçmemde yardımcı olan, beni yönlendiren ve çalışmalarım sırasında manevi desteğini esirgemeyen, sayın hocam Yrd. Doç. Nermin Şaman Doğan'a teşekkürü borç bilirim.

Çalışmamın hazırlanması aşamalarında bana yardımcı olan Yrd. Doç. Cahit Doğan'a, Öğr. Gör. Dr. Turgay Yazar'a, Arş. Gör. H Mustafa Akkaya'ya, ve Özer Gülbahar'a teşekkür ederim.

Arzu Karagöz

I.GİRİŞ

1. Konu, Amaç ve Yöntem:

Çalışmamızda, Anadolu Beylikleri arasında uzun süre etkinliğini sürdüren Karamanoğulları Beyliği'nin önemli yerleşmelerinden Karaman / Larende'de yer alan, günümüzde imaret, türbe ve çeşmeden oluşan İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu'nun tanıtılması ve 14-15. yüzyıllarda Anadolu'da inşa edilmiş olan benzer işlevli yapı / yapı toplulukları içindeki yeri ve öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. Karamanoğulları Beyliği'nin Osmanlılar'la mücadele ettiği, Memluklu hakimiyetini tanıdıkları bir ortamda inşa edilen yapı topluluğu, hiç kuşkusuz dönemin önemli eserlerindendir. Genel yayınlarda tanıtılan, ancak vakfiyeleri dışında, ayrıntılı olarak incelenmeyen imaret yapı topluluğu monografik olarak tanıtılacaktır.

Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu adlı çalışmamız yedi ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümü, çalışmanın konu, amaç ve yönteminin belirtildiği ilk bölümdür. Ayrıca bu bölümde, metin oluştururken yararlandığımız ikinci el kaynaklar da tanıtılmaktadır.

İkinci bölümde, Karaman'ın Coğrafi Konumu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, Karaman'ın tarihsel gelişiminin verildiği Tarihçeden oluşur ve Türk Dönemi Öncesi ve Türk Dönemi alt başlıkları altında ele alınmıştır. Türk Dönemi Öncesi, Karaman'ın yerleşim gördüğü ilk çağlardan başlayarak, Türk Dönemi'ne kadar geçirdiği devreyi kapsarken, Türk Dönemi, Anadolu Selçuklu Beyliği'nden başlayarak Karamanoğulları Beyliği, Erken Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti dönemini içermektedir. Yapı topluluğunun inşa edildiği Karamanoğulları Beyliği dönemi bu bölüm içinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Dördüncü bölüm, Katalog bölümüdür. Bu bölümde yapı topluluğunu oluşturan imaret, türbe ve çeşme tanıtılmıştır. İmaret kısmı oluşturulurken ilk önce portalinin üzerinde yer alan kitabesi ve Topkapı Sarayı Arşivinde bulunan ilk ve ilave vakfiyeleri gözden geçirilmiştir. Vakfiyede imaretin "mescid, darulkurra, darulhuffaz, mutfak ve misafirhane"den oluştuğu belirtilmektedir. Bina üzerinde yapılan incelemede bu birimlerin plan üzerinde nerede bulundukları belirlenememiştir. Bina restorasyonlar sonrası cami haline dönüştürülmüştür. İmaretten bahseden yayınlarda da sözü edilen birimlerin plan içerisinde nerelerde olduğu belirtilmemektedir. Çalışmamızın Değerlendirme Bölümünün yapı tipi alt başlıklı kısmında görüleceği gibi imaret iki plan özelliğine göre incelenmiştir. Bunlardan birisi Anadoludaki kapalı avlulu medreselerin plan şeması, diğeri ise Erken Osmanlı Devrinde uygulanmış olan Ters t / zaviyeli plan şemasıdır. Her iki plan özelliklerine dayandırılarak mescid ve medrese odalarının plan üzerindeki yerleri tahmin edilse de, mutfak ve öğrencilerle misafirlerin kalması için düzenlenmiş mekanların yerleri tespit edilememiştir. İki katlı olan binanın üst katı doğu ve batıda kuzey güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen mekanlar biçimindedir ve doğudaki dikdörtgen mekana kuzey kanatta doğu ve batıda dikdörtgen ortada ise kare planlı üç odadan geçilerek, batıdaki dikdörtgen makana ise kuzey kanadın batısında yer alan odadan geçilerek ulaşılmaktadır. Bizce ikinci kattaki mekanlar öğrenci ya da misafirlerin yatma ihtiyaçlarını karşıladıkları yerler olmalıdır. Vakfiyede bahsedilen mutfak olarak kullanılan mekanın varlığını belirtecek bir kanıt ise bulunamamıştır. İmaretin vakfiyesinde belirtilen birimlerin plan üzerinde kesin olarak belirlenememesi buna rağmen bitişiğindeki türbe ve kuzey cephesinin karşısında yer alan çeşme ile bir topluluk oluşturması nedeniyle çalışmamıza başlık olarak İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu adı verilmiştir. İmaretin kitabe ve vakfiyesi verildikten sonra, yapım tarihi ve banisi hakkındaki bilgilere geçilmiş, geçirdiği onarımları belirtilmiş plan, iç ve dış tasvir, malzeme-teknik ve süsleme özellikleri üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın Levhalar Bölümünde, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki plandan yararlanılarak çizilen imaret ilk kat planında, İbrahim Bey'in türbesinin planı da yer almaktadır. Bunun nedeni türbenin imaretin batı duvarı güneyine bitişik olmasıdır. Biz çizilen ilk kat planına çeşme planını da dahil ederek topluluk içinde yer alan imaret,

türbe ve çeşmenin tek bir plan içerisinde bir bütün olarak gösterilmesini olanak sağladık. Ayrıca imaretin üst kat planı da yerinde yapılan ölçümler sonucunda, alt kat planından da yararlanılarak oluşturulmuştur. Katalok Bölümünde türbenin tanıtıldığı bölüm, plan, iç ve dış tasvir, malzeme-teknik, süsleme ve tarihlendirme kısımlarından oluşmaktadır. Kitabesi olmayan ve imaret vakfiyesinde adına rastlanmayan yapının tarihinde kesinlik bulunmadığından, plan ve süsleme özellikleri incelendikten sonra tarihlendirilmesi uygun görülmüştür. İmaret çeşmesi de plan, iç ve dış tasvir, malzeme-teknik ve süsleme özellikleri verildikten sonra tarihlendirilmeye gidilmiştir. Yapıdan bağımsız olarak konumlandırılmış çeşme mimari ve süsleme özellikleri göz önünde bulundurularak tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

Değerlendirme çalışmamızın Beşinci bölümüdür. Bu bölümde, Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu içinde yer alan yapıların, plan, malzeme-teknik ve süsleme açısından kendinden önceki, çağdaşı ve sonraki yapılarla karşılaştırması yapılarak inşa edildiği dönem olan Karamanoğulları Dönemi içindeki yeri saptanmaya çalışılmıştır. İmaret yapı topluluğu hakkında kaynak taraması yapılırken, topluluk içindeki yapıların daha önceki yayınlarda, Anadolu Selçuklu Dönemi plan şemalarına göre incelendiği görülmüştür. Özellikle imaret, yayınlarda, kapalı avlulu medrese plan şemasına sahip yapılar içinde değerlendirildiği için bu plan şemasına göre incelenmiştir. Böyle olmakla beraber yapının kapalı avlu ve ibadet mekanı şeklindeki ana eyvan düzenlemesinin, inşa edildiği yıllarda görülen ters t tipi / zaviyeli plan şemasına sahip yapılarla benzerlik göstermesi sebebiyle bu plan şeması içinde de değerlendirilmesi yapılmıştır. Topluluktaki diğer yapılardan türbe, imarete bitişik olması nedeniyle mimari açıdan kendisi gibi bağımsız olmayıp, bir kenarıyla yapıya bağlanan örneklerle karşılaştırılmış, çeşme ise yapıdan bağımsız olması nedeniyle bir yapıdan bağımsız konumlandırılmış, kendinden önceki, çağdaşı ve sonraki çeşmeler ile karşılaştırılmıştır. Değerlendirmenin malzeme-teknik ve süsleme kısmında imaretin, Anadolu'daki kapalı avlulu plan şeması gösteren Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi medreseleri, inşa edildiği dönem olan Karamanoğlu Dönemi yapıları ve Erken Osmanlı Dönemi yapıları ile, türbe ve çeşmenin ise

mimari açıdan karşılaştırıldıkları yapılarla benzerlik ve farklılıkları bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışma Sonuç bölümü, kaynakların verildiği Kaynakça, İmaretin Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde, Teşhir Kutusu 31 numarada bulunan yeni Türkçe yazılı ilk ve ilave vakfiyeleri ile İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın " Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmareti Vakfiyesi" adlı makalesinden alınmış vakfiyelerin Arapça metninin verildiği Ekler bölümü ve, plan, kesit ve fotoğrafların yerleştirildiği Levhalar bölümü ile sonlandırılmıştır.

2. Konuyla İlgili Kaynaklar:

Seyahatname:

DAVIS, R. E.

1879 Life in Asiatic Turkey A Journal of Travel in Cılıcıa, Isaura, and parts of

Lycaonia and Cappodocia

London: Edward Standford, 55, Charing Cross, S.W., 289-299.

Güney ve Orta Anadolu şehirlerini inceleyerek, değerlendirmelerde bulunan seyyah, Karaman'ın genel görünüşü, mimarisi ve yerleşik nüfusu hakkında bilgiler vermektedir. Bir dere tarafından bölünen ağaçlık bir bahçe içinde bulunduğunu belirtiği imaret yapı topluluğunun, ana eyvanının duvarlarında bulunan çinilerinden ve ahşap kapı kanatlarının süslemesinden de bahsetmektedir.

Yayınlar:

TOTAYSALGIR, Gaffar

1944 Karaman (Larende)

Konya: Yeni Kitap Basımevi, 34- 45.

Yayında İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu'nu oluşturan imaret, türbe ve çeşme incelenmektedir. İmaret portalinin ve ana eyvanın iki yanındaki odaların kapıları üzerinde yer alan kitabeler ile, imaret kapı kanatları üzerinde yer alan yazıların, arapça orijinalleri ve tercümeleri de ayrıntılı bir biçimde ele alınmaktadır.

DIEZ, E., O. ASLANAPA, M. M. KOMAN

1950 Karaman Devri Sanatı.

İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 67-85.

Eserde, Karamanoğulları döneminde inşa edilen yapılardan, günümüze ulaşanları topluca verilmektedir. Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti'nin plan ve süslemesi hakkında bilgilere de yer verilen eserde yapıdan mescit, medrese, darulkurra ve tabhaneden oluşan bir yapı topluluğu olarak bahsedilmekte, bitişiğinde İbrahim Bey'in türbesinin, kuzey cephesinin karşısında da çeşmesinin bulunduğu belirtilmektedir.

KONYALI, İ. Hakkı

1967 Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri

İstanbul: Baha Matbaası, 405 - 450.

Araştırmacı, eserinde, Muslih-id-din tarafından 881 H./ 1476 M. yılında Fatih Sultan Mehmed'in emriyle yazılan, Karaman Eyaleti Evkaf Defteri'nde, Larende vakıflarının başında yer alan imaret binasının, "mescid, dar-ül huffaz, dar-ül kurra ve misafirhane" den oluşan bir topluluk olarak inşa edildiğini

söylemektedir. İmaret son cemaat yerinin kubbelerinin yıkılmış olup, taş ve mermer sütunlarının yok olduğunu belirttikten sonra bu bölümün daha önce beş kubbe ile örtülü olabileceğini, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan onarım sonucu ise üç yuvarlak iki beşik kubbe ile yenilendiğini ve soldaki sütunlardan birinin sütun başlığının, imaret önünde yapılan kazı sonucu çıkartılmış orijinal sütun başlığı olarak, onarım sırasında kullanıldığını belirtmektedir.

SÖZEN, Metin

1977 Anadolu Medreseleri, Selçuklu ve Beylikler Devri II.

İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, 34-39.

Yazarın, Anadolu'daki Selçuklu ve Beylikler dönemi medreselerini incelediği iki ciltlik kitabının ikinci cildinde, kapalı avlulu medreseler tanıtılmaktadır. Yayında çalışmamızın konusu olan İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu, Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti başlığı altında ele alınmıştır. Araştırmacı 1962 yılında, imaret onarılmadan önce yaptığı incelemede, son cemaat yerinin bulunmadığını, daha sonraki incelemesinde ise kubbelerle örtülü bir son cemaat yerinin eklenmiş olduğunu söylemektedir. Basık kemerli kapıdan girilerek ulaşılan giriş eyvanının, üzeri kubbe ile örtülü avluya açıldığını belirterek, avlu etrafında yer alan eyvanlardan, köşelerde kubbe ile, yanlarda ise tonozla örtülü mekanlardan ve imaretin ikinci katındaki misafirhane olarak kullanıldığını söylediği birimlerden bahsetmektedir.

GÜLCAN, D. A.

1983 Karamanoğlu II. İbrahim Bey ve İmareti Tarihçesi.

Karaman: Doğuş Matbaası, 10- 93.

Eserde, Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in, Karaman'daki imaretinin konumu, banisi ve tarihinden bahsedilmiştir. Mimari ve süsleme özellikleri

açısından ele alınan eserde yapıldığı dönemde imaret yapı topluluğu'nun, sağ tarafından bir derenin geçtiği ve imarete basık ve geniş bir giriş kapısı ile girildiği belirtilmektedir. İmaret binasının ön cephesinin, sivri kemerlerle teşkilatlandırılıp, ortadaki kemerin, portal şeklinde içeriye açıldığı ve imaretin Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan kapı kanadının, ceviz ağacından yapılmış olduğu da verilen bilgiler arasındadır.

ÖZÖNDER, Hasan

1984 Karamanoğlu İmareti ve Vakfiyesi, II. Vakıf Haftası 3-9 Aralık 1984 (Konuşmalar ve Tebliğler),

Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 127- 130.

Araştırmacı, Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu içinde yer alan imaret binasınının, mimari ve süsleme özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Ayrıca çalışmada mescidin, kitabe ve vakfiyesine de değinilmektedir.

TEMİZSOY, İ., V. UYSAL

1985 Karaman

Konya: Karaman Müzesi Eski Eserleri Koruma ve Yaşatma Kültür Turizm Derneği Yayını, 85- 92.

Karaman'da yer alan eski eserlerin tanıtıldığı yayında, İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu'nda yer alan yapılar, plan ve süsleme özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Çalışmada, imaretin kitabesine göre Karamanoğlu II. İbrahim Bey tarafından 1433 yılında yaptırıldığı, mescit, tabhane, medrese ve aşevinden oluşan bir yapı topluluğu şeklinde inşa edildiği, bitişiğinde türbesinin, kuzey cephesinin karşısında da çeşmesinin yer aldığı belirtilmektedir.

UYSAL, A. ,N. ALODALI, M. DEMİRCİ

1992 Dünü ve Bugünü ile Karaman Kültür–Tarih–Coğrafya.

Konya: Karaman Yunus Emre Kültür Derneği Yayınları, 491-492, 504,533.

Karaman'ın coğrafi, tarihi, siyasi, sosyal ve ekonomik durumundan bahsedilen yayında, Karamanoğulları Dönemi'ne ve Karamanoğulları'nın bıraktıkları kültürel değerlere de yer verilmiştir. Yayında, İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu: mescid, mutfak, darulhuffaz, darulkurra, misafirhane ve türbeden oluşan bir yapı topluluğu olarak tanıtılmaktadır.

SAPANCALI, H. Hüseyin

1993 Karaman Ahval–i İctimaiye Coğraffiye ve Tarihhiyesi. 1338 R./1341H.

Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları 48-53.

Yazar, eserinde, İbrahim Bey İmareti'nin iki katlı bir yapı olduğunu, alt kat doğu ve batı kanatlarda toplam altı adet penceresiz ve kubbeli oda ile güney kanatta ortada mescid ve iki yanında dersane odalarının bulunduğunu söylemektedir. Yazar üst kata on basamaklı merdivenle çıkıldığını, merdivenin güney-kuzey doğrultusunda iki metre genişliğinde, on metre uzunluğunda bir salona açıldığını, salonun iki ucundan batıya doğru iki salonun daha uzandığını, bahsedilen salonların önceden duvarlara atılan kemerlerle ayrılmış odalar şeklinde olup, duvarlar günümüze ulaşmadığı için, biçimlerinin farklılaşmış olduğunu belirtmektedir. Ayrıca eserde, yapının giriş kapısının üzerinde yer alan kitabesi, mihrabı ve ahşap kapı kanatlarından da bahsedilmektedir.

COŞKUN, Fahri

1995 888/1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri.

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Fakültesi Türk İktisat Tarihi Ana Bilim Dalı, 45,47.

Vakıf tahrir defterinde, II. İbrahim Bey'in, 45 yıllık hükümdarlığı süresince yaptırmış olduğu vakıf müesseselerine de yer verilmiştir. Vakıf tahrir defterinde, Karaman Bey'in, Karaman'daki imaretinin, en büyük gelire sahip olan iki imarethaneden biri olduğunu belirten araştırmacı, vakfedilen yerlere ve vakıf gelirleriyle yapılan harcamalara da yer vermiştir.

DÜLGERLER, O. Nuri

1995 Karamanoğulları Dönemi Mimarisi.

(Yayınlanmamış Doktora Tezi).

İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 36-38, 56-58.

Karamanoğulları yapılarını mimari açıdan değerlendiren araştırmacı eserinde Karaman İbrahim Bey İmareti, Türbesi ve Çeşmesi'ne de yer vermiştir.

DENKTAŞ, Mustafa

2000 Karaman Çeşmeleri

Kayseri: Kıvılcım Yayınları, 19-25.

Karaman'daki tarihi çeşmelerin tanıtıldığı yayında, imaret çeşmesinden de bahsedilmektedir. Eserde çeşmenin mimari ve süsleme özellikleri verildikten sonra tarihlendirmesine gidilmiştir. Kitabesi olmayan, imaret vakfiyesinde adı geçmeyen ve inşa tarihi bilinmeyen çeşme, süsleme özelliklerine göre tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

II. COĞRAFİ DURUM

İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alan, Akdeniz Bölgesi'nde de toprakları bulunan, kuzeyde Konya, kuzeybatıda Antalya ve Isparta illeriyle sınırları olan Karaman, Orta Toros Dağları'nın kuzey eteğindedir. Yüzölçümü 9590 km^2., deniz seviyesinden yüksekliği 1033 m.olan Karaman 36°11' kuzey paralelleri ile 32°12', 34°2' doğu meridyenleri arasında yer almaktadır (Uysal, A., N. Alodalı, M. Demirci 1992:79). Karaman'ın doğusunda, Ereğli, Karapınar/Sultaniye, batısında Bozkır, Hadim, Çumra, güneyinde Mut ve Ermenek ilçeleri bulunur (Sapancalı 1993:25). Sınırları içinde bulunan arazinin, üçte ikisi dağlıktır. Karaman'ın batısında, Hacı Baba Dağı ve Kazım Karabekir ilçe sınırları içinden yer alan Toros Dağları, güneyinde Toros Dağı silsilesinden olan Geyik ve Bolkar Dağları, kuzeyinde Karadağ, doğusunda ise Musa–Yülek ve Çavdarlı tepeleri bulunur (Uysal, A. N. Alodalı, M. Demirci 1992:25). Kuzeyinde bulunan Karadağ, Karaman'ın en yüksek dağıdır (Hamilton 1842:320). Güneyde Toros Dağları üzerinde bulunan Karaman - İçel Karayolu'nun geçtiği Sertavul Beli (Geçidi), İç Anadolu'yu, Akdeniz Bölgesi'ne bağlayan önemli geçitlerden biridir. Karaman'ın Akdeniz Bölgesi sınırları içinde bulanan Ermenek, Sarıveliler ve Başyayla ilçeleri ile asıl Göksu Nehri'ni oluşturan iki kolu, Orta Toros Dağlarının dik ve uçurumlu yüzey şekilleri, Taşeli (Kilikya) Platosu'nu meydana getirmiştir. Ermenek ilçesi Kazancıl Kasabası'ndan ve Gülnar üzerinden Anamur'a, diğer bir geçitten de Alanya'ya ulaşılmaktadır. Ermenek'i Karaman'a bağlayan Yellibel Geçidi de, dağlık Orta Toroslar'dan geçişi sağlar. İlin dağlık kesimlerinde yaylalara rastlanmaktadır (Uysal, A., N. Alodalı, M. Demirci 1992:25). İbrala, Gödek ve Göksu akarsuları tarafından sulanan Karaman'ın doğusunda Çavuş

Gölü yer alırken, Karadağ' ın kuzeyinde Süleyman Hacı Gölü, kuzeydoğusunda Suğla Bataklığı yer almaktadır (Sapancalı 1993:33).

III. TARİHÇE

1. TÜRK DÖNEMİ ÖNCESİ:

Karaman ve çevresinin tarihi, Neolitik Dönem'e kadar uzanmaktadır. Karaman'ın batısında bulunan Çumra İlçesi merkezinin 11 km. kuzeyindeki Çatalhöyük, bütün Ön Asya'nın en büyük Neolitik yerleşmesidir. Höyük "doğu" ve "batı" olmak üzere iki yerleşim yerinden oluşur. Erken Neolitik Çağ tabakaları, doğuda yer alan yerleşim merkezindedir (Sevin 1997:36). Çeşitli çakmaktaşı, tören kamaları, obsidyen aynalar, ok ve mızrak uçları çıkan buluntular arasındadır (Akurgal 1992:227-228).

Karaman çevresinin Kalkolitik dönemde de yerleşim gördüğü anlaşılmaktadır. Karaman'ın 13 km. kuzeydoğusundaki Can Hasan Köyü'nün sınırları içinde yer alan Can Hasan Höyüğü, Neolitik Çağ'ın en erken evrelerinden (M.Ö.6500) başlayarak yerleşime uğramıştır (Sevin 1997:58). Bu dönemden kalma çoğu obsidyenden yapılmış kazıyıcılar, dilgiler dönem hakkında bilgi vermektedir. Höyük Neolitik dönemden sonra, Kalkolitik dönemde de iskan edilmiştir. M.Ö. 6000 – 5000 yıllarına tarihlenen Kalkolitik katmanlarda ele geçen buluntular arasında çark yapımı bezemeli keramikler, kilden çeşitli insan ve hayvan heykelcikleri ve bakır buluntular dikkat çeker (Frenc 1967:12).

Karaman'ın kuzeyinde yer alan Karahöyük'de yapılan kazı çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre, Kalkolitik Dönemi, İlk Tunç Çağı izlemektedir. İlk Tunç Çağı'na tarihlenen katmanda, çanak çömlek ve başka buluntular ele geçirilmiş, döneme ait büyük bir yapının da bir bölümü ortaya çıkarılmıştır (Alp 1981:25). İlk Tunç Çağı'na tarihlenen başka bir yerleşim yeri de, Karaman'ın kuzeydoğusunda bulunan Karapınar İlçesi'nin doğusunda yer alan Ali Tepesi'dir. Tepede ele geçirilen çanak çömlek Karapınar'da erken devirlerden itibaren yerleşmenin olduğunu göstermektedir. Karahöyük, Orta Tunç Çağında ve

Hititler Dönemi'nde de yerleşim görmüştür. Orta Taş Dönemi'ne ait çark yapımı çanak çömleklerin yanı sıra Hititler Dönemi'nden kalma mühür, çanak, çömlek, figür gibi buluntular dönem hakkında bilgi vermektedir (Akurgal 2000:148-149).

Hitit İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Karaman'ın batısında Beyşehir-Konya yolu yakınında bulunan "Fasıllar Anıtı" ve Beyşehir'in 22 km kuzeyinde bulunan "Eflatun Pınar Anıtı" Hitit Sanatı'nın önemli yapıtları arasındadır. Geç Hitit Dönemi'ne tarihlenen Karaman'ın kuzeydoğusunda konumlanan Ereğli'nin 12 km. doğusunda bulunan "İvriz Kaya Kabartması", ve 46 km. uzaklıktaki Ambarderesi Kaya Kabartmaları M.Ö.800'lere tarihlenmektedir (Akurgal 2000:148–149).

Bölge M.Ö. 750'den sonra Orta ve Güney Doğu Anadoluya hakim olan Friglerin, (Akurgal 1999:265), 6. Yüzyıl ortalarında da bütün Anadolu gibi Perslerin egemenliğine girmiştir (Baykara 1988:15).

Klasik devirlerde Lykaonia bölgesinde Laranda olarak adlandırılan Karaman, Hellenestik Dönem'de (M.Ö. 334) İskender'in egemenliği altına girmiştir (Özsait 1982:343; Baykara 1990:16). İskenderin ölümü üzerine M.Ö. 322' den sonra Seleukos'un eline geçen Laranda, M.Ö I. yüzyıla kadar Anadolu'daki Hellenestik Krallıklar'ın elinde kalmıştır (Baykara 1990:17).

Karaman Roma Devri'nde Lykaonia'ya dahildir ve mahalli krallardan Derbe Hakimi Tiran Antipatros'un idaresinde bulunmaktadır (Leake 1976:100). M.Ö 29 - 27 yılları arasında Galatia Kralı Amyntas'un eline geçmiştir (Ramsay 1960:416). Strabon Amyntas'ın Isauria'yı Romalılar'dan aldıktan sonra tahrip ederek yerine kendisi için bir ikametgah yaptığını fakat orada inşa ettirdiği surun tamamlanmasını göremeden Homonadeis ülkesini istila ederken Ciliciali'lar tarafından pusuya düşürülerek öldürüldüğünü belirtmektedir (Strabon 1993:50).

Karaman 138-161 yılları arasında Galatia'dan ayrılarak Cilicia'ya ilave edilmiş (Ramsay 1960:416), yüzyılın sonunda Cilicia'dan ayrılarak ayrı bir vilayet olmuştur.325-451 yılları arasında Roma konsül seçimlerine temsil gönderebilecek

kadar önemli bir merkez olan Karaman, 395 yılında Roma imparatoru Theodosius'un ölümüyle, Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Doğu Roma İmparotorluğu bölgesinde kalmıştır (Özsait 1982:405).

Bizans Dönemi'nde Hıristiyanlık'ın önemli şehirleri arasında sayılan Karaman ve çevresinde özellikle Karadağ, Madenşehir, Değle'de 4. ve 5. yüzyıllar arasında yapıldığı sanılan bir çok manastır ve kilise bulunmaktadır. Bu kiliselerin büyük bir kısmının kalıntıları ayaktadır ve yayınlara Binbir Kilise adı ile geçmiştir (Eyice 1971:142).

2. TÜRK DÖNEMİ

Karaman Anadolu'nun diğer şehirleri gibi M.S. 8. yüzyıl başlarından itibaren İslam egemenliğine girmiştir. Şehirde, 487 H./1071 M. yılından itibaren Selçukluların egemenliği görülür. Bizans İmparatoru Romanos Diogenes'in Selçuk hükümdarı Alparslan'a yenilmesiyle, Anadoluya giren Selçuklular (Yıldız 1982:620), kısa sürede Orta Anadolu'da siyasi bir birlik oluşturarak, 513 H./1097 M. yılında Konya'yı başkent yapmışlardır (Üçer, Koman 1945:5-6). Karaman 506 H./1190 M.'da, Friedrich I. Barborassa tarafından ele geçirilmiş, 626 H./1210 M.'da, Ermenistan Kralı II. Leon tarafından kuşatılmışsa da, 632 H./1216 M. yılında geri alınmıştır (Kramers 1955:3

Karaman ve çevresinde bir süre sonra Karamanoğulları Beyliğinin hakimiyeti görülür. Karamanoğulları 13. yüzyıl ortalarında bütün Önasya'yı harekete geçiren Moğol istilası sonucu Anadolu'ya gelen Türkmen aşiretlerinden birisidir. Kökenleri, Anadolu'ya hangi yoldan ve hangi tarihte geldikleri gibi konularda çelişkili bilgiler bulunmaktadır. Bu konudaki bilgilerine başvurulan Nasri ile Alişhan, Karamanoğulları'nın Moğollardan kaçarak Anadolu'ya geldiklerini söylerken, Reşid- ed- Din, Karaman ve Eşrefoğulları'nın 20.000 çadır kadar kalabalık bir kütle halinde, Tuğrul Bey ile birlikte Anadolu'ya geldiklerini ve bu beyin dönmesinden sonra da burada kaldıklarını bildirmektedir. Yarcani ise bunların Şirvan yolu ile geldiğini anlatmaktadır (Tekindağ 1955:316). Tevârih-i Âl-i Selçuk'daki bilgilere dayandırılarak yazılan bir makalede,

Karamanoğulları'nın Anadolu'ya ne zaman geldikleri hakkında bir bilgi olmadığı. bununla beraber Moğol istilası üzerine Arran ve Muğan taraflarından geldikleri ve hatta Baba İshak Ayaklanması'na katıldıklarının tahmin edildiği belirtilmektedir (Sümer 1969:50).

Yazılı kaynaklara göre Karamanoğulları, diğer Türkmen boyları gibi 13. yüzyılın başlarında Moğol baskısı sırasında Azerbaycan ve Şirvan taraflarından gelmişlerdir. Araştırmacılar Karamanoğulları'nın hangi boya ait oldukları konusunda görüş ayrılığına düşerler. Bu görüşlerden birisi Karamanoğulları'nın Oğuzlar'ın Salur Kabilesi'ne mensup oldukları görüşüdür. Diğer Oğuz kabileleri ile birlikte önce Harzem, Maveraünnehir ve Horasan'a, 531 H./1015 M. yılından sonra da Anadolu'ya gelmiş olan Salur kabileleri, Anadolu'nun Selçuklular tarafından fethinden sonra Orta Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleştirilmişlerdir. Anadolu'da rastlanılan Salur ismindeki köy ve kasabalar Asya'dan Anadolu'ya gelen Oğuz kabilelerinin yeni yerleştikleri yerlere eski oturdukları yerlerin isimlerini verme adetlerinden kaynaklanmaktadır (Ünal 1957: 10-13;Gülcan 1995:189-190). S. Sırrı Üçer ve M Mesud Koman'ın Konya iline bağlı köylerin adları üzerine yapmış oldukları çalışmada, Salur isminde köy ve yer adlarının bulunduğu belirtilmektedir.

Diğer görüşe göre, Karamanoğulları Avşar boyuna mensup bir kabiledir. Yazıcı-zâde Ali, Karaman Boyu'nun, Avşar Ulusu'nun bir kolu olduğunu belirten ilk kişidir. Bir anonim Ermeni vekayinamesi de Avşar Ulusu'nun, Karaman Boyu'nun hakim olduğu alanda oynadığı role ait bilgiler vermektedir.Yarcani'nin verdiği bilgiler de aynı doğrultudadır (Tekindağ 1955:317). Verilen bilgilere göre, 670 H./1254 M. senesinde Gorigos (Kızkalesi) Avşar Ulusu'ndan İslam Bey isminde bir Türkmen, dört sene sonra da Sarum isminde diğer bir Türkmen tarafından yağmalanmıştır. Karamanlılar'ın adı geçen zamanlarda Gorigos'a (Kızkalesi) yaptıkları taarruzlar burada sık sık geçmektedir. Böylece 13. yüzyılın ilk yarısında Avşar Ulusu'nun bu alana sahip olduğu ve Karaman Boyu'nun da, bu boyun bir kolu olarak uçlardaki kaleleri zapt ettikleri anlaşılmaktadır (Sümer 1991:160-161).

Karamanlılar'ın Avşar soyundan geldiklerine dair bir takım deliller bulunmaktadır (Tekindağ 1955:317). Avşar Oğuz Han'ın 3 oğlundan Yıldız Han'ın oğludur. Avşar soyundan gelen veya onlara tâbi olan kabilelere Avşar ismi verilmiştir. Avşarlar, 336 H./920 M. senesinden sonra Üst yurttan Harzem-Maveraünnehire, Horosan'a inmişler ve orada Müslümanlığı kabul etmişler, 531 H./1015 M. tarihinden itibaren Önasya ve bu arada Anadolu'nun fethine katılmışlardır (Ünal 1957:21).

Önasya'ya giden Avşarlar'ın bir kısmı Suriye'ye bir kısmı da batı İran'a gelmiştir. Suriye ye yerleşmiş olan Avşarlar'ın, Zengiler Devleti'nin, Batı İran'da Haristan, Rumiye Gölü, Kazerun, Erdebil civarına yerleşen Avşarlar'ın Şah İsmail'in kurduğu Safevi Devleti'nin kurulmasında önemli rolleri olmuştur. Avşarlar'ın Anadolu'ya gelişleri 531 H./1015 M. tarihinden sonra başlamış 636 H./1220 M. ve 816 H./1400 M. istilaları ile çoğalarak sürmüştür. Anadolu'daki Avşar kabilelerinin Antalya'dan Ankara ile Konya'yı içine alan Orta Anadolu'dan, Malatya ile Sivas'ın doğusunda kalan geniş coğrafi alana kadar yayılmış oldukları anlaşılmaktadır. Yazılı kaynakların da belirttiği gibi 13. yüzyıl başlarında Azerbaycan ve Şirvan tarafından gelerek Anadolu'ya yerleşen Karamanoğulları; Ünal'a göre "Anadolu'nun doğusundan değil de 13.yüzyıl da Suriye'den gelen Avşarlar'ın diğer Türkmen boyları ile birleşmesinden oluşmuşlardır" (1957:24; Üçer, Koman 1945:7).

Karamanoğulları'nın kökenleri konusundaki farklı görüşlere rağmen Anadolu'ya gelişleri konusunda araştırmacılar aynı görüşü paylaşırlar.

Sultan I. Alâeddin Keykubad (1220-1237), tarafından 633 H./1227 M.-1228 senesinde Kilikya'nın fethi sırasında Anadolu'ya gelen bu Türkmen aşiretlerinin bir bölümü, fetih edilen Kilikya (1227 – 1228) hudutlarının uçlarına yerleştirilmişlerdir (Gülcan 1995:198).

Anadolu'ya gelen Karaman kabilelerinin büyük bir kısmı ise, 1226 yılında fethedilen, Kamar-al Din adı verilen Ermenek civarındaki, kamış adlı alana

yerleştirilmişlerdir (Tekindağ 1964:82; Kanat 1991:4). Bahsi geçen göçler sonucu birçok alim, şeyh, derviş, sanatçı ve kabile Anadolu'ya girmiştir (Ünal 1957:15).

Bu alanlara yerleşen Karamanlılar, Hıristiyan beylerinden çiftçilik için izin isteyerek onlara öşürlerini vermişlerdir. Zapt ettikleri kaleler kendilerine tımar olarak verilmiş, gönderilen menşur ile de kendilerine ünvan bağlanmıştır (İbn Bibi 1941:290).

Ereğli kalesinin zapt edilmesi hususunda Şikari'de Karamanoğulları'nın ilk şahsiyeti sayılan, Nure Sufi ve Türkmen beylerinin, Türkmenlere yer sağlamak için, Kosunoğulları ile savaştıkları, savaş sonucunda kalenin alınarak içine evler yapıldığı belirtilmektedir (Şikari 1946:9-11). Mısır Memlukluları ve Moğollarla yapılan savaş sonucunda da Silifke ele geçirilmiştir (Uysal, A., N. Alodalı, M. Demirci 1992:44).

Şikari Nure Sufi'ye kadar olan şahsiyetleri: Oğuz Nesli'nden Kalhanoğulları'ndan Şirvan Han, Kel Han, Alp Arslan, İbrahim Han ve Saadettin Han olarak saymaktadır. Sadettin Bey'in Şirvan Vilayeti'nden geldiğini, çok kalabalık bir kabile olduklarını, göçebe yaşadıklarını, yazın Sivas ve Kayseri, kışın ise İran da kaldıklarını bildirmekte, Nure Sufi'nin Sadettin Bey'in oğlu olduğunu belirtmektedir (Şikari 1946:9).

Nure Sufi'ye Baba İlyas, Horasani tarikatına mensup olmasından dolayı Sufi lakabı verilmiştir (Tekindağ 1955:318). Karaman Beyliği'nin kurulmasında, Baba-i Tarikatı'nın rolü büyüktür (Şikari 1946:15). Özellikle 1239 senesinden sonra başta Muhlis Baba ve Baba İlyas'ın İçel halifesi olduğu söylenen Nure Sufi ile beraber yüzlerce Babai, Karaman civarında toplanmışlardır. Muhlis Paşa babası Baba İlyas'ın katli üzerine beraberindeki Karamanlı Türkmenleri ile Selçuklu hükümetine karşı birleşerek Konya'yı ele geçirip tahtı Nure Sufi'nin oğlu Karaman'a bırakmıştır (Ocak 1996:161; Köymen 1987:382).

Nure Sufi'nin aynı zamanda Baba-i Şeyhi ve İçel Halifesi olması Baba-iler'in bu alanda toplanmasını sağlamış, halk üzerinde otorite kurmalarına sebep

olmuştur. Devlet otoritesinden kaçanlar, gaza isteyen gönüllüler, kendilerine gelir kaynağı elde etmek isteyenler burada toplanarak Karamanlıların nüfusunun dolayısı ile kuvvetlerinin artmasına katkıda bulunmuşlardır. Bulundukları yerin sarp ve dağlık oluşu işlerini kolaylaştırmıştır (Togan 1946: 207).

Hangi tarihte öldüğü bilinmeyen Nure Sufi'nin mezarının Mut kazasına bağlı, Sinanlı Nahiyesi'nin Değirmenlik Yaylası'nda olduğu belirtilmektedir (Tekindağ 1955:318).

Nure Sufi'nin çocukları konusunda da çelişkili bilgiler bulunmaktadır. İbni Bibi ile Anonim Ermeni vekayinamesinde, Nure Sufi'nin Bonsuz adında bir oğlundan söz edilmektedir. İbn- Bibi Bonsuz'un Rükneddin'in Emir Candarı olduğunu ve sarayda görevli olduğunu bildirmektedir. Aksarayi, Nure Sufi'nin Zeynel Hac adında diğer bir oğlundan söz eder. 15.yüzyılın ilk yarısında Karaman'a bir gezi yapan Ayni, Nure Sufi'nin herbiri ayrı yerlerde ayrı beylikler kuran, Karaman, Oğuz Han Timur Han adlarında üç oğlundan söz etmektedir. Ayniye göre: Oğuz Han Alaiye'ye, Karaman Konya'ya, Timur Han Şam'a yerleşmişlerdir (Ünal 1957:44).

Nure Sufi'nin ölümünden sonra yerine oğlu Kerimeddin ünvanlı Karaman Bey geçmiştir. Karaman Bey, daha babası zamanında, Ereğli ve Silifke üzerine akınlara devam etmiş, Mut ve çevresine saldıran Ermeni Kralı ve Kıbrıs şövalyeleri ile çarpışarak onları yenmiş (Uysal. A, N. Alodalı, M. Demirci 1992:44), Ermenek, Mut, Gülnar, Meram, Silifke, Antalya kalelerini ele geçirmiştir (Neşri 1995:43). Neşri'nin Kitabı- ı Cihannüma'sında Ermenek kalesinin fetih edilmesi; "Karaman Bey panayırda toplanmış Hıristiyanları bir baskın ile öldürerek elbiselerini kendi adamlarına giydirmiş, akşam karanlığından faydalanarak kaleyi fetih etmiştir" diye anlatılmaktadır (Neşri 1995:43).

Karamanlılar'ın Selçuklular'la iyi ilişkileri Antalya, Alaiye/Alanya ve Denizli çevresindeki Türkmenler'e saldırılarak Türkmen reislerinden Mehmet ve İlyas beylerin öldürülmesi üzerine bozulmuştur (Tekindağ 1955:317). Karaman Bey ile kardeşleri, Zeynel Hac ve Bonsuz 660 H./1261-1262 M. yılı başlarında

Konya üzerine yürümüşler, başarılı olamayarak, Selçuklu Emiri Münieddin Pervane tarafından Gevele Kalesi önünde yenilmişlerdir. Karaman'ın kaçmasına rağmen Zeynel Hac ve Bonsuz yakalanarak esir alınmış, Konya'da teşhir edildikten sonra iç kale kapısına asılmıştır (Uzunçarşılı 1988:3). Karaman Bey'in 660 H./1260 M. yılında ölmesi üzerine Ermenek ve Karaman illerine Hotenli Kadı'nın oğlu Bedreddin Hutani tayin edilmiştir (Sümer 1970:51). Karaman Bey'in oğulları Mehmed, Mahmud, Kasım ve Halil beyler yakalanarak Gevele Kalesi'ne hapsedilmişlerse de, Karamanlılar'ın yürüyüşünden çekinen Münieddin Pervane tarafından serbest bırakılmışlardır (İbn Bibi 1941:291). Beylerbeyi Zencenli Hatiroğlu Şerafeddin 1276 yılında isyan edince Hotenli Kadı'nın oğlu arz edilerek Ermenek çevresi Karmanoğullarına verilmiş ve Karmanoğulları denize ulaşıncaya kadar bütün İçel'e hakim olmuşlardır (Sümer 1970:51).

Karaman Bey'in ölümü üzerine, yerine oğullarından Şemseddin ünvanlı Mehmet Bey geçmiştir. Mehmed Bey, üzerine gönderilen Bedreddin Hutani yönetimindeki Moğol Selçuklu ordusunu, Göksu Derbendi'nde yenmiş, Sahiller Emiri Hoca Yunus'u da yenilgiye uğratmıştır (Uzunçarşılı 1988:5). El-Melikü'z-Zahir Rükneddin Baybars'ın da yardımları sonucu 1277'de Moğol Selçuk ordusu Elbistan ovasında yenilince Baybars, Moğolları takiben Kayseri'ye gelmiş, Selçuklu tahtına oturmuş (Tekindağ 1964:87), Karamanlılar'a tevki ve sancaklar vererek Larende ve Ermenek'e göndermiştir. Mehmed Bey, naip Emüniddin ile Sahiller Emiri Bahaeddin ve onlara katılan Menteşe ve Eşrefoğulları ile Bulgar, Varsak, Kosun, Turgut ve Göğüzlüler ile beraber Konya surlarının önüne gelerek, Baybars'ın gönderdiği bayrakları açarak, Konya'yı kendisi ile işbirliğine davet etmiştir (Tekindağ 1964:88). Mehmet Bey önce II. İzzeddin'in İstanbul'da kalmış olan şehzadelerinden birinin getirilmesi için naibe haber göndermişse de, red cevabı alması üzerine, Cimri lakabı verilen ve kendisini II. İzzeddin Keykubad'ın oğlu olarak tanıtan, Gıyaseddin Siyavuş adlı birisi tahta çıkarılmıştır (Köymen 1987:382; İbn Bibi 1941:292;Ocak 1996:166). Naip Emüniddin, Cimri'yi tanımamakta ısrar edince, Karamanoğlu Mehmet Bey, kalabalık bir askeri birlikle Konya'ya yürüyerek, Konya Kalesi'nin At Pazarı ve Çağnişir kapılarını yakmıştır. Naip ve arkadaşı Bahaeddin, şehirden kaçmaya çalışırken katledilmiş, aynı gün

Cimri Sultan ilan edilmiş, kurulan Divanda o günden sonra Divanda, dergahta, bargahta, mecliste ve meydanda, Türkçe'den başka dil kullanılmamasına karar verilmiştir (İbn Bibi 1941 :294).

Sahip Ata Fahreddin'in oğulları Hüseyin ve Has, Cimri'nin Konya'ya girdiğini, naip Emüniddin ile Sahiller Emiri Bahaeddin'i öldürdüklerini ve şehri talan ettiklerini duyunca askerlerini toplayarak, Akşehir'de bulunan Cimri ve Mehmet Bey'in üzerine yürümüştür (Tekindağ 1964:92). Konya'nın tekrar Moğollar denetimine geçmesinden sonra, Mehmet Bey'in üzerine birlik gönderilmiş (Berktay, H., Ü. Hasan, A. Ödekan 1997:251) Moğollar ile karşılaşan Mehmed Bey yenilerek kardeşlerinden Tanu ve Zekeriya ile birlikte öldürülmüştür (Neşri 1995:49). Bazı yayınlara göre: "Mehmed Bey saklandığı ormanla birlikte yakılmıştır"(Tekindağ 1955). Şemseddin Mehmed Bey'in ölümü üzerine III. Gıyasüddin Keyhüsrev ile Sahip Ata, Develi Karahisar önünde, bütün Uç Türkmenlerinin desteğini alan Cimri ile savaşmışlar ve savaş sırasında yüksek dağlara ve mağaralara kaçan Türmenler'i katletmişlerdir (Neşri 1995:49;Tekindağ 1964:96-97).

Mehmed Bey 1406-1407 yılında Aksaray Kalesini,1408-1409 yılında Aksarayda kendi adını taşıyan Ulu Cami'yi yaptırmıştır. 1409 yılında yaptırılmış olan Niğde Ak Medrese ve Konya Kadı Mürsel camileri ile 1418 tarihli Konya Şeyh İshak Kazeruni Tekkesi, 1421-1422 tarihli Konya Hacı Has Bey Camiinin kitabelerinde de adı geçmektedir (Görür 1999:33-34).

Mehmed Bey'in ölümü üzerine Karamanlılar'ın başına kardeşi Güneri Bey geçmiştir (Cahen 2000:334). Güneri Bey, 686 H./1287 M.'de Ermeniler'e ait olan Tarsus'a taarruzda bulunmuştur. Bu olay üzerine Kilikya Ermeni Kralı Leon III., İlhanlı hükümdarına Güneri Beyi şikayet etmiş, bu durum Gıyasüddin Mesud'un Moğol ve Selçuklu kuvvetleriyle 686 H./1288 M.'de Karaman'a yürüyerek tahrip etmesine neden olmuştur (Uzunçarşılı 1988:7). II. Mesud'un Tebriz'den dönüşünden sonra yapılan görüşmelerle, barış sağlanmışsa da 1291'de Seyfeddin Türkeri' nin ölümü ile barış yeniden bozulmuş, Karaman Ülkesi'ne giren Keyhatu,

bu bölgedeki birçok yerleşim merkezini tahrip etmiş, Larende'yi ateşe vermiştir (Cahen 2000:287).

Güneri Bey 700 H./1300 M. yılında vefat etmiştir. Şikari de; Karamanoğlu Mehmed Bey'in ölümünden sonra, yerine kardeşi Mahmut Bey'in geçtiği yazmaktadır. Güneri Bey'in hükümdarlığından söz edilmez (Sümer 1970:70). Neşri tarihinde de Mehmed Bey'in yerine Mahmut Bey'in geçtiği belirtilir (Neşri 1995:49).

Mahmud Bey'in hükümdarlık süresi bilinmemekle beraber, Ermenek Ulu Camisi'nin kitabesi Mahmut Bey'in 702 H./1302-1303 M. tarihinde hayatta olduğunu göstermektedir. Ölüm tarihi olarak Hazerfen' deki 707 H./1307 –1308 M. yılı kabul edilir. Mahmud Bey' in 699 H./1299 - 1300 M. ile 707 H./1307-1308 M. yılları arasında, Karamanlılar'ın başında bulunduğunu kabul edebiliriz. Şikari; Mahmud Bey'in, Mamuriye civarında, Ermeni Tekfuru ile yaptığı bir savaşta, yaralanarak öldüğünü yazmaktadır. Mahmud Bey'in, Bedrettin İbrahim, Burhaneddin Musa, İsa ve Halil Mirza adında dört oğlu olduğu bilinmektedir (Tekindağ 1955:320).

Mahmud Bey'den sonra yerine kardeşi Halil Yahşi Bey geçmiştir. Mahmud Bey'in Moğollar'ın zaptettikleri Amasya'ya yürüyerek, şehri zapt etmesi üzerine, İlhanlılar Emir Çoban komutasında bir ordu göndermişler, Konya'yı kuşatmış, fakat Karaman'a girememişlerdir (Gülcan 1995:213).

Bu olaylar sırasında Yahşi Bey ölmüş, yerine Mahmud Bey'in oğlu Musa Bey geçmişse de, Melik en Nasr onu tahttan indirmiş ve yerine Mısır kuvvetleri ile birlikte bir emir göndermiştir (İbni Batuta 1971:22). 1339 tarihli Ermenek Tol Medrese Musa Bey tarafından yaptırılmıştır. Mahmud Bey'in diğer oğlu Bedrettin İbrahim Bey, 1319 yılında şehri ele geçirerek Karaman tahtına oturmuştur (İbn Batuta 1971:22). Bedrettin İbrahim Bey, aynı yıl doğu Kilikya'ya girerek Tarsus'a kadar ilerlemiştir. 1320'li yıllarda Moğol hükümdarı Timurtaş Karamanlılar'ı Konya'dan çıkarmış ise de iki sene sonra Moğollara isyan ettiği için Karamanlılarla arasını iyi tutmaya çalışmıştır. Timurtaş'ın, Moğollara isyan

etmesi, yenilerek Memluklara sığınması Anadolu Beylikleri için dönüm noktası olmuş, baskıdan kurtulan beylikler bulundukları bölgede bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir (Tekindağ 1955:320). Bedreddin İbrahim 1322 yılından sonra beylikten çekilince yerine kardeşi Alaeddin lakablı Halil Bey geçmiştir. Halil Bey'in 741 H./1340 M. yılında ölümünden sonra, yerine kardeşi Bedrüddin İbrahim Bey ikinci kez sultan olmuştur (Uzunçarşılı 1988:10).

İbrahim Bey'in ölümünden sonra yerine oğlu Fahreddin Ahmed Bey geçmiştir. Beylik süresi az sürmüş olan Fahreddin Ahmed Bey'in türbesindeki kitabeden 750 H./ 1350 M. yılında öldüğü anlaşılmaktadır (Sümer 1970:112). On dört ay sultanlık yapan Fahreddin Ahmed Bey' in yerine kardeşi Şemseddin sultan olmuştur. Şemseddin Bey'in zehirlenerek öldürülmesi üzerine, yerine amcası Burhaneddin Musa Bey ikinci kez başa geçmiştir. Hasta olan Musa Bey, Seyfeddin Süleyman Bey ile Şemseddin Bey'in kardeşi Karaman'ı Larendeye göndererek kendisi Mut'a yerleşmiştir. Karamanda bir medresede inşa ettiren Musa Bey'in 757 H./1357 M.'de ölümünden sonra, Karamanoğulları'nın başına Seyfeddin Süleyman Bey geçmişse de, ölümü üzerine Alaeddin Ali Bey sultan ilan edilmiştir. Alaeddin Ali Bey zamanında güneyde Ermeniler ve Memluklularla, doğuda Eratnaoğulları, batıdaki beylikler ve Osmanlılarla mücadeleler olmuştur.Alaeddin Ali Bey Karaman tahtına çıktığı sırada Ermeniler iç karışıklıklar içindedir. Ermeni krallığı Kıbrıs Şovalyeleri eline geçmiştir. Kıbrıs kralı olan I. Pierre, Karamanlıların taarruzuna uğrayan Gorigos'u (Kızkalesi) Ermenilerden satın almış, Antalya Emiri'nin üzerine yürüyerek Antalya'yı ele geçirmiştir. Pierre ve Alaeddin Ali Bey bir müddet sonra, karşılıklı hazırlıklara başlayarak karşılaşmışlar, Alaeddin Ali Bey Teke, Manavgat ve Alaiye Beyleri ile Memluklular'dan aldığı yardımlarla Pierre'yi yenmiş ve Gorigos'u (kızkalesi) ele geçirmiştir (Başkan 1999:51). Karamanoğulları'nın giderek güçlü bir devlet haline dönüşmesi, diğer beyliklerin harekete geçmesine neden olmuş, doğu sınırlarında bulunan Eretnaoğulları (Pitcher 2001:84) Karamanlıların Kayseriye girmesi üzerine, Niğde ve Karahisar üzerine yürümüşlerdir (Sümer 1970:112).

Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Bayezıd (791-805 H./1389-1402 M.) zamanında Karamanoğulları ile ilişkilerin iyi tutulmaya çalışıldığı gözlenir. Yıldırım Bayezıd kardeşini Alaeddin Ali Beyle evlendirmiş, akrabalık bağı ile Karamanoğulları'nı kontrol altında tutmak istemiştir (Hoca Sadettin Efendi 1992:152). Bir müddet sonra Alaeddin Bey'in Hamidoğulları'na saldırması üzerine Karaman'a girmiştir (Danişment 1971:172). Alaaddin Ali Bey'in Bayezıd'dan af dilemesi üzerine Larende ve Taş-eli kendisine verilmiş, yapılan antlaşma ile Çarşamba suyu sınır kabul edilmiştir (Hemdemi 1989:74). Alaeddin Bey 810 H./1394 M. yılında Doğu Anadolu'da ortaya çıkan Timur'un hakimiyetini tanımış, Timur aleyhtarı olan Kadı Burhaneddin'e ait bazı yerleri ele geçirmiştir (Uzunçarşılı 1988:14). Alaeddin Ali Bey zamanında imar faaliyetleri devam etmiştir. Eşi Melek Hatun'un yaptırdığı 1381-1382 tarihli Karaman'daki Hatuniye Medresesi gerek mimari gerekse süslemeleri açısından önemli bie eserdir (Görür 1999:73).

Yıldırım Bayezıd, Konya, Larende, Develi, Aksaray gibi Karaman şehirlerini alarak, sahile kadar ilerlemiştir (Pitcher 2001:85; Aşıkpaşaoğlu 1985:73). Takvim-i Nücumi'nin kaydına göre: Mut, Ermenek, İçel, Taşeli ve Alaiye Karamanoğulları'nın elinde bulunmaktadır. Karaman Beyliği 1398-1402 tarihleri arası, Beyazıd'ın Timur'a esir düştüğü Ankara Muharebesi'nin sonuna kadar Osmanlı idaresinde kalmıştır (Uzunçarşılı 1988:16-17). Timur'un emirleri, Konya, Karahisar, Akşehir'i işgal ederek buralardaki Osmanlı egemenliğine son vermiştir. Timur, Bursa'da esir bulunan Ali ve Mehmed beyleri serbest bırakarak Karaman ülkesini onlara vermiş, böylece yeniden kurulan beyliğin başına Mehmed Bey geçmiştir. Markizi'nin Kıtab-es Suluk'unda, Mehmed Bey'in Karaman'ın hakimi olduğuna dair 1413 yılına ait bir kayıtta, aynı yıl Osmanlı Sultanı ile savaştığı ve yenildiği belirtilmektedir. Aynı kayıtta: Memluk sultanı Şeyh el Mahmud'un oğlu İbrahim'in Karamanoğlu Ali Bey'i Kayseri ve Niğde naibi olarak atadığı, kardeşi Mehmed Bey'in de oğlu Mustafa ve Ramazanoğlu İbrahim ile birlikte Kayseri'yi kuşattıkları, fakat Dulkadiroğulları tarafından yenilgiye uğratıldıkları bildirilmektedir (Kanat 1991:51). Hükümdar olan Mehmed Bey, Osmanlı şehzadeleri mücadelelerine de karışmıştır. Mehmet Çelebi ile 809 H./1406 M.

yılında Kırşehir'in Maliye ovasında karşılaşmış ancak Germiyanoğlu Yakup Bey ile bir olup Kütahya'yı zaptedip, Bursa üzerine yürüyerek, şehri ateşe vermiştir (Neşri 1995:591). Bunun üzerine Mehmet Çelebi, Kastomonu hakimi Kasım Bey'in de yardımı ile Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir'i geçerek Konya'ya gelmiştir. Dağılan Karamanlı ordusu tekrar Beyşehir ve Seydişehir'e taarruz etmiş fakat Konya'nın Osmanlılar tarafından alınmasını engelleyememiştir. Bir müddet sonra Osmanlılar, Konya'yı Karamanlılar'a vermişlerdir. Mehmed Bey Tarsus anahtarlarını teslim ederek Memluklar namına para bastıracağını bildirmiştir. Kısa bir süre sonra araları bozulmuş (Tekindağ 1955:324) Karamanoğulları 1418 yılında Tarsus Taaruzu'na katılınca (Kanat 1991:52) Memluklar, Ali Bey' i Kahire'ye davet edip maaş bağlarken, Mehmet Bey'in üzerine ordu göndermişlerdir. Bu orduya bütün Suriye naipleri ve Dulkadiroğulları katılmış, ordu Niğde, Konya, Ereğli ve Larende'de birçok tahribat yapmış, Karaman Beyliği Ali Bey'e verilmiştir (Tekindağ 1955:324). Mehmed Bey oğlu Mustafa ve Ramazanoğlu İbrahim Bey ile birlikte Kayseri'yi kuşatmış, Dulkadirogulları'na yenilerek esir düşmüş, oğlu Mustafa'da öldürülmüştür. Esir edilen Mehmed Bey Kahire'ye getirilip hapsedilmiş, Osmanlılar'ın Karaman işlerine müdahalelerini onaylamayan Memluklar, onu 1421 yılında serbest bırakmışlardır (Kanat 1991:52). Halkın gözünden düşen Ali Bey, Niğde'ye çekilmiştir (Tekindağ 1955:324). 1409 tarihli Niğde Ak Medrese Ali Bey tarafından yaptırılmış olup günümüze gelen yapılar arasında bulunmaktadır.

Ali Bey'in Niğde'ye çekilmesinden sonra beyliğin başına tekrar Mehmed Bey geçmiştir. Mehmed Bey bu dönemde Hamidoğlu Osman Bey ile birleşerek 826 H./ 1423 M. yılında Antalya üzerine yürümüş ve burada ölmüştür (Tekindağ 1955:324).

Mehmed Bey'in ölümü üzerine yapımızın banisi İbrahim Bey tahta geçmiştir. Niğde Emiri Ali Bey'in Mısır Memluk sultanlarından aldığı kuvvetle Larende'ye girmesi üzerine, Osmanlılardan yardım alan İbrahim Bey, Ali Bey'i Niğde'ye çekilmeye zorlamıştır (Gülcan 1983:11-12). Başlangıçta Osmanlılarla iyi geçinen İbrahim Bey, Osmanlılar Macarlar'la savaşırken Beypazar'ı ve

Sivrihisar'ı zapettikten sonra Kütahya, Seyitgazi, Bolvadin'i Akşehir ve Beyşehiri ele geçirmiştir. II. Murad (824–855 H./1421–1451 M.) bunun üzerine ele geçen yerleri geri alarak, Konya'ya kadar gelmiş, Konya ve Karaman'ı talan etmiştir (Neşri 1995:637-39).

Karamanoğlu İbrahim Bey daha önce Karamanoğulları'nın olmasına rağmen Dulkadiroğulları'na verilen Kayseri'yi Sultan Baybars'tan geri istemesine rağmen alamamıştır (Kanat 1991:52;Uzunçarşılı 1988:24). Osmanlı Macaristan savaşlarından yararlanarak Akhisar, Akşehir, Beyşehiri zaptetmişse de bu aleyhine olmuştur (Danişmend 1971:210) II. Murad 15 Temmuz 1444'te Macarlarla anlaşarak Anadolu'ya geçmiş ve Karamanlılar'a intikam seferi düzenlemiştir (Tekindağ 1955:325). İbrahim Bey Osmanlı ordusundan kaçarak Taş İli'ne girmiştir (Neşri 1995:643). Kendi eşi ve veziri Server Ağa'yı barış için gönderen İbrahim Bey II. Murad'a bir yemin mektubu vermek zorunda kalmıştır. Varna (1444) ve II. Kosova (1448) savaşlarında Osmanlılar'a yardımcı kuvvet göndererek anlaşmaya sadık kalmıştır. Kıbrıslılar' ın elinde bulunan Gorigos'a (Kızkalesi) taarruz ederek 1448 yılında ele geçirmiştir. Bu olayla Osmanlılarla arasını düzeltmiştir (Tekindağ 1955:325).

Fatih Sultan Mehmed (855-886 H./1451–1481 M.) devrinde İstanbul'un fethi hazırlıkları yapıldığı sırada, Venedikliler'le ticaret anlaşması imzalayan İbrahim Bey (Yıldız 1985:789-790), 1456 yılında Tarsus, Külek ve Adana taraflarını almak için harekete geçmişse de Memluklar tarafından durdurulmuştur (Tekindağ 1979:131).

İbrahim Bey, daha hayatta iken oğulları taht kavgasına başlamışlardır. İbrahim Bey'in oğullarından Pir Ahmed, Kasım, Karaman, Alaeddin, Süleyman, Nure Sufi ve Mehmed birbirleri ile mücadele etmişler, Pir Ahmed Konya ayanını elde ederek hükümdarlığını ilan etmiştir (Hoca Sadettin Efendi 1992:77). İbrahim Bey, en büyük oğlu İshak Bey'i, annesi Osmanlı Hanedanı'ndan olmadığı için daha çok sevmekte ve onu tahta oturtmak istemektedir (Neşri 1995:773). Daha sağlığında varis seçtiği İshak Bey'e, İçel taraflarını vermiştir. Onun Gevele'de ölümünden sonra kardeşi Pir Ahmed İshak Bey'in Konya'ya girmesini engellemiş,

bunun üzerine İshak Bey Memluk Sultanından yardım istemiş, alamayınca da Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a yardım çağrısında bulunmuştur. Aldığı kuvvetle Pir Ahmed'i Konya'dan çıkartmıştır. Pir Ahmed Karamanoğulları Beyliği'nden bazı yerleri vermek şartıyla Osmanlı hükümdarı Fatih'e sığınmıştır (Aşıkpaşaoğlu 1985:167). Olanlardan haberdar olan İshak Bey Akşehir ve Beyşehir'den ayrılacağını bildirerek Osmanlıların Pir Ahmed'e yardım etmelerini engellemeye çalışmış ama Fatih'in "Çarşamba suyu sınır olsun." önerisini kabul etmemiştir (Tekindağ 1955:325). Bunun üzerine Osmanlı kuvvetleriyle, Antalya valisi Hamza Bey kuvvetleri Karaman'a girmiş, Akşehir, Sıklan Hisarı ve Ilgın Osmanlıların eline geçmiştir (Uzunçarşılı 1988:31 – 32).

Pir Ahmed Bey bir süre sonra, Osmanlılar'a yardımları karşılığı verilen yerleri geri almaya çalışmış, fakat yapılan savaşta yenilerek Tarsus'a kaçmıştır (Hoca Sadettin Efendi 1992:94). Fatih Sultan Mehmed oğlu şehzade Mustafa' yı Karaman'a tayin ettiyse de, halkın beylerine bağlılığı Pir Ahmed Bey ve kardeşi Kasım Bey'in, Karaman için mücadeleye girmelerine neden olmuştur. İshak Bey 875 H./1470–1471 M. yılında Karaman'a girince kardeşi Pir Ahmed İç-el'e kaçmış, Kasım Bey ise Uzun Hasan yardımı ile birtakım faaliyetlerde bulunmuş, fakat Mut civarında İshak Paşa'ya yenilmiştir (Hoca Sadettin Efendi 1992:103). Akkoyunlu Hükümdarı Hasan Bey'in Pir Ahmed ve Kasım Bey'e kendi kuvvetlerini göndermesi üzerine Gedik Ahmed Paşa, İçel taraflarından ayrılarak Konya'ya çekilmiştir. Tokat, Kayseri, Karaman ve Hamideli bu kuvvetlerce alınmış, Şehzade Mustafa Afyon Karahisar'a yönelmiştir (Şikari 1946:196). Venedikliler'in ve Akkoyunlular'ın Karamanlılara yardım girişimleri, Otlukbeli'nde yenilmeleri ile sonuçsuz kalmıştır. Gedik Ahmed Paşa Larende civarında Pir Ahmed'i yenmiş, Ermenek'i zaptetmiş, Mennan Kalesi'ne sığınan Pir Ahmed Bey yakalanmıştır. Bu arada Şehzade Mustafa Develi Karahisar'ı teslim almıştır. Ölümünden sonra yerine geçen Şehzade Cem Karaman Beyleri ile dostluklar kurmuştur. Karamanoğulları'nın son varisi Kasım Bey Karaman Valisi - tayin edilirken Şehzade Cem'de ölüm tarihi olan 1483 Şubat'ına kadar İçel taraflarında hüküm sürmüştür (Tekindağ 1955:327).

Fatih Sultan Mehmed'in ölümüyle çıkan taht kavgasında Şehzade Cem'in yenilerek Mısır'a gitmesinden sonra Kasım Bey, Karaman Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'yı Pervane'de yenmiş ve Konya'yı kuşatmıştır. Gedik Ahmed Paşa'nın gelmesi üzerine, Kasım Bey Silifke'ye çekilmiş ve Cem Sultan'a haber göndererek onunla birleşmiş 6 Haziran 1482'de Konya'yı kuşatmışlarsa da sonuç alamamışlar ve Taş-iline çekilmişlerdir (Şikari 1946:200-201;Hemdemi 1989:376). Kasım Bey'in ölümü ile Karamanoğulları Beyliği sona ermiştir. Karaman ümerasından Turgut oğlu Mahmut Bey Karaman Beyliği başına geçmiştir. Fakat, Turgut oğlu Mahmut Bey, Osmanlı - Memluk Savaşı sırasında Memluklar tarafına geçtiği için azlolunarak üzerine asker gönderilmiş, o da 892 H./1487 M.'de Haleb'e kaçmak zorunda kalmıştır (Diez. E, O. Aslanapa, M. M. Koman 1950:4).

Karamanoğulları Anadolu'ya geldikten sonra diğer beylikler, Osmanlılar, Mısır Memlukluları ve Moğollarla sürekli ilişki içinde olmuşlar, savaşlarla beylik sınırlarını genişletmeye çalışmışlardır. Ele geçirdikleri yerlerde yapılanmaya önem veren Karamanoğulları Dönemi'nden günümüze dini amaçlı, sosyal içerikli ve askeri amaçlı bir çok yapı kalmıştır. Genel olarak Selçuklu üslup ve geleneğini devam ettiren Karamanoğulları, cami mimarisi bakımından sistemli bir gelişme ile belirli bir yenilik getirmemişlerdir. Medreselerde de Selçuklu geleneği devam etmektedir. Aksaray'da Zinciriye Medresesi (1336), dört eyvanlı revaklı avlusu, ana eyvanı ve bunun iki tarafındaki oval kubbeleri ile dikkati çeker. Emir Musa Bey'in Ermenek'de bulunan harap durumdaki Tol Medresesi (1339) ve Karamanda Sultan I. Murad'ın kızı ve Karamanoğlu Alaeddin Bey'in karısı Nefise Hatun adına yaptırılan Hatuniye Medresesi (1382) iki eyvanlı revaklı avlulu plan şeması ile klasik plan şemasını devam ettirmektedir. Ana eyvan'ın iki yanındaki öğrenci hücreleri'nin üzerlerinin kubbe ile örtülmesi ve portallerin ileri doğru çıkıntı yaparak yükselmesi Karamanoğulları mimarisinde önemli yenilikler olarak görülmektedir (Aslanapa 1977:36).

Kasım Bey'in ölümü ile sona eren Karamanoğlu Beyliği 15. yüzyılda Osmanlılar'a bağlanmıştır. Bundan sonra Beyliğin İç – il / İçel denen kıyı bölgesini de kapsayan yeni bir eyalet oluşturulmuştur (1466). 15. yüzyılın sonuna

kadar merkezi Karaman olan eyalet, 16. yüzyıl başında Paşa Sancağı (merkez) Konya olmak üzere Karaman, İç-il / İçel, Beyşehir, Niğde, Aksaray, Akşehir sancaklarını kapsamaktadır. Karaman Beyliği toprakları 1466'da Osmanlılar'ın eline geçtikten sonra Fatih Sultan Mehmed, yörenin genel bir yazımını yaptırmıştır. Buna göre Karaman'ın sancakları: Konya, Karaman, Seydişehir, ve Bozkır, Beyşehir, Akşehir, Ilgın, Şucaeddin (Niğde) ve Anduğu, Ürgüp, Ereğli, Aksaray, Koçhisar'dır (Uysal, A., N.Alodalı ve M.Demirci 1992: 73). II. Beyazıd'ın 1500'de yaptırdığı yazımda sancaklar Konya, Belviran, Çimen, Akşehir, Ilgın, Niğde, Anduğu, Ürgüp, Ereğli, Aksaray, Koçhisar, Kayseri, Ermenek, Mut ve Gülnar'dır. Kanuni Dönemi'nde Karaman, Konya, Seydişehir, Beyşehir, Niğde, Kayseri, Aksaray kazaları ve Maraş, Elbistan ile Bozok sancakları da Karaman Eyaleti'ne bağlıdır. Maraş daha sonra bağımsız eyalet durumuna getirilmiş, Bozok ise Rum Eyaleti'ne bağlanmıştır. 1528'de Karaman eyaleti sancakları Karaman, Konya, Kayseri, İçel, Niğde, Aksaray, Kırşehir, Akşehir, ve Tarsusken, 1609'da Karaman Eyaleti sancakları Niğde, Kayseri, Kırşehir, Beyşehir, Akşehir, Aksaray'dır. 1631-32'de bu sancaklara Alanya eklenmiştir. 1653'deki kayıtlarda Alanya Karaman Eyaleti sancakları arasında görünmektedir. Bu durum 1717'ye kadar korunmuş, 1777'de ise Alanya yeniden Karaman eyaletine bağlanmıştır. 19. yüzyıl başlarında Konya yöresi Eyalet-i Karaman adını taşımaktadır. 1831'de Eyalet-i Karaman'ın, Konya Paşa Sancağı merkez olmak üzere sayılan sancaklarda adı geçmez. 1867'de Vilayet Nizamnamesi uyarınca yapılan yöresel bölünmede de Konya Vilayeti sancak sayısında bir azalma olmakla beraber Karaman adı geçmez. Karaman kazalar arasında yer alır. 1877-1892 salnamelerinde Karaman, Konya merkez sancağının bir kazasıdır. 1918 Devlet Salnamesi'nde Karaman, Konya'nın kazası olarak yer alır. Cumhuriyetin ilanından sonra da Konya'ya bağlı olan şehrin Larende olan adı, Karaman olarak değiştirilmiş ve 1989 yılı Haziran ayında Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Türkiye'nin 70. İli olma özelliğini kazanmıştır (Uysal, A., N. Alodalı ve M.Demirci 1992:28).

IV. KATALOG

IV. 1. KARAMAN İBRAHİM BEY İMARETİ YAPI TOPLULUĞU

1. 1. İMARET

İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu, Karaman'da, İmaret Mahallesi, İstasyon Caddesi'nde yer almaktadır. İmaret çevresinde konumlanan Karamanoğulları Dönemi'ne ait olan diğer yapılar İl merkezinde Kirişçi Mahallesi'nde yer alan Karaman Yunus Emre Cami (Kirişçi Baba Tekkesi) (1349),Gazi Dükkan Mahallesi'nde Karaman Çelebi Cami (Şeyhi Çelebi Mescidi) (14. yüzyıl), Hatip Mahallesi'nde Karaman Arapzade Cami (Arapoğlu Cami) (1420), Hastane Caddesi'nde Karaman Hatuniye Medresesi (1381-1382), Seyaser Mahallesi'nde Karaman Karabaş Veli Tekkesi (14. yüzyıl sonları) ve İç Kale'nin doğusunda Hisar Mahallesi'nde Alaeddin Bey Türbesi'dir. İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu'nun imaret binası,Karamanda döneme ait tek imaret binasıdır. Ayrıca şehrin merkezinde olup hakim pozisyonda bulunmaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen plana sahip imaretin batı cephesi güneyinde bitişik olan kare planlı türbe, kuzey cephesinin karşısında da bağımsız olarak konumlanan çeşmesi yer almaktadır. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Arşivi'nde, 5318 numara ile kayıtlı olan, İbrahim Bey'in kendi tuğrasının da bulunduğu vakfiyesine göre: "mescit, dar-ül huffaz, dar-ül kurra, aşevi ve misafirhane"den oluşan bir külliye şeklinde, geniş bir avlu içinde inşaa edilmiş olduğu belirtilen imaret binası, günümüzde cami olarak kullanılmaktadır (Uzunçarşılı 1938:57-58).

Bu bölümde, imaret yapı topluluğu içinde yer alan, günümüzde cami olarak kullanılan imaret, türbe ve çeşmenin tanıtımına geçmeden önce, yapının kitabesinde ve vakfiyesinde geçen, imaret kelimesi üzerinde durulacaktır. İmaret, imar edilme, mamur ve bayındır hale getirmek (Pakalın 1993:61) anlamını içermekle beraber, bu özelliğe sahip her türlü yapı ya da yapılar topluluğunu da ifade etmede kullanılmıştır (Reyhanlı 1976:121-122). Bir diğer tanımlamaya göre ise yoksulların, konaklayan yolcuların ve öğrencilerin yemek yeme ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşıladıkları yer anlamına gelir. Bu anlamı ile imaret, bir hayır

kurumu niteliği taşımaktadır (Develioğlu 1995: 433; Püsküllüoğlu 1995:803). Vakıf yoluyla oluşturulan hayır kurumları çok işlevli yapılar olmaları nedeniyle, çeşitli hizmetleri yanında, bulundukları şehirlerin imarında ve geliştirilmesinde önemli roller üstlendikleri için bu adı almışlardır (Ünver 1941:239). İncelemeler sonucunda kelimenin birden fazla anlam içerdiği görülmüştür. Bizce, bu konuda en önemli kaynaklar olan kitabe ve vakfiye göz önünde bulundurulduğunda, imaret kelimesinin yoksulların, öğrenci ve konaklayan yolcuların yeme ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşıladıkları bir hayır kurumu niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Çalışmamızın değerlendirme ve sonuç bölümlerinde bu konuya daha fazla açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

1.1.1. Kitabe:

İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu'nun imaret kısmında birden fazla kitabe bulunmaktadır. Ele alınan bu kitabeler bir karışıklığa neden olmamak amacıyla numaralandırılmışlardır. İmaret portalinin üzerinde yer alan kitabe 1 rakamı, imaretin ana eyvanın doğu ve batısındaki odalarının kapıları üzerinde yer alan kitabelerden sağdaki 2, soldaki 3 ve imaretin 1 numaralı ahşap kapı kanatlarının en üst panolarında yer alan kitabelerden sağdaki 4, soldaki 5 rakamları ile belirtilmişlerdir.

Kitabe 1:

İmaretin, kuzey cephe ekseninde, portalinin kemer alınlığında, mermer levha üzerine, sülüs ile kabartma olarak yazılmış, beş satırlık bir inşa kitabesi bulunmaktadır.

Arapça:

١ ـ مفتحة ابهم الابواب [Kûfî]
٢ ـ هذا ذكر وان للمتقين لحسن مأب
٣ ـ بنى السلطان الا فخم و الخاقان الاعظم مالك رقاب الامم مولى ملوك العرب والعجم واضع مراسم العدل والاحسان
٤ ـ هادم قواعد الجور والطغيان قاتل الزنادقة والمشركين قاهر الفجرة والملحدين ناصر شرع و بشرع اندر زاقبالش نظام ناسخ شرك و بشرك أندر زتيغش اضطراب

٥ ـ تاج الدنيا والدين ابرهيم بن المرحوم محمد بن قرمان ضاعف‌الله اقتداره و الى
الخيرات ابتداره هذه العماره المباركة للصادرين و الواردين من اى طائفة
كانوا من المسلمين فى شهر محرم الحرام سنة ست وثلثين وثما نمايه. (Konyalı

1967:408).

Okunuşu:

"Benî es - sultânü'l - etham ve'l hâkanü'l - a'zamü mâliki rikâbü'l - ümem mevlâ mülükü'l - arabi ve'l - acemi vâzı'u merâsimi'l - adli ve'l müşrikîne kahirü'l-feca fecareti ve'l - mulhıdıne nâsırı şer've ender L(i) - ikbâleş nizâm nâsırı şer've bi-şer' ender zitiğeş ıztırâ tâcü'd-dünya ve'ddin İbrahim bin el-merhûm Mehmed bin Karaman zâ'a fallahü iktidârahüne il'l - hayrâti ibtidârahü hâzihi'l - imareti'l - mübâreketi li sâdırıne ve'l - variden mineyyi tâıfetin kânu mine'l müslimin fi şehri Muharremi'l - Harâm senetü sittin ve selâsin ve semânimieti".

(Konyalı

1967:408)

Tercümesi:

"Kapılar onlara açık (sad 150)

İşte bu (anılar) bir öğüt ve hatırlamadır. Şüphesiz ki (Allah'tan) korkup, (fenalıklardan) sakınanlar için dönülecek güzel bir yer ve yurt vardır. (sad 149)

Sultan'uf - ethâm, yüce hakân, ümmetlerin yönetiminin maliki, Arap ve Acem meliklerinin efendisi, adalet ve ihsan kurallarının kurucusu; haksızlık, zulüm ve azgınlık görüşlerini yıkan; zındıkları ortadan kaldırıp günahkarları ve mülhidleri yok eden, şeriat'a yardım eden, şirke kılıcıyla yön veren, din ve dünyanın tâcı, Karamanoğlu Mehmed oğlu İbrahim (Allah iktidarını yüceltsin, hayırlarını arttırsın), bu mübarek imareti, hangi sınıftan olursa olsun Müslümanlar'ın bütün gelip gidenleri için 836 yılı Muharremi'nde (M. 1433) yaptırdı." (Özönder 1985:127-28) yazmaktadır.

Kitabe 2:

İmaret ana eyvanının doğusundaki odanın kapısı üzerinde bulunmaktadır. Kitabe mermerdendir, sülüsle yazılmıştır ve 1.05x1.10m. boyutundadır. İbrahim Bey İmareti'nin 1432 tarihli ilk vakfiyesinin özetini içermektedir (Konyalı 1967:413) (Levha 25a).

Arapça:

١ ـ وقف الامير المعظم
٢ ـ والسلطان المكرم ابرهيم بن محمد بن قرمان خلد ملكه
٣ ـ على مصالح هذه العمارة سبعين اسهم وعشراة
٤ ـ اخر من اسهم واحد من اصل اثنى عشر سهماً من حمام سكر چشمه الكائن بلارنده
٥ ـ بسيله كوى ونصف حمام باشا امام باب السر وجملة حمام چردقلو بغازى آلپي
٦ ـ وجملة ارض عقرب و جملة كرم ولد الحاج علاءالدين مع العمارة فيه ونصف طاخونة
٧ ـ ابوبكراجه و نصف طاخونة الحاج على و نصف خان وحول چلبي؟ و جملة البزازية وجملة كرم
٨ ـ الحاج يوسف قريب قبر القاضى و جملة كرم خواجه لؤلؤ مع العمارة فيه بناحية چقلوجه

(Konyalı 1967:413) .

Okunuşu:

- Vakıfu'l–Emi^ri'l Muaazami
- Ve's-Sultânİ'l–Mükerremi İbrâhîm b. Muhammed b. Karaman Ḫallede Mulkehu
- Âlâ Meṣ̄alihi Hāẕihi'l-İmareti Sebc̄ine Sehmen ve'Âşrā
- (Āḫaru Min Sehmin Vāhidin) Āḫaru Min Eshumin Vâḫidin Min Asli İṣnetey'Aşara Sehmen Ḥammāmi Sekizçeşme el Kacin bi-Larende
- Besile Köy ve Nişfu Hammâmi Pâşâ Emâme Bâbi's-Sirri ve Cumletu Hammāmi Çardaklū bi-Gāzī Alpi

- Ve Cumletu Arżi ʿAḳreb ve Cumletu Kermi'l-Hace ʿAla'uddin Macʿa'l-ʿİmareti fīhī ve Nışfu Ṭaḫūne

- Ebu Bekir Ece ve Nişfu Tâḫuneti'l-Hâce ʿAlī ve Nişfu Ḫān ve Ḥavle Çelebi ? ve Cumletu'l-Bezzâziyye ve Cumletu Kerm

- El-Hace Yusuf Karību Kabri'l-Kâdî ve Cumletu Kermi Ḫocalu'lu' Ma ʿa'l-ʿİmareti fihi bi-Nahiyeti Çoklûca

(Türkmen 1989:104-105).

Tercümesi:

"Büyük emir, mükerrem sultan Mehmed oğlu İbrahim, Allah mülkünü daim kılsın bu imareti için Larende'de Sinle Köyü'nde tamamı on iki şehim olan Sekizçeşme Hamamı'nın yedi ve onda bir şehmini, Sır Uğrunkapı önündeki Paşa Hamamı'nın yarısını Gazi Alp'da Çardaklu Hamamı'nın tamamını, Akrep yeri Hacı Alaeddin oğlunun üzüm bağıyla bu bağdaki yapılarının tamamlarını Ebu Bekir Ece, Hacı Ali değirmenlerinin ve Hul Çelebi Hanı'nın yarısını, bedestenin ve Kadılağımı yanındaki Hacı Yusuf ve Çakulluca civarındaki Hoca Lülü Üzüm Bağları'nın tamamını vakfetti."(Konyalı 1967:415;Türkmen 1989:105) yazarken.

Kitabe 3:

İmaret ana eyvanının batısındaki odanın kapısı üzerinde bulunmaktadır. 2 numaralı kitabenin boyutlarında olup, mermer levha üzerine sülüsle yazılmıştır ve imaretin 1432 tarihli ilk vakfiyesinin özeti niteliğindedir.

Arapça:

١ ـ ومن جملة الاوقاف
٢ ـ العمارة المنقلة التى فيها العمارة وجملة
٣ ـ القرب امامها وجملة الارض بامكسون وجملة ارض سراج على وجملة
٤ ـ ارض حافظ مسعود الكاينتين بقزلجه يوك وجملة الارض بوادى فوق
٥ ـ قريب النيل و جملة قرية افرا و نصف قرية عقربات و قزل كلسه ودد كى
واريداوتنه قشلاغى

٦ ـ و جملة قرية ويرانلو صالور كاينة بصحراه قونيه و جملة قرية قالیك آخور وقزلجه كوى وقياجق وارته ويران (اورته ويران).
٧ ـ وكافر ارنى (öreni) و بيلجك و چيلاق و مزرعة اجه و بيلجك الاصغر وجملة قرية بالغنده من قرى بكشهرى
٨ ـ وجملة قرية عمرانلر و جملة قرية اشق پيكار وجمله قرية شمس الدين من قرى موت وقفاً تصحيحاً لازماً [١].

(Konyalı 1967 :413).

Okunuşu:

- Ve Min Cümletu'l-Evkâf
- el–'İmaretu'l–Munkale'alleti fiha'l-'İmare ve Cumle
- el-Kurbu Emâmehâ ve Cumletu'l-Arż Bû Meksûn ve Cumletu Arż Sarac 'Ali ve Cumle
- Arżi Hâfız Mes'ud el–Ka'ineteyni bi- Kızılcayuk ve Cumletu Arż bi-Vadiföti (?)
- Karîbu'n-Neyl ve Cumletu Karyeti Afra (?) ve Nişfu Karyeti 'Akrebat Kızılkilise ve Dedegemi Eridütne (?)
- Cumletu Karyeti Vîrânlu Sâlur Ka'ine bi Sahro'i Kônyâ ve Cumletu karyeti Kalîp Âhûr ve Kızılcaköy ve Kayacık ve Orta vîrân
- ve Kâfir Öreni Bîlcek ve Çıplâk ve mezra'a-i Ece ve Bîlceku'l-Aṣgar ve Cumletu Karyebi'l-Gunde Min Kurâ Beyşehri
- ve Cumletu Karyeti 'Umranlar ve Cumletu Karyetit Âşıḳpînar ve Cumletin Karyeti Şemseddin Min Kura Mut Vakfun Ṣaḥîhen Lâzimen

(Türkmen 1989:106).

Tercümesi:

"Toplam vakfedilmiş olanlardan da imaretin avlusundaki sebze bahçesi, imaretin önündeki fırının tamamı, Emekseven'deki yerle Kızılcahöyük'ündeki hafız Mesud ve Saraç Ali'nin Funi Vadisi'nde tepenin (höyüğün) yanındaki tarlaların, İfra Köyü'nün tamamı ve Gaferriyat Köyü'nün, Kızılkilise Düdüğümü ve Uraydonya Kışlağı'nın yarısı, Konya Sahrasında bulunan Viranlı Salur'un tümü ve Kalın Ahur, Kızılcaköy, Kayacık, Ortaviran, Kafiröreni, Bilecik, Çaplak, Ece Çiftliği, Küçük Bilecik, Beyşehir köylerinden Balağanda, Umranlar, Mut'un Işıkpınar ve Şemseddin köylerinin tamamını tam ve gerçek olarak vakfeyledi." (Konyalı 1967:415;Türkmen 1989:106) yazmaktadır.

Kitabe 3:

İmaretin Türk İslam Eserleri Müzesinde sergilenen ahşap kapı kanatlarından doğu kanadın üstteki 0.26x0.59 m. boyutlarındaki aynasında sülüsle yazılmış kitabe bulunmaktadır.

Okunuşu:

- "Baniyen metfuh limen dahale"
- "ta`amüne helalün limen ekele."

Tercümesi:

"Girene kapımız açık, yiyene malımız mübah."

(Davis 1879:289)

yazmakta,

Kitabe 4:

Ahşap kapı kanatlarından batı kanadın üstteki 0.26x0.59 m. boyutlarındaki aynasında sülüsle yazılmış kitabe

Okunuşu:

- "Amale el-hac Ömer bin İlyac enneccar el Karamani"

Tercümesi:

"Bunu Karamanlı Dülger İlyas oğlu Hacı Ömer yaptı."

(Sapancalı 1993:49)

yazmaktadır.

1.1.2. Vakfiye:

İmaret vakfiyeleri altı adettir. Bunlardan ilk ikisi İbrahim Bey'e aittir ve asıl vakfiyelerdir. Diğer dördü daha sonra ilave edilmiştir. Vakfiyeler arapçadır, bez üzerine yazılmıştır. Birbirine eklenmiş olup tomar biçimindedir. Topkapı Sarayı Arşivi'nde 5318 numarada kayıtlı bulunmaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı tarafından günümüz türkçesine çevrilmiştir. Tomar biçimindeki vakfiyelerin toplam uzunluğu 17 metre, eni 355 santimdir. 835 H. / 1432 M. tarihli ilk iki vakfiyenin üzerinde İbrahim Bey'in tuğraları bulunmaktadır. 843 H. / 1440 M., 849 H. / 1446 M. tarihli olanlar İbrahim Bey'in daha sonra eklediği vakfiyeler, 851 H. / 1447 M. tarihli vakfiye İsfahanşah İbni Sıddık tarafından eklenen vakfiyedir. 870 H. / 1454 M. tarihli vakfiye İbrahim Bey'in ölmeden önce eklediği son vakfiyedir. Vakfiyelerin hepsi arapça olup, bez üzerine yazılmıştır (Uzunçarşılı 1937:56, 103-104). İlk vakfiyede Şeyhülislam Kemalpaşazade diye ünlü olan, Süleymanoğlu Ahmed Efendi'nin dört satırlık yazısı bulunmaktadır. Ahmed Efendi vakfiye hükümlerinin yürürlükte kalacağını tasdik etmektedir. İbrahim Bey vakfiye metninin üçüncü ve dördüncü satırlarının başlarına, eliyle (İbrahim İbn-i Mehmed İbn-i Ala-eddin İbn-i Karaman) şeklinde kendi tuğrasını çekmiştir. İbrahim Bey'den sonra oğulları Mehmed ve İshak beylerin ayrı ayrı ve Pir Ahmed Bey'le kardeşi Kasım Bey'in ortak tuğraları görülmektedir. Bunların da kendi el yazıları oldukları düşünülmektedir. Vakfiyede tuğralardan ve başlangıçtan sonra Karaman Kadısı Ali İbn-i Mehmed İbn-i Süleyman Fakih'n vakfiyeyi tasdik eden beş satırlık yazısı okunmaktadır (Uzunçarşılı 1937:57; Gülcan 1983:69).

Vakfiye Osmanlılar'ın Karaman'ı işgalindan sonra da geçerliliğini korumuştur. Vakfiyenin baş tarafının sağ kenarında Müftü İbn-i Kemal Ahmed Şemseddin (Ölüm 1533) ile Müftü Sadullah Sadi (Ölüm 1539) efendilerin kendi el yazıları ile tasdikleri bulunmaktadır (Uzunçarşılı 1937:93).

İbrahim Bey İmareti için gelir kaynağı olarak yirmi dükkan, iki çifte hamamdan birinin tamamı, diğerinin bir kısmı, üç hamamdan birinin tamamı, iki hamamın yarı hisseleri, bir hanın yarı hissesi, bir bezezistan, beş bağ, bir bahçe, bir tarla, beş arazi, üç değirmenin tamamı, bir değirmenin ön cephesi, niteliği belirtilmemiş yediden fazla mülk ve ondörtten fazla köy vakfetmiştir. Bu vakıflar vakfiyede sırası ile belirtilmektedir. Vakfiyeye göre imaret, Karaman'ın (Larende) doğusunda Yoğundivar denilen yere yapılmış ve imaretin dört tarafı kuzeyinde; Mükbil-Muhammedi'nin varislerinin mülkü, doğusunda; Büyük Çay, batısında; Alaiye'li (Alanya) Mehmed Bey'in oğlu Mustafa Bey'in mülkü ve Celaleddin Müstevfi'ye ait vakıflar ve güneyinde Rahime Hatun Hankahı'na ait vakıflar ile çevrilmiştir (Uzunçarşılı 1937:93).

İbrahim Bey İmareti vakfiyesinde vakfedilen arazi ve mülkler sırası ile şöyle belirtilmektedir:

1. Larende'nin Sileköy Mahallesi'nde, erkek ve kadınlara ait çifte hamamın on yedi şehminden, yedi şehmini ve bir şehmin on cüzü.. Bu çifte hamam iki tarafından yol, yol geçen hanı ve keçeci Ahi Melek oğlu Ahi Ali mülkü ile sınırlandırılmıştır.

2. Larende'nin Ağrıca (Gizli Kapı) yakınındaki eski Paşa Hamamı'nın yarısı. Bu hamamın üç tarafı yoldur. Dördüncü tarafında Çeşnigir Mücellit oğlu Şeyh İsmail'in vakfı vardır.

3. Larende'de Gazialp Köprüsü yakınındaki Çardaklı Hamamı'nın tamamı. Bu hamamın bir tarafı yol iki tarafı Hacı Alâ-ed-din oğlu medresesi ve medrese bahçesi, bir diğer tarafı Kerim-üd-din mahallesidir.

4. Larende'de Akreb yeri diye bilinen yerin tamamı. Bu yerin üzerinde İdemud'a giden yol, Çekici diye bilinen Hoca'nın varisleri'nin ve bir kişi'nin mülkleri ile Tac-ed-din Vakfı ve Ahi Ali oğlu Ahi Mahmud'un mülkü ile kendi vakfına ait arazi.

5. Kalınahur Köyü, Kızılcaköy, Kayacık, Ortaviran köyleri, Kafir Viran Mezrası, Bilecik, Cablak köyleri, Ece Köyü'nde bir tarla ile başlayıp Köpürce,Yarımca Tarlası ve Külü Köyü sınırına ,Dinlenik, Kınık ve Bâdehu Vismil' den büyük sel yatağına ve Taşan Köprüsü'ne, Yuvacık köyü sınırına, Fasılcık ve Balçık Hisarı Köyü ve Emre Köyü sınırına varan köyler,

6. Larende Kasabası'na bağlı Akrabad Köyü,

7. Larende'de Kâin oğlu Hacı Veli'nin Hanı'nın yarı hissesi,

8. Larende Kasabası'ndaki Bezzezistan'ın hepsi,

9. Larende'de çakıllıca Ahır mevkindeki Hoca Bağı,

10. Larende'de Efra Köyü,

11. Larende'de Emeksuvan'da Ahmedin mülkü, nehir, kanal ve vakıf edilmiş toprağın tamamı,

12. Larende köy mevkiinde Hatice Hatun Binti Emirahur Yusuf mülkü, yeri, Mukbilül Muhammedi mülkü, nehir ile çevrili arazinin tamamı,

13. Larende'de Kadı Mezarlığında iki taraftan yol ve iki taraftan arazi ile çevrili Hacı Yusuf'un bağı'nın tamamı,

14. Larende yakınlarındaki Bekirece Değirmeni ve Hacı Alaeddin'in oğlunun bağının tamamı,

15. Larende'de Yeni köprüye yakın Bekirece Değirmeni'nin vakıf hissesinin tamamı,

16. Larende'de Gazi tarafına akan büyük nehir, Mataroğlu'nun mülkü ve Hacı değirmeni vakıf hissesinin tamamı,

17. Larende'de imaret karşısında üç tarafı bu imaret, bir tarafı Mukbilü Muhammedi Mülkü ile çevreli köylerin tamamı,

18. Konya Ovası'nda Saraçlar ve Afşar köyleri, Melike Mezrası ve Mescidli Salur Köyü sınırları ile çevrili Viran Köyünü,

19. Beyşehir köylerinden :Ertaş, Kanlucöz, Obruk ve Köşk köyleri sınırları arasında kalan Balkanda Köyünü,

20. Beypınar, Dostöbeği, Çadırağaç, Obruk ile sınırlı Umranlar Köyünü,

21. Beyşehir'e giderken eski nehir,Kurupınar, Kayapınar ile sınırlı Işıkpınar Köyü'nün tamamı,

22. Mut Kaza'sına bağlı Göksu Nehri Dağı ve civarındaki köy ile çevrilmiş olan Şemsüddin Köyü'nü vakfetmiştir (Uzunçarşılı 1937:93-97).

Yukarıda miktarları ve sınırları belirtilen ve vakfa tahsis edilen emlak ve araziler şu şekilde tescil edilmişlerdir:

Bu sayılan şeyler ve devletçe sayılan hamam, akar, çiftlik, tarlaların tamamını, çalışanları, arazinin sakinleri, ovaları, dağ, mera, ağaç ve nehirleri, taşları, sarp yerleri yolları ile kapıları, kilitleri, suları, cetvelleri ve her çeşit aletleri, dahil ve hariç, beraber ve ayrı her bir hakkı vakfedilmiştir. Bunlar satılamaz, bağışlanamaz, rehin edilmez ve mirasa girmez (Uzunçarşılı 1937:97).

İbrahim Bey'in Vakıf Şartları:

İbrahim Bey hayatta olduğu sürece vakfının mütevellisi kendisi, ölümünden sonra oğlu ya da oğullarından en iyisi olacaktır. Eğer nesli sona ererse, zamanın hükümdarı ve Larende kadısı bir mütevelli seçecektir (Uzunçarşılı 1937:98).

Vakfın gelirleri şu sıraya göre harcanacaktır:

Gelirin dörtte biri imaretin ayakta kalması, yaşaması ve sarsıntılara dayanması için tamir ve onarımına ayrılacaktır. Geri kalanı vakfın hamamlarının, değirmenlerinin ve başlıca gelir kaynağı olan akarların iyi halde kalması ve sağladıkları yararların arttırılması için kullanılacaktır. Artan para imama, müezzine ve Kur' an okumak, başka işlerde hizmet etmek gibi imarette çeşitli görevlerde bulunanlar için harcanacak, geri kalan para halktan yoksulların ve imarete gelip gidenlerin yiyeceklerine harcanacaktır (Uzunçarşılı 1967:427).

İmarete gelenlerin yemeleri için günde iki defa yemek verilecek ve ihtiyaç doğrultusunda bu sayı arttırılacaktır. Yemek çanaklarının adedi her yemek pişirişte yemek yiyenlerin azlık, çokluğuna göre en aşağı yüz, en yukarı iki yüz çanak şeklinde belirtilmiştir. Her gün asgari yüz elli ekmek tüketilecek, ekmeğin her yirmi tanesi çarşı batmanı ile bir batman vezninde olacak ve en iyi cins

buğdaydan yapılacaktır. Her günkü et çarşı ve pazar batmanı ile dört batman olacaktır (Uzunçarşılı 1937:101 ; 1967:431).

Vakfiyeye göre Darulhuffaz da Kur 'an okuyacak kimseler on iki kişi olacak, on iki kişinin her biri için her sene iki yüz yirmi beşer dirhem akçe verilecektir. On iki kişiden biri imam olup halka beş vakit namaz kıldıracaktır. İmam Hanefi Mezhebi'nden olacaktır. Yine Hanefi Mezhebinden olan bir kişi mescidin müezzinliğini yapacaktır (Uzunçarşılı 1967:428).

İmaretin imamı, her sene iki yüz yirmi beş dirhem (gümüş) akçeye ek olarak dört yüz elli dirhem alacaktır. Müezzine, ödenen iki yüz yirmi beş dirhem akçeye ek olarak yüz elli halis gümüş akçe verilecektir. Darulhuffazdaki on iki kişiden bir tanesi imaretin şeyhliğine tayin edilmiştir. Şeyhe her sene yedi yüz elli dirhem akçe verilecektir. Her sene şehir mud ile otuz mud hıntai seyfiye tahsis edilmiştir. Bu on iki kişiden birisi de tefsir ve hadis okumak için öğretmen tayin edilmiştir. Öğretmen Kur' an'dan üç cüz okuttuktan sonra ders verecek ve her sene üç yüz yetmiş beş gümüş akçe alacaktır. İmarette yemekleri pişiren aşçıya her sene on mud buğday ve üç yüz dirhem gümüş, imareti süpürmekle görevli olan kişiye yirmi mud buğday ve dört yüz elli dirhem gümüş, iki kapıcıya ve kilerciye yirmi mud buğday ve altı yüz dirhem halis gümüş, kandilleri yakan kişiye iki yüz yirmi beş dirhem gümüş verilecektir (Uzunçarşılı 1937:98-99).

Hizmetlerinden dolayı vakfa ait bütün hasılatı alan mütevellinin görevlerinden bazıları şöyle belirtilmektedir:

Mütevelli şeyh, imam, müezzin, hafız, aşçı, süpürgeci, kapıcı, kilerci ve diğer görevlilerin işlerini yapıp yapmadıklarını kontrol edecektir. Belirtilen görevlerin yapılmadığı görülürse gerekli cezayı uygulayacaktır. İmarete gelen alim ve şeyhleri en iyi biçimde ağırlayacak, onların üç gün süreyle barınma, yiyecek gibi ihtiyaçlarının karşılanması ve hayvanlarının beslenmesi ile ilgilenecektir. İmarette çalışanlardan para sıkıntısı çekenlere maaşlarını işlemeden önce

verecektir. Mezra ya da akarların zamanla mülk haline gelip vakıftan ayrılma ihtimalleri doğrultusunda onları üç seneden fazla kiraya vermeyecektir (Uzunçarşılı 1937:100).

Vakıf sahibinin koyduğu diğer şartlar içinde;

Berat ve Regaip gecelerinde imam, müezzin, müfessir ve hafızla maaşlarından ayrı, o gece namazından sonra birer filori verileceği, Kur' an-ı Kerim okuyanlarla, imam ve müezzinlere fakir ve kimsesizlere bu gecelerde ve iki bayram gecelerinde elli batman helva pişirilip dağıtılacağı, imaretin gelirinden artacak paranın ya da gelirin artması sebebiyle ele geçecek paradan maaşı yeterli olmayan hizmetlilerin maaşına zam yapılacağı, bu durumun görevlinin işinde dürüst olup onu çalışmaya sevke yönlendireceği gibi hususlar bulunmaktadır (Uzunçarşılı 1937:100).

Vakfiyede imaretin demirbaşları ve bunların kullanıldığı yerler ayrı ayrı belirtilmiştir. Bunlar:

1. Altısı büyük olmak üzere otuz parça kilim, yaygı ve halı seccade,

2. Bakırdan yapılmış dört adet büyük kazan,

3. Bakırdan yapılmış dört çömlek,

4. İki haran,

5. Elli bakır sahan ve bakır tas (bunların yayvanına lengeri, derinine tas denir),

6. Dört piyesus denilen tava,

7. Dört kevgir,

8. Beş yastık, beş yataktır (Uzunçarşılı 1937:99).

Karamanoğlu İbrahim Bey, eğer bu imaret zamanla-diğer şeyler gibi-yıkılacak olursa, vakfın geliri ile tekrar yapılmasını çocuklarına ve yakınlarına vasiyet etmiştir. Eğer yıkılıp bir daha yapılma imkanı olmazsa, vakfın zahiresinin ve diğer gelirlerinin yakınlarına verilmesini, yakınlarından kimse bulunmazsa akrabasına, onlardan da kimse kalmazsa fakirlere ve kimsesizlere verilmesini vasiyet etmiştir. İbrahim Bey vakfiyesinde vakfettiği şeylerin kıyamete kadar satılamayacağını, değiştirilemeyeceğini, başka hale sokulamayacağını, rehin edilemeyeceğini, bu akar sadakasının kıyamet gününe kadar devam edeceğini belirtmiştir. İbrahim Bey vakfiyesinin sonunda vakıf şartlarına riayet etmeyecek, yıkılmasına sebep olan hükümdara, kadıya, mütevelli ve diğerlerine beddua ederek, şunları söylemiştir:

"Benim vakıf şartlarımı yerine getirmeyenlerin üzerine Cebbâr, Kahhâr, Müntekim olan Allah'ın, bütün peygamberlerin, insanların, meleklerin, Tanrı yakını olanların gelip geçen bütün lânet edenlerin lânetleri olsun! Bu lânet kıyamete kadar devam etsin, Tanrı onların yaptıkları hayırları, adaleti, kıldıkları namazları, tuttukları oruçları, yaptıkları haclarını kabul etmesin...!"

Aynı Senede Vakfa Yapılan İlaveler:

Karamanoğlu İbrahim Bey vakfiyesini tescil ettirdikten sonra, aynı sene sonlarında vakfına aşağıdaki ilaveleri yapmış ve bunu birinci vakfiyesinin altına eklettirmiştir.

1. Larende'de Kızılcayük Mahallesi'nde Hafız Mesut arazisi denilen, kuzeyde Kırpascı Hacı Fakih, güneyde Hani mirası mülkleri, doğuda Balaban bin

Abdullah-ül-Muhammedi ve Baynugug'un oğlunun mülkleri ve batıda nehir ile sınırlı arazinin tamamı,

2. Kuzeyde Paşa arazisi, güneyde Mehmed bin Mükbil Ağanın mülkü, doğuda nehir ve batıda İskender varisi mülkü ile çevrili olan Ali Serraç Arazisi,

3. Kutlu Köyü , kuzeyde bir köy sınırı ile kısmen başka bir köy, doğuda Gazi Köyü ve güneyde Sidirova Köyü Çayırı, doğuda bir köyün sınırı ve kısmen başka bir köye giden yol ve diğer bir köye ait arazi ile belirlenmiş olan Larende mülhakatında bulunan köyü,

4. Gökçeoğlu denilen kuzeyde Sudun Ağa'nın mülkü ve kafir yeri denilen arazinin bir kısmı, doğuda Muratbağı Sokağı, güneyde Mehmed Beyi bin Gökçenin Mülkü ve batıda mezkur Mehmed Bey'in Bağı ile sınırlı bağın tamamı,

5. Larende'de imaret yanında Alaüddin Paşa'ya ait olan doğusunda büyük nehir, güneyinde imaretin vakfının bir kısmı ve Mustafa Bey mülkünün bir kısmı batısında Müstevfi Celaleddin'in vakfi ve Feriddin vakfının bir kısmı ile sınırlı olan bahçenin tamamı,

6. Larende'de imarete vakfedilmiş olan Bezzazistan yakınında yirmi dükkan. Vakfiyede bu yirmi dükkanın sınırları ayrı ayrı tamamen gösterilmiştir. Bu ilave vakfiye 835 H./1432 M. senesi sonlarında yapılmış olup bu kısmı tescil eden, vakfiyeyi düzenleyip, tastikleyen kişi Karaman Kadıaskeri Emir Ali bin Emir Vahid'dir (Uzunçarşılı 1937:102-103).

İbrahim Bey'in 843 H./1440 M. tarihli vakfiye ile imaret vakfına yaptığı ilaveler şunlardır:

Larende'de Bekir Ece denilen değirmenin ön cephesi ve Gazialp Köprüsü'nün üst tarafında olan doğuda cadde, kuzeyde Bahaeddin Beyin Bağı, güneyde imam Burhaneddin Bulgari Bağı ile sınırlı Bebek isimli ağaçlık arazinin tamamı (Uzunçarşılı 1937:104).

Vakıf sahibi İbrahim Bey bu tarihten altı sene sonra vakfına yeni ilaveler yapmıştır. Bunlar yeni değirmenin tamamı ile iki taraftan vakıf ve Sarıca Balaban Bağı, Seydi mülkü ve mahalle ile sınırlı arazinin tamamıdır. Bu ilave kısım H. 849/1446 M. senesinde tescil edilmiştir. Gerek bu, gerekse bundan önceki vakfiyeyi, tertip, tescil ve tasdik eden de Larende Kadısı Ali Bin Mehmed'dir. Bu kısmın şahitleri çoktur. İlk başta Alaiyeli bir aile gelmektedir. Bu kişiler Mustafa Bin Mehmed Bey ile oğulları Mehmed ve Mahmud beylerdir. Vakfiye şahitleri arasında Mehmed bin Mukbilül Mütevelli, Katib Yusuf bin İdris, Mehmed bin Şeyh Mahmud, Şeyhül Meşayih Mehmed Çelebi İbni Arif Çelebiyül Meslebi'nin isimleri daha iri yazılmıştır.Diğer şahitler arasında; Nureddin bin Musa Paşa, Ali Paşa bin Mukbil, Elhaç Zağanos bin Abdullah, Sülaletül Ebtal diye anılan Pir Ahmed bin Şadi ve İlyas bin Gökçe, Sülaletül ekabir diye anılan Mehmed Çelebi bin Halil Bey ve Seydi Ahmed bin Celal Bey, Ahmed Paşa ibni Mehmed çelebi, Mehmed bin Mübarekşah, Sunkur Ağa bin Abdullah, şair Hızır bin Mahmud, Şeyh bin Ali Paşa ettercemani Çelebi bin Emirol Ekdişbaşı, Puser ya da Yüsr Çelebi bin Mahbub ya da Mecnun Çelebiyül Mutetabbib, Said Çelebi Kemalül Mutetabbib, Ahmet Paşa bin Şerefüddin–ül Mütetabbib, Babuk oğlu Edhem bin Ali Paşa, Şeyh bin Kara Yakub, Seyyid bin Ahmed ibni Mehmed Çelebi ibni Davud Bey, Mahmud bin Mehmed Çelebi ibni Davud Bey, Kasım bin Mehmed Çelebi, ibni Davud Bey, şeyh Hasan bin Emre Bey, Hüseyin bin emre Bey, Hamza bin Mukbil Ağa (Uzunçarşılı 1937:104-106).

İbrahim Bey adı geçen vakıfların dışında imaret için başka vakıflar da yapmıştır. Tarihi belli olmayan vakıflar şunlardır:

1. Zenbe adı ile bilinen Mandos Kalesi nahiyesinde yer alan Efres. Turlas köyleri ve Tund diye bilinen eski kale sınırı ile ayrılmış köyün tamamı.,

2. Örenler nahiyesinde İmsi denilen, Akdere, Tekirçatı Sel Yatağı ve çevresi ve Kurudere ile sınırlı olan köyün tamamı,

3. Büyük nehir, Gökçesu ve Edros dağı ile çevrili Bisa Köyü'nün tamamı,

4. Larende'de Fenerizade adı ile bilinen hamamın on iki şehmininden beşbuçuk şehmininin tamamı,

5. Larende de Zuzadi Köyü'nün aşağı kısmında bulunan Huni gözlü Mahmut Değirmeni'nin yarı hissesinin tamamı,

6. Kıran Şehri nahiyesinde Karaviran boğazı, Gökçebüyük, kimya oğlu ile sınırlı ve Karakoçtaş, Şikem adası ile çevrili Kecikuyu adı ile bilinen tarlanın tamamı,

7. Kerizut Köyü'nde bulunan iki tarafından Üveys bin Hızır, Hacı ve Mustafa yapıları ve bir arazi ile bağın tamamı,

8. Larende'de Kızıltepe'de Arzıcedid adı ile bilinen üç tarafı vakıf ve yol ile ile çevrili arazi'nin tamamı (Uzunçarşılı 1937:106-107).

851 H./ 1447 M. senesi Ramazanı'nda Isfahanşah İbni Sıddık tarafından İbrahim Bey vakfına bazı ilaveler yapılmıştır. Bu ilave vakıflar sırasıyla şunlardır:

1. Larende'de Emeksun Küyü'nün aşağı kısmında İsa ibni Ali Han ve Mukbil Ağa nın varislerinin mülkleri ve Sakiye adı verilen Çay ve Hızır ibni Bekir Bey mülkünü içine alan arazinin tamamı,

2. Aynı yerde bulunan Sadi Bey arazisi diye bilinen arazinin tamamını vakfetmiştir.

Bu iki tarlanın bekçiliğine Mehmed bin Musa ibni Bezirci getirilmiş, ölümünden sonra da çocuğunun mütevelli olması şart koşulmuştur. Maaş olarak imaret harcamalarından geri kalanın dörtte biri verilecektir. Musa bin Haci Ali Han, Sadettün bin Mehmed, Emir ibni Musa Çelebi (mütevellinin kardeşi), Ahmed Paşa ibni Hamza efendi, Ali bin Şeref, Beyazıd bin Ali şahit olarak gösterilmişlerdir (Uzunçarşılı 1937:57 – 110).

Bir başka ilave vakfiye 870 H./1454 M. yılı sonlarında yapılmıştır. İbrahim Bey bu tarihten bir buçuk yıl önce öldüğü için, bu ilave ona ait olmamalıdır. Bu vakfiyenin sonundaki ibareden vakfedilen köyler ile çifte hamamların İbrahim Bey tarafından vakfedilip vakfa ilhak işinin vefatından sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. Vakfiyeye göre vakfedilen yerler şunlardır:

1. Larende civarında olan Divri Köyü'nün tamamı,

2. Niğde'nin Bor Kasabası'ndaki kadın ve erkeklere ait sınırları belli olan Çifte Hamamlar'ın tamamı,

3. Niğde köylerinden Melegöbi, Nar ve başka bir köy ile cadde ile sınırlı Enegü Köyü'nün tamamı,

Bu ilave vakfiyeyide tesbit, tescit ve tasdik eden kişi Larende kadısı Ali bin Mehmed'dir. Vakfiye şahidi olarak Mehmed Çelebi bin Süleyman Şah Çelebi, İmam Mevlana Abdüssamed bin Hibetullah, Mahmud Ağa bin Abdullah ve Server Ağa bin Abdullah, Yusuf bin Abdullah isimleri görülmektedir. Son üç şahsın kölelerden olduğu anlaşılmaktadır. Server Ağa'nın İbrahim Bey'in Veziri olan Server Ağa olma ihtimali vardır (Uzunçarşılı 1937:103-104).

1.1.3. Yapım Tarihi ve Banisi:

Karaman İbrahim Bey İmareti Kitabesi'ne göre 836 H./ 1433 M. yılında tamamlanmıştır (Diez, Aslanapa, Koman 1950:67). Banisi Karamanoğulları'nın hükümdarlarından II. İbrahim Beydir. İbrahim Bey (805 H./1402 M.) Karamanoğlu II. Mehmed Bey'in oğludur. Annesinin adı İnci Hatun'dur (Uzunçarşılı 1988:32). Diğer bir kaynağa göre, İbrahim Bey'in annesi Selçuk soyundan III. Keyhüsrev'in kızı ya da torunlarından olan Hotenbânudur (Gülcan 1983:10). İbrahim Bey'in babası Mehmed Bey'in, Antalya Kalesi'ni zaptı sırasında şehid düşmesi üzerine, (Uzunçarşılı 1988:33), Mehmed Bey'in kardeşi Ali Bey, Konya'ya gelerek hükümdarlığını ilan etmişse de, İbrahim Bey Osmanlılar'dan aldığı yardımla Karamanoğulları Beyliği tahtına oturarak idareyi eline geçirmiştir (Hoca Sadettin Efendi 1992:156-157). İbrahim Bey Karamanlı-Memluklu ilişkisine önem vermiş ve ılımlı bir politika izlemiş (Tekindağ 1955:325), Osmanlı Beyliği ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmıştır. 1464'de Gevele'de ölen (Neşri 1995:773) İbrahim Bey'in cenazesi Karaman'a nakledilerek, burada yaptırdığı imarete bitişik olan, türbesine defnedilmiştir.

1.1.4 Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu:

Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti'nin Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 70.01.01/02 numaralı dosyasında bulunan en eski onarım kaydı, 1964 yılına aittir. Bu kayıtta daha önceki yıllarda yapılmış onarımlar hakkında bilgiler de bulunmaktadır.

İmaret bu tarihten sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan incelemeler sonucu sırasıyla 1966, 1969, 1971 ve 1987 yıllarında onarılmıştır. 1990 yılına ait Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından çıkarılmış karar dışında, bu tarihten günümüze gelen başka belge bulunmamaktadır.

1964 yılına ait onarım kaydında, daha önce imaretin dış cephelerindeki kesme taş kaplamaları, dam örtüsü ve tonozlarının onarıldığı, son cemaat yerinin

yapıldığı belirtilmektedir. Aynı yıl imaretin içindeki çatlak taş ve tuğlalı kısımların dikişleri, zemin döşemesi ve dam döşemesi yenilenip, kapı, pencere ve badana işlerinin yapılacağı belirtilmiştir.

İmaretin 1966 yılına ait onarım kaydına göre avlusu üzerinde bulunan kubbesinin aydınlık feneri ve pencereleri onarılmıştır. Yapının 1969 yılındaki onarımına ait bilgi yoktur. 1971 yılında minaresinin onarılacağı, 1987 yılına ait son kayıtda, imaretin duvar kaplamalarındaki bazı taşların ve dam örtüsündeki taş kaplamaların değiştirilip, ana kubbenin içindeki yontu taşların yüzeylerinin taraklanacağı, doğu cephesindeki payandaların bozulan kısımlarının onarılıp, boya badana ve elektrik tesisatının yenileneceği belirtilmektedir. 1990 yılına ait Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından alınan kararda, İbrahim Bey İmareti'nin son cemaat yerine yapılmak istenen ahşap saçağın, Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminde ve ekli projesinde onaylandığı biçimde yapılmasına karar verildiği şeklinde bir açıklama olmasına karşılık; söz edilen ekli proje ve onarım kaydı, kayıtlar arasında bulunmamaktadır. 1964, 1971, 1987 ve 1990 yıllarına ait onarım fişleri olmasına rağmen keşif dosyalarına ulaşılamamıştır.

1.1.5. Plan Tanıtımı:

İmaret, kuzey- güney doğrultusunda, dikdörtgen planlı, kapalı avlulu, dört eyvanlı ve iki katlı bir yapıdır. Batı cephesinin güneyinde, imarete bitişik türbe yer alır (Levha 1-3). Cephenin kuzeyi kademelidir. İmaretin doğu cephesinde, birisi yaklaşık eksende, diğeri kuzeyde olan payandalar bulunur. Yapının doğu ve güney cephelerinde eksende ve simetriğinde ikişer, batı cephede ise eksende ve simetriğinde birer pencere yer alır. İmaretin kuzeyinde, doğu-batı doğrultusunda uzanan, dikdörtgen planlı son cemaat yeri bulunur. Son cemaat yeri eksende kaideli yuvarlak iki sütuna, doğu ve batıda duvarlara atılan sivri kemerlerle dışa açılır. Bu bölüm, kuzey-güney doğrultusunda atılan kemerlerle, beş bölüme ayrılmıştır. Bölümlerden, ortadaki üçü, pandantif geçişli kubbe, diğerleri, beşik tonozlarla örtülüdür. Doğudaki bölüm kapalı tutulup, kuzey ve doğuya pencere ile açılır. Batısında minare bulunan son cemaat yerinin güney duvarında, eksende 5.12x3.62 m. boyutlarında, hafif dışa taşkın olan

portal yer alır. Üç sıra mukarnaslı konsollara oturan basık kemerli kapıdan, kuzey-güney doğrultusunda, dik planlı, sivri tonoz örtülü giriş eyvanına girilir. Giriş eyvanının doğu ve batı duvarları ortasında yer alan kapılardan; doğudaki kapı, küçük bir odaya, batıdaki ise ikinci kata çıkış merdivenine açılmaktadır. Aynı duvarların güneyinde ise karşılıklı birer dikdörtgen niş bulunur. Eyvan, güneyde, kademeli sivri kemerle, yaklaşık kare planlı, üzeri pandantiflerle geçilen kubbeyle örtülü avluya açılır. Avlunun kuzeyinde, eksene simetrik doğu-batı doğrultusunda, dikdörtgen planlı sivri tonoz örtülü eyvan kuruluşunda nişler yer alır. Avluya sivri kemerlerle açılan nişler birer seki üzerinde bulunur. Avlunun simetrik düzenlenen doğu ve batı kanatlarının güneyinde, doğu-batı doğrultusunda, dikdörtgen planlı eyvanlar yer alır. Eyvanlar, avluya sivri kemerlerle açılırlar. Yan kanatların orta bölümleri, biri kare, diğeri dikdörtgen planlı içiçe iki birim, köşelerde ise; dikdörtgen planlı birer mekanla kuşatılmıştır. Sivri tonozla örtülen birimler, sivri kemerli kapılarla avluya açılır. Yan kanatların orta bölümlerinde yer alan odalardan, kare planlı olanlara, dikdörtgen planlı odalardan geçilerek ulaşılır Bu odaların avluya açılan kapıları yoktur. Avlunun güney kanadında, eksende kuzey-güney doğrultusunda, dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü ana eyvan ile doğu ve batısında, yaklaşık kare planlı, pandantif geçişli kubbelerle örtülü birer mekan bulunmaktadır. Avludan daha yüksekte bulunan eyvan üç kademeli sivri kemerle avluya açılmaktadır. Eyvanın, güney duvarı ortasında, orijinal olmayan altı cepheli mihrap nişi ile iki yanında birer pencere vardır.

İkinci kata giriş eyvanı batı duvarı ortasında yer alan kapıdan girilerek ulaşılan bir merdiven ile çıkılmaktadır. Üst kat, avluyu güneydeki ana eyvan ve bitişiğindeki mekanlar hariç üç yönden kuşatan, doğu ve batıda kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı birer, kuzeyde ise ortada yaklaşık kare, bitişiğinde, doğu-batı doğrultusuda dikdörtgen planlı olan üç mekanla kuşatılmıştır (Levha 3). Doğu ve batıdaki mekanlar eksende ve simetriğinde konumlanan üç mazgal, kuzeydeki köşe mekanları ise birer pencere ile dışa açılırken, kuzeydeki mekanlardan ortadaki, güney duvarı eksenindeki bir pencere ile avluya, diğerleri güney duvarlarındaki birer kapıyla yan kanatlara açılırlar. Üst kattaki tüm

mekanlar, sivri tonozla örtülüdür. Kuzeybatıdaki mekanın kuzeybatı köşesindeki kapı, kademeli olarak düzenlenen kuzey-güney yönündeki dikdörtgen planlı minare merdiveni sahanlığına açılmaktadır.

1.1.6. Dış Tasvir:

Yapının cepheleri farklı düzenlemeler gösterir. Kuzey cephe, son cemaat yerinin cephesini oluşturmaktadır. Son cemaat yerinin doğu ve batısı kapalı tutulmuştur. Orta bölümü ise sütunlara atılan, sivri kemerlerle dışa açılmaktadır. Son cemaat yerinin kuzey doğusunda altta kademeli silmelerle kuşatılmış dikdörtgen, üstte sivri kemerli şebekeli bir pencere yer alırken, batısında minareye bitiştirilen duvarlarla bu bölümün kapatılmış olduğu görülür. Cephe, saçak seviyesinde kademeli silmelerle sonlanmaktadır (Levha 5a). Son cemaat yerinin orta bölümünü örten üç kubbe dışa yansımıştır. Kubbelerden ortadaki daha büyük ve yüksek tutulmuştur (Levha 10b). Ayrıca bu cepheye, imaretin avlu kubbesi ile aydınlık feneri de yansımaktadır. Aydınlık feneri yüksek kasnaklıdır. Kasnağında altı yuvarlak kemerli pencere görülür (Levha 11a). Cephenin batı köşesinde beden duvarı boyunca yükselen minarede, kaidenin üçgen biçiminde pahlanmasıyla sekizgen pabuçluk kısmına, pabuçluk kısmının mukarnas doldurulup pahlanmasıyla silindirik gövdeye geçilmektedir. (Levha 5a, 12b). Silindirik gövde de dört bilezikle yatay bölümlere ayrılır. Minarenin şerefe altı dört sıra mukarnaslıdır. Silindirik gövdeli petek kısmı konik bir külah ve alemle sonlanır (Levha 11b). Yapının doğu cephesinde, beden duvarının yaklaşık orta bölümünde sonlanan payandalar bulunur. Payandaların yerden yükseklikleri yaklaşık 2.10 m., genişlikleri 2.27 m.'dir. Orijinal olmayan payandaların aralarındaki bölümlerde zemin seviyeleri farklıdır. En yüksek zemin seviyesi kuzey bölümdedir, orta bölüm ve güneyde ise zemin kademeli bir şekilde düzenlenmiştir (Levha 6a-b). Bunu doğu cephedeki pencerelerin zemin yüksekliklerinden anlamaktayız. Yapıda cepheler alt seviyede altta dikdörtgen üzerlerinde sivri kemerli şebekeli çift katlı pencere düzenlemesi gösterirler (Levha 5b,7a,9a). Cephenin kuzeydoğusunda, son cemaat yeri duvarında da altta dikdörtgen, üstte sivri kemerli şebekeli bir pencere yer almaktadır. Dikdörtgen

pencere, zemin seviyesi doldurulduğundan, zeminden başlamaktadır (Levha 5a). Yapıda güney cephe, güney doğudaki ikinci pencerenin üzerinde konumlanan sivri kemerli pencerenin şebekesi orijinaldir (Lev. 8a), diğer bütün şebekeli pencerelerin şebekeleri yenilenmiştir (Lev. 7b). Batı cephenin güney batısındaki pencere, yapıya bu yönden bitişik olan, türbenin içine açılmaktadır. Batı cephede, alt seviyedeki pencerelerden güneydekinin üzerinde, sivri kemerli şebeke yer alırken diğer iki pencerenin üzerinde, şebekeli pencere bulunmaz. Olasılıkla onarımlar sırasında kaldırılmış olmalıdır. Yapıda alt seviyede yer alan bütün pencereler kademeli bir niş ile kuşatılmıştır ve üzerlerinde hafifletme amacıyla yapılmış lentolar yer alır. Yapının doğu ve batı cepheleri, üst seviyede de pencerelere sahiptir. Bu üst seviye pencerelerinden, kuzey doğu ve batıdaki pencereler, dikdörtgen biçiminde iken diğer pencereler sivri kemerli mazgal şeklindedir (Levha 6a,9a,10a). Yapının, doğu, güney ve batı cephelerinde, üst seviyede, eksene simetrik beş cepheli birer çörten yere alır. Çörtenlerden batı ve güney cephedekiler orijinal, doğu cephedeki ise yenilenmiştir (Levha 6a,7a,9a). Cepheler saçak seviyesinde kademeli silmelerle sonlanmaktadır.

1.1.7. İç Tasvir:

Yapının, kuzeyinde bulunan son cemaat yerinin orta bölümü, zemin seviyesinde, iki yanındaki bölümler ise zemin seviyesinden yüksek olacak şekilde kademelidir. Son cemaat yerinin doğu, güneydoğu ve güneybatısında birer pencere bulunur. Bu pencerelerden güneydoğu ve güneybatıdaki pencereler, son cemaat yeri zemininden başlarlar. Doğudaki pencerenin üzerinde sivri kemerli şebekeli pencere, diğerlerinin üzerinde ise sivri kemerli birer niş vardır. Güneyde, eksende yer alan portal, oldukça sade düzenlenmiştir. Basık kemerli kapı, farklı genişlikte silme ve bordürle kuşatılmıştır. Kapı kemeri, dört sıra mukarnaslı konsollara oturur. Portal, dıştan yüzeyi bezemeli olan iki kademeli sivri kemerle kuşatılmıştır (Levha 15a). Kemer alınlığında, beş sıra sülüsle yazılmış kitabe dikkati çeker (Levha 15b). Üstteki kemerin kilit taşı kabarayla vurgulanmıştır. Portal nişi, dışta, bezemeli iki, içte ise kuşatma kemeri köşeliklerini çevreleyen bir bordür ile çevrilmiştir, bordür aralarında birer silme yer alır. Ortadaki bordür

içe pahlıdır. Portalden giriş eyvanına ulaşılır (Levha 18a). Simetrik düzenlenen giriş eyvanının güneyinde birer niş bulunur. 1.74 m. yüksekliğindeki kaş kemerli nişlerin zeminden yükseklikleri 0. 43 m.'dir (Levha 18b). Giriş eyvanının kapı kemerini, geometrik geçmelerle, bunların arasına yerleştirilen, çeşitli bitkisel motifler bezemektedir (Levha 19b,20a). Giriş eyvanından geçilen avlu, dört taraftan Türk üçgenleriyle geçilen ve tepesinde açıklığı bulunan basık bir kubbe ile örtülmektedir. Kubbenin dört tarafında mazgal pencereleri vardır (Levha 26b). Avlunun kuzeyinde, giriş eyvanının iki yanında, avluya sivri kemerlerle açılan eyvan biçiminde nişler yer alır. Doğudaki niş avlu zemininden 0. 50 m., batıdaki 0. 42 m. yüksekliktedir (Levha 19a). Avlunun doğu ve batı kanatları, simetrik düzenlenmiştir (Levha 20b). Bu kanatların güneyinde yer alan eyvanlardan doğudakinin avlu zemininden yüksekliği 0.42 m., batıdakinin 0.35 m.'dir. Eyvan ve kanatların ortasında yer alan iç içe iki odadan kare planlı olanlar, sivri kemerli birer pencere ile dışarıya açılırken, doğu kanattaki dikdörtgen planlı oda penceresiz, batıdaki ise pencerelidir. Kanatlarda yer alan odalardan kare planlı odalara geçiş, dikdörtgen planlı odalardan sağlanır, bunların, avluya açılan kapıları yoktur. Dikdörtgen planlı odalardan doğudaki, içten ve dıştan dikdörtgen biçiminde bir kapıyla avluya açılırken, batıdaki odanın kapısı içten dikdörtgen biçimindedir. Girişin tam karşısında zemini avlu zemininden 0. 28 m. yükseltilmiş beşik tonozla örtülü ana eyvan yer alır. Burası üç kademeli sivri kemerle avluya açılmaktadır (Levha 21a-b). Ana eyvanın duvarlarının, 2. 35 m. yüksekliğine kadar lacivert renkli, altıgen, tek renkli çinilerle kaplı olduğu, mevcut olan çinilerden anlaşılmaktadır (Levha 21b,24a-b). Eyvanın güney duvarı ortasında, orijinal olmayan altı cepheli, on sıra mukarnaslı mihrap nişi bulunur. Mihrap nişinin iki yanında yer alan, alt seviyede dikdörtgen, üstte sivri kemerli şebekeli pencerelerin duvarları ve üst kısmı tümüyle alçı bezemelidir (Levha 22a). İmaretin orijinal mihrabı ise çinili olup, 1907 yılında İstanbul'a götürülerek, Çinili Köşk'de muhafaza altına alınmıştır (V.G.M.A. 70.01.01/02 Nolu Dosya). Şu anda İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndedir (Levha 22b). Mihrap, renkli sır tekniği ile süslenmiştir.Konturla çiniler, sarı, beyaz, kırmızı renklerle oluşturulmuş, altın yaldızla da zenginleştirilmiştir. Mihrabın etrafını, nesih yazılı bir kitabe çevrelemektedir (Levha 23b). Bordürlerde ve mihrabın köşe dolgularında, rumi

palmetlerden meydana gelmiş bir kompozisyon ve mihrap nişinin içinde de altıgen ve üçgen lacivert çini levhalardan oluşan bir düzenleme görülür (Levha 23a).

İmaretin ahşap olan minberi Cumhuriyet Dönemine aittir.

Ana eyvanın iki yanında bulunan odalar, basık kemerli kapılarla avluya açılmaktadır. Basık kemerli kapılar, tıpkı dıştaki pencerelerde olduğu gibi, içteki pahlı diğer ikisi düz olan üç bordürle kuşatılmıştır. Kapılar üzerinde bulunan sivri kemerler içinde, 1.05x1.10 m. boyutlarındaki mermerler üzerinde, sülüs yazı ile, imaretin vakfiye özetleri bulunur (Konyalı 1967:413) (Levha 25a-b). Bu odalardan, doğudaki oda, güney ve doğuya, batıdaki oda ise güney ve batıya, altta dikdörtgen görünümlü ve üstte sivri kemerli şebekeli ikişer pencere ile açılmaktadır. İbrahim Bey'in Türbesi'nin İmaret'e bitişik olarak yapılmasından sonra batı köşedeki kubbeli odanın batıya açılan penceresi bu kümbetin içine açılmıştır (Levha 26a).

Giriş eyvanı ortasında yer alan kapılardan doğudaki kapı küçük bir odaya açılmakta, batı duvarında yer alan kapıdan girilerek ulaşılan merdivenlerden ise üst kata çıkılmaktadır (Levha 18a,19a). Tonoz örtülü bu katın mekanlarına birbirinin içinden geçilerek ulaşılmaktadır (Levha 27a-b,29a-b). Bu katta da simetriye dikkat edilmiştir. Doğu ve batı kanatlardaki odalar, üçer mazgal pencere ile dışarıya açılırken, kuzey bölümde ortada giriş eyvanının üstünde yer alan kare planlı tonoz örtülü oda orta mekana sivri kemerli bir pencereyle, bunun iki yanındaki dikdörtgen planlı odalar dışa dikdörtgen pencerelerle açılmaktadırlar (Levha 28a,29a). Minareye ve çatıya çıkış kuzey bölümün batısındaki odadan olmaktadır.

1.1.8. Malzeme-Teknik:

Yapıda, moloz taş, kesme taş, mermer, çini , ahşap ve alçı olmak üzere altı tür malzeme kullanılmıştır. Moloz taş, yapıda cephelerde örgü malzemesi olarak uygulanırken, kesme taş, cephelerde, kuşatma kemeri köşeliklerinde, giriş ve ana

eyvan kemerlerinde, minare kaidesi ve gövdesinde kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Minarede, açık sarı ve kahverengi renkli taşlara yer verilerek, renk almaşıklığı oluşturulmuştur. Mermer, portali dıştan kuşatan şeritlerde, kuşatma kemerinde, giriş kapısında ve kitabe panosunda kullanılmıştır. Yapıda, çini malzeme, belli bir yüksekliğe kadar ana eyvan duvarlarında,orijinal mihrabında ve minaresinde karşımıza çıkmaktadır. Ana eyvan duvarlarında bulunan çiniler, altıgen ve dikdörtgen plakalar şeklinde olup, koyu ve açık mavi rengindedir. Mihrap duvarında yer alan çiniler, altıgen ve dikdörtgen plakalar şeklindedir ve bunlarda lacivert, firuze, beyaz, kahverengi ve altın yaldız kullanılmıştır. Çinilerde, renkli sır tekniğinin uygulandığı görülür. Yapıda ahşap malzeme, kapı kanatlarında kullanılmıştır. Ceviz ağacından yapılmış çift kapı kanatlarında alçak oyma ve kündekari teknikleri uygulanmıştır. Tek halde bulunan kanatta ise oyma ve yüksek kabartma teknikleri görülür. Alçı malzeme ise, yapıdan sökülerek çinili köşke götürülen çinili mihrabın yerine yapılmış olan orijinal olmayan mihrapta ve mihrap nişinin iki yanında yer alan alt kat pencerelerin duvarlarında görülmektedir.

1.1.9. Süsleme:

Yapıda, taş, çini, ahşap ve alçı süsleme görülür. Bu bölümde süsleme, mimari öğelerdeki dağılımına göre tanıtılacaktır. Portal, giriş ve ana eyvan kemerleri, ana eyvan duvarı, mihrap, kapı ve pencere kanatları ile minarede süsleme görülmektedir. Süslemede, geometrik ve bitkisel motifler ve bunların karışık olarak düzenlenmesinden oluşan bezemeler karşımıza çıkar.

Portal :

Beden duvarlarından hafif dışa taşkın olan portal, üç bezemeli bordür ile kuşatılmıştır (Levha 15a). Dıştaki ilk bordürde, iki spiralin birbiriyle kesişmesiyle oluşan, tekli zencerek motifi görülür. İkinci bordürde ise, iki kırık çizginin birbiriyle kesişmesiyle çiftli zencerekler oluşturulmuş, aralarda ortaya çıkan

altıgen boşluklar ise, altı yapraklı çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Portalin kuşatma kemeri köşeliklerini ve üst kısmını sınırlayan üçüncü bordür, spirallerle biçimlenen örgü motifinden oluşur. Kuşatma kemeri köşeliklerinde, kıvrık dal, rumi-palmet motiflerinin kompozisyonundan oluşan bir düzenleme bulunmaktadır. Spiral oluşturan kıvrık dallardan çıkan rumi ve palmetlerin, hilal biçimli demet izlenimi oluşturacak şekilde bağ motifleri ile bağlandıkları görülmektedir (Levha 16b). Kuşatma kemerinin kilit taşında, yüzeyi yıldız kompozisyonları ile süslü bir kabara bulunur. Kabaranın üzerinde, kabarayı çevreleyen kıvrık dalların sap oluşturduğu palmet motifi yer alır. Palmet motifinin, vurgusunu güçlendirmek amacıyla iki yan yaprağının aşağıya doğru sarkıtıldığı, adeta vazodan sarkan çiçek izlenimi oluşturulduğu dikkati çeker (Levha 17a). Kademeli olarak düzenlenen kuşatma kemerinin yüzeyinde, içte yıldız kesitlerinden, dışta ise spirallerle oluşturulan ters ve düz olarak biçimlenen yürek motifleri ve düz kademeli yivlerden oluşan bir bezeme yer alır (Levha 16b).

Çift renkli geçmeli taşlarla biçimlenen kapının basık kemeri, iki yanda dört sıra mukarnas dolgulu konsollara oturmaktadır (Levha 15a). Basık kemerli kapının kilit taşında da ortadaki yuvarlak madalyondan çıkan (alt ve üstte) ters ve düz palmet motifleri görülür. Madalyonun yüzeyi de merkezdeki iç içe geçmiş altı kollu yıldızların çevresinde biçimlenmiş ters ve düz palmet motifleriyle bezenmiştir (Levha 17b).

Kemer alınlığında yer alan inşa kitabesinin satırları ve satır araları ile kemer köşeliklerini çeviren ince şeritlerde, kırık çizgilerle oluşturulmuş meandır motifinin tekrarından oluşmuş bir düzenleme görülür (Levha 15b).

Basık kemerli kapının oturduğu konsolların alt sıralarındaki mukarnaslarda, kıvrık dalların oluşturduğu çerçevenin içinden çapraz iki rumi çıkmaktadır. Rumilerin birleşen ucunun sap oluşturduğu, yedi yapraklı palmetin alt yaprakları aşağı dönerek, çapraz rumilerin çerçeve oluşturduğu düğümde sonlanmaktadır .

Kapının kemer köşelikleri üzerinde (doğudaki tamamlanmamış), hatayilerden oluşan bir düzenleme görülür. Köşeliğin alt köşesindeki üçgen sap, yukarıya doğru üç dal şeklinde yükselir. Bu dallardan içteki, altı yapraklı bir çiçek olarak sonlanırken, ortadaki dal üzerinde altı yaprakla oluşturulmuş bir gövdenin etrafında yer alan altı palmetin, yan yapraklarının, bir diğeri ile kesişerek oluşturdukları hatayi bulunmaktadır. Aynı daldan, yukarıya, aşağıya ve yana doğru çıkan diğer dallar üzerinde çiçek ve yapraklar görülür. Hatayinin çapraz kollarından alttaki, bir palmetle, üstteki köşede üç şakayık ve iki uzun yaprakla bitmektedir.Yana doğru devam eden dal üzerinde, sekiz yapraklı ve göbekli başka bir hatayi yer almaktadır. Hatayiden sonra devam eden daldan çıkan bir kaç dalın ucunda, yaprak ve çiçekler yer almaktadır. Köşede iki şakayıkla devam eden dal, ince uzun yapraklarla (ya da çiçeklerle) bitmektedir. Alttaki üçgen saptan çıkan dıştaki dal ise yukarıya doğru uzanarak bir hatayi ile sonlanır (Levha 16a).

Giriş Eyvan kemeri:

Giriş eyvanı kemerini, dıştan ve içten iki şerit çevreler. İki şerit üzerinde de iki çizginin belli aralıklarla kesişmesiyle meydana gelen tekli zencerek kompozisyonu görülür (Levha 19b). Kemerin iç yüzünde, ortada iki kırık çizginin dönüşümlü olarak birbiriyle kesişmesiyle oluşan, tekli zencerek kompozisyonu yer almakta, ortalarındaki altıgenlerin yüzeyinde altı yapraklı iç içe iki çiçek bulunmaktadır. Bu kompozisyonun iki yanında, spirallerle biçimlenen örgü motifi yer almaktadır (Levha 20a).

Ana Eyvan:

Süsleme, ana eyvan kemeri ve duvarlarında görülmektedir. Ana eyvan kemerini dıştan kuşatan ince şeritte, iki kırık çizginin kesişmesiyle oluşan baklava kompozisyonu vardır (Levha 21b). Ana eyvanın doğu ve batı duvarları 2.35 m. yüksekliğine kadar altıgen, açık mavi bordürlü, koyu mavi çini plakalar ile kaplı iken, (Konyalı 1967:409;Yetkin 1986:135) bu çiniler zamanla sökülmüş çalınmış,

bugün yalnız üst kısımlarında bazı parçalar kalmıştır (Levha 21b,24a,24b). Ana eyvanın, mihrabın iki yanındaki alt kat pencerelerinin duvarlarında, alçı süslemeler bulunur. Bu pencerelerin etrafı, üç sıra mukarnaslı bordürle kuşatılmış, iki yan duvarı ve tavanı dikdörtgen alçı panolarla çevrilmiştir. Bu panoların ortalarında, altı yapraklı çiçeklerin yanyana dizilmesi ile oluşan bir kompozisyon görülür. Alçı kalıp tekniği ile yapılan süsleme, yüksek kabartma şeklindedir (Levha 22a).

Bu bölümde, yapıda bugün mevcut olmayan, orijinalde yapıya ait olduğu bilinen İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki mihrap ve İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi'nde teşhir edilen kapı kanatlarının süslemeleri tanıtılacaktır.

Mihrap:

Yapının orijinal olan ve şu anda İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan dikdörtgen nişli, sekiz sıra mukarnas kavsaralı mihrabı, dıştan farklı genişlikte dört bordürle kuşatılmıştır. En dıştaki bordürde, lacivert zemin üzerine firuze ve altın yaldızla biçimlendirilmiş palmet motiflerinin oluşturduğu kompozisyon görülür (Levha 22b). Mihrabın en geniş olan dıştan ikinci bordüründe, lacivert üzerine spiraller oluşturan kıvrık dallardan çıkan firuze ve altın yaldızlı rumi motiflerinin üzerinde, beyaz renkle yazılmış Ku'ran'dan birkaç ayetin birbirine dolanarak oluşturdukları bir düzenleme vardır. Bu düzenleme üzerinde altın yaldızla sülüs hatla yazılmış Ayet-el Kürsi işlenmiştir. Bordürün alt kısmı başlangıç ve sonunu vurgulamak amacıyla, lacivert zemin üzerine altın yaldızla işlenmiş sekiz kollu yıldız ve yıldızın kollarında biçimlenen altı kollu yıldız kompozisyonuyla bezenmiştir (Levha 23b,22b). Üçüncü bordürde, lacivert zemin üzerindeki bahar dallarından çıkan altın yaldızlı, üç yapraklı ve katmerli çok yapraklı çiçek motifleri yer alır. Katmerli çiçekler üstten betimlenmiştir. Mihrabı içten kuşatan bordürde, kavsara seviyesine kadar olan bölüm tahrip olmuştur. Mihrabı ve üzerinde yer alan kavsarayı ve yatay panoyu kademeli olarak dolaşan şeritin yüzeyi, lacivert zemin üzerine firuze renkli yapraklar ve beyaz renkli altı yapraklı çiçekler arasına çapraz olarak yerleştirilen, merkezde birleşen beyaz renkli dört rumi kompozisyonu ile aralarındaki bağ motifleri ile süslenmiştir.

Adeta madalyon izlenimi oluşturan rumiler arasında, bağ motifiyle bağlanan, üç katmerli olarak betimlenmiş dışta beyaz ortada kahverengi içte sarı ve göbeği firuze renkli olan çok yapraklı katmerli çiçekler yer alır. Mihrabın kavsara köşeliği, lacivert zemin üzerinde firuze renkli kıvrık dallardan çıkan rumiler, beyaz renkli altı yapraklı çiçek motifleri ve beyaz renkli ortası sarı ve kahve renklerinde olan katmerli çok yapraklı çiçek motifleriyle bezenmiştir. Kıvrık dallar ve çiçeklerle oluşturulan bu yüzeyin üzerinde de, altın yaldızla işlenmiş, spraller oluşturan kıvrık dallardan çıkan rumi kompozisyonu yer alır. Rumilerin yüzeyi kahverengi ve yeşil renkli çinilerle vurgulanmıştır. Köşelik kısmı üst seviyede rumilerin çerçeve oluşturduğu ters ve düz yerleştirilmiş palmet motifi ile aralarındaki katmerli beyaz ve sarı çiçeklerle vurgulanmıştır (Levha 23a). Kavsaranın üzerindeki yatay pano firuze renkli çinilerle kuşatılmıştır. Lacivert zemin üzerinde dönüşümlü olarak altın yaldızla oluşturulan rumilerin çerçeve oluşturduğu palmet motifleri yer alır. Ayrıca palmet motiflerinin aralarında kahverengi renk kullanımı dikkati çeker. Mihrap kavsarası sekiz sıra mukarnaslıdır. Lacivert renkli düz çini plakalarla kaplı olan kavsarada sekiz mukarnas sırası görülür. Mihrap sütuncelerinin gövdesi lacivert renkli düz çinilerle kaplıdır. Zar başlıklı sütunceler üst seviyede palmet biçiminde düzenlenmiştir (Levha 22b).

Yapının şu andaki mihrabı Cumhuriyet Dönemine aittir. Alçıdan olup, altı cepheli ve on sıra mukarnaslıdır.

Kapı Kanatları:

Yapıda ahşap süsleme, kapı kanatlarında görülmektedir. İki adet olan kanatlardan birisi çift, diğeri tek kanat halinde günümüze ulaşmıştır. Tek olan kanadın kapı kanadı olup olmadığı kesin değildir. Bu konuda farklı görüşleri olan araştırmacılar vardır ve çalışmada bu görüşlere yer verilmiştir. Ayrıca bir karışıklığa sebep vermemek için de kanatlar, 1 ve 2 rakamlarıyla numaralandırılmıştır.

1. Kapı kanadı:

Daha önce İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde teşhir edilen kapı kanadı, 1948 yılından itibaren İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi'nde teşhir edilmeye başlanmıştır. Envanter numarası 244'dür. 2.90x1.10 m. ölçülerindedir. Bakımsızlıktan bazı parçaları düşen kapının sağ ve sol kanadı üzerinde, üstte ve altta 0.26x0.59 m. ölçülerinde birer, bunların aralarındaki alanlarda ise 0.59 x0.59 m. ölçülerinde ikişer pano bulunur. Sağ kanattaki 0.26x0.59 m. ölçüsündeki pano ile sol kanadın üç panosu düz ahşapla tamamlanmıştır. Sağ ve sol kanatları ve kanatların üzerindeki panoların çevrelerini ard arda kartuşlar içinde yer alan palmet- rumi ve kıvrım dal kompozisyonlu bir bordür kuşatmaktadır. 0.59x0.59 m. ölçülerindeki kare aynaların göbeklerinde büyük dilimli bir onikigen yer almaktadır. Onikigenleri çapraz köşeleri hariç daha küçük beşgenler, çapraz köşelerinde ise uzunlamasına altıgenler çevreler. Beşgen ve altıgenlerin içleri oyma tekniği ile yapılmış kıvrım dallar arasındaki rumi- palmet motifleri ile doldurulmuştur (Levha 30a,30b). Yekpare tek parçadan oluşan binisi oyma tekniğinde rumi- palmet ve örgü motifleriyle bezelidir. Bininin ortasında ve üst kısmında iki rozet yer almaktadır. Kapının batı kanadında, üç anahtar deliği göze çarpar. Kanadın ilk aynasının üstünde sülüs ile yazılmış kitabede:

"bâniyen metfuh limen dahale"

"ta ' âmüne halâlün limen ekele"

tercümesi:

"girene kapımız açık, yiyene maımız mübah." (Davis 1879:289) yazarken,

Doğu kanadının ilk aynası'nın üstünde:

"Amale el - hac Ömer bin İlyac enneccar el Karamanî"

tercümesi:

"Bunu Karamanlı Dülger İlyas oğlu Hacı Ömer yaptı." (Sapancalı 1993:49) (Levha 30a) yazmaktadır.

2. Kapı kanadı (?):

İstanbul Çinili Köşk'ten Türk ve İslam Eserleri Müzesine getirilen ve 248 envanter numarasıyla sergilenen diğer kanad tek parça olup 1.65x0.93 m boyutlarındadır. Üç düşey ahşap levhanın ön yüzde kabaraları bulunan çivilerle, arkadaki iki yatay kuşağa çakılmasıyla oluşan kanadın sol üst ve alt köşelerinde milleri, sağda anahtar deliği bulunmaktadır (Konyalı 1967:411; Gülcan 1983:64-65; Özönder 1985 :126) (Levha 31a). Bir başka yayında ise adı geçen kanadın, pencere kanadı olduğu ileri sürülmektedir (Akın 1997:51). Çinili Köşk'ün 1938 tarihli katoloğunda da söz konusu obje "tek kanatlı ağaç kapı" olarak tanımlanmıştır. Yayına göre rölövesi üzerinde yapılan ölçümlerde, imaretin ana eyvanının her iki yanında yer alan mekanların giriş açılıkları ile eldeki kapı kanadı eninin birbirlerine uygun olabileceği izlenimi edinilmiştir. Eldeki kapının mili solda olduğuna göre, eyvanın doğusundaki kapı olduğunu varsayma olanağı vardır (Bozer 1992:57).

Kanattaki süslemeler, üst kenarda 0.7,5 m. diğer kenarda 0.5 m. enindeki düz bir çerçeve içine alınmış; bunun içindeki alan, boş yer bırakılmayacak şekilde doldurulmuştur. Alttaki köşelerden başlayan 0.5 m. enindeki dikdörtgen bordür üstte sivri kemer oluşturur. Köşelikleri de dolanan bu kemer üzengi hattında son bulur. Kemer içindeki alan düşey sıralanan, farklı büyüklük ve şekillerde dört panodan oluşur (Levha 31a). Kemer alınlığındaki üçgen biçimli birinci pano 0.17 m. yüksekliğindedir. Oluklu oyma tekniği uygulanmış olan panoda, palmet ve rumilerin oluşturduğu karışık kompozisyonlu bir süsleme görülür. Süslemenin tam ortasında, silüet halinde işlendiği düşünülen, bağdaş kurmuş bir insan figürü yer alır (Bozer 1992:57) (Levha 31b). Bozer'e göre "Figür kasıtlı olarak tahrip edilmiş, bu nedenle ayrıntılar kaybolmuştur" (1992:57). Üzeri kazınmış olmasına rağmen üç dilimli tacı, bir sembol tutar biçimde yukarıya kalkmış sağ kolu onun bir hükümdar tasviri olduğunu göstermektedir (Akın 1997:52). İkinci panoda araları rumi dallarıyla süslü, sülüsle yazılmış, "Devamlı İzzet, İkbal ve Devlet" anlamına gelen bir dua yazısı yer alır (Gülcan 1983:64-65) (Levha 31b). Üçüncü pano kapının yarısı

büyüklüğündedir. Panonun ortasında 0.60 m. çapında büyük bir madalyon yer alır. Madalyonun üst tarafına 0.18 m. yüksekliğinde damla biçimli madalyon, yan taraflarına da 0.4 m. çapında dilimli rozetler yerleştirilmiştir. Büyük madalyonda on iki kollu yıldız kompozisyonu yer alır. Bu yıldızlardan biri madalyonun merkezinde tam, altı tanesi bunun çevresinde yarım olarak verilmiştir. Aralarda oluşan beşgen ve altıgenler palmet–rumili kompozisyonla, altı ve oniki köşeli yıldızlar radyallarla süslenmiş, dörtgenler ise boş bırakılmıştır (Bozer 1992:58) (Levha 32a). Büyük madalyonun dört köşesinden yukarıdaki iki köşesinde başları birbirine dönük kanatlı birer aslan kıvrımdal–palmet süslemeli bir zemin içinde verilmiştir (Özönder 1985 :126). Sivri kulak ve kanatlara sahip olan, vücutları yandan, başları cepheden verilmiş aslanlar Selçuklu aslan tipine uygundur (Levha 31a). Madalyonun alt köşelerinde, aynı bitkisel zemin içinde ters yöne bakan kanatlı birer figür yer alır. Bu figürlerden sağdaki grifon, soldaki ise bir kurt figürüdür.Uzun burunlu kurt figürü ağzında bir bitki tutmaktadır. İki figürde sivri kulaklıdır ve her ikisinin de ön ayaklarından birisi yukarıya uzanmış ve pano çerçevesinden taşmıştır (Bozer 1992:57) (Levha 31a). Damla biçimli madalyonda, ayaklarını açarak çömelmiş bir insan figürü vardır. Günkut Akın'a göre" bu insan figürü bir kadındır" (1997:57). Kapının alt tarafındaki panoda, içleri palmet–rumi süslemeli, sekiz köşeli beş madalyon yer almaktadır (Konyalı 1967:412) (Levha 31a).

Pencere Şebekeleri:

İmaretin doğu-batı ve güney cephelerinde alt seviyedeki pencerelerin üzerinde bulunan sivri kemerli pencerelerin şebekeleri geometrik ve bitkisel süslemeler içerir. Spiraller ve kırık çizgilerin içiçe geçmesiyle oluşturulan farklı şekillerdeki geometrik süslemeler pencere kilit taşında palmet, iki yanda rumi motifiyle sonlanmaktadır (Levha 7b,8a).

Minare:

Kaidesi, imaretin batı cephesi güneyinde kademeli bir çıkıntı yapan minarenin, silindirik gövdesinde süslü dört bilezik bulunmaktadır (Levha 5a).

Pabuçluk ve gövdeyi ayıran bilezik zencirek motifiyle vurgulanmıştır (Levha 12b). Gövdenin alt seviyesinde kahverengi ve sarı renkli taşların dönüşümlü uygulanmasıyla almaşık olarak baklava motifleri oluşturulmuştur (Levha 11b,12b, 5a). Bu kompozisyonun hemen üstünde, gövdenin ilk bölümü üst kısmında dilimli kemerlerin, altta düz üstte ise ters olarak yerleştirilmesiyle elde edilmiş zigzag biçimli yatay bir şerit bulunur. Bu şerit içerisinde kıvrık dallı rumili bir düzenleme görülmektedir (Levha 13a). Gövdede yer alan ikinci ve üçüncü bilezikler arasında, firuze renkli tuğlalar kullanılarak yapılmış, üç dilimli kemerlerin sap oluşturduğu palmet motiflerinin yanyana dizilmesi ile oluşturulmuş bir kompozisyon vardır (Levha 13b). Şerefe altındaki şeritte de dairelerin iç içe geçerek oluşturdukları, ortada altıgenlerin yanlarda ise üçgen, dörtgen ve altıgenlerin dizilmesi ile oluşturulmuş kompozisyon bulunur. Bu şerit altında kırık çizgilerin oluştırduğu yatay zigzag kompozisyonu görülür (Levha 14a). Şerefe üzerinde renkli taş sırası, onun hemen üzerinde kitabe kuşağı ve burmalı son şerit bulunur (Levha 14b).

IV.1. 2. TÜRBE:

1.2.1.Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu:

İbrahim Bey Türbesi'nin onarımına ait bilgilere Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde 70.01.01/02 numaralı dosyada yer alan 18.06.1987 tarihli onarım fişinde rastanmaktadır. Rapora göre; türbenin dış cephelerinde kesilme yapan yontutaşı kaplamalar dikiş yapılmak suretiyle onarılacaktır. Çürümüş bulunan ahşap kaplamalı döşemesi yenilenecek, çevresine trevatuvar yapılıp, boya badana işleri ve elektrik tesisatı yapılacaktır. Bu rapor dışında türbe onarımına ait başka kayıt bulunamamıştır.

1.2.2. Plan Tanıtımı:

İmaretin batı cephesinin güneyine bitişik olan türbe, kare prizmal gövdeli ve çift katlıdır. Türbeye, kuzey cephe eksenindeki çift yönlü, yedi basamaklı merdivenle ulaşılan dışa profilasyonlu kapıdan girilir. Türbenin güney batı ve

doğu duvarları ekseninde birer pencere yer alır. Doğudaki pencere bitişiğindeki imarete açılmaktadır. 6.72x6.72 m. boyutlarındaki yapı, köşe üçgenleriyle geçilen kubbe ile örtülüdür (Levha 1,2).

1.2.3. Dış Tasvir:

Üç yönden bağımsız olan türbe, imarete doğu duvarı ile bitişmektedir (Levha 9b). Türbenin kuzey cephesinde asıl mekana girişi sağlayan portal ve hemen altında alt kat giriş kapısı bulunmaktadır. Türbenin portaline yüksekliği 0.20 m. ve genişliği 0.25 m. olan altı basamaklı bir merdiven ile çıkılmaktadır (Dülgerler 1995:213) (Levha 33b). Cepheyi ve portali zemindan 2.13 m. yükseklikte, 0.12 m. kalınlıkta ve dışa 0.8 m. taşıntı yapan profilli bir etek silmesi dolaşmaktadır. Silme, yapının batı cephesinde yer alan pencerenin sol söve taşının ortasında bitmektedir (Levha 32b,33a). Alt kata girmeyi sağlayan kapı kuzey cephede yer alan merdivenlerin altındadır. Basık kemerli olarak düzenlenen giriş, bugün taşla örülmüştür (Levha 37a). Büyük ölçüde zemin yükseldiğinden sadece 0.80m.'lik yüksekliği algılanabilmektedir.Yapıya 0.85 m. genişliğindeki aynalı kemerli bir kapıdan girilmektedir. Kapı kemerinin kilit taşının iç yüzeyinde çarkıfelek motifli bir kabara yer almaktadır. Yapının doğu duvarının imaretin duvarı ile bitiştirilmesinden dolayı, imaretin burada yer alan penceresi türbe içine açılmıştır. Yapıda güney cephede bir pencere yer alır. Pencere kubbe ekseni üzerine getirilmek için doğuya kaydırılmıştır. Bu pencere, İmaret güney cephesinde yer alan alt kat dikdörtgen pencere sırası ile aynı hizada bulunmaktadır (Levha 8b). Batı cephesi ekseninde de bir pencere bulunur (Levha 33a).

Yapının sekizgen kasnağı üç sıra mukarnas dolgulu bir kornişle çevrilmiştir (Levha 38a).

1.2.4. İç tasvir:

Türbeye kuzeyinde yer alan portalden girilir. İçerideki 4.70x4.70 m'lik kare alan güney ve kuzeyde derinlikleri 0.60 m sivri kemerlerle genişletilerek dikdörtgen plana dönüşür. Kubbeye üç dilimli pandantiflerle geçilmektedir. Kubbe eteğini iki mukarnaslı silme dolaşmaktadır. Tepede aşağı doğru 0.22 m. sarkan bir kilit taşı yer almaktadır. Kubbe tepe noktası döşemeden 7.90 m. yukarıdadır. Doğu ve batıdaki kemerler ahşap gergilerle desteklenmiştir (Bilici 1994:2338).

Türbenin batı ve güney cephelerinde yer alan pencerelerinden batıdaki pencere kubbe ekseninde olduğu halde, güney cephedeki pencere, kubbe ekseni üzerine getirtilmek için doğuya kaydırılmıştır. Türbenin sonradan imarete bitişik olarak yapılması sonucu, imaretin bu yöne bakan penceresi kapatılmayarak bir dua penceresi haline dönüştürülmüştür. Bu pencere alabildiğince türbe mekanının eksenine yakın konuma getirilerek türbe inşa edilmiştir. Pencerenin kapatılmaması için buraya duvar yapılmayarak kemerle geçilmiştir. (Dülgerler 1995:215).

Türbenin içinde; 1.71 m. boyunda ve 0.45 m. eninde üç adet alçı sanduka bulunmaktadır. Ortadaki sanduka İbrahim Bey'e ait olup diğerleri, oğullarından soldaki Alaeddin ve sağdaki Kasım beylerin sandukalarıdır (Levha 38b). Sandukalar alçı süslemeleri açısından dikkat çekicidir (Levha 39a). İbrahim Hakkı Konyalı, 1942 yılında türbeyi incelerken İbrahim Bey'in sanduka kitabesini görmediğini, onu imaretin ikinci katında bulduğunu belirtmektedir. Aynı yıl dört ay sonra geldiğinde bu taşın yok olduğunu belirten Konyalı, 1965 yılında türbeyi incelerken diğer iki kitabenin de müteahhit tarafından imaretin tamiri esnasında kullanılan taşlar arasında bulunduğunu ve bunları alıp müzeye teslim ettiğini yazmaktadır (Bilici 1994:2339). Alaeddin ve Kasım beylerin kitabeleri Karaman Arkeoloji Müzesi'nde 1294 ve 1295 envanter numaraları ile kayıtlı olup, Alaeddin Bey'n kitabesi 0.48 m. boy, 0.24 m. en ve 5.5 cm. kalınlıkta, Kasım Bey'inki ise 0.55 m. boy, 27.5 m. en ve 6.5 cm. kalınlıktadır. İbrahim Bey'e ait sanduka kitabesinin bugün nerede olduğu bilinmemektedir.

1.2.5. Malzeme-Teknik:

İbrahim Bey Türbesi'nde kesme taş, mermer, ahşap, alçı, sıva kullanımı görülür. Cephelerde ve külahta kesme taş kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır. Portal kapısı ve pencerelerin çerçeveleri mermerdendir. Ahşap gergilerde, alçı türbedeki sandukalarda karşımıza çıkar.

1.2.6. Süsleme:

İbrahim Bey Türbesi'nde portal ve alt kat kapı kemerleri ile, içte sandukaların tümünün yan yüzleri ile üstlerinde bezeme dikkati çeker. Süsleme geometrik ve bitkisel motifler şeklindedir.

Portal:

Yapının kuzey cephe eksenindeki hafif dışa taşkın portali, üç bordürle çevrilmiştir. Dıştan birinci bordürde, kıvrık dal–rumi kompozisyonunun oluşturduğu bir düzenleme bulunur (Levha 34a). Bezemesiz olan ikinci bordür iç bükeydir. Bordürün alt seviyesinde başlangıç ve bitişini vurgulayacak şekilde işlenmiş tek palmet motifi yer alır. Palmet motifinin tepe ve yan yapraklarının damarları yivlerle belirginleştirilmiştir. Tepe yaprağında katmerli bir palmet daha vardır (Levha 36b). Üçüncü bordürde, iki kırık çizginin birbirlerini çapraz olarak kesmeleriyle oluşturulmuş baklava kompozisyonu görülür. Portalin iki yanındaki sütunceler yatık 'u' biçimli kaideler üzerinde yükselir. Sütuncelerin gövdesi altta okucu, üstte yatay bir silmeyle sınırlandırılan bölümün üzeri zik zak motifleriyle bezenmiştir (Levha 36b,36a). Sütuncelerin kaidesinde sitilize palmet, başlığında kıvrık dal, rumi ve bağ motifleriyle bağlanmış palmet motifi dikkat çeker. Aynalı kemerli kapının aynasının iç yüzeyinde çarkıfelek motifi ve ortasında lotus/çok yapraklı çiçek ve kabara dikkati çeker (Levha 34a). Kapının üzerinde oval madalyon görünümlü zencereklerin çerçeve oluşturduğu sarmal kıvrık dal ve rumi kompozisyonu vardır. Rumilerin yüzeyi yaprakların damarlarını belirtecek şekilde yivlendirilmiştir (Levha 34b). Sütunce başlıklarının üzerinde iki sıra mukarnaslı bir ikinci kaide yer alır. Portalin kavsarasındaki mukarnas yüzeylerinde de kıvrık dal, rumi ve palmet motifleri bulunur. Kavsara köşeliklerinde ise köşeliği kuşatan zincirek motifleri arasında spiraller oluşturan kıvrık dallardan çıkan rumi

motifleri görülür. Rumi motifleri köşelikte yer alan, burmalı silmeyle kuşatılmış yüzeyi sekiz kollu yıldız bezeli kabarayı dolaşarak devinimli bir görünüm kazanmıştır. Rumilerin yaprak damarları oldukça belirgin olacak şekilde yivlenerek işlenmiştir (Levha 35a,35b). Rumi kompozisyonları arasında kavsara kemerinin kilit taşı palmet motifiyle taçlandırılmıştır. Kilit taşını bezeyen palmet motifinin çerçevesi de vurguyu kuvvetlendirmek amacıyla zencereklerle kuşatılmıştır (Levha 35a).

Alt Kat Kapısı:

Kapı kemerinin yüzeyi düzgün olmayan süslemeler içerir. Kapı olasılıkla onarımlar sırasında tahrip edilmiş olmalıdır ki, kemer taşlarındaki süslemeler uyumsuzluk göstermektedir (Lev. 37b).

Kümbetin içi süslemesizdir. İçerideki üç adet sandukanın alçı süslemeleri kısmen yenilenmiştir. Sandukaların kaidelerinde "İkbali devamlı, sahibi saadet ve selamette olsun" anlamına gelen bir duadan oluşan yazı frizi dolaşmaktadır. Bu yazı frizinin üzerinde stilize palmet, sandukaların yan yüzü ve üzerlerinde altıgen geçme motiflerinin yüzeyinde kabartma tekniğinde yapılmış çok yapraklı çiçek motifi yer alır. Orijinalinde altın yaldızında kullanıldığı kalan izlerden anlaşılmaktadır (Lev.39b,39a)

1.2.7. Tarihlendirme:

Kitabesi bulunmayan Karaman İbrahim Bey Türbesi'nin inşa tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Bu konuyla ilgili olarak İstanbul Topkapı Sarayı Kütüphanesi evrak kısmında 5318 numarada kayıtlı olan, uzunluğu 17 m. ve 35.5cm enindeki 835 H./1432 M. tarihli Karamanoğlu İbrahim Bey Vakfiyesi'nde ve bu vakfiyeye 843 H./1440 M., 849 H./ 1446 M., 851 H./ 1447 M. ve 870 H./1465 M. tarihlerinde yapılan ilave vakfiyelerde İmarete bitişik türbenin adına rastlanmamıştır. İlk ve ilave vakfiyelerde imaretin yanı sıra mescit, mutfak, kiler gibi farklı işlevlere sahip birimlerin her türlü ihtiyacı, demirbaş eşyaları, personeli, ayrıca bunlara vakfedilen araziler ve vakıf gelirlerinin nasıl dağıtılacağı

belirtilmesine karşılık, türbeden, ihtiyaçları, personeli veya vakıflarından söz edilmemektedir. 1476 yılında yapılan ilk ve 1522 yılında yapılan ikinci vakıf tesbitinde de türbeden bahsedilmez. Ayrıca türbenin portal süslemeleri imaret süslemeleri ile benzerlik göstermez. İmaret portalinin taş süslemesi daha alçak kabartma tekniğindedir. Oysa türbe portalinin süslemesi zeminden daha kabarıktır ve motiflerin irileştiği dikkat çeker. Bu tür yüksek kabartma tekniğinde yapılmış süsleme örnekleri Karamanoğulları Döneminde yapılmış bir çok yapıda karşımıza çıkmaktadır (Bilici 1994:2345-2347). Bizce türbe, imaret vakfiyelerinde adına rastlanmaması ve portal süslemelerinin imaret süslemeleri ile teknik ve kompozisyon açısından ortak özellikler göstermemesi nedeniyle imaretten sonra İbrahim Bey'in ölümü üzerine yaptırılmış olmalıdır.

IV.1. 3. ÇEŞME

1.3.1. Planı Tanıtımı:

Çeşme İmaretin kuzeyinde yaklaşık 15 m. uzaklıkta yapıdan bağımsız olarak inşa edilmiştir. 1.10x2.22 m. ölçülerindeki dikdörtgen planlı çeşme nişi sivri kemerle dışa açılır. Çeşme nişinin doğu ve batısı profillidir. Kuzeyinde kemerli bir açıklık yer alır (Levha 40a,40b).

1.3.2. Dış Tasvir:

Sivri kemerle dışa yansıyan çeşme nişini dıştan dört bordür ve aralarındaki silmeler kuşatır. Dıştaki bordür beden duvarı boyunca devam eder üstte başlıkla sonuçlanan sütunce biçiminde sonlanmaktadır. Çeşme nişinin kemer köşeliğinde bir kabara bulunur. Dikdörtgen nişinde ise sivri kemerli bir açıklık vardır. Çeşme üstte bordürleri taçlandıran olasılıkla yüzeyi bezemeli yatay bir bölümle sonlanır (Levha 41a).

1.3.3.İç Tasvir:

Çeşme nişinin kuzey duvarında eksende zemin kısmında üzeri sivri kemerle kapatılmış bir boşluk yer almaktadır (Denktaş 2000:22) (Levha 41a).

1.3.4. Malzeme- Teknik:

Kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen biçimindeki kesme taşlar düzgün bir teknik yansıtır.

1.3.5. Süsleme:

Çeşmenin dikdörtgen nişi dıştan farklı genişlikte dört bordürle kuşatılmıştır. Dıştan ilk bordür üzerinde yatay, dikey ve çapraz yayların kesişmesiyle oluşturulan okucu ve altıgen motifleri görülür. İkinci bordür zikzak motifiyle bezenmiştir. İç bükey olan geniş bordürün yüzeyi yaylarla biçimlendirilen palmet motifli bir çerçevenin içinde yer alan palmet kompozisyonları ile süslenmiştir. Palmetlerin yan ve tepe yaprakları diğer palmetlere sap oluşturmaktadır. Ayrıca palmetlerin yüzeyi eğri kesim tekniğiyle işlenerek derinlik etkisi oluşturulmuştur. Bordür dışta düz, içte yarım dairelerin yanyana dizimi ile oluşturulan birer silme ile kuşatılmıştır. İçe pahlı olan içteki bordür spiraller oluşturan kıvrık dallardan çıkan sarmal rumi motifleriyle süslenmiştir. Sarmal rumiler oldukça hareketli betimlenmiştir (Levha 42a). Kemer köşeliğindeki kabaraların yüzeyi yıldız motifleriyle bezenmiştir (Levha 41b).

1.3.6.Tarihlendirme:

Kitabesi olmayan çeşmenin inşa tarihi ve banisi hakkında kesin bir bilgi yoktur. İmaret vakfiyelerinde de çeşme hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Bir çok araştırmacı çeşmenin imaretle aynı tarihte yapılmış olduğunu ileri sürmektedir (Diez. E., O. Aslanapa 1950:83;Konyalı İ. H. 1967:640;Temizsoy İ., V. Uysal 1987:92). Oysa çeşmenin süslemeleri ile imaretin süslemeleri arasında teknik ve kompozisyon açısından farklılıklar görülmektedir. Çeşme süslemelerinde daha çok rumi ve palmet motiflerinden oluşan süsleme görülürken; imaret portalinde hatai uslupta çiçeklerle karşılaşılmaktadır. Ayrıca çeşmede imaret türbesinin süslemelerinde de görüldüğü gibi daha yüksek,

imarette ise daha alçak kabartma tekniğinin uygulanması da dikkate alındığında, iki eserin aynı tarihte inşa edilme olasılığına rağmen, farklı ustalar tarafından yapıldıkları ihtimali ortaya çıkmaktadır (Denktaş 2000:25). Bizce çeşme İbrahim Bey'in ölümü üzerine yaptırılan türbesi ile aynı tarihlidir. Her iki yapı adının vakfiyede geçmemesi ve süslemelerindeki teknik ve kompozisyon benzerliklerine bakılarak bu değerlendirme yapılmıştır.

V. DEĞERLENDİRME

V. 1. Yapı Tipi:

Bu bölümde İbrahim Bey İmareti kapalı avlulu, dört eyvanlı ve iki katlı plan şeması yansıtması açısından öncelikle Anadolu'da 13-15. yüzyıllarda inşa edilmiş olan kapalı avlulu medreselerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Ayrıca İbrahim Bey İmareti'nin kapalı avlu ve avluya açılan ibadet mekanı niteliğindeki ana eyvan düzenlemesiyle yapının inşa edildiği yıllarda, Anadolu'da özellikle Erken Osmanlı Dönemi'nin etkin olduğu Bursa, İznik, Edirne ve Amasya gibi merkezlerde yoğun olarak inşa edilmiş olan ters T tipi / zaviyeli camilerle benzerlik göstermesi nedeniyle bu yapılarla da karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Anadolu'daki medreseler, avluların üzerlerinin açık ya da kapalı oluşlarına göre sınıflandırılmışlardır. Kapalı avlulu medreseler, ayrıca avluyu örten kubbe ya da tonozun duvarlara ya da desteklere oturma özelliklerine, revaklı, revaksız oluşlarına göre de incelenebilir. Konumuz olan İbrahim Bey İmareti bu sınıflandırmaya göre, kapalı avlulu, dört eyvanlı, çift katlı, kubbesi duvarlara oturan bir plan şeması göstermektedir.

Örneğimizin de içinde bulunduğu, Anadolu'daki kapalı avlulu onsekiz medreseden onbiri Selçuklu, yedisi Beylikler Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Karaman İbrahim Bey İmareti, kuzey–güney doğrultusunda boyuna dikdörtgen planlıdır. Örneğimizde olduğu gibi Konya'daki Ali Gav (13. Yüzyıl başı) ve İnce Minareli (1258– 64), Çay Taş(1278– 1279), Erzurum Ahmediye (1314), Kütahya Vacidiye (1314), Bursa Lala Şahin Paşa (1339) medreseleri kuzey–güney; Atabey Ertokuş, (1224), Konya Karatay (1251 - 1252) ve Sahip Ata (1279), Erzurum Yakutiye (1310– 1311) ve Karaman Emir Musa (1356) Medreseleri doğu–batı;Tokat Yağıbasan (1151– 1152), Niksar Yağıbasan (1157– 1158), Kırşehir Caca Bey (1272– 1273) ve Gümüş Halil Hacı Paşa (1413– 1415) medreseleri yaklaşık kare planlı yapılardır (Sözen 1972:1-83; Aslanapa 1993:135-148).

Karaman İbrahim Bey İmareti'nin yaklaşık kare planlı avlu şeması, Anadolu'daki kapalı avlu plan şemasına sahip Tokat ve Niksar'daki Yağıbasan, Isparta'daki Atabey Ertokuş, Konya'daki Ali Gav, Karatay, İnce Minareli ve Sahip Ata, Kırşehir'deki Caca Bey, Çay'daki Taş, Kütahya'daki Vacidiye, Bursa'daki Lala Şahin Paşa, Karaman'daki Emir Musa, Gümüş'deki Hacı Halil Paşa ve Bitlis'teki İhlasiye medreseleri ile benzerlik göstermektedir. Kapalı avlulu medreselerden yaklaşık kare planlı avluları bulunan örneklerin çoğunda, avluyu örten kubbeye geçiş sistemleri farklıdır. Karaman İbrahim Bey İmareti, köşe üçgenleriyle geçilen kubbeyle örtülü medreselere örnek oluşturup Konya'daki Ali Gav, Karatay, İnce Minareli, Isparta Gargılı Lala, Çay Taş medreseleri ile benzerlik göstermektedir. İbrahim Bey İmareti'nde olduğu gibi Tokat Yağıbasan, Isparta Atabey Ertokuş, Konya Karatay, Kırşehir Caca Bey, Çay Taş, Konya Sahip Ata ve Kütahya Vacidiye medreselerinde kubbelerin ortasında yuvarlak tepe açıklığı bulunmaktadır (Kuran 1969: 44-63).

Karaman İbrahim Bey İmareti dört eyvanlıdır. Avlunun kuzeyinde eksende giriş eyvanı, güney duvarı ortasında ana eyvan ile doğu ve batı kanatların güneyinde birer yan eyvan bulunmaktadır. Örneğimizde olduğu gibi dört eyvanlı kapalı avlulu plan şemasına sahip iki yapının olduğu görülmektedir. Bunlar: Selçuklu Dönemi'ne ait Kırşehir Caca Bey, ve Beylikler Dönemi'ne tarihlenen Bitlis İslahiye medreseleridir. Kırşehir Caca Bey Medresesi'nin kuzeyinde bulunan eyvan eksende olmayıp çok az batıya kaydırılmıştır. Doğu, batı ve

kuzeyde bulunan eyvanlar eksendedir. Dört eyvanda kare plan şeması gösterir. Eyvanlar plan şeması ve konumları açısından imaret eyvanları ile farklılık göstermekle beraber, sivri tonozla örtülü olmaları açısından benzerlik yansıtırlar. Bitlis İhlasiye Medresesi, kuzeydeki daha küçük doğu–batı doğrultusunda, doğu ve batıda kuzey–güney doğrultusunda, güneyde doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı sivri tonozlarla örtülü eyvanlara sahiptir. Yapımız ile karşılaştırıldığında eyvanların avlunun etrafındaki dağılımları açısından farklı özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Karaman İbrahim Bey İmareti çift katlıdır. Karşılaştırma yapılan örneklerden Kırşehir Cacabey ve Kütahya Vacidiye medreseleri çift katlılık özellikleri ile yapımızla benzerlik oluştururlar (Sözen 1972:15-20, 30-41).

Karaman İbrahim Bey İmareti'nde ana eyvanın doğu ve batısında avluya birer kapı ile açılan, kare planlı ve türk üçgeni ile geçilen kubbe ile örtülü birer mekan yer alır. Ana eyvanın bitişiğinde konumlanan kare planlı, kubbeli birimler oldukça yaygın bir özelliktir. Konya'daki Karatay ve İnce Minareli, Çay Taş, Uluborlu Gargılı Lala, (eyvanın güney ve batısına bitişik olan mekanlar) medreselerinin ana eyvanlarının doğu ve batısında üçgen kuşak geçişli kubbeli mekanlara sahip olmaları yapımız ile benzerlik oluştururken; Konya Sahip Ata, Kütahya Vacidiye medreselerinde pandantiflerle, Isparta Atabey Ertokuş, Karaman Emir Musa medreselerinde tromplarla geçilen mekanların bulunması farklılık oluşturmaktadır. Selçuklu medreselerinde, mekanın güneyinde yer alan kare planlı ve kubbeyle örtülü büyük mekanlar çoğunlukla kışlık dersane ya da türbe işleviyle kullanılmaktadır. Selçuklu ve Beylikler dönemi medreselerinde, çoğunlukla yapının doğu ve batı kanatlarında bulunan medrese odaları, öğrenci hücreleri kare veya dikdörtgen planlı üzerleri tonozlarla örtülü birimlerdir Bu birimler avluya açılan kapılara sahiptirler. Yapıda avlunun, simetrik düzenlenen doğu ve batı kanatlarının ortasında, biri kare diğeri dikdörtgen planlı, sivri tonozla örtülü içiçe ikişer öğrenci hücresi yer alır. Örneğimizde olduğu gibi Isparta Atabey Ertokuş Medresesi'nde kareye yakın dikdörtgen planlı, sivri tonozlarla örtülü öğrenci hücreleri avlunun kuzey ve güney kanatlarında birbirine simetrik olarak bulunurken; Erzurum Ahmediye Medresesi'nde avlunun doğu ve batı

kanatlarında kuzey–güney doğrultusunda dikdörtgen planlı, sivri tonozlarla örtülü ikişer öğrenci hücresi yer almaktadır. Restitüsyon planlarına dayandırılarak, Konya'daki Karatay, Çay Taş, Kütahya Vacidiye, Bursa Lalaşahinpaşa, Amasya-Gümüşde Hacı Halil Paşa medreselerinin yan kanatlarında ve Niksar Yağıbasan Medresesi'nin doğu kanadında üçer, Konya İnce Minareli, Erzurum Yakutiye, Karaman Emir Musa medreselerinin yan kanatlarında ve Tokat Yağıbasan Medresesi'nin doğu kanadında dörder öğrenci hücresi yer alırken, Uluborlu Gargılı Lala Medresesi'nde avlunun güney kanadında üç, kuzey kanadında ise iki öğrenci hücresi yer almaktadır (Kuran 1969:44-63).

Örneğimizin kuzey kanadında eksendeki giriş eyvanının iki yanında yer alan, avluya açılan eyvan kuruluşundaki birimlere Karaman Emir Musa Medresesi'nden başka bir yapıda rastlanmamaktadır. Karaman Emir Musa Medresesi'nin kuzey kanadında yer alan giriş eyvanının batısındaki birim, kuzey–güney doğrultusunda dikdörtgen planlı olup küçük bir eyvan biçimindedir. Örneğimizin doğu ve batı kanatlarının kuzeyinde, kuzey–güney doğrultusunda dikdörtgen planlı iki mekan yer almaktadır. Konya Karatay Medresesi kuzey kanadında eksende, kuzey–güney doğrultusunda dikdörtgen planlı yanyana iki hücre, Çay Taş, Kütahya Vacidiye ve Erzurum Ahmediye medreseleri giriş eyvanı doğu ve batısındaki kuzey–güney doğrultusunda dikdörtgen planlı iki mekan, düzenlemeleri açısından örneğimizle benzerdir. Kırşehir Caca Bey Medresesi bir, Niksar Yağıbasan Medresesi dördü avluya açılan altı, Tokat Yağıbasan Medresesi beşi avluya açılan altı, Erzurum Yakutiye Medresesi ikisi avluya ikisi giriş eyvanına açılan altı, Gümüş Hacı Halil Paşa Medresesi dört ve Bitlis İhlasiye Medresesi biri avluya üçü yan eyvanlara açılan dört mekan kuruluşu ile örneğimizin kuzey kanadında bulunan mekanların sayıları ve kuruluşları ile farklılığa sahiptir (Sözen 1972:1-83).

Karaman İbrahim Bey İmareti'nin kuzey cephesi orijinal olmayan son cemeat yerinin cephesini oluşturmaktadır. Son cemeat yerinin güney duvarı eksenindeki portal hafif dışa taşkındır. Bu özelliği ile Isparta Atabey Ertokuş ve Çay Taş Medreseleri ile benzerlik gösterirken, basık kemerli kapısının bulunması

nedeniyle Kırşehir Caca Bey, Isparta Atabey Ertokuş, Çay Taş, Konya Sahip Ata, Erzurum Yakutiye, Kütahya Vacidiye, Gümüş Hacı Halil Paşa medreselerine benzemektedir. İmaret ana eyvanının doğu ve batısında yer alan öğrenci hücreleri ile yan kanatlardaki mekanları sivri kemerli kapılarla avluya açılmaktadırlar. Konya Ali Gav Medresesi'nin yan kanatları günümüze ulaşmamıştır. Karatay Medresesinde ise öğrenci hücrelerinin duvarları yıkılmıştır. Örneğimizin doğu, güney ve batı cephelerinde alt seviyede dikdörtgen pencereler bulunur. Tokat Yağıbasan Medresesi doğu ve güney cephede, Niksar Yağıbasan Medresesi'nde kuzey cephede, Konya Ali Gav Medresesi'nde güney cephede, Karatay ve İnce Minareli medreselerin batı cephelerinde, Kırşehir Caca Bey, Çay Taş ve Kütahya Vacidiye medreselerinin güney cephelerinde Bursa Lala Şahin ve Gümüş Hacı Halil Paşa Medreseleri doğu ve batı cephelerindede dikdörtgen biçimli pencereler bulunmaktadır. Örneğimizde ikinci kat doğu ve batı kanatlarda yer alan odaların pencereleri mazgal şeklindedir (Kuran 1969:44-63).

Örneğimiz kapalı avlulu medreselerin yanısıra ters Ttipi / zaviyeli camilerle de avlu-ibadet mekanı (eyvan) düzenlemesi açısından benzerlik göstermektedir. Vakfiyesine göre mescit, medrese, darülkurra, mutfak ve misafirhaneden oluşan çok işlevli bir yapı topluluğu olması nedeniyle, bu tür plan şemasına sahip yapılarla da ortak özellikleri bulunmaktadır.

Bu plan özelliği gösteren yapılar birkaç bölümden oluşurlar. Esas ibadet mekanı (ana eyvan) genellikle giriş ekseni üzerindeki arka arkaya iki kubbeli mekandan güneyde bulunanıdır. Zemini yüksek tutulmuş mekan bir mihraba sahiptir. Avlu olarak kullanıldığı düşünülen orta bölümün kubbesi, yapıdaki diğer kubbelerden daha geniştir ve genellikle tepesinde bir aydınlık feneri bulunmaktadır. Çoğunlukla aydınlık feneri altında bir havuz vardır. Orta mekanın iki yanında bulunan birimlerin ibadet mekanıyla ilişkisi yoktur. Birimler orta mekana kapı ya da kemerle açılırlar. Mihrap bulunmayan bu mekanlarda çoğunlukla alçıdan yapılmış dolap nişleri ve ocak bulunur. Yapıların giriş cephelerinde kemerli bir revak düzeni /son cemeat yeri dikkati çeker(Eyice 1962:6-9)

Özellikle 14.-15. Yüzyıllarda Erken Osmanlı Dönemi'nin Bursa, İznik, Amasya ve Edirne gibi Osmanlı şehirlerinde bu tip plan şemasına sahip yapıların yoğun olarak inşa edildiği dikkat çekmektedir. Bu yapılaradan, örneğimizle orta mekan / avlu, ibadet mekanı düzenlemesi açısından benzerlik gösteren yapılar: Bursa Orhan Gazi (1339-1340), Bursa Hüdavendigar (1366-1385), Bursa Timurtaş (1390), Edirne Yıldırım (1399), Bursa Yıldırım (1399), Amasya Beyazıd Paşa (1414); Bursa Yeşil (1424), Bursa Muradiye (1425-1426), Edirne Muradiye (1436), Amasya Yörgüç Paşa (1430) camileri ile İznik Nilüfer Hatun İmareti (1388)'dir (Demiriz 1979:151-657)

İbrahim Bey İmareti giriş eyvanından geçilerek ulaşılan orta mekan / avlu, güneyde asıl ibadet mekanı /ana eyvan ve orta mekanın doğu ve batı kanatalarında yer alan birimlerden oluşan plan şeması ile bu yapılarla benzerlik oluşturmakla beraber, orta mekanın iki yanında yer alan mekanların düzenlenişi ve niceliği açısından farklılık göstermektedir. İznik Nilüfer Hatun İmareti ile Bursa Timurtaş ve Edirne Muradiye camileri orta mekanın iki yanında konumlanmış eyvanlı plan şeması gösterirken, Bursa Orhan, Hüdavendigar, Muradiye, ve Amasya Yörgüç Paşa camilerinde yan kanatlarda yer alan eyvanların kuzeyinde birer mekan, Bursa Yıldırım ve Yeşil camilerinde ise yan kanatlarda birer eyvan ve eyvanların kuzey ve güneyinde birer mekan bulunmaktadır. Yapımızla yan kanatların düzenlenişi açısından benzer olan yapılar Bursa Yıldırım ve Yeşil camileridir. Bu tür plan şemasına sahip yapılarda örtü sistemi genellikle bütün birimler için kubbedir. Karşılaştırma yaptığımız yapılardan Bursa Hüdavendigar, Timurtaş, Edirne Yıldırım camilerinin ibadet mekanının tonozla örtülü olması yapımızla diğer bir benzerliği oluşturmaktadır. Yapılarda doğu ve batı kanatlarda yer alan eyvanlar orta mekana kemerlerle, mekanlar kapılarla açılmaktadır. Bursa Orhan, Hüdavendigar, Yıldırım, Amasya Yörgüç Paşa camilerinin yan kanatlarındaki birimleri örneğimizde olduğu gibi orta mekana açılmaktadır. Bursa Yeşil Camii'nde kanatların kuzeyindeki mekanların giriş bölümüne açılmaları diğer örneklerle farklılık oluşturmaktadır (Demiriz 1979:151-657). Ayrıca Bursa Yeşil Camii'nde giriş eyvanının iki yanında yer alan eyvan kuruluşundaki nişler,

örneğimizin giriş eyvanının doğu ve batısında yer alan, avluya açılan eyvan kuruluşundaki nişlerin en benzeyen uygulamaları olarak dikkat çekmektedir.

İmaretin batı cephesinin güneyindeki İbrahim Bey Türbesi, kare planlı, sekizgen pramidal külahlı, çift katlı plan şeması gösterir. Kapalı avlulu medrese örnekleri içinde, örneğimiz gibi, yapının bir cephesine bitişik türbesi olan örnek Çay Taş Medresesidir. Isparta Atabey Ertokuş, Konya Ali Gav, Konya Karatay ve İnce Minareli, Kırşehir Cacabey, Konya Sahipata, Erzurum Yakutiye medreselerinde türbeler ana ya da yan eyvanlara dıştan bitişik olarak konumlandırılmıştır. Örneğimizden farklı olarak, Isparta Atabey Ertokuş Medresesi Türbesi, medrese ana eyvanının arkasında yer almaktadır. Sekizgen bir plana sahip olup, üzeri içten kubbe dıştan pramidal bir külahla örtülmüştür. Konya Karatay ve İnce Minareli, Çay Taş, Konya Sahip Ata medreseleri türbeleri ise, kare plan üzerine kubbe ile örtülü türbelerdir. Erzurum Yakutiye Medresesi Türbesi de, Isparta Atabey Ertokuş Medresesi'ndeki gibi medrese ana eyvanına bitişiktir. Onikigen planlı olan kümbet külahla örtülüdür.İbrahim Bey Türbesi, imarete batı tarafında yer alan bir pencere ile açılırken, Karatay Medresesi'nde türbe ana eyvana bugün kapatılmış olan bir pencere ile açılmaktadır. Kırşehir Cacabey Medresesi'nin kuzey duvarı ekseninde bulunan kapılarla, türbenin mescit ve cenazelik katına girilmekte, Isparta Atabey Ertokuş ve Caca Bey medreselerinde ise türbe eyvana kapılarla açılmaktadır (Sözen 1972:1-83).

İbrahim Bey İmareti Çeşmesi dikdörtgen planlı olup, sivri kemerli bir niş şeklindedir. Bu biçimi ile çeşme, Selçuklu Dönemi'nde görülen bazı çeşmelerin özelliklerini devam ettirir niteliktedir (Önge 1989:200-201). Karaman Hoca Mahmud (1451), Boyahane Muhyiddin (1469), Kilci (1551), Çarşı (1594) ve 18. ve 19. yüzyıllara tarihlenen, Emine Hanım, Hacı Molla, Baloğlu Adıgüzel Sokağı, Hancızade, Şıhlar Sokağı, Yiyen Ağalar Sokağı, Yukarı Mahalle, Koçak Dede Mahallesi, Aşıran, Hacı Efendi, Hisar, Dahhak Sokak, Elmedin, Davulcu, Göcerler, Halil Efendi, Arapoğlu, Küllük, Mavu, Hacı Celal Mahallesi II., Kanlı Osman, Manisa Anonim Çeşme, Trabzon Seyit Gazi, Merzifon Tokmak çeşmeleri sivri kemerli olmaları açısından örneğimizle benzerlik gösterirken, Karaman

Davulcu ve Demir, Kayseri Hacı Veled (1544-1545), Kayseri Çukurlu Cami (15. yüzyıl sonları), Karapınar II. Selim (1569), İstanbul Vezir Mehmed (1588) çeşmeleri örneğimizle bir yapıdan bağımsız olarak konumlandırılmaları açısından benzerdirler (Denktaş 2000:189-190,195).

V. 2. Malzeme-Teknik:

Karaman İbrahim Bey İmareti'nde malzeme olarak moloz, kesme, renkli taş, mermer, çini, ahşap ve alçı, türbede kesme taş ve alçı, çeşmede ise kesme taş kullanılmıştır. Örgü malzemesi olarak kullanılan moloz taş örneğimiz dışında, Tokat ve Niksar Yağıbasan, Isparta Ertokuş ve Uluborlu Gargılı Lala, Konyada'ki Ali Gav ve Karatay ve İnce Minareli, Çay Taş ve Kütahya Vacidiye medreselerinde görülmektedir. Kesme taş, Tokat Yağıbasan Medresesi, Isparta Atabey Ertokuş Medresesi ve türbesi, Uluborlu Gargılı, Konya Karatay, Çay Taş Medrese ve türbeleri, Kırşehir Caca Bey, Erzurum Yakutiye ve Kütahya Vacidiye medreseleri, Karaman Arapzade Cami, Aksaray Zinciriye ve Ermenek Tol medreseleri, Alanya Obaköy, Karaman Hatuniye, Niğde Ak medreseleri, Niğde Sungur Bey, Damsaköy Taşkın Paşa camileri, Damsaköy Taşkın Paşa Medresesi ve Türbesi, Manisa Ulu, Sekçuk İsa Bey, Milas Firuz Bey camileri, Peçin Ahmet Gazi Medresesi, Bursa Muradiye, Bursa Timurtaş, Edirne Yıldırım camilerinde kaplama ve süsleme malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Süslemede kabartma ve eğri kesim teknikleri görülür. Mermer, imarette kitabede, türbede ise pencerelerin çerçevesinde kullanılmıştır. Isparta Ertokuş Medresesi'nde türbeye açılan üç kapının söve ve lentoları, Konya Karatay Medresesi portalinde, Alanya Obaköy Medresesi portal, ana eyvanın doğusundaki odanın kapısı, Karaman Hatuniye, Niğde Ak Medreseleri, Akşehir Maruf Köyü ve Kırşehir Aşık Paş türbeleri ile Manisa Ulu Cami portallerinde süsleme malzemesi olarak kabartma tekniğinde, Selçuk İsa Bey Cami kuzey ve doğu portali ve iç mekanda, Milas Firuz Bey Cami (kaplama malzemesi olarak), Balat İlyas Bey Cami içte ve dışta süslemelerde, Peçin Ahmet Gazi Medresesi portal ve ana eyvan kemerleri, Bursa Yeşil Cami portal, giriş cephede yer alan mihrapçıklar, pencere söve ve alınlıkları ile balkon korkuluklarında ve Bursa Yıldırım Camii'nde süsleme malzemesi

olarak kabartma ve eğri kesim tekniklerinde uygulanmıştır. Çini malzeme yapımızın orijinal mihrabında, ana eyvanın doğu ve batı duvarlarında ve minaresinde karşımıza çıkarken, Konya Karatay Medresesi orta mekanı ile güney eyvanının duvarları ve örtü sistemlerinde, Konya İnce Minareli Medresesi'nde kapı kemerleri ve kubbeye geçiş elemanları, kubbesinin içi ve minaresinde, Kırşehir Caca Bey Medresesi Türbesi'nde, Balat İlyas Bey Cami kuzey ve güney cephelerinde, karşımıza çıkmaktadır. Ahşap malzeme imaretin kapı kanatlarında karşımıza çıkar. Amasya Beyazıd Paşa Cami, kuzey ve Merzifon Çelebi Mehmed Medresesi giriş kapıları, Bursa Yeşil Camii'nin giriş kapısı ve çeşitli pencere kapakları, Bursa Yeşil Medrese giriş kapısı, Bursa Muradiye Camii'nin giriş eyvanının tavanı ve eski müezzin mahfili ile Bursa Muradiye Türbesi'nin saçağı ahşap malzemeleri açısından benzerlik oluştururlar. Alçı malzeme ise türbede yer alan sandukalarda görülür, ayrıca yapının orijinal olmayan mihrabı ve iki yanındaki pencerelerin duvar ve tavanlarında da görülmektedir. İmarette görülen alçılar daha geç tarihlidir. Örneğimizde olduğu gibi karşılaştırılan yapılardan Ankara'da Erken Osmanlı Dönemi'ne tarihlenen bir çok cami ve mescidin mihraplarında ve Bursa Yeşil ve Yıldırım camilerinin yan kanatlarındaki mekanlarında, Yeşil Cami hünkar mahfilinde, Amasya Beyazıd Paşa mihrabının doğu ve batısındaki mekanlar ile mihrap duvarında alçı malzeme karşımıza çıkmaktadır. Uygulanan teknik, örneğimizde olduğu gibi kalıplama tekniğidir (Kuran 1969:44-63;Sözen 1972:1-83;Görür 1999:27-269;Demiriz 1979:151-657). İmaret çeşmesinin malzemesi kesme taştır. Karşılaştırılması yapılan çeşmelerin büyük çoğunluğunda esas malzemenin kesme taş olduğu görülür. Çeşmede uygulanan yüksek kabartma tekniği ise, örneğimizden başka çeşmede karşımıza çıkmamaktadır (Denktaş 2000:196,205).

V. 3. Süsleme:

İbrahim Bey İmareti portal, giriş ve ana eyvan kemerleri, pencere şebekeleri, türbesinin portal ve alt kat kapı kemerinde taş, ana eyvan duvarları, mihrap ve

minaresinde çini, kapı kanatlarında ahşap, türbesindeki sandukalarda alçı süsleme görülmektedir.

Anadolu'da Ortaçağ yapılarında süslemenin en yoğun olduğu mimari öğe portaldir. İbrahim Bey İmareti ve Türbesi portallerine taş süslemeleri açısından benzer örnekler, Selçuklu Dönemi'nden Isparta Atabey Ertokuş, Uluborlu Gargılı Lala, Konya Karatay, İnce Minareli, Çay Taş, Beylikler Döneminden Karaman Arapzade Cami (1394- 1420), Aksaray Zinciriye, Ermenek Tol (1339), Karaman Hatuniye (1381-1382), Niğde Ak (1409) medreseleri, Meram Hasbey Hamamı (1424), Niğde Sungur Bey (14. yüzyıl), Damsaköy Taşkın Paşa (14. yüzyıl) camileri, Damsaköy Taşkın Paşa Medresesi (14. yüzyıl) ve türbesi (1342), Manisa Ulu (1366), Selçuk İsa Bey (1375), Milas Firuz Bey (1394) camileri, Peçin Ahmed Gazi Medresesi (1375-1376), Erken Osmanlı Dönemi'nden İznik Nilüfer Hatun İmareti ve Yeşil Cami, Bursa Yıldırım, Yeşil, Muradiye, Edirne Muradiye camileri, Merzifon Çelebi Mehmed Medresesi, Amasya Beyazıd Paşa ve Yörgüç Paşa, Ankara Karacabey, Edirne Şahmelek camilerinin portalleridir (Kuran 1969:52,55,59; Görür 1999: 27- 269; Demiriz 1979: 587, 598, 411, 331, 487, 621, 151,213, 167).

Yapımızın inşa edildiği Karamanoğulları Dönemi'nde, portallerin Selçuklu Dönemi portallerinde olduğu gibi, dışa taşkın oldukları görülür. Portal beden cephesinden dışa taşkın ve yüksek tutulmuştur. Beylikler Dönemi'nde ise portaller beden duvarından çok az çıkıntı yapmakta ya da hiç çıkıntı yapmamaktadırlar. Ayrıca portallerin ölçü itibariyle daralıp, uzadıkları da dikkat çeker. Örneğimizin portali yapı cephesinden çok az çıkıntıya sahip olması nedeniyle, Beylikler Dönemi genel portal özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca mukarnaslı kavsarasının olmaması da bu dönem portallerinde görülen bir başka uygulama olarak karşımıza çıkar (Özbek 1999:206;Görür 1999:468) .

İbrahim Bey İmareti portalinin basık kemerinde görülen iki renkli taşların geçmeli olarak işlenmesiyle oluşturulmuş düzenleme, Kırşehir Caca Bey Medresesi, Aksaray Ulu Camii'nin sivri kemeri, Damsaköy Taşkın Paşa Medresesi basık kemeri, Manisa Ulu Camii'nin portalinin içte doğu ve batısında

bulunan nişlerinin kemerleri, Selçuk İsa Bey Camii'nin kuşatma kemeri ve güney cephe alt seviyedeki pencerelerinin kemerleri, Milas Firuz Bey Camii'nin bütün cephelerinde yer alan pencerelerinin basık kemerleri, Balat İlyas Bey Camii'nin girişinin basık kemeri, İznik Nilüfer Hatun İmareti, İznik Yeşil, Bursa Orhan Gazi, Yeşil camileri portal kemerlerinde, Yıldırım Camii'nin portalinin aynalı kemeri, Edirne Muradiye Cami, Merzifon Çelebi Mehmed Medresesi'nin portal kemerleri, Amasya Beyazıd Paşa Camii'nin giriş revak kemerleri ile Amasya Yörgüç Paşa Camii'nin giriş ve ana eyvan kemeri, doğu ve batı tabhane odalarının kapı kemerlerinde görülen düzenlemelerle benzerlik göstermektedir (Demiriz 1979:167:587).

Kemerlerde bu tür iki renkli taşlarla oluşturulan düzenlemeler, Anadolu dışında inşa edilmiş Memluk yapılarında sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Olasılıkla önceleri Anadolu'ya çeşitli nedenlerle gelen Suriye kökenli sanatçılar tarafından uygulanan bu tür düzenlemeler, dönemin Memluk kültür çevresiyle olan ilişkisinin bir sonucı olarak görülmektedir (İnal 1982:85).

İmaret portalinin sivri kemerinin kilit taşı merkezde altı kollu yıldız aralarda çokgenlerden oluşan bir düzenleme gösterirken, basık kemerinin kilit taşı altı kollu yıldız ve palmet motiflerinden oluşan bir kompozisyona sahiptir. Türbenin aynalı kemerinin kilit taşı ise çarkı felek motifiyle vurgulanmıştır. Kilit taşının geometrik ve bitkisel bezemeyle vurgulanması, Anadolu İlhanlı Dönemi yapılarından başlayarak karşımıza çıkmaktadır. Örneklerimizde olduğu gibi Karaman Arapzade Cami ile Aksaray Zinciriye Medresesi'nin portal kemerinin kilit taşının merkezde sekiz kollu yıldız ve etrafinde çokgenlerin oluşturduğu düzenlemeleri ile imaret portali kemer kilit taşlarının süslemeleriyle kompozisyon bakımından benzerlik gösterdikleri görülür. Karşılaştırılan örneklerle farklılık merkezde yer alan yıldızın kol sayısında göze çarpar. Ayrıca Manisa Ulu Camii'nin basık kemerinin kilit taşının çarkıfelek motifli süslemesi ile imaret türbesinin aynalı kemeri üzerinde görülen çarkıfelek motifli süsleme bir başka benzerliği oluşturmaktadır. Ermenek Tol Medresesi portalinin kuzey ve güney duvarlarındaki nişlerinin sivri kemerleri ile Karaman Hatuniye Medresesi basık

kemerinin kilit taşının palmet motifli, Niğde Ak Medresesi'nin rumi-palmetli. Konya Hasbey Darülhuffazı'nın batı cephesindeki portalinin sivri kemerinin üç yapraklı palmet motifli, Karaman Alaeddin Bey Türbesi basık kemerinin palmet-lotus kompozisyonlu, Meram Hasbey Hamamı giriş kapısının kemerinin palmet, kaz ve balık figürlü düzenlemeli, Damsaköy Taşkın Paşa Medresesi giriş kapısı kemerinin rumi-palmetli, İznik Nilüfer Hatun İmareti kemerinin rozet biçimli, Amasya Yörgüç Paşa Cami basık kemerinin cam kandil biçimindeki, Bursa Yıldırım Cami kemerinin zengi düğümü motifli kilit taşları süslemeleri açısından örneklerimizin kilit taşlarının süslemelerinden farklıdırlar (Görür 1999:26-31,42-58,226-230,58-67,794,94-110,157-160;Demiriz1979:167,411,587).

Kemerlerde iki renkli taşların dönüşümlü olarak kullanılmasıyla oluşturulan düzenlemelerin yanısıra, kemerlerin kilit taşlarının süslenmesi de Memluklu kültür çevresi ile olan ilişkilerden kaynaklanmaktadır (Özbek 1999:220).

İmaret portalinin kemer köşeliklerinin süslemesi bitkisel kompozisyonlara dayanmaktadır. Sivri kemerin köşeliklerindeki kıvrımdallar arasında rumi ve palmetlerden oluşan süsleme, Bursa Yeşil Camii'nin portal köşelikleri süslemeleri ile benzemektedir. Portalin basık kemerinin köşeliklerinde dar bir yüzeyde görülen hatayi ve şakayık motiflerinin kıvrımdallar arasındaki rumi motifleri ile beraber oluşturdukları kompozisyonlu örnekleri çok fazla değildir. Bursa Yeşil Camii'nin çinili mihrabının kemer köşeliklerinde de bu tür süslemeler dikkat çekmekle beraber birinde malzemenin taş diğerinde çini olduğu görülür. İmaret portali basık kemer köşeliğinde görülen süslemenin daha geniş olan köşelikler yerine dar bir alana işlenmiş olması özellikle Erken Osmanlı süslemesinde rastlanmaktadır. Yeşil Cami mihrabının süslemesinde olduğu gibi, imaret mihrabının basık kemerinin köşeliğindeki süslemesi de Timurlu etkisi taşımaktadır. Dar alana yapılan düzenlemelerin ve şakayık gibi bazı motiflerin Anadolu'ya Timurlu sanatçılarca getirildiği düşünülmektedir (Özbek 1999:210).

İbrahim Bey Türbesi'nin kemer köşelikleri içinde yer alan kabaralarının yüzeyinde sekiz kollu yıldız, dörtgen ve altıgenelerden ibaret kompozisyon, çeşmesinin kemer köşeliklerindeki kabaralarında ortadaki sekiz kollu yıldız-

palmet-rumili bir süsleme görülür. Örneklerimizde olduğu gibi Kavsara köşeliklerinde kabaraları olan yapılardan Ermenek Tol Medresesi portalinin kabarası tekli zencirek motifli, Karaman Hatuniye portalinin kabarası sekizkollu yıldız ve çokgenlerden oluşan düzenlemeye sahip, Akşehir Köyü Şeyh Hasan Türbesi portali kabarası çarkıfelek ve yıldız-palmet motifli, Karaman Alaeddin Bey Türbesi'nin portalinde yer alan kabaralar çarkıfelek motifli, Damsaköy Taşkın Paşa Cami'nin portal kuşatma kemerinin üzerinde ve köşeliklerindeki kabaralar sekizkollu yıldız-palmet kompozisyonlu, Damsaköy Taşkın Paşa Medresesi basık kemerinin köşeliklerindeki kabaralar altı kollu yıldız, rumi, sivri kemerinin üzerindeki kabaralarda sekizgen, çok kollu yıldız motifleri ve Damsaköy Hızır Bey Türbesi kemer köşeliklerindeki kabaralar üzerinde sekiz kollu yıldız aralarda çokgenlerden oluşan bir düzenleme görülmektedir. İmaretin sivri kemer köşeliklerinde yer alan kabara motifleri Karaman Hatuniye Medresesi ve Damsaköy Hızır Bey Türbesi'nin portallerinde yer alan kabaraların süslemesi ile benzerlik göstermektedir. Damsaköy Taşkın Paşa Camii'nin portal kemer köşeliklerindeki kabaralarının süslemesi, imaret türbesini portalinde yer alan kabaralar ile benzerlik oluşturur.

Beylikler dönemi yapıları arasında Karamanoğulları Beyliği'ne ait birkaç yapının dışında portallerin daha sade ve ölçülü süslemeye sahip oldukları görülmektedir (Özbek 1999:210).

İmaretin giriş eyvan kemeri süslemeye sahiptir. Örneğimizde olduğu gibi giriş eyvan kemeri süslü olan yapılar, Aksaray Zinciriye Medresesi'dir. Medresenin giriş kemerinde altıgen, dörtgen, ve palmet motifli bir süsleme görülürken, Niğde Ak Medresesi kemeri rumi-palmet ve çokgenli bir süslemeye sahiptir. Bu iki örneğinde süslemeleri yapımızın giriş kemeri süslemesi ile benzeşmemektedir (Görür 1999:47). İmaret ana eyvan kemeri de süslüdür. Ana eyvan kemeri süslü olan diğer yapılar, Kırşehir Cacabey Medresesi (eyvan köşelikleri), Aksaray Zinciriye ve Karaman Hatuniye medreseleridir. Bu yapıların palmetli süslemeleri örneğimizin ana eyvan süslemesine benzememektedir (Demiriz 1979:58-59;Görür 1999:84,102,104).

İmaretin orijinal olan ve bugün İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan çinili mihrabı ile benzer özellikler taşıyan mihraplar bulunmaktadır. İmaretin mihrabında kullanılmış çiniler, altıgen, üçgen plakalar şeklinde olup renkli sır tekniğinde yapılmıştır. Anadolu Selçuklu Dönemi ve Beylikler Dönemi yapılarında eyvan, mihrap, minare ve pencere alınlıklarında karşımıza çıkan çiniler, çoğunlukla çini mozayik tekniği ile yapılmış örneklerdir. Çinilerin yapılarda tamamıyla plakalar halinde kullanılması sınırlı olarak karşımıza çıkar. Erken Osmanlı Dönemi yapılarında renkli sır tekniği ile yapılmış çini plakaların iç mekanda mihraplarda, eyvanların kemer ve duvarlarında hünkar mahfillerinin duvarlarında, odalarda, pencere alınlıklarında ve minarelerde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Bursa Yeşil, Edirne Muradiye camileri ile Bursa Yeşil Türbe renkli sır tekniği ile oluşturulmuş çinili düzenlemelere sahip yapılardır. İmaret portalinin kemer köşeliklerinin kıvrıkdal-rumi, palmetli düzenlemesi, Bursa Yeşil Cami portalinin kemer köşeliklerindeki süslemeleri, dıştan ikinci bordürünün palmetli süslemesi Bursa Yeşil Türbe'nin dıştan ikinci bordürünün süslemesi ile, geniş bordürü üzerindeki süslemesi Edirne Muradiye Camii'nin mihrap alınlığının panosu, Bursa Muradiye Cami ve Türbesi'nin kitabeleri ile Bursa Şehzade Ahmed Türbesinin mihrap kavsarasının üzerinde yer alan şeritinin yazılı süslemeleri ile benzerlik göstermektedir. Yazı ile oluşturulan süslemeye sahip örneklerin hepsinde adeta zeminden kabartılmış izlenimi verecek şekilde belirgin rumili kıvrık dallı bir zemin bulunur (Demiriz 1979:27-280,351-355,394,395,498-499).

İmaret mihrabının dekorasyonunun Türkistan Semerkand'da, Şah Zinde Türbesi'nde (14.-15. yüzyıl) görüldüğünü söyleyen Prof. Dr. Yılmaz Önge bu mihrabın II. Murad tarafından, Karaman'da bir imaret yaptıran Damat İbrahim Bey'e hediye edilmek üzere, İznik'deki ya da Bursa'daki çini ustalarına hazırlattırılarak Karaman'a yollandığını belirtmektedir. Ayrıca Bursa Yeşil Cami'nin mihrabı ile olan benzerliği Önge tarafından, imaret mihrabının Yeşil Cami mihrabının Tebrizli olan ustaları ya da bu ustaların yetiştirdiği çiniciler tarafından yapılmış olduğu tezini ortaya çıkartmıştır (Önge 1966:71-73).

Karamanoğulları ile Osmanlı Beyliği'nin akrabalık bağlarının olması sanatçı alışverişinin olmasına olanak sağlamıştır.

İmaretimizin ana eyvanının doğu ve batı duvarları, zeminden belli yüksekliğe kadar çini plakalarla kaplanmıştır. Yapımızda olduğu gibi Karaman Hatuniye, Ermenek Tol medreselerinin ana eyvan duvarları ile Bursa Yeşil, Muradiye, Edirne Muradiye camileri, Bursa Yeşil Medrese ve Şehzade Ahmet Türbesi'nin ana eyvan ya da diğer birimlerinin duvarlarının çini plakalarla kaplı olduğu görülür. Bütün örnekler göz önünde bulundurulduğunda bazı yapılarda imaret ana eyvan çinilerinde görüldüğü gibi tek renkli üzerleri süslemesiz altıgen ve üçgen çiniler kullanılmış, Bursa Yeşil Cami, Türbe ve Edirne Muradiye camilerinde ise plakaların üzerleri de çeşitli bitkisel motiflerle süslenmiştir. Özellikle diğer beylikler arasında, Karamanoğlu Beyliği'ne ait medreselerin ana eyvan duvarlarının çinilerle kaplandığı görülmektedir. Fakat imaretimizde görüldüğü şekilde bu yapıların ana eyvanlarının çini süslemeleri de büyük ölçüde tahrip görmüştür (Demiriz 1979:266,359-360,386,394-396,498-499) .

İbrahim Bey İmareti'nin şu an İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan kapı kanatlarına süsleme özellikleri bakımından benzer olan kanatlar, Amasya Beyazıd Paşa Camii'nin kuzey kapısı, Merzifon Çelebi Mehmed Medresesi, Bursa Yeşil ve Ulu Cami giriş kapıları ile Bursa Yeşil Cami'nin çeşitli pencere kapakları ile Bursa Yeşil Medrese giriş kapısında karşımıza çıkmaktadır. Bursa Muradiye Cami'nin giriş eyvanı tavanı ve eski müezzin mahfili ile Bursa Muradiye Türbesi'nin saçağının ahşap süslemeleride örneklerimizle benzemektedir (Demiriz 1979:154,278,377-397). Özellikle imaret iki nolu kanadı olarak nitelendirdiğimiz kanadının ortadaki panosunun yüzeyinde görülen oniki kollu yıldız ve aralarındaki çokgenlerden oluşan düzenlemesi karşılaştırıldığı yapılarda on kollu yıldız ve çokgenler biçiminde görülmektedir. Çokgenlerin yüzeyi çeşitli bitkisel motiflerle de süslenmiştir. Ahşap kanatlarda bu tür geometrik süsleme sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar tarafından pencere kanadı olduğu ileri sürülen bu kanadın, tek kanatlı olması, şeması, kapı tokmak yerinin ve anahtar deliklerinin bulunması gibi nedenlerle kapı kanadı

olduğu düşünülmektedir. Kanadın tarihlendirilmesinde de sorunlarla karşılaşılmaktadır. Kanadın imarete ait olamayacağı, fakat İbrahim Bey Türbesi'ne ait olabileceği söylenmiş, bugün Berlin'deki bir örneğe dayandırılarak, Anadolu Mezopotamya sınır bölgesinden, Karaman'a gittiği ileri sürülmüştür. Şema ve süsleme özellikleri bakımından imaretin inşa edildiği 15. yüzyıl için erken bir örnek olarak karşımıza çıkan kanad Kayseri Ulu Cami (1205-1206) kapı kanadı ile benzerlik göstermektedir. Bordürün meydana getirdiği kemer formu, tarihi bilinen örnekler içinde ilk kez bu yapıda karşımıza çıkmaktadır. Bu kapıda madalyon yoktur. Madalyonlu örneklerin, Anadolu'da en az 15. yüzyılın ortalarına kadar kesintisiz sürdüğü göz önüne alınırsa, imaret kapısının Kayseri Ulu Cami kapısındaki şemanın bir sonraki aşamasını teşkil ettiğini kabul edilebilinir. Her iki eserde görülen köşeliklerin kuşatılması 13. yüzyılın ikinci yarısından itibaren terkedilmiştir (Bozer 1992:60-61).

İmaretimizin doğu, batı ve güney cephelerinde alt seviyede yer alan sivri kemerli pencerelerin şebekeleri gibi Sahip Ata Hankahı (1279), Eğirdir Dündar Bey Medresesi, Akşehir Şeyh Hasan Türbesi'nin güney cephesinde yer alan penceresinde dikdörtgen biçimli şebekede merkezde onikigen etrafında çok kollu yıldızlı düzenleme, Karaman Alaeddin Bey Türbesi'nin güney cephesindeki penceresinin üzerinde sivri kemerli şebekesinde rumili palmetli düzenleme, Niğde Sungur Bey Cami batı cephesindeki pencerelerinin tahrip olmuş sivri kemerli şebekeleri, Rüstem Bey Kümbeti, Balat İlyas Bey, İznik Mahmut Çelebi camileri pencerelerinde ve Balat İlyas Bey, Milas Firuz Bey, İznik Yeşil Camii'nin korkuluklarında şebekeleri mevcuttur. Pencereler örneğimizde olduğu gibi sivri kemerle kuşatılmış kareye yakın dikdörtgen, dikdörtgen veya ince uzun dikdörtgen vb. form özellikleri göstermeleri açısından örneğimizle benzerlik göstermektedirler. Süsleme açısından en yakın örnek Eğirdir Dündar Bey Medresesi'nin şebekeleridir. Medresenin bitkisel bezeme espirisinde oluşturulmuş motiflerle tasarlanmış geometrik bezemeleri imaret şebekelerinde de karşımıza çıkmaktadır. İmaretimizin orijinal şebekelerinin büyük ölçüde tahrip olduğu bilinmektedir. Güney cephede yer alan pencere şebekesi orijinal olarak günümüze gelmiştir. Diğer pencereleri restorasyonlar sırasında yenilenmiştir. Beylikler

Dönemi'nde inşa edilmiş yapıları süslemek amacıyla uygulanan bu pencerelerin çoğunun kırılmış olup Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde yenilendikleri bilinmektedir (Barışta 1994:115-116). Çoğu Beyliler Dönemi yapısında pencere açıklıklarının arttığı görülmektedir. Bu pencerelerin, söveleri, lentoları, alınlık yüzeyleri ve alınlık kemerlerinin bezendikleri görülür. Beylikler Dönemi'nde örneğimizde olduğu gibi yapılardaki pencerelerin alınlık ve şebekelerinde geometrik ve bitkisel kompozisyonlarının uygulandığı görülür. Erken Osmanlı yapılarında şebekeler pencerelerin yanısıra korkuluklarda karşımıza çıkmaktadır. Pencere alınlıklarında olduğu gibi geometrik motiflerin yanısıra özellikle alınlıklar daha çok bitkisel süsleme ile bezenmişlerdir (Özbek 1999:203).

İbrahim Bey İmareti'nin minaresi üzerinde taş ve çini süsleme görülmektedir. Taş süsleme gövdedeki yatay şeritlerde geometrik ve bitkisel kompozisyonlar ve yazı biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Örneğimizde olduğu gibi Konya İnce Minareli Medrese ve Niğde Sungur Bey Camii'nin minare kaidelerinin kesme taş malzemeleri üzerinde rumi, palmetli bir düzenleme görülmektedir (Kuran 1969:55;Görür 1999:471). Yapımızın minaresinde firuze renkli çini plakalarla oluşturulmuş palmetli bir süsleme göze çarparken, Konya İnce Minareli Medrese ve Kırşehir Cacabey medreselerinin tuğla gövdeleri üzerinde yer alan çini süslemeleri teknik ve süslemeleri bakımından örneğimizden farklılık gösterirler (Kuran 1969:55, 58).

İbrahim Bey Türbesi'ni içinde yer alan sandukaların malzeme ve süslemesinde kullanılmış olan alçı, Erken Osmanlı Dönemi yapılarında mihraplarda ve yan mekanlarda dolap nişleri ve panolar biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Kalıplama tekniğinde yapılan alçı süslemelerde beş, on, oniki köşeli yıldız motifleri ile rumili kıvrık dal, palmet ve lotuslu düzenlemeler görülmektedir. Özellikle Ankara'daki cami ve mescidlerin mihraplarında alçı malzeme sıklıkla kullanılmıştır. Bunlardan birkaçı, Ankara Ahi Eyvan (14. yüzyıl sonları), Direkli (15.yüzyıl), Eyüp Mescidi (15. Yüzyıl), Gecik Mescidi (1443) 'dir. Ankara dışında Bursa Yeşil ve Yıldırım camilerinde tabhane odalarında ve Yesil Cami hünkar mahfilinde, Amasya Beyazıd Paşa Cami'nin mihrabının doğu

ve batısındaki odaları ile mihrap duvarında alçı malzemenin kabartma olarak kullanıldığı görülür. Yapılarda görülen alçı süslemelerin sandukaların alçı süslemeleri ile benzer olmadıkları görülmektedir.

İbrahim Bey Çeşmesi'nde bitkisel süsleme karşımıza çıkar. Palmet ve rumi motifleri birer bordür düzeni içinde ele alınmıştır. Ayrıca kemer köşeliklerine yerleştirilen kabaralar, başka hiçbir çeşmede görülmemektedir. Çeşmede görülen süsleme programına diğer çeşmelerde rastlanmaz (Denktaş 2000:202-203,209).

VI. SONUÇ

"Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu" konulu tez çalışmamız sonucunda şu sonuçlara varılmıştır. Tarihi kaynakların incelenmesi ile Karamanoğulları'nın Anadolu Beylikleri arasında Selçuklular'dan sonra en uzun ömürlü olan beylik olduğu görülmüştür. Beylik hükümdarları sınırlarını genişleterek ele geçirdikleri yerlerde dini ve sosyal kurumların yapımına özen göstermişlerdir. Bu beylik sınırları içinde inşa ettirilen yapıların sayısal olarak çokluğundan ve zengin çeşitlemelerinden anlaşılmaktadır. Beyliğin önemli şehirlerinden olan, Karaman'da bulunan, İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu döneme ait önemli bir yapı topluluğudur. Topluluk içinde yer alan imaret, döneminin sosyal kurumları arasında yer almaktadır. İmaretin, kitabe ve vakfiyesine dayandırılarak bir hayır kurumu olduğu düşünülmektedir. Kitabesindeki "Müslümanların bütün gelip geçenleri için" ibaresi de bu görüşümüzü doğrulamaktadır.

İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu, İmaret, İmaretin batı duvarı güneyine bitiştirilmiş olan İbrahim Bey'e ait türbe ve imaretin kuzey cephesinin karşısında yer alan çeşmeden oluşmaktadır. İmaret vakfiyesine göre İmaret binası "mescid, darulhuffaz, darulkurra, mutfak ve misafirhane"olarak kullanılan birimleri içinde barındırmaktadır. İmaretin yerinde yapılan incelemelerde bu birimlerin bina içinde nerelerde bulundukları belirlenememiştir. Anadolu'daki benzer plan özelliği gösteren yapılar ile karşılaştırmalar sonucunda imaretin güneyindeki eyvanın mescid ve eyvanın doğu ve batısındaki birimlerin medrese odaları olarak kullanıldıkları bilinmekle beraber, öğrencilerin ve misafirlerin

barınma ve konaklama amacı ile kullandıkları mekanlar tespit edilememiştir. İmaretin ikinci katında doğu ve batı kanatlarda yer alan kuzey güney doğrultusundaki dikdörtgen planlı mekanlar ile ilk katta kuzey doğu ve batıda yer alan avluya birer kapı ile açılan mekan ve doğu ve batıdaki içiçe yapılmış birer mekan bu amaçla kullanılmış olabilir. Vakfiyede bahsedilen mutfak olarak kullanılan mekanı işaret eden hiçbir delil bulunamamıştır. İmaret hakkında yayınlanan kaynaklarda da bu birimlerin imaret içerisinde nerelerde yer aldıkları belirtilmezken, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 42. 13.01/02 numaralı dosyasında bulunan imaretin omarımlarına ait kayıtlar üzerinde yapılan incelemelerde bir ipucuna rastlanmamıştır. Günümüzde imaret cami olarak kullanılmaktadır.

İmaret Yapı Topluluğu içinde ele aldığımız diğer bir yapı İbrahim Bey'in Türbesidir. Türbe imaretin batı duvarı güneyine bitiştirilmiştir. Türbenin inşa kitabesi bulunmamaktadır. İmaret vakfiyesinde de türbe ile ilgili bilgi yer almaz. Türbeden bahseden çeşitli kaynaklarda, İbrahim Bey'in ölümünden sonra yapıya eklendiği ve bir makam türbesi olarak işlev gördüğü belirtilmektedir. Bu kaynaklar tezimizin katalog bölümünde, türbenin tarihlendirmesinin verildiği kısımda belirtilmiştir. Tarihlendirme konusunda yararlandığımız bir unsur türbenin süslemeleridir. Türbe portalinin üzerinde yer alan süslemeler ile imaretin taş süslemeleri teknik ve tema açısından birbirine benzememektedir. İmaretin alçak kabartma tekniğinde yapılmış süslemeleri ile süsleme kompozisyonları, türbenin yüksek kabartma biçiminde yapılmış olan süslemeleri ile farklılık oluşturmaktadır. Türbenin kitabesinin bulunmaması, imaret vakfiyesinde adına rastlanmaması ve süslemelerinin imaret süslemeleri ile benzerlik göstermemesi gibi nedenlerle bizce türbe imaret ile aynı tarihte yapılmayıp İbrahim Bey'in ölümünden sonra yapıya eklenmiştir.

Topluluk içinde ele aldığımız diğer bir yapı çeşmedir. Türbede olduğu gibi çeşmede de kitabe bulunmamakta ve imaret vakfiyesinde adı geçmemektedir. Bu nedenle tarihlendirilmesi yapılırken mimari ve süsleme özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Çeşme Anadolu Selçuklu Dönemi'nden yapıldığı dönem olan Karamanoğulları Dönemi'ne kadar uygulanmış olan bir mimari düzenleme

göstermektedir ve mimarisinin tarihlendirmede önemli bir unsur olmadığı görülür. Süslemesi açısından bakıldığında imaret portalinin süslemesi ile benzerlik göstermemektedir. Teknik ve tema bakımından farklıdır. Çeşmenin süslemesi İbrahim Bey Türbesi'nin portal süslemesi ile benzerlik göstermektedir. Her ikisinin süslemelerinde de uygulanan teknik aynıdır. Süsleme motifleri zeminden daha kabarık ve iridir. Bu nedenle süsleme özelliklerine dayandırılarak çeşme, bizce imaret ile değil türbe ile aynı tarihte inşa edilmiştir.

Döneminin önemli eserleri arasında sayılan yapı topluluğunun imaret binası, günümüzde cami olarak kullanılmakta, türbesi ziyaret edimektedir. Çeşmesi ise kullanılmayacak durumdadır.

KAYNAKÇA

AKIN, Günkut. "Karaman İbrahim Bey İmaretine Ait Bir Kapı Kanadındaki Kadın Figürünün Çağı ve Anadolu Ortamındaki Yeri", ***Sanatın Ortaçağı Türk, Bizans ve Batı Sanatı Üzerine Yazılar***, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 1997

AKURGAL, Ekrem. ***Anadolu Kültür Tarihi***, Ankara, Tübitak Yayınları, 1999

Anadolu Uygarlıkları, İstanbul, Net Turistik Yayınları, 2000

ALP, Sedat . *"1979 Konya–Karahöyük Kazıları"*, ***II. Kazı Sonuçları Toplantısı***, 1980

ASLANAPA, Oktay. ***Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı (14. Yüzyıl)***, Ankara, MilliEğitim Yayınları, 1977

Türk Sanatı, İstanbul, Remzi Yayınevi, 1993

AŞIKPAŞAOĞLU. ***Aşıkpaşaoğlu Tarihi***, (Neş.Nihal Atsız),Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985

BARIŞTA, H. Örcün. "Eğirdir Dündar Bey Medresesi ve Ajur Tekniği ile Yapılmış Taş İşçiliği Üzerine.", ***Vakıflar Dergisi***, 23'den ayrı

basım, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1994:115-116.

BAŞKAN, Yahya. *Karaman Beyliği (Alaaddin Ali Bey Dönemi 1357-1398).* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Malatya, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, 1999

BAYKARA, Tuncer. ***Anadolu'nun Selçuklar Devrindeki Sosyal İktisadi Tarihi Üzerinde Araştırmalar***, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990

Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş Anadolunun İdari Taksimatı I., Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 86, 1988

BERKTAY, H., Ü. Hasan, A. Ödekan.. ***Türkiye Tarihi I. Osmanlı Devletine Kadar Türkler***, İstanbul, Cem Yayınları, *1997*

BİLİCİ Z. Kenan."Karaman'da İbrahim Bey İmareti'ne Bitişik Türbe ve Tarihlendirilmesi Problemi", ***X. Türk Tarih Kongresi V.***, *Ankara 22-26 Eylül 1986*, Ankara,Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1994: 2337-2347.

BOZER, Rüstem. *15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi (Sanat Tarihi) Ana Bilim Dalı, 1992

CAHEN, Claude. ***Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*** (Çev. Erol

Üyepazarcı), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000

COŞKUN, Fahri. *888/1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Fakültesi Türk İktisat Tarihi Anabilimdalı, 1996

DANIŞMEND, İsmail Hamdi. ***İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi***, Cilt I. İstanbul, Türkiye Yayınevi 1947

DAVIS, R. E. ***Life in Asia Turkey A Journal of Travel in Clicia, İsavra and Ports*** London, 1879.

DENKTAŞ, Mustafa. ***Karaman Çeşmeleri***, Kayseri, Kıvılcım Yayınları, 2000

DEVELİOĞLU, Ferit. ***Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lugat 2***. Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1995

DİEZ, E., O. ASLANAPA, M.M. KOMAN. ***Karaman Devri Sanatı***, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları,1950

DÜLGERLER, O. Nuri. *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, 1995

EYİCE, Semavi. "İlk Osmanlı Devrinin Dini-İçtimai Bir Müessesesi: Zaviyeler ve Zaviyeli Camiler", ***İktisat Fakültesi Mecmuası***, 23/1, 1962:3-80

Karadağ (Binbirkilise) Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1971

FRENC, David. "Can Hasan, Karaman 1967", ***Türk Arkeoloji Dergisi***, XVI, 1, 1967:12-15

GIESE, F. ***Anonim Tevarih-i Al-i Osman***, (Hazırlayan Nihat Azamat),İstanbul, Marmara Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1992

GÖRÜR, Muhammed, *Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme (1300- 1435)*, I., II., (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi Ana bilim Dalı, 1999

GÜLCAN, D. A. ***Karamanoğullarının Kökenleri ve Selçuk Osmanlılar Karşısındaki Kişilikleri,*** *Eskişehir, Özgür Matbaası, 1995*

Karamanoğlu II. İbrahim Bey ve İmareti Tarihçesi, Karaman, Doğuş Matbaası, 1983

GÜLENSOY, Tuncer. "Orta Asya'daki Türk Yer Adlarının Anadolu'daki İzleri", ***XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-16 Eylül 1994 Kongrede Sunulan Bildiriler***, Cilt II. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1999

İBN BATUTA. ***İbn Batuta Seyehatnamesinden Seçmeler***, (Çev. İsmet Parmaksızoğlu), İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1971

İBN BİBİ. ***Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi***, (Çev. M. Nuri Gencosman) Ankara, Uzluk Basımevi, 1941

İNAL, Güner. "Ortaçağlarda Anadolu'da Çalışan Suriye ve Mezopotamyalı Sanatçılar.", ***Sanat Tarihi Yıllığı***, 11, İstanbul, 1982: 85-87.

HAMİLTON. J. W. ***Researches in Asia Minor***, London, 1842

HEMDEMİ, Solakzade Mehmed. ***Solakzade Tarihi***, Cilt I. (Hazırlayan Vahid Çabuk), Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989

HOCA SADETTİN EFENDİ. ***Tacü't– Tevarih*** Cilt I.,II.,III. (Çev. İsmet Parmaksızoğlu), Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992

KANAT, Cüneyt. *Makrizi'nin Kitap Es-sulukun'da Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri İle İlgili Kayıtlar.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, Ege Üniversitesi, 1991

KONYALI, İ.Hakkı. ***Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri***, İstanbul, Baha Matbaası, 1967

KÖYMEN, Mehmet Altay. "Türkiye Selçukluları Devleti (1075 – 13T08).", ***Tarihte Türk Devletleri I***, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1987

KRAMERS, J. H. "Karaman", ***İslam Ansiklopedisi***, Cilt VI., İstanbul, Maarif Basımevi, 1955

KURAN, Aptullah. ***Anadolu Medreseleri***, Cilt I., Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1969

LEAKE, W. Martin. ***Journal of a Tavrin Asia Minor***, New York, 1976

NEŞRİ, Mehmed. ***Kitab-ı Cihan-numa, Neşri Tarihi,***Cilt I. (Yayınlayan Faruk Reşit Unat, Medret A. Köymen), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995

OCAK, A. Yaşar. ***Babailer İsyanı***, İstanbul, Dergah Yayınları, 1996

OSTRO GORKSKY, Gerogy. ***Bizans Devleti Tarihi***, (Çev. Fikret Işıltılan), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayını, 1995

ÖNGE, Yılmaz. "Türk Çinicilik Sanatı'nın Enteresan Örneklerinden İbrahim Bey İmareti (Zaviyesi)'nin Mihrabı", ***Arkitect***, XXXIV, İstanbul, 1966:71-73.

ÖCAN, A., M. F. ANDI, F. BAŞAR. "Karamanoğulları", ***Osmanlı Ansiklopedisi***,Cilt I. İstanbul, Ağaç Yayıncılık, 1993

ÖZBEK, Yıldıray. *Erken Osmanlı Mimarisinde Taş Süsleme*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, 1999

ÖZÖNDER, Hasan. ***Karamanoğlu İmareti ve Vakfiyesi, II. Vakıf Haftası, 3-9 Aralık 1984, (Konuşmalar ve Tebliğler)***, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1985

ÖZÜDOĞRU, Şerife. ***Karaman'da Türk Mimari Eserleri Süslemeleri***, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, 1989

ÖZSAİT, Mehmet. "Anadolu'da Hellenestik Dönem", ***Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*** Cilt II., İstanbul, Görsel Yayınlar, 1982

PAKALIN, M. Zeki. ***Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü***, Cilt I. İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1993

PITCHER, D. Edgar. ***Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihsel Coğrafyası***, (Çev. Bahar Tırnakçı), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001

RAMSAY, W. Martin. ***Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası***, (Çev. Mihri Pektaş), İstanbul, Milli Eğitim Yayınları, 1960

REYHANLI, Tülay. "Osmanlı Mimarisinde İmaret: Külliye Üzerine Notlar", ***Türk Kültürü Araştırmaları***, XV/1-2, 1976:121-141

SAPANCALI, H. Hüseyin. ***Karaman Ahval-i İctimaiyye Coğraffiye ve Tarihhiyesi 1338 R. / 1341 H.*** Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1993

SEVİN, Veli. ***Anadolu Arkeolojisi Başlangıçtan Perslere Kadar***, İstanbul, Der Yayınları, 1997

STRABON. ***Antik Anadolu Coğrafyası***, (Çev. Adnan Pekman), İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1993

SÜMER, Faruk. "Anadolu'da Moğollar." ***Selçuklu Araştırmaları Dergisi***, I, 1969, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1970,

"Avşar", ***Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi***, Cilt I, İstanbul, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 1991, 160-161.

SÖZEN, Metin. ***Anadolu Medreseleri, Selçuklu ve Beylikler Devri***, Cilt I,II İstanbul, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, 1972

ŞİKARİ. ***Karamanoğulları Tarihi***, Konya, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yayınları, 1946

TEKİNDAĞ, Şehabettin. "Karamanoğulları", ***İslam Ansiklopedisi***, Cilt VI. İstanbul, Maarif Basımevi, 1955

"Şemsüdden Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar."İstanbul, ***İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi***, XIV. 1964.

"Konya ve Karaman Kütüphanelerinde Mevcut Karamanoğulları ile İlgili Yazmalar Üzerinde Çalışmalar." ***İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi***, *Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı Hatıra Sayısı*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1979

TEMİZSOY, İ., V. UYSAL. ***Karaman***, Konya, Karaman Müzesi Eski Eserleri Koruma ve Yaşatma Kültür ve Turizm Derneği Yayını, 1987

TOGAN, Z. Veli. ***Umumi Türk Tarihine Giriş, Tarih Araştırmaları*** I. 1946.

TÜRKMEN, Kerim. *Karamanoğulları Devri Kitabeleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, 1989

UMAR, Bilge. ***İlkçağda Türkiye Halkı***, İstanbul, İnkılap Yayınları, 1999

UYSAL, A., N. ALODALI, M. DEMİRCİ. ***Dünü ve Bugünü ile Karaman Kültür-Tarih-Coğrafya***, Konya, Karaman Yunus Emre Kültür Derneği Yayınları, 1992

UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı."Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Beyin Karaman İmareti Vakfiyesi.", ***Belleten***, Cilt I/1, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1937: 56-70.

Osmanlı Tarihi, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1983:43-44

Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988

ÜÇER, S. S., M. M. KOMAN. ***Konya İli Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme***, Konya, 1945

ÜNAL, Tahsin. ***Karmanoğulları Tarihi***, Ankara, Yıldız Matbaacılık ve Gazetecelik A. Ş., 1957

ÜNVER,Süheyl. "Anadolu ve İstanbul'da İmaretlerin Aşhane, Tabhane ve Misafirhanelerine ve Müesseselerinin Ruhi Kemallerine Dair", ***Tıp Fakultesi Mecmuası***, 18/4, 1941:2390

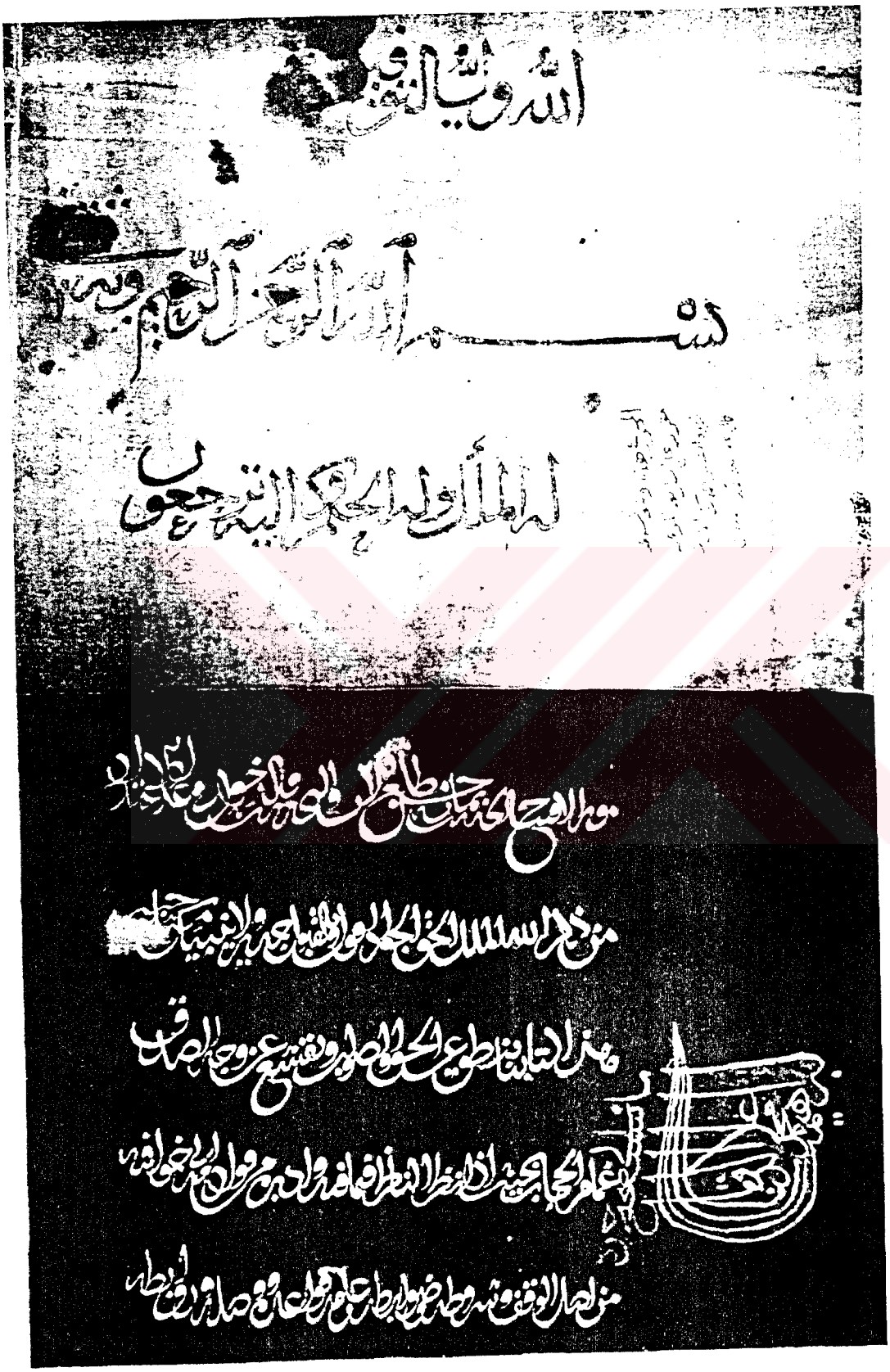
YETKİN, Şerare. ***Anadolu'da Türk Çini Sanatı'nın Gelişmesi***, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1986

YILDIZ, Hakkı Dursun. "Konya", ***Görsel Türkiye Ansiklopedisi***, Cilt IV., İstanbul, Görel Yayınlar, 1985

"Anadolu Türk Tarihi", ***Anadolu Uygarlıklar Ansiklopedisi***, Cilt III, İstanbul, Görsel Yayınlar, 1992

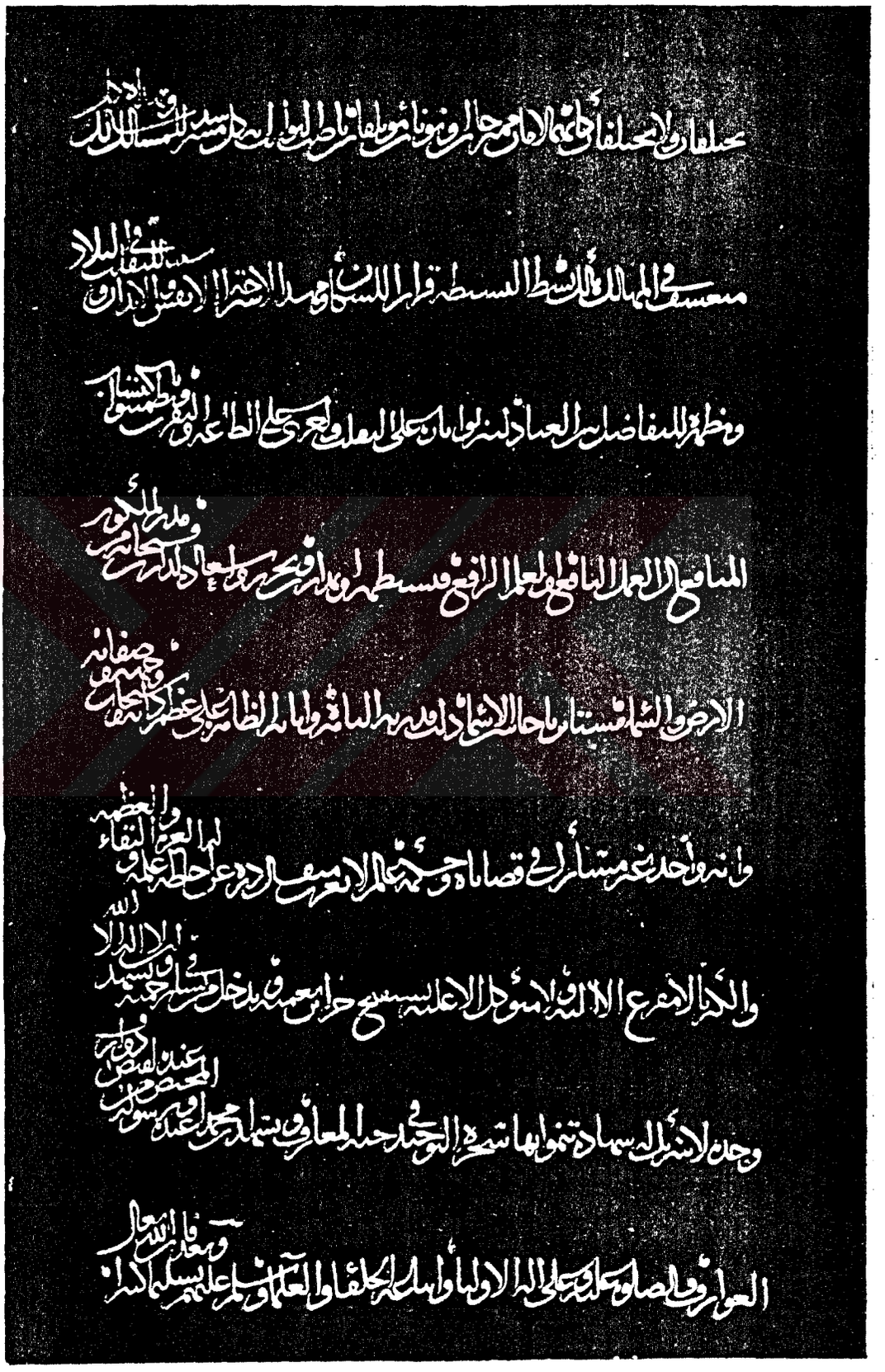
EKLER
(VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ARŞİVİ,
TEŞHİR KUTUSU: 31)

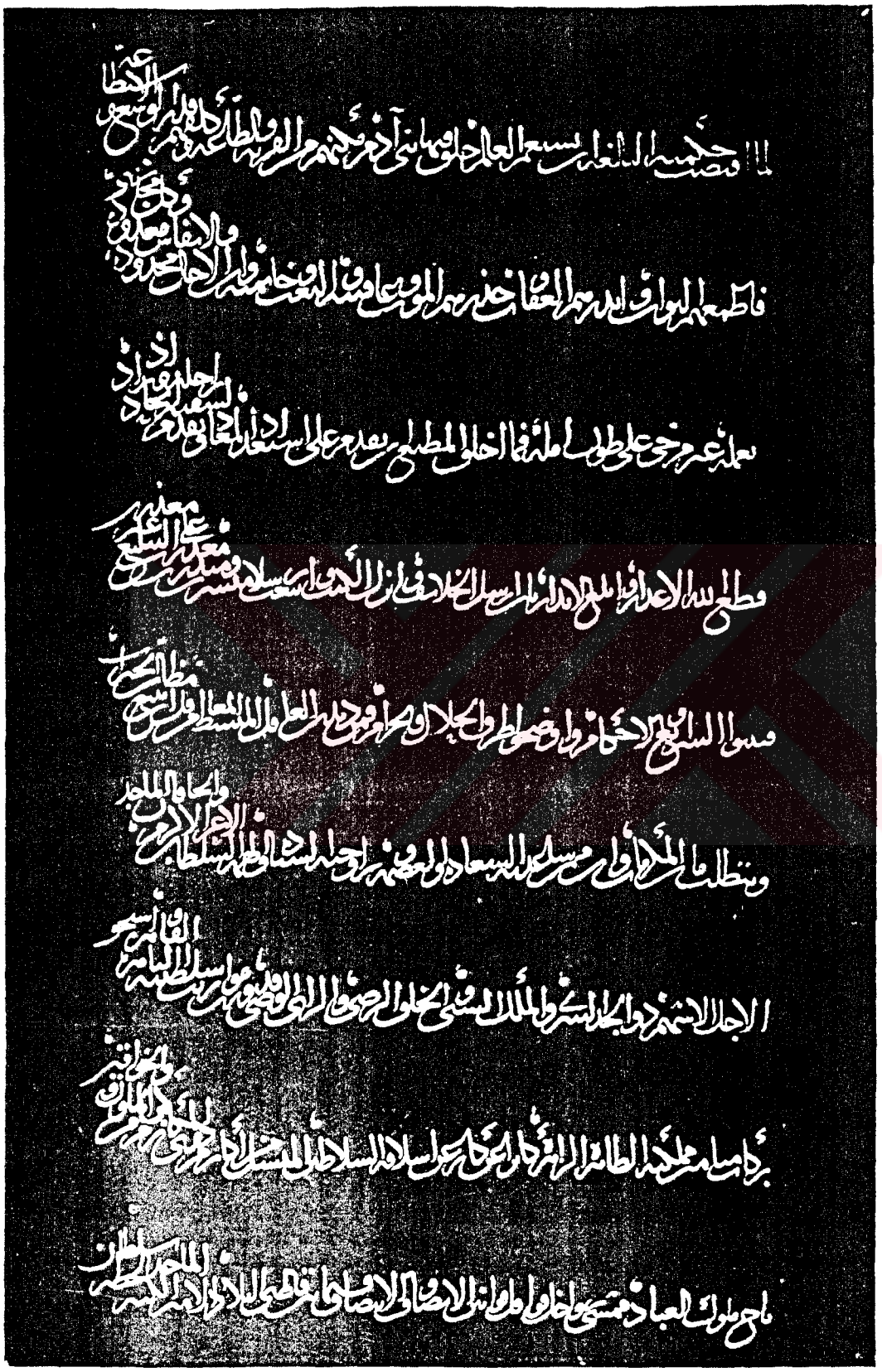
Vakfiyenin arabca metni

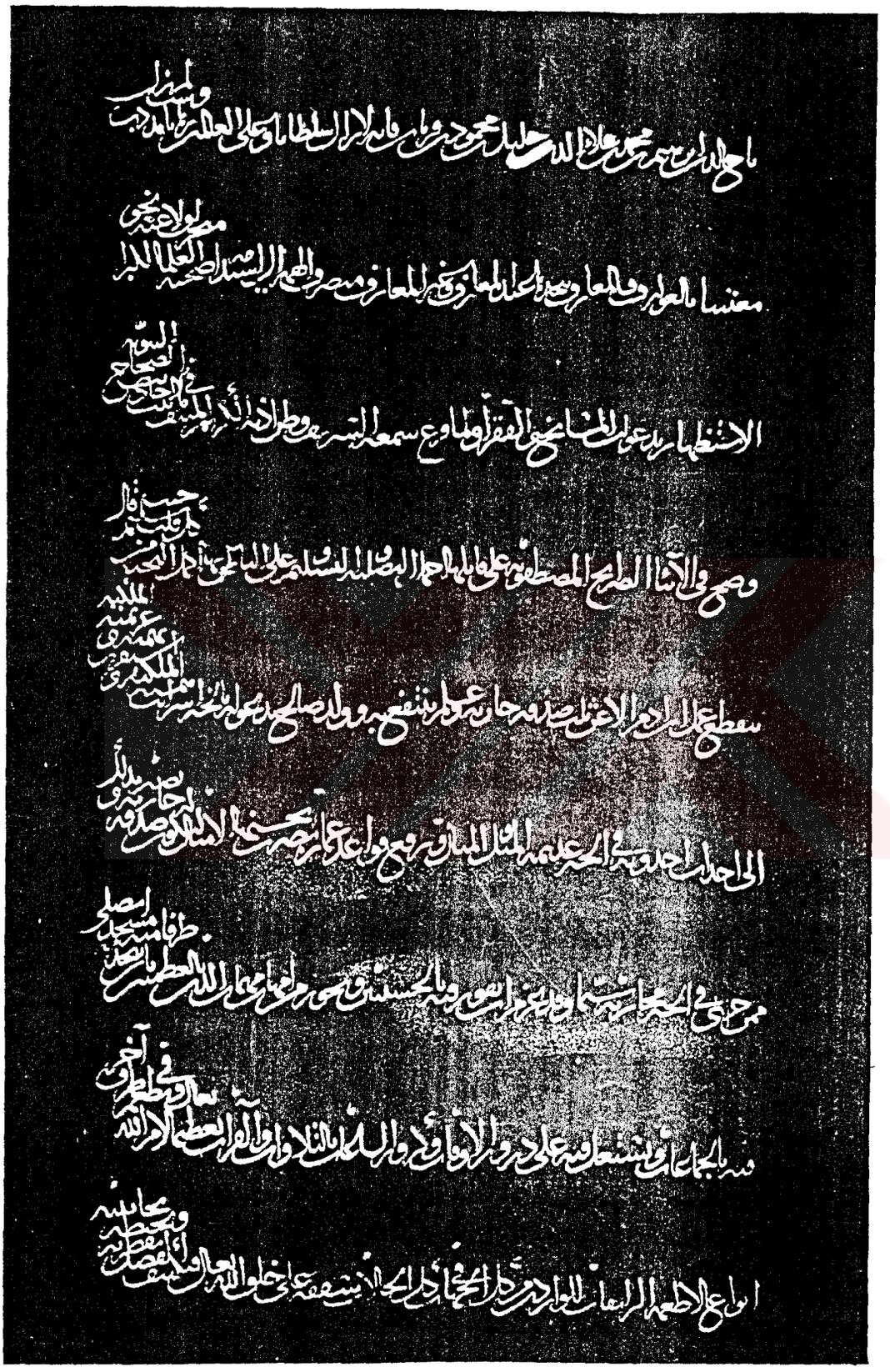

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

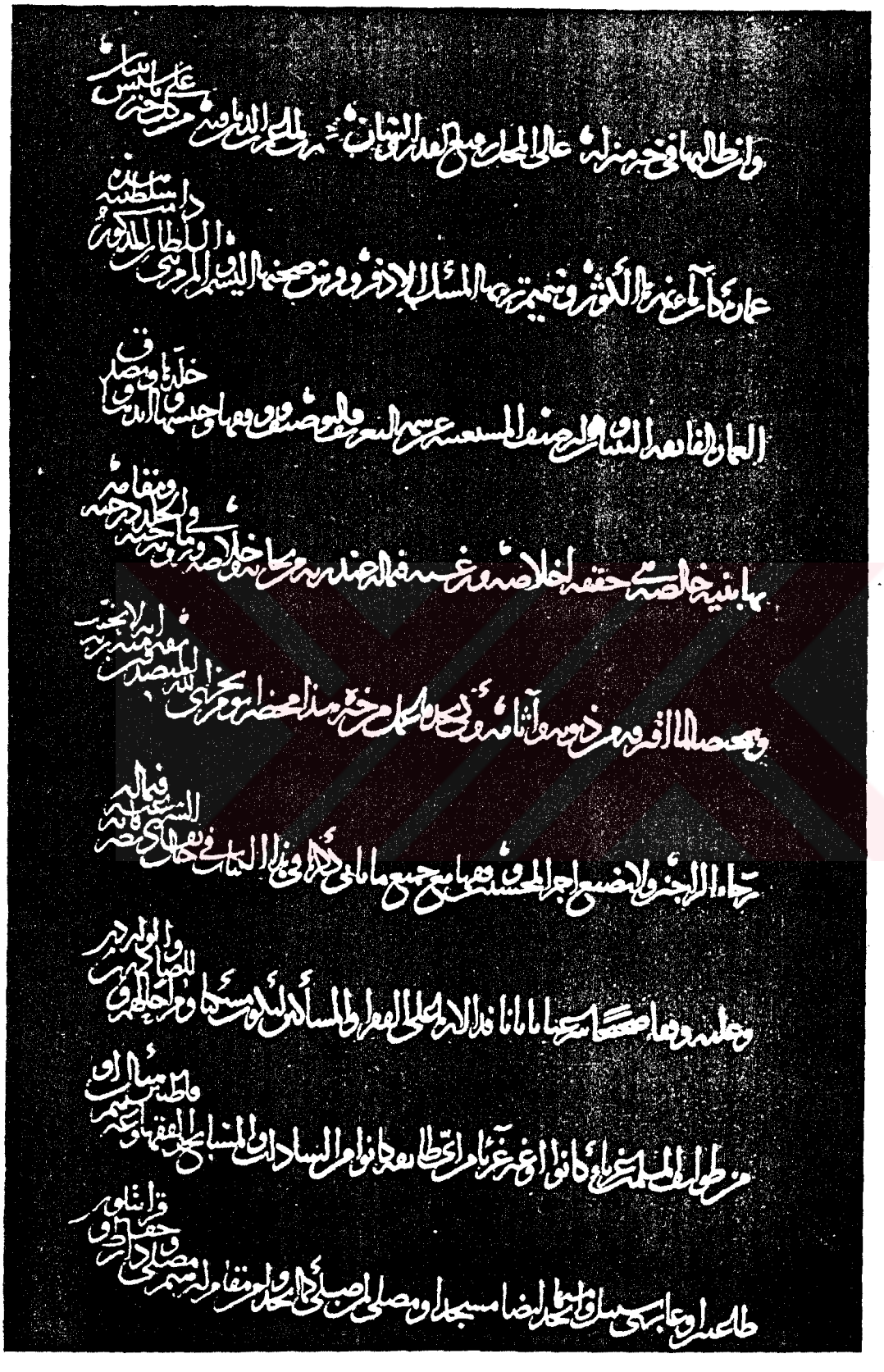

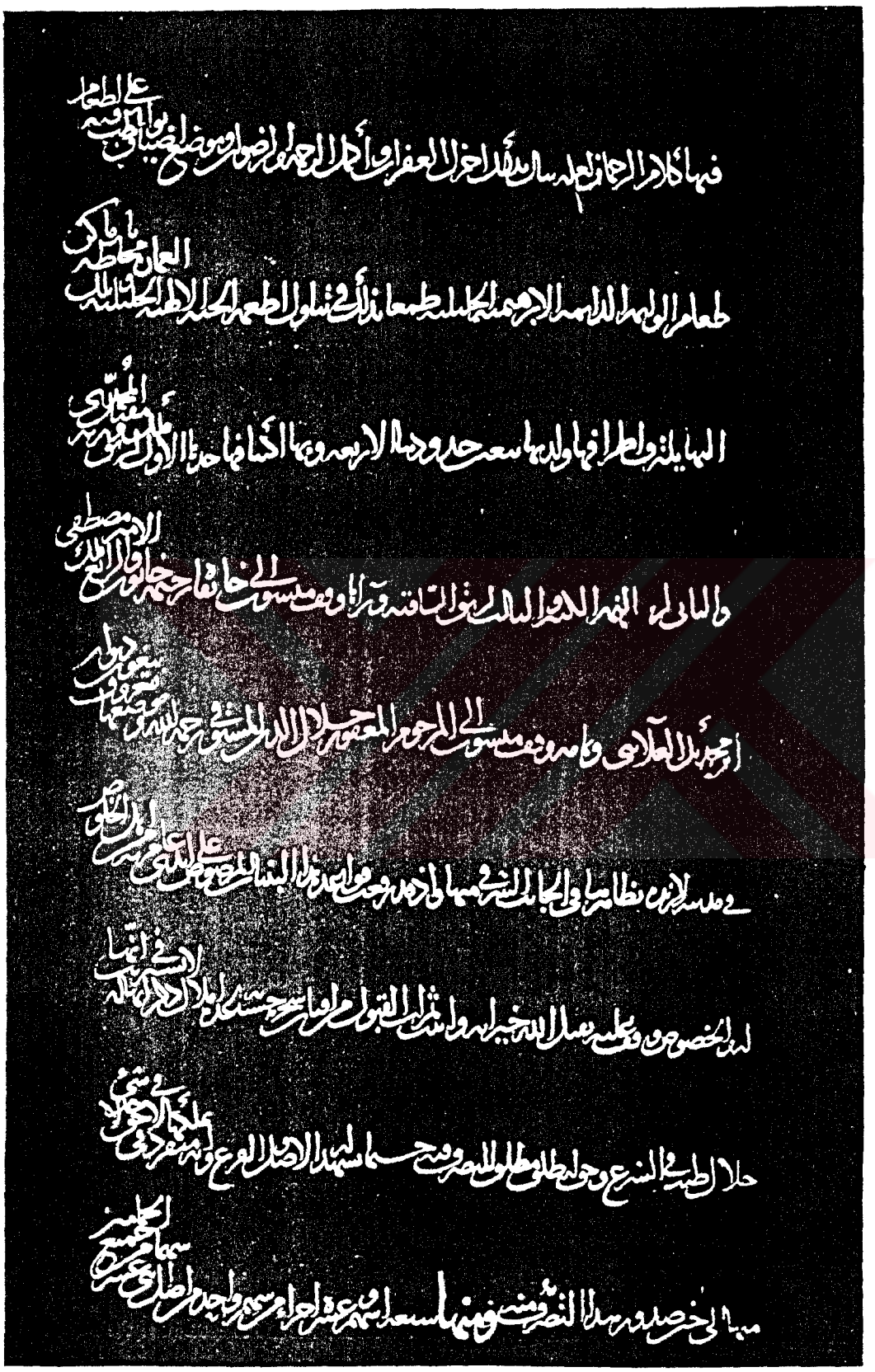

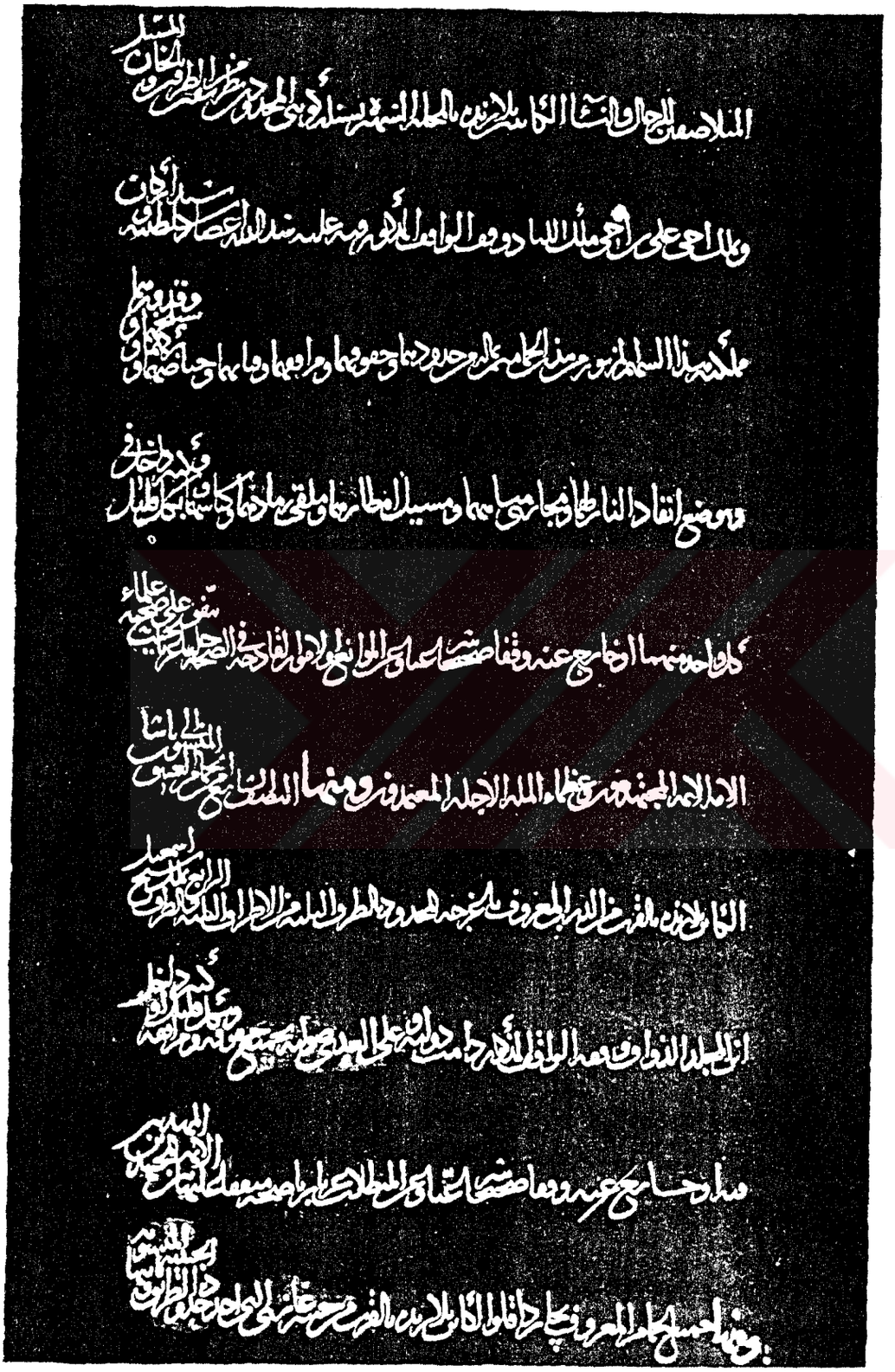

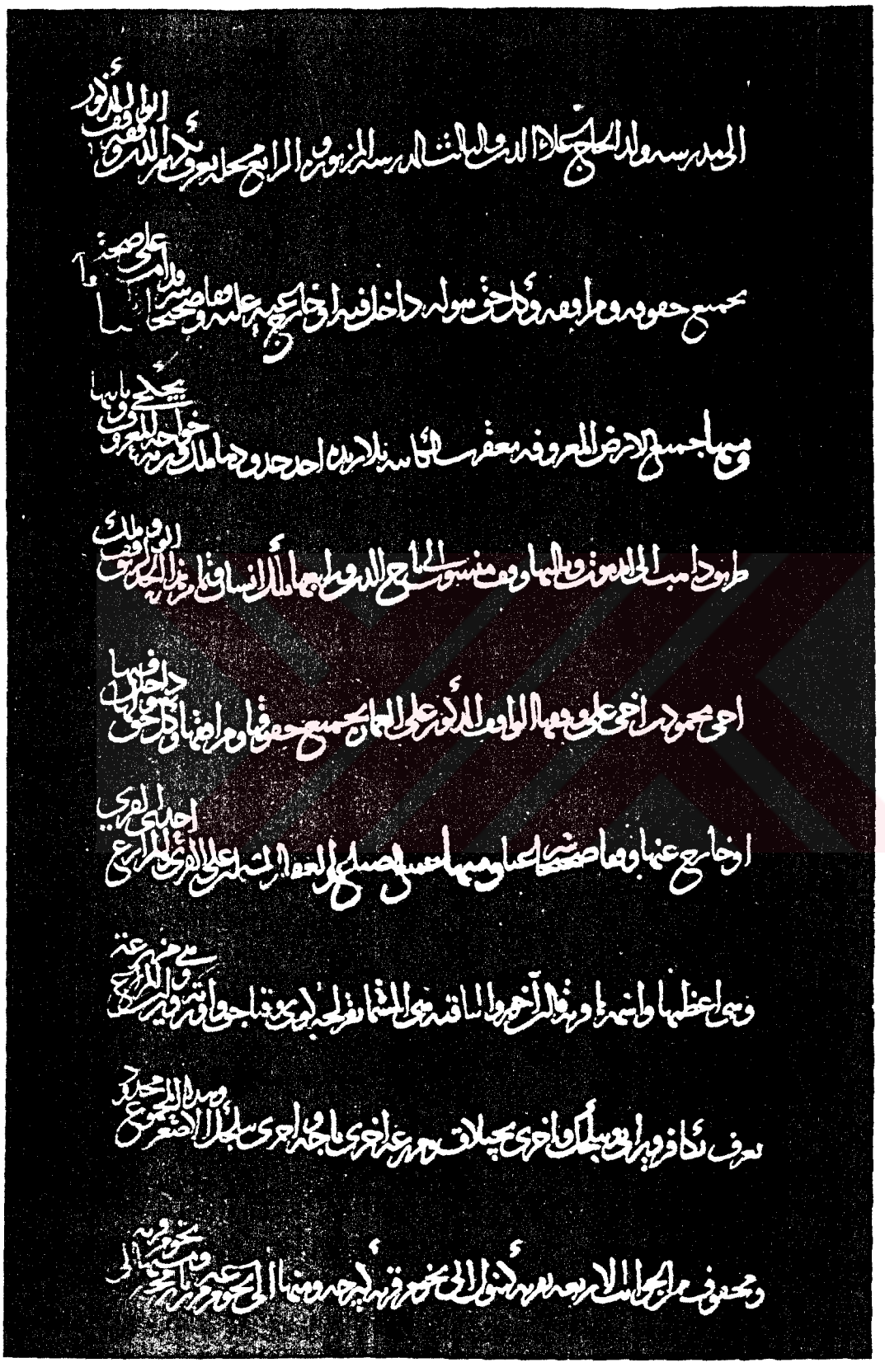

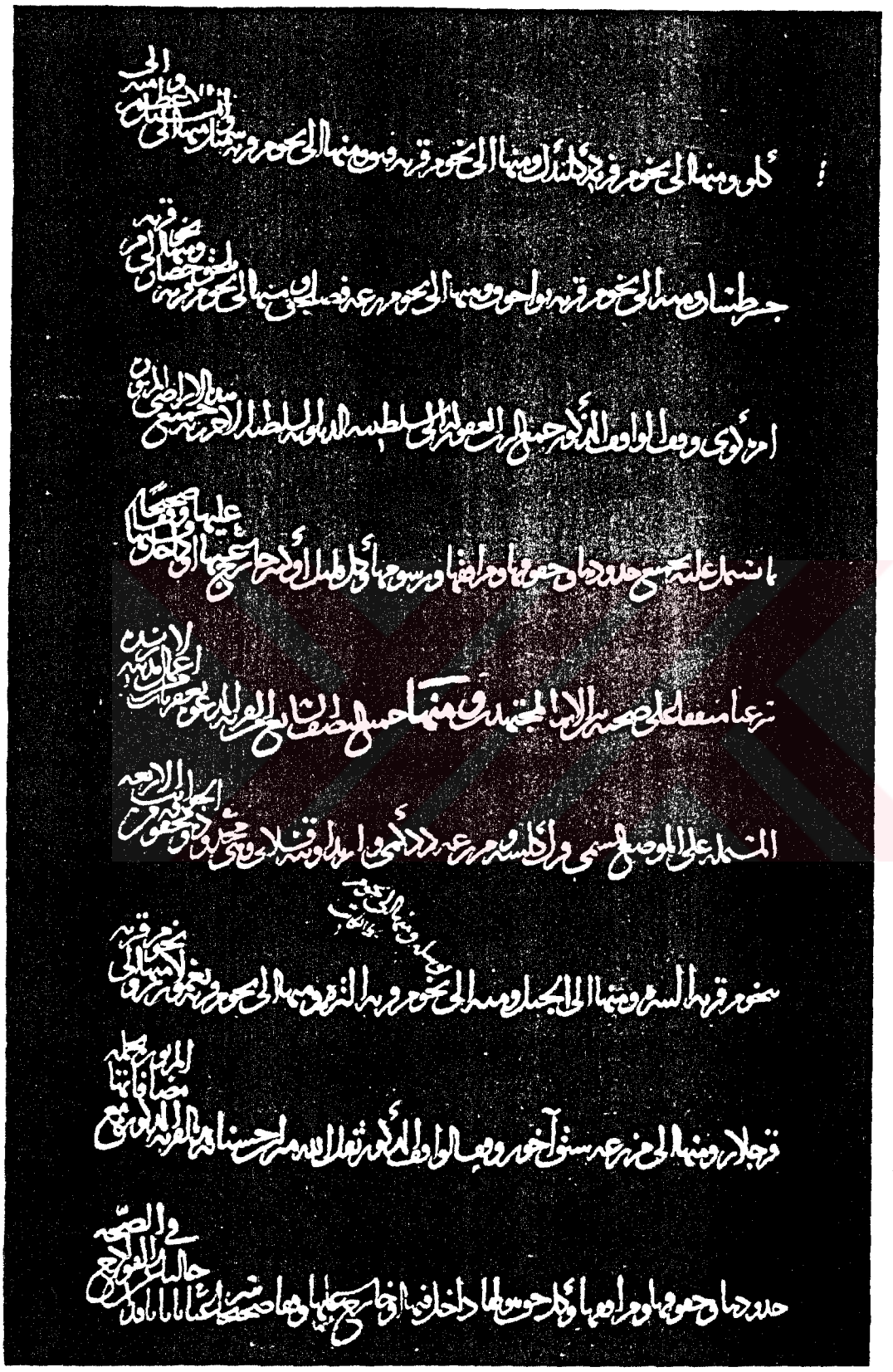

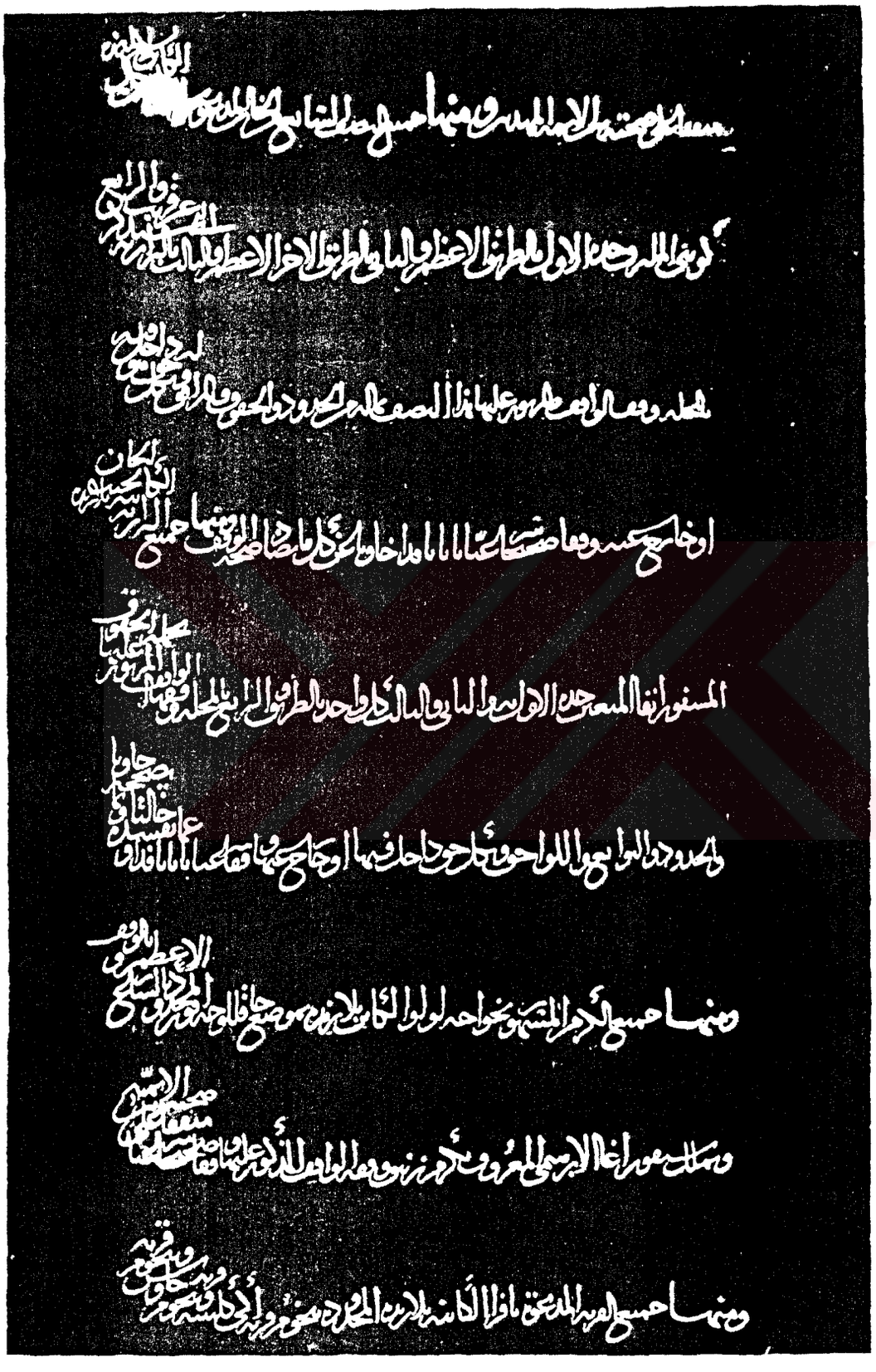

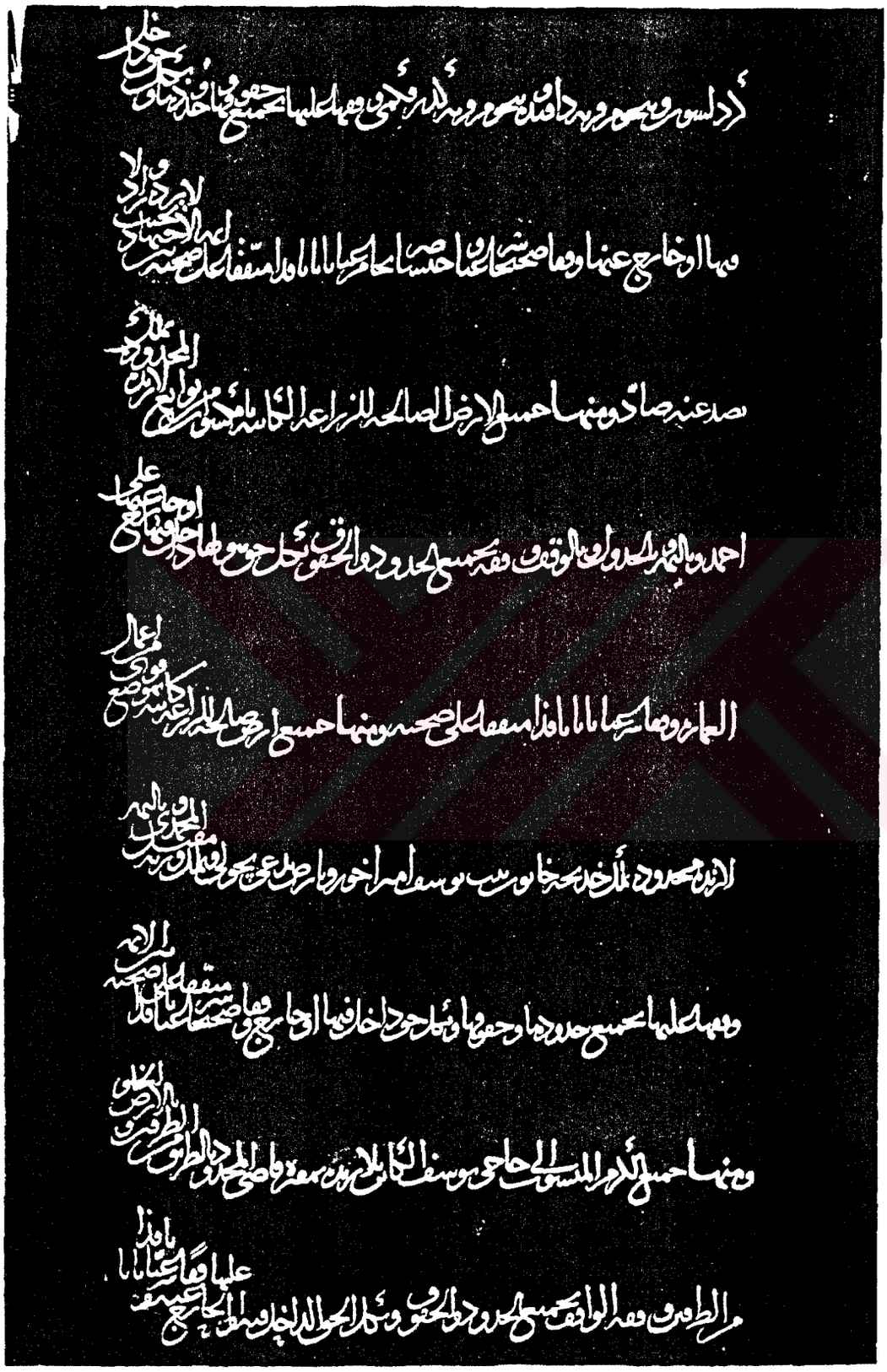

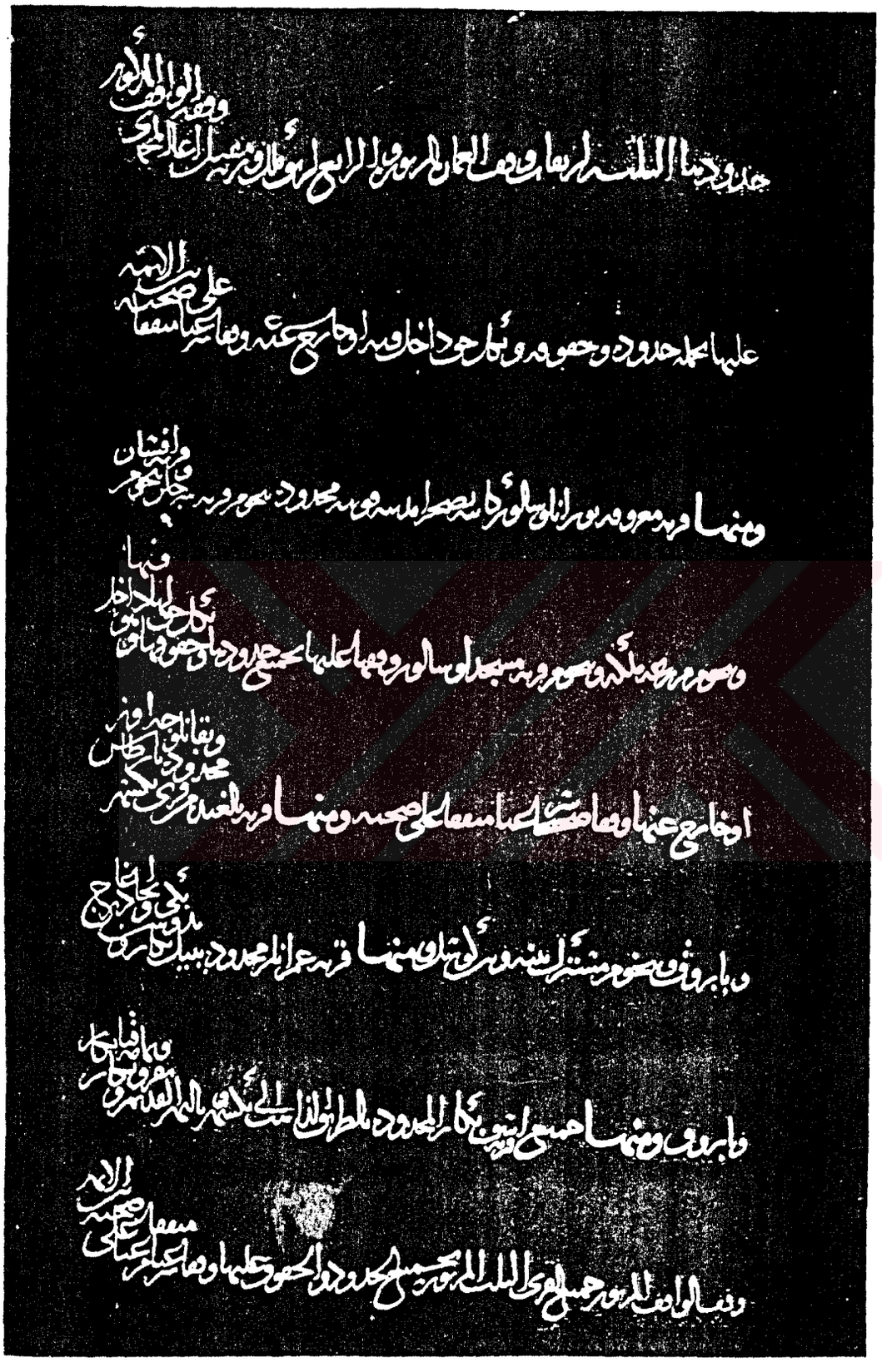

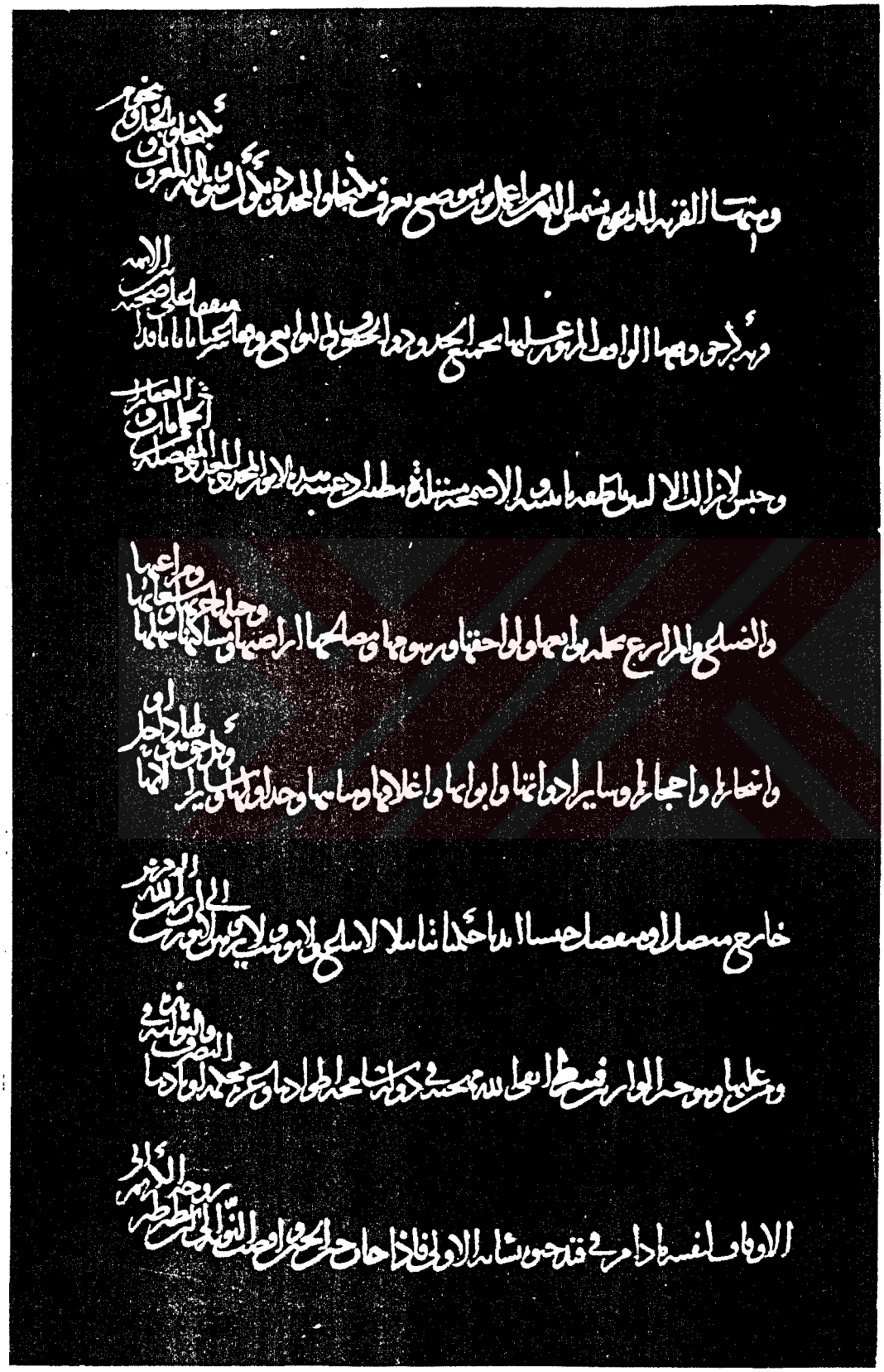

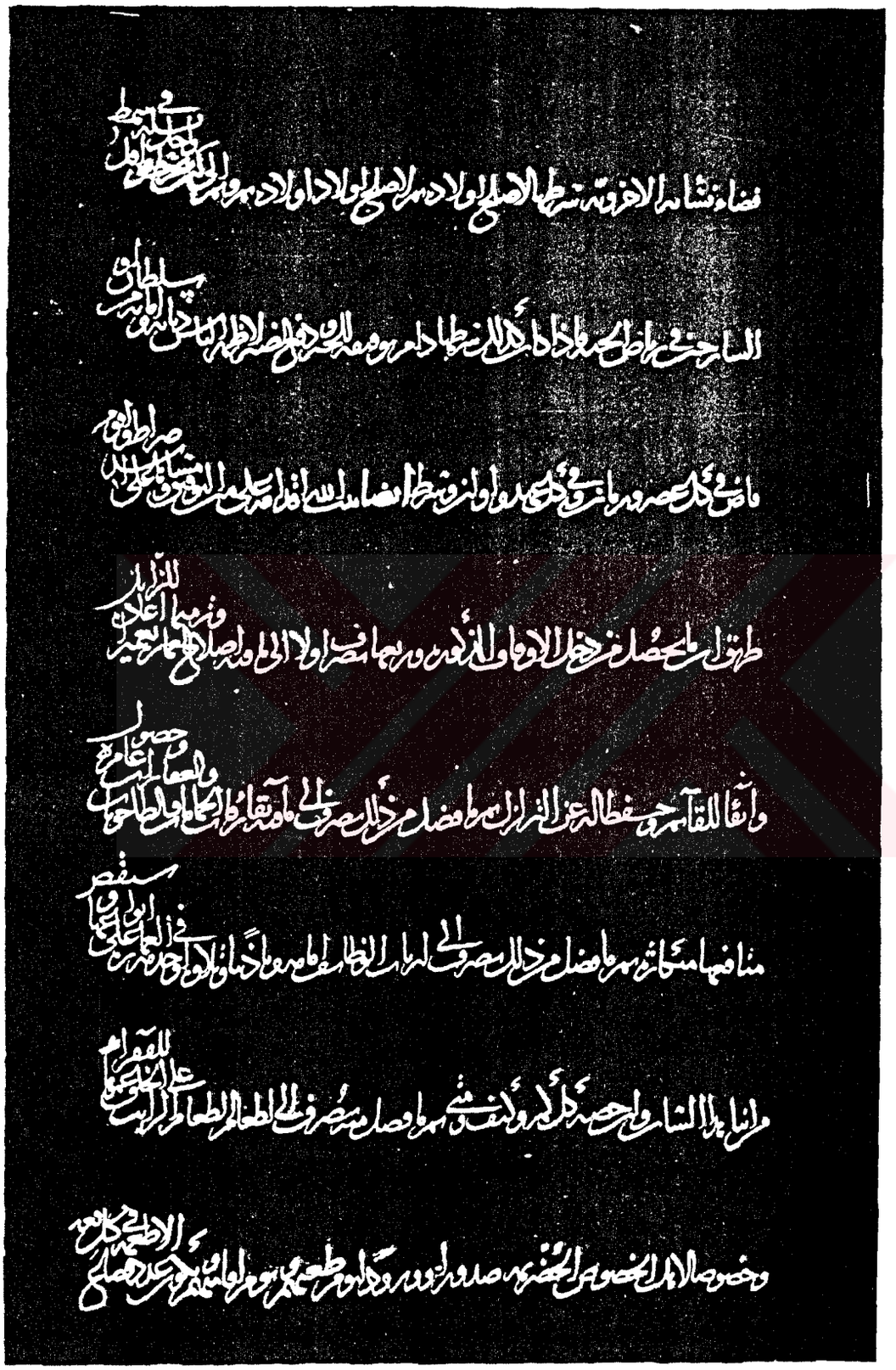

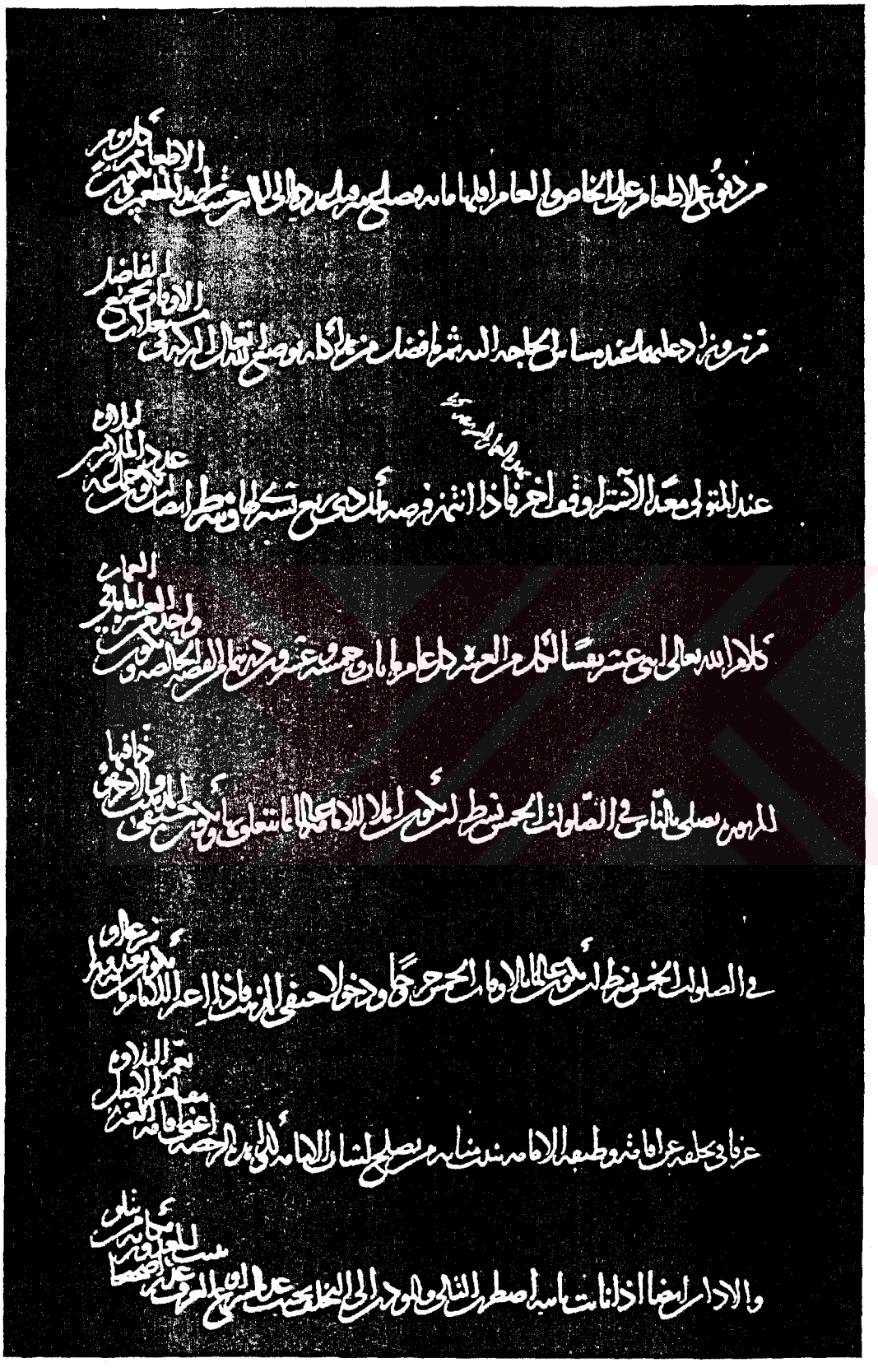

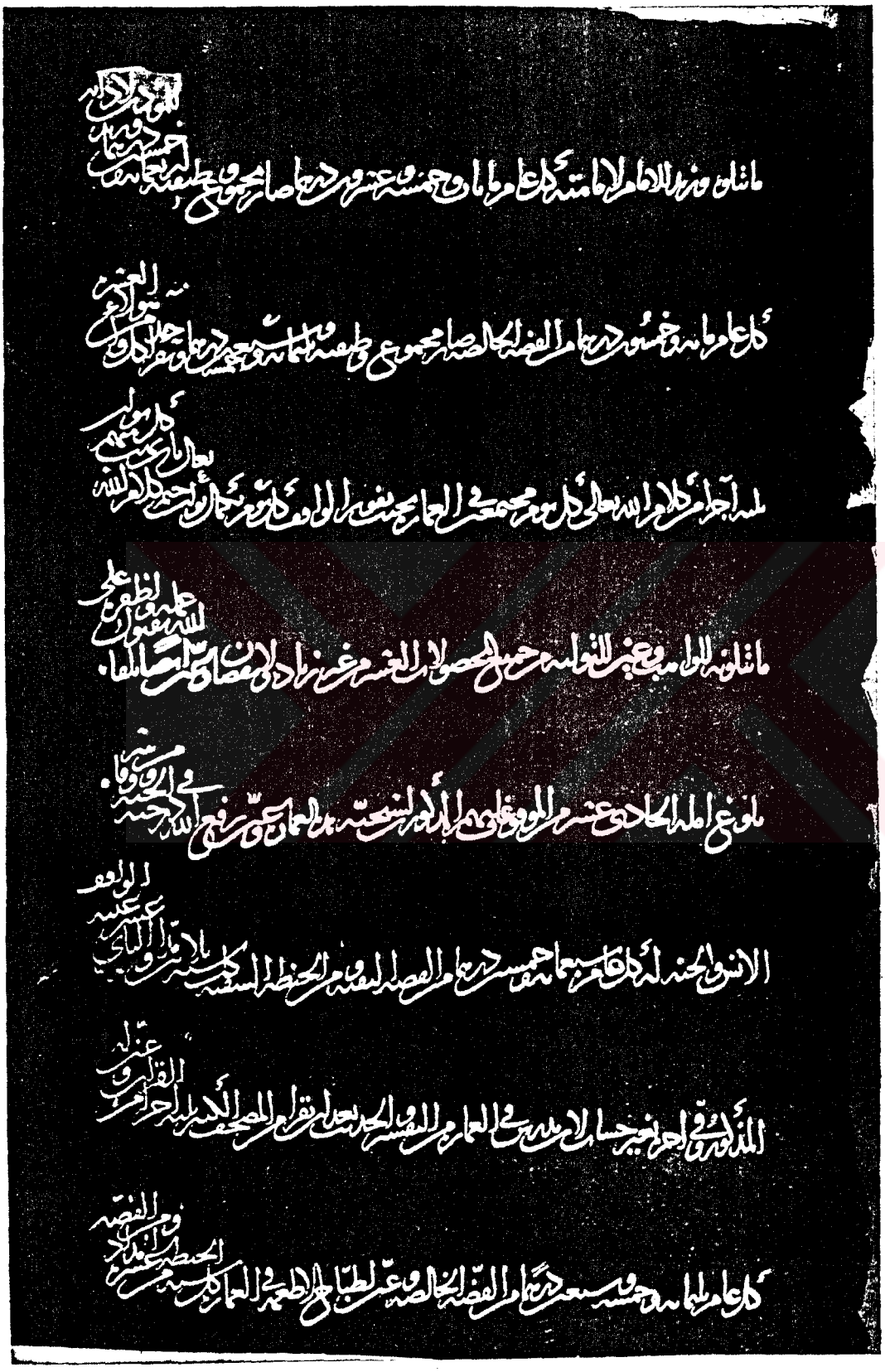

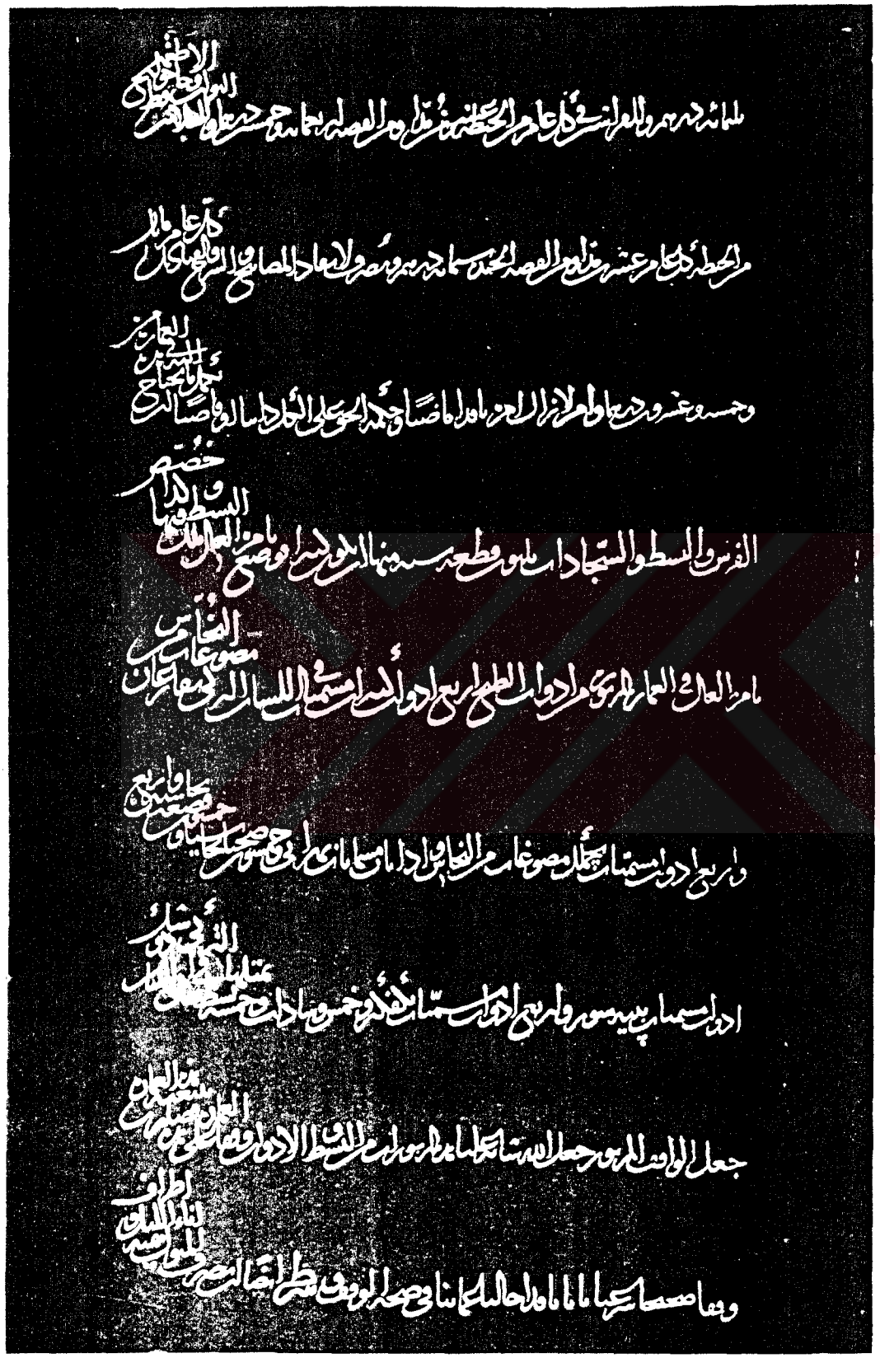

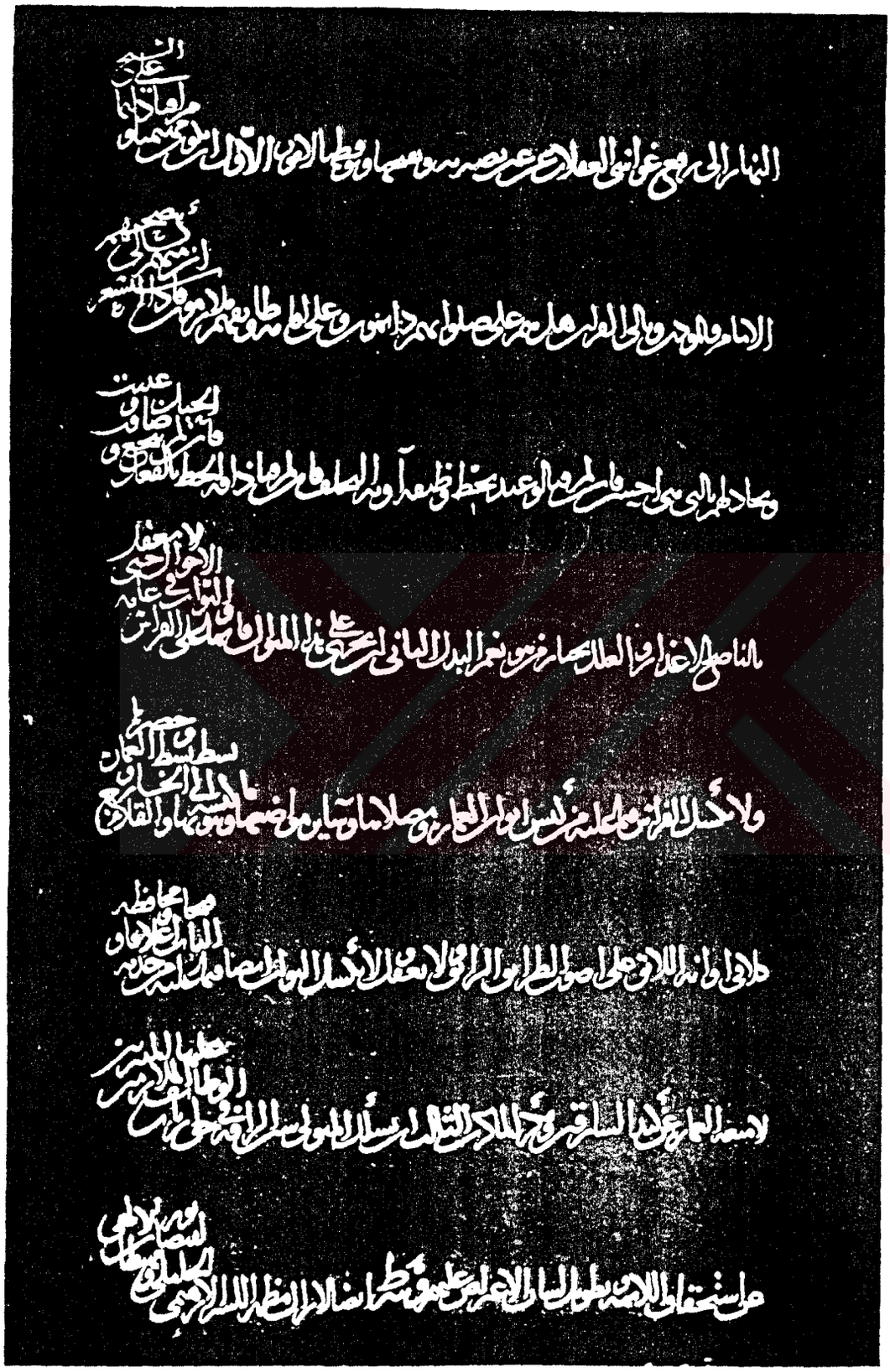

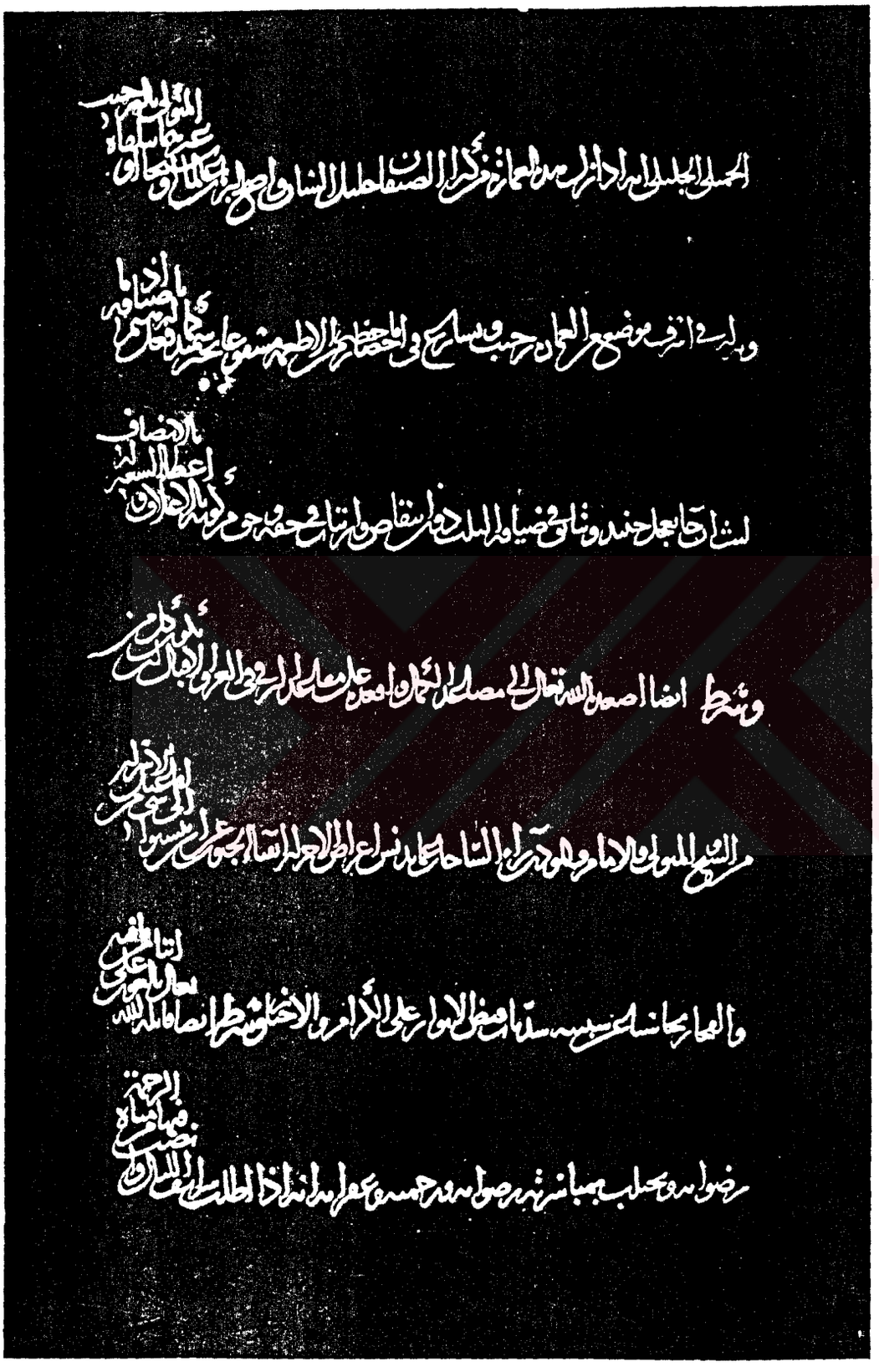

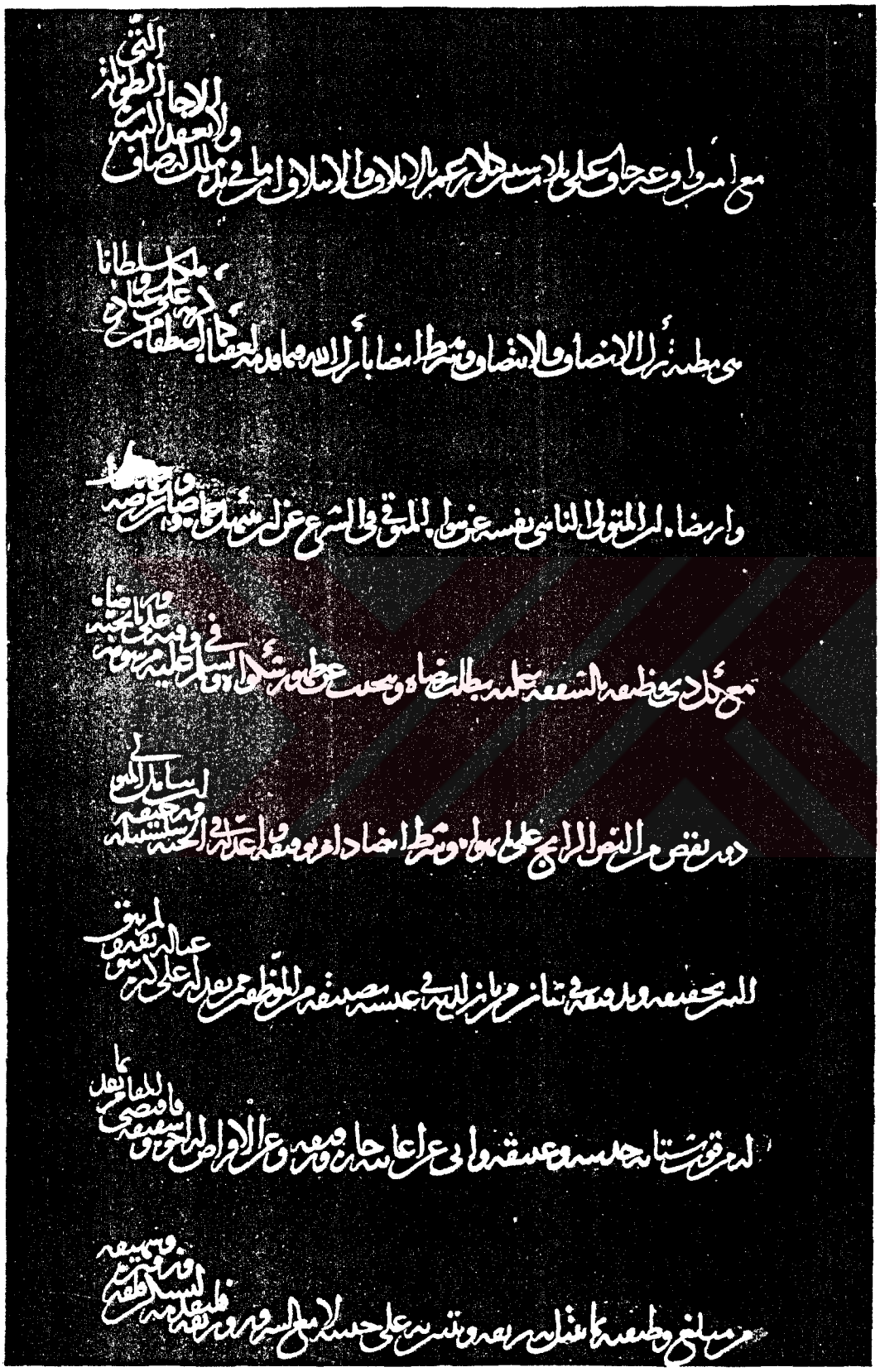

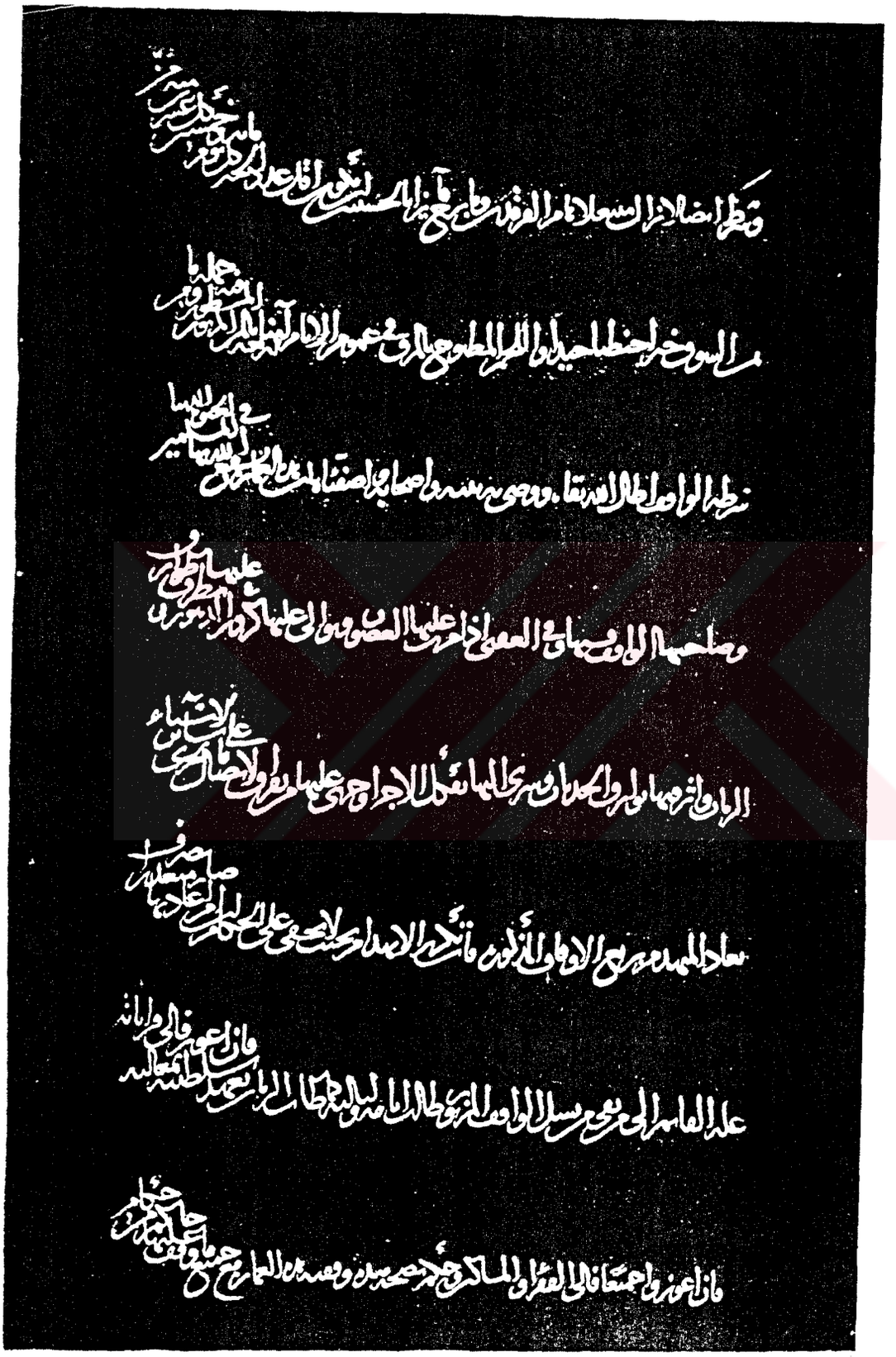

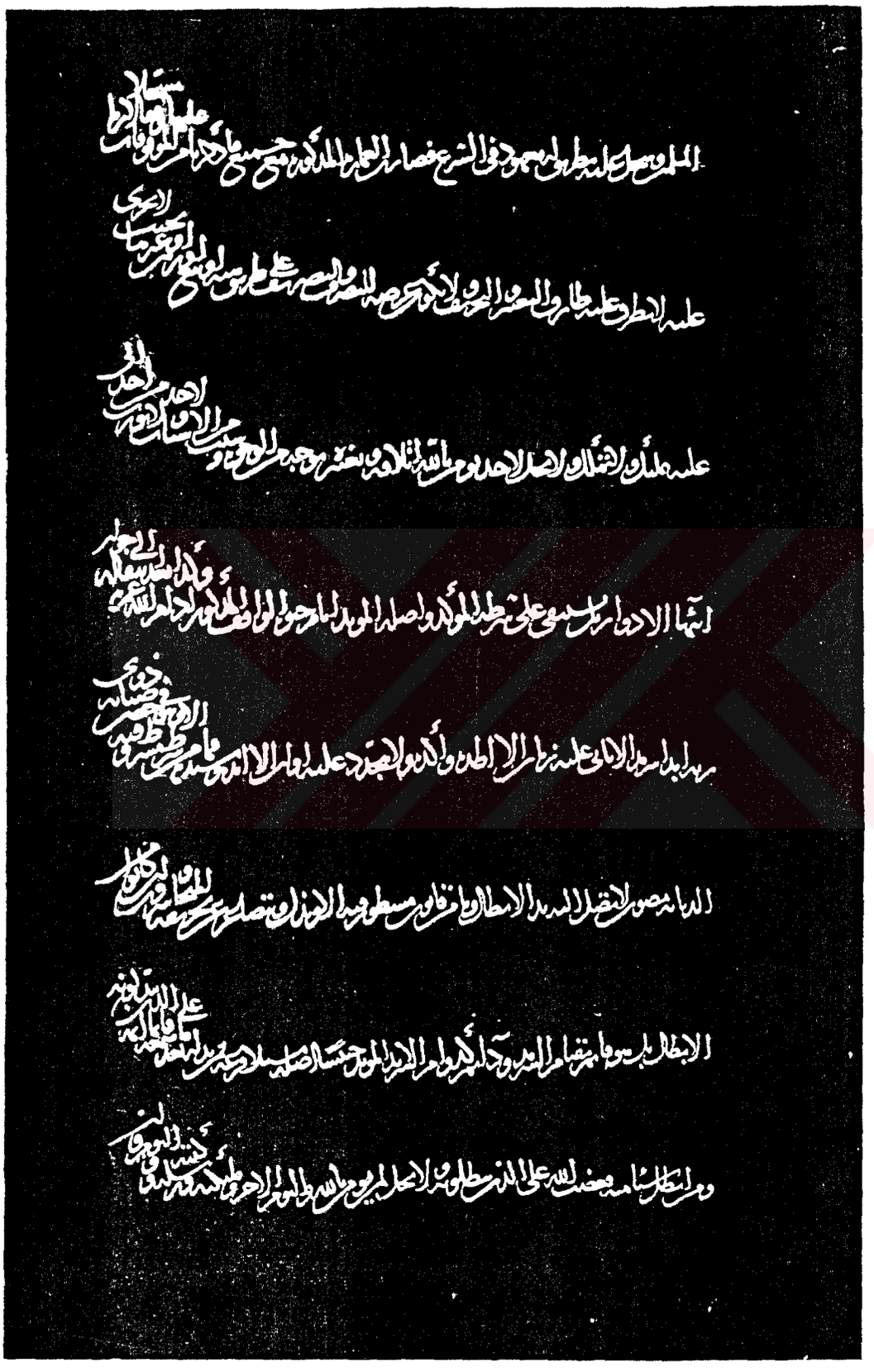

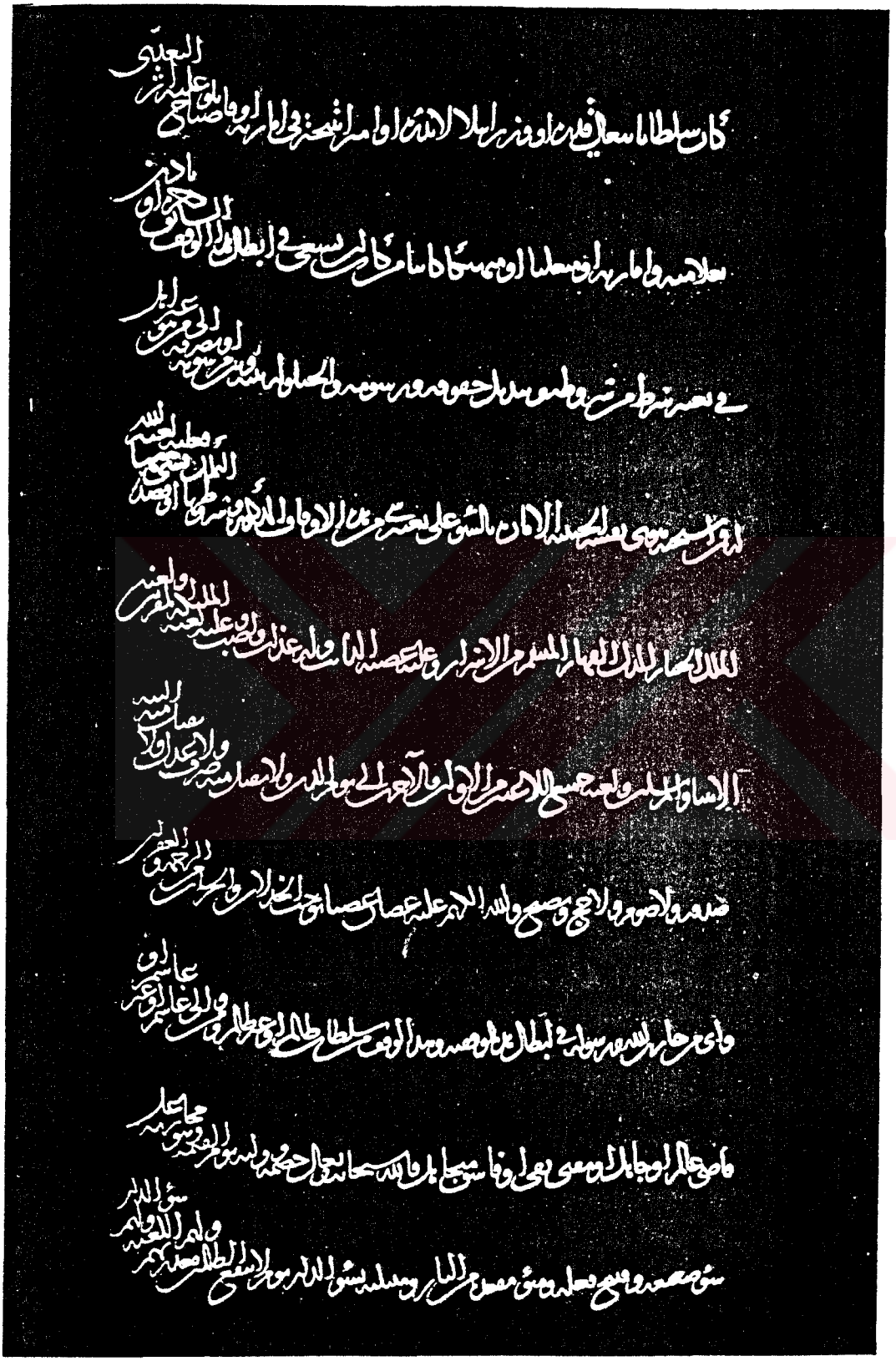

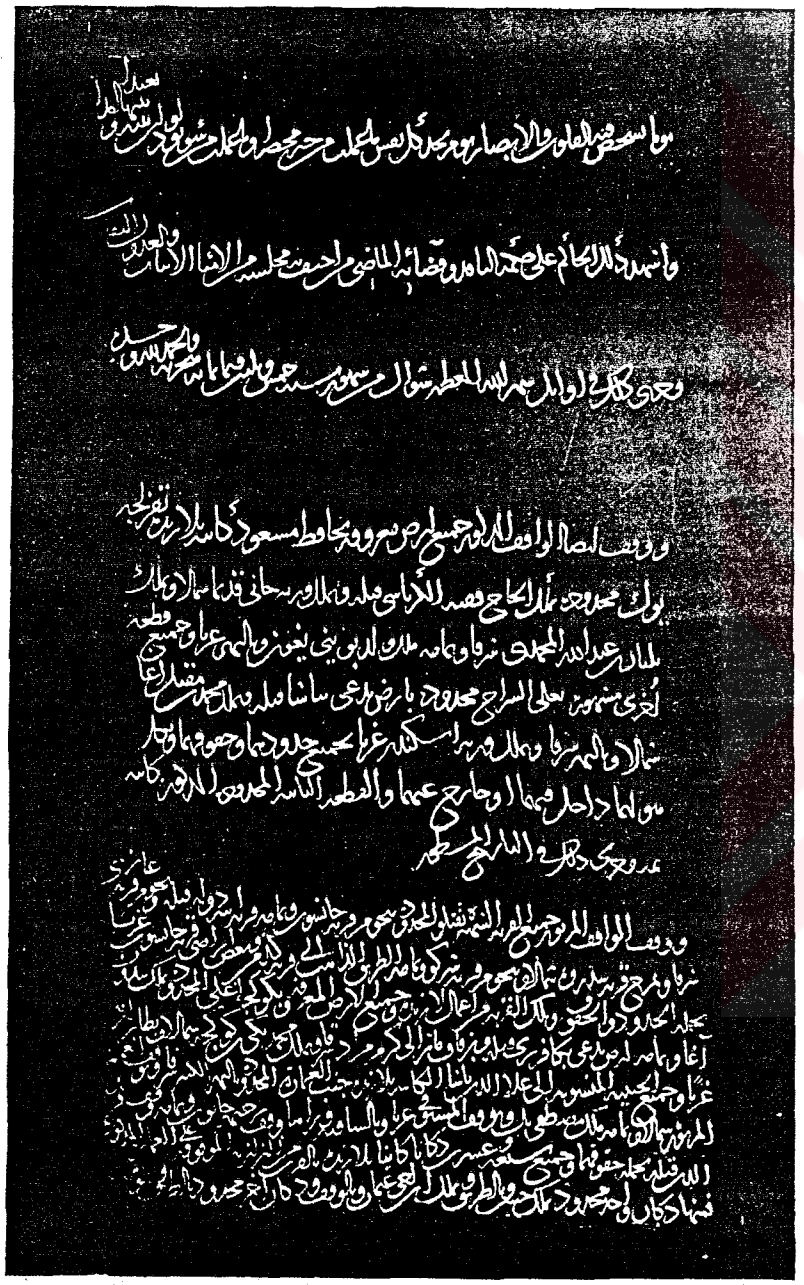

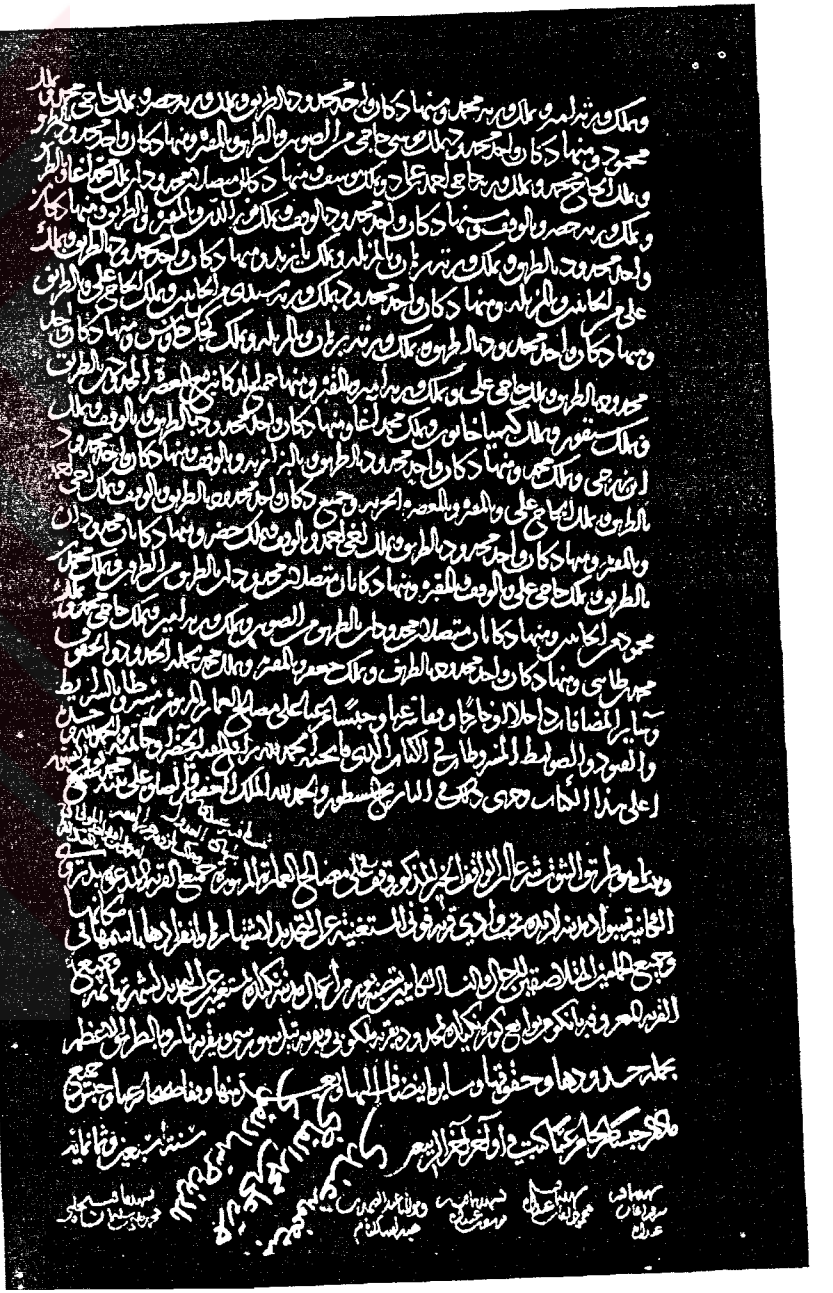

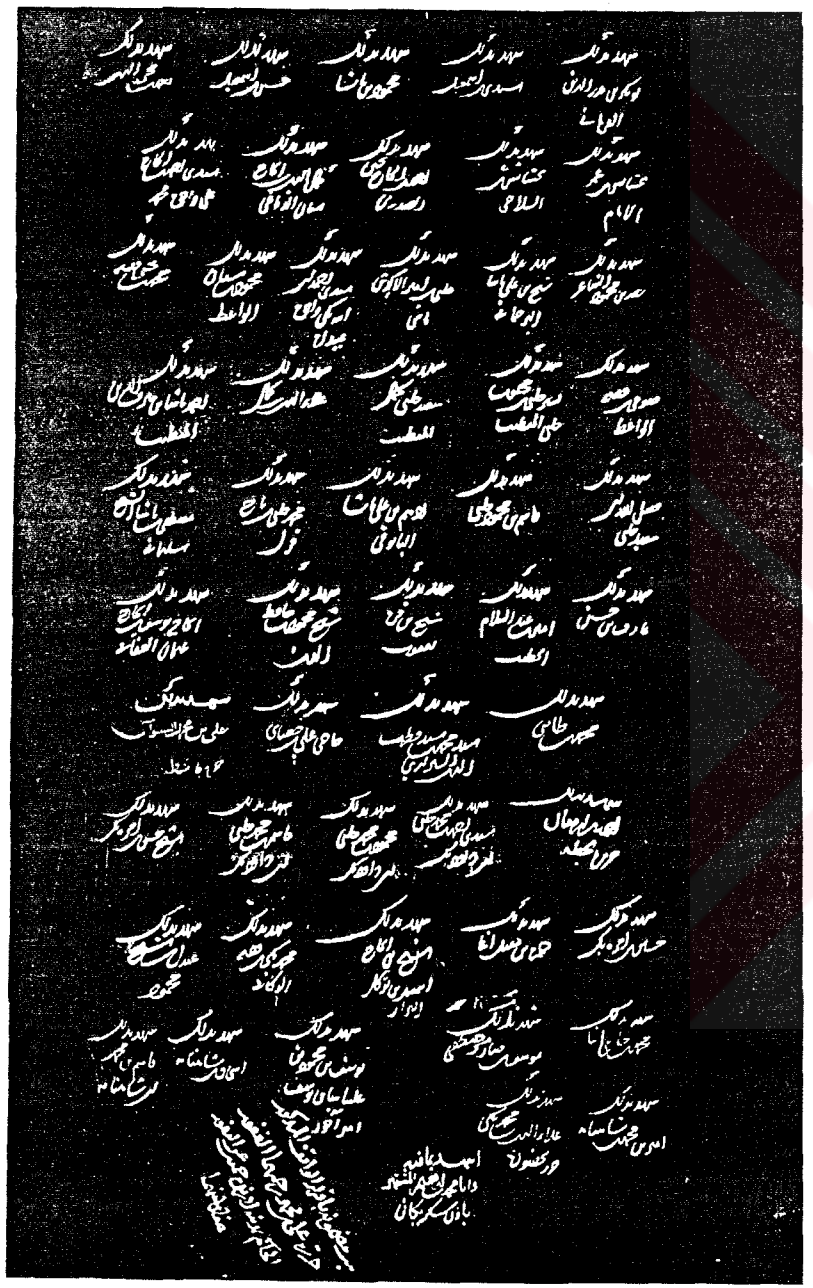

ومن جملة اوقاف العمارة المذكورة المحدودة جميع الارض ذات الاشجار المشهد بيك باع
الكائنة بمدينة لارنده الجوامع شرقي جامع غازي ابي امام الطاحونة المشهورة بطاحونه
بوابم احد حدودها شرقي الى الشارع الاعظم شرقا الى الكوم المشهور بكوم الحاج
علاء الدين قبلة وهو من جملة اوقاف العمارة المذكورة والى الكوم بهار الدين قديما
غربا الى الكوم المعروف بكوم الامام المدفون برهان الدين البلخاري شمالا وقفا
الواقف المذكور على السند واضح على العالمين برهانه مع مافيها من العمارة
والبنيان بجميع حدودها وحقوقها وطرقها ومنافعها وتوابعها ولواحقها
وسائر مضافاتها على مصالح العمارة المرتبة على الشرائط التي ذكرت اولا والاحتياج
الى ذكرها ههنا في الشرائط المذكورة شرائط فيها ملا تغيير ولا تبديل ولا وقفا صحيحا
شرعيا وحبسا صحيحا مرعيا هو بدا مخلدا الى انقضاء الدنيا الابقاء والدوام ولا يستبدل
الى من يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين فمن بدل بعد ما سمعه فانما اثمه
على الذين يبدلونه ان الله سميع عليم وحكم بصحة الوقف والرفع الى الحاكم الموفق لعمل
في اوائل شعبان سنة ثلاث واربعين وما ئة والحمد لله اولا واخرا
ومن جملة اوقاف العمارة المذكورة جميع الطاحونة الجارية بين الكائنة بخان الخل الى شفندة عن القناة
للاسقية والاستسقاء الى الواقف طاهر بعد ومنها جميع الارض ذات الاشجار الكائنة بالقرب على طريق الحاج
حدودها شرقي الى الطريق المذكور والى الوقف عن الطرفين والكوم صاروجه بلبان وكوم سردي والجامل
حدودها وقفا صحيحا على مصالح العمارة المذكورة على الشرائط المعتبرة المذكورة اولا وقفا صحيحا شرعيا
لا يرث ولا يعاد انما كتب الموقع بخطه في شهر ذي القعدة سنة تسع واربعين ومئة الف وحسبنا الله ونعم الوكيل

T.C.
Vakıflar Genel Müdürlüğü
Tapu ve Kadastro Md.lüğü
Sayı :

Ücreti

Karaman oğlu İb
Beyan Karamanda
yelerinin -Ayet
kanlığ-tercümesi

Rahim bey bini Mehmed
İmaretine ait vakfi-
,hadis ve Dua cümleleri
dir.

(Vakfiyenin başlarafında Ahmed ibni Süley
diki vardır.Sağ yanda " bana nisbet edilen bu v
Karaman (İbrahim ibni Mehmed ibni Alas
rası ve sure ile Mehmed ibni İbrahim ibni Karam
ibni Mehmed Karaman,Pir Ahmed Kasım ibney Kaz
tadır.Vakfiyenin giriş kısmından sonra Larende
ibni Süleyman ve Müftü Ebu Said ibni İsa'nın t

man ibni Kemal'in tas-
akfiye doğrudur." cüm-
ddin Karaman) in tuğ-
an,İshak ibni İbrahim
an tuğraları yer almak-
ndisi Ali ibni Mehmed
ndikleri bulunmaktadır.
Müteresim)

(Şevval 835 H.tarihli Vakfiye)

Vakfiyeyi yazan ve tamamen usulüne uygun
İbni Sadeddin efendi,Tanrının kudretinin büyü
Sanki olçiliğine,insanların iyilik ve kötülük
işlere göre mükafaat veya ceza göreceklerine,
rinin peygamberler ve kitablar vasıtasiyle bi
giriş yapmış,bundan sonra da vakfiye sahibi K
yin,iyi ve hayır işlerine büyük ilgi göstere
" İnsanlar öldüğü zaman amellerinin sevabı kesilir.
faydalı ilim ve dua edecek hayırlı evlat bura
sevabı kesilmez,devam eder." hadisinden ilham
İmaret kurduğunu ifade etmiştir.

İbrahim bey,imaret adı verilen ve Larend
Koğunduver diye bilinen külliyesinin bir tara
kilinmek için bir mescit,diğer tarafına da si
bekilmaksızın,yerli ve yabancı,mukim ve yolcu
sin buraya gelenlere güzel yemekler yedirmek,
yuva ve,barınak olmak üzere bir aşhane ve Kur
için bir dar-ul-kurrâ bina etmiştir.Bu imaret
Muhammedi'nin veresesi mülkü,ikincisi büyük
bunun gerisindeki Rahime Hatunun vakfı olan
Almışalı Mahmud bey oğlu Emir Mustafanın mül
Müstevfinin vakfı ile mahduttur.Karaman oğlu
ve halis bir niyetle aşağıdaki akarları adığ
ve şer'i usule uygun olarak vakfetti i

olduğunu söyleyen Sirac
klüğüne,hazreti Peygamb
bakımından yaptıkları
iyilik ve kötülük yolla-
lidirildiğine dair bir
araman oğlu İbrahim be-
iğine ve Hz.Peygamberin
Ancak sadaka-i cariye,
kanların amellerinin
alarak Karaman'da bir

lerinin şark cihetinde XXX
fına cemaatle namaz XXX
ngin ve fakirliklerine
olduklarını
fakir ve düşkün
'an-ı kerim ok
tin birinci
şehir,İçinçuli
anekah,
ki ve merhum Cahi
İbrahim bey,ölüm
açan imaret için sahib

ede'kain olup erkek ve

Sadrılara mahsus ve birbirine bitişik çifte hamamın tamamı 12 hisse olup 7 hissesiyle 1/10 hissesini,bütün müştemilatıyla,dahil ve hariç bütün haklarıyle sağ geçen imarete vakfetti.Bu çifte hamam,iki taraftan yol,bir taraftan hayrat Han,öteki taraftan da Kasımal Ali Çelebi oğlu Ali Ali mülkü ile sınırlanmıştır.

2 - Larende'de Ağıros sokağında kain üç tarafı yol,diğer tarafta da Müeddilit Zeyvak oğlu Şeyh İsmailin mülkü ile mahdud Paşaya nisbet edilen Eski hamamın yarım şayi hissesinin tamamını,sahib ve şer'i olarak vakfetti.

3 - Larende'de Hüseyin Gazi yakınındaki Çardaklu Hamamının tamamını vakfetti.Bu hamamın bir hududu yol,ikincisi Hacı Alaeddin oğlu Medresesinin bahçesi,üçüncüsü adıgeçen medrese ve dördüncüsü de Kerimüddin mahallesidir.Vâkıf bu hamamı,bütün haklarıyle,dahil ve hariç bütün müştemilatıyle sahih ve şer'i bir şekilde vakfetti.

4 - Yine Larendede Akreb denilen arasinin hepsini vakfetti.Bütün haklarıyle vakfedilen bu arasinin bir hududu Cekçi Hocanın mülkü,ikincisi İdemut'a giden yol,üçüncüsü Taceddin vakfı ve dördüncüsü de bir ademin mülkü olup bu sem hududun tamamı vakıf ve Ahi Mahmud ibni Ahi Ali'nin mülküdür.

5 - Bir takım köy ve mezraalarla müştemil çiftlik ve akarları da vakfetmiştir.Bu köylerin en büyüğü Kalınahur denilen köy olup ötekileri Kızılcaköy,Kayacık ve Ortaviran köyleridir.Mezralar ise Kafirviran denilen mezraa ile Bilecik,Çaplak,Koç ve Küçük Bilecik mezraalarıdır. Bunların hepsi dört taraftan Künük köyünden başlayıp Köprüce köyü tarlaları,oradan Yarımca Mezraası hududu,daha sonra Külü köyü hududu,oradan Mülendik köyü sınırı,oradan da Kınık köyü,daha sonra Sicil köyü, oradan büyük sel yatağı,oradan Taşan köprüsü,oradan da Yuvacık köyü sınırı,oradan Fasılcık Mezraası,oradan Balçıkhisar köyü arazisi ve oradan da Emrekköy hududu ile mahduttur.

6 - Larende'ye tabi Akrabat köyünün yarım şayi hissesini vakfetmiştir.Bu hisse,Kızıl kilise denilen yeri,Dudgümü mezraasını ve Krendavina kışlağını içine alır.Bu dört taraftan İlisıra köyü arazisi,oradan dağ,oradan Pusla ve Elitire köyleri hududu,oradan Yağmurlar köyü sınırı,oradan Karacalar köyü arazisi ve oradan da Sınıkahur mezraası ile sınırlanmıştır.Vâkıf bunu,bütün haklarıyle ve ulemanın ittifak ettikleri şekilde sahih ve şer'i olarak vakfetti.

7 - Larendede bulunan Pengaloğlu Hacı Veli Hanı diye maruf olan hanın yarım şayi hissesinin tamamını vakfetti.Bunun iki tarafı cadde, üçüncü tarafı biraz ilerde zikredeceğimiz Bezzazistan ve dördüncü tarafı da mahalle ile sınırlıdır.

8 - Bir taraftan Hacı Veli hanı,iki taraftan yol,dördüncü taraftan da mahalle ile sınırlanan Bezzazistan(bedesten)ın tamamını bütün haklarıyle ve bütün müştemilatıyle vakfetti.

9 - Larendede Çakıllıca kur mevkiindeki Hoca Mülü diye meşhur olan bağın hepsini vakfetti.Bu,cadde,vakıf ve Sungur ağa İbrahimi'nin Zambak bağı denilen mülkü ile sınırlanmıştır.

10 - Larende'de Afra denilen ve İki Kilise,Çavuş,Gerdelsem,Dakmanda ve Kederefgümü köylerinin arazisi ile mahdut olan köyün tamamını vakfetti.Bu vakıf da tamamen usulüne uygun olarak ve bütün haklarıyle vakfedilmiştir.

11 - Larendeye tabi Emekhuvan'da bulunan sirasete elverişli arasinin hepsini,sahih ve muteber bir şekilde adıgeçen imarete vakfetti. Bunun hududu Ahmedin mülkü,nehir,kanal ve vakıfla mahduttur.

12 - Larendeye tabi koy mevkiinde sirasete elverişli olan ve Hatice Hatun binti Emir-i Ahur Yusuf'un mülkü,Çulu denilen yer,Mukbil Muhammed veresesi mülkü ve nehirle mahdud bulunan arasinin tamamı,bütün haklarıyle ve sahih olarak vakfetti.

13 - Larendede Kadı makberesinde kain ve iki taraftan yol,iki taraftan da beli arası ile sınırlanmış olan Hacı Yusuf bağının tamamını bütün haklarıyle vakfetti.

14 - Larendede ve biraz sonra zikredeceğimiz aynı imaretin mevkufatından olan Bekir Ece değirmeninin yakınında bulunan Hacı Alaeddin oğlu bağının tamamını şer'i usule göre vakfetti.Bunun hududu iki taraftan yol, bir taraftan Bey bağı ve öteki taraftan da Mukbil Muhammedi ve Hacı Beyi mülkleriyle mahduttur.

15 - Larendede Yeni köprü yakınında bulunan Bekir Ece değirmeninin yarım şayi hissesini tamamen ve aynı şekilde vakfetti.Bunun iki tarafı büyük nehir,üçüncüsü bu nehrin yatağı ve dördüncüsü de yol ile mahduttur.

16 - Larendede bulunan Hacı Değirmeninin yarım şayi hissesini bütün haklarıyle ve şer'i usule uygun olarak vakfetti.Bu değirmen bir taraftan yol.bir taraftan Berki sucuk denilen sel yatağı,bir taraftan Gesi istikametine akan büyük nehir ve taraftan da Muhtar oğlunun mülkü ile sınırlanmıştır.

17 - Larendede mezkur imaretin karşısındaki fırın'ın tamamını aynı şekilde vakfetti.Bunun üç hududu adıgeçen imaret vakfına bitişik ve dördüncü hududu da Mukbil Muhammedi ağanın veresesi mülkü ile mahduttur. Vâkıf bunu,bütün haklarıyle ve sahih bir şekilde vakfetti.

18 - Konya şehri ovasında Viranlı Salur diye bilinen köyü de bütün haklarıyle ve şer'i usule uygun olarak vakfetti.Burası Saraçlar,Afşar, Mescitli Salur köyleri ve Melike mezraasıyle mahduttur.

19 - Beyşehir köylerinden Ertaş,Kanlucaöz,Obruk ve bu Obrukla Köşk köyü arasındaki müşterek arazi ile mahdut Balçanda köyünü,

20 - Beypınarı,Dostbeği,Çadırağaç ve Obrukla sınırlanmış olan Umranlar köyünü ve

21 - Beyşehire giden yol,Eskiindahir,kısmen Kurupınar ve kayapınar ile mahdud bulunan Işıkpınar köyünü sahih ve şer'i esasa göre bütün haklarıyle vakfetti.

22 - Gençlu diye maruf olan yerde ve Kut'a tabi Göksu,Gençlu nehri, dağ ve Kerdü köyü arazisi ile mahdut olan Şemseddin köyünü de bütün haklarıyle ve sahih bir şekilde vakfetti.

Adıgeçen vâkıf İbrahim bey,yukarda isimleri ve hudutları tafsilatı ile yazılı bulunan ve onun hayır dualarla anılmasına vesile olan hamamları,dükkanları,köy ve mezraaları bütün müştemilatıyle,her türlü menfaatleriyle,üzerindeki evleriyle,düzlük,ova ve dağlarıyle,otlaklarıyle,ağaçlarıyle,taşlarıyle ve sair edevatıyle,kapılarıyle,sularıyle,kanallarıyle dahil ve hariç bitişik ve ayrı bütün hakları ile vakfetti.Bunlar,kıyamete kadar böyle kalacak,satılmayacak,hibe edilmeyecek,rehin verilmeyecek ve miras olmayacaktır.

(Tevliyet Şartı) :

Vakfın tevliyetini,vâkıf İbrahim Bey hayatta oldukça kendisine ve ölümünden sonra evladının aslahına,daha sonra nesli devam ettikçe evlada evladının aslahına mevkuf kılmıştır.Nesli kesilecek olursa,zamanın hükümdarı ve kadısı veya imamı gibi şahıslardan dindar bir kimseye tevliyetin verilmesine şart kılmıştır.

(Vakfın Gelirinin Sarfedilme Şekli) :

Vakfın gelirinden hasıl olacak irattan önce imaretin tamir ve onarımına sarf edilecektir.Sonra hamamların,değirmen ve akarların XX ayakta durmasını sağlamak için,gelir ve faydasını artırmak için lü - zumlu görülecek yerlere sarf edilecektir.Bundan sonra artan kısım, imaret'de imamlık,müezzinlik,Kur'an okuyuculuğu ve hizmet işlerini yapanlara ücret olmak üzere verilecektir.Daha sonra geriye kalan gelirler,genel olarak fakirlerin ve özel olarak konukların yemeklerine harcanacaktır.

(Yemek Miktarı):

Yemek çanaklarının sayısı,her yemek pişirmede yemek yiyenlerin az veya çokluğuna göre enaz yüz veençok ikiyüz [illegible] günde iki öğün yemek verilecek ve bu miktar ihtiyaç hasıl olduğunda öğün miktarı artırılacaktır.

(Gelir Fazlası):

Bütün bunlardan sonra gelirin fazlası olursa mütevellinin uhdesinde muhafaza edilecek ve fırsat elverdiği zaman vakfa gelir sağlayacak mülk satın alınacaktır.

(Vakfın Müstahdemleri ve Maaşları):

İmaret'de devamlı Kur'an okuyacak oniki kişi bulunacak ve her birine senede(225)dirhem saf gümüş akçe verilecektir.Bunların on tanesinden biri imaret imamı olup cemaata günde beş vakit namaz kıldıracaktır.Bu imamın namaza ait hususları bilmesi ve hanefi mezhepli olması şarttır.Bunlardan biri,burada beş vakit müezzinlik edecektir.Bunun da namaz vakitlerinin giriş ve çıkışlarını ve müezzinlikle ilgili diğer hususları bilmesi gereklidir.Ve hanefi mezhebinden olması şarttır,Eğer imam herhangi bir özür sebebiyle vazifesini yapamayacak olursa onlardan ehil olan biri imama vekalet edecektir.Bu vekalet işi,özürleri XX bulunduğu takdirde müezzin ile Kur'an okuyucularına da şamildir.

İmam olan kimseye,imamet vazifesinden ötürü her sene(225)dirhem gümüş akçe verilecek ve imam kur'an okuduğu için aldığı(225)dirhemle cem'an(450)dirhem almış olacaktır.Müezzin de müezzinlik yaptığı için maaşına(150)dirhem akçe ilavesiyle ve kur'an okuduğu için aldığı(225) dirhemle birlikte cem'an(375)dirhem alacaktır.Kur'an okuyacak 10 kişinin hepsi İmarette toplanıp günde üçer cüz kur'an okuyacaklardır.Böylece imarette her gün bir hatim edilmiş olacaktır.Kur'an okuyucular,okudukları hatmin sevabını vâkıfın ruhuna hediye edeceklerdir.

Vakfın mütevellisi,eksiksiz ve artıksız vakfın bütün hasılatının öşrünü(ondabirini)alacaktır.

Yukarıda miktarı yazılı 12 kur'an okuyucudan onbirincisi İmaretin şeyhliğine tayin edilmiştir.Buna her sene(750)dirhem halis gümüş akçe ve yine her sene şehir mutu ile(30)mut buğday verilecektir.Bu 12 kişiden onikincisi de Tefsir ve Hadiş okutmak üzere İmaretin müderrisliğine tayin edilmiştir.Bu müderris Kur'andan her gün üç cüz okuyacak ve bunu mütenkiben Tefsir ve Hadis dersi verecektir.Müderrise de ayrıca her XX sene için(375)dirhem gümüş akçe tayin olunmuştur.

İmaret aşçısına her yıl(10)mut buğday ve (300)dirhem gümüş,Farraşlara her yıl (20)mut buğday (450)dirhem gümüş akçe,iki kapıcı ile bir matbah kilercisine senede(20) mut buğday ve(600)dirhem halis gümüş,

Mumlarla çanak ve sema kandilleri yakan kandilleriye eşmede (225) dirhem gümüş akçe verilecektir.

(İmaretin Demirbaşları) :

Vakıf İbrahim bey, bu imaretin her türlü ihtiyacını temin için emir buyurdu ve altısı büyük olmak üzere (30) parça kilim, yaygı, halı ve seccade; matbah için dört adet büyük bakır kazan, dört adet bakır gömlek, burrani denilen iki kap , elli parça bakır tabak, elli parça bakır çanak, dört adet yağ tavası, dört adet kefgir, beş adet yastık ve beş adet döşekten ibaret olan demirbaş eşyayı imarete lutfetti.

(Mütevelli ve Müstahdemlerin Vazifeleri) :

Mütevelli daima vazifeleri kontrol edecek, bir kusur gördüğü takdirde müstahdemleri sık sık ikazda bulunacaktır.

1 - Mütevelli, bu imaretin şeyhi, imamı, müezzini ve kur'an okuyucularının VAZİFELERİNİ vazifelerinde tembellik ederlerse önce onları özgüt ve iyi sözlerle ikaz edecek, bu fayda vermezse vazifelerini yapmadıkları günlere ait yevmiyelerini keserek onları korkutacak, buda fayda vermezse bunları azledip yerlerine başkalarını tayin edecektir.

2 - Müstahdemlerden ferraşlar , kapıcılar hakkında da aynı işlem yapılacaktır. Böylece ferraşlar, imaretin kapılarını, mescidini, odalarını ve-sair yerlerini süpürmek ve imaretin bütün sergilerini vaktinde güzelce sermek hususunda tembellik etmesinler. Kapıcılar da imaretin eşyasını hırsızlardan korumak hususunda ihmalkarlık etmesinler. Mütevelli vazifelerini güzelce yapan, işine devamlı olan ve onda görmeyen müstahdemlere iyi ve nazik davranacak ve bunları asla incitmeyecektir.

(Diğer Şartlar):

1 - İmarete bilgin ve şeyhlerden ulu kişiler konuk olarak gelirlerse mütevelli onları güzel karşılayacak ve imaretin en iyi yerine indirecektir. Bu konukların yemeklerini derhal hazırlatıp onlara hususi simitler ikram edecektir. Bu ziyafet tereddütsüz ve aksamaksızın üç gün sürecektir. Konukların hayvanlarına da yeteri kadar yem ve arpa verilecektir.

2 - İmaret'de vazife alan mütevelli, şeyh, imam, müezzin ve emir müstahdemlerin hepsi iyi ahlaklı, faziletli kimseler olacak, iyi kullara verilen ilahi feyzin kapısını kapatacak kötü kimselerden olmayacaktır.

3 - Berat, Regaib ve Kadir gecelerinde yatsı namazlarından sonra Allahın rahmetine ermek ve rızasını kazanmak için imam, müezzin, müderris ve hafızlara ücretlerinden başka birer filori verilecektir.

4 - Kur'an-ı kerim okumakla görevlenmiş olanlara, imam ve müezzinlere, fakirlere Berat, Regaib, Kadir ve Bayram geceleri (50) batman helva pişirilip yedirilecektir.

5 - Vakfın gelirinden fazla kalacak miktardan veya vakfın gelirinin artması sebebiyle hasıl olacak meblağdan, müstahdemlerden memnun kifayet etmeyenlerin ücretlerine zam yapılacaktır. Böylece bunların daha XXX doğru ve emniyet içinde çalışmaları sağlanacaktır.

[illegible] (150)dekkan az olmayacak, olmayacak [illegible] bir [illegible] olacak ve evleri olan bağlarının [illegible] gün eşit hisseye, yine gene bu sayıyla dört beşinin [illegible] verecektir.

10 - Vâkıf İbrahim beg, bağ ve bu imaret yıkılacak olursa evlatlarının, [illegible] ve yakınlarının kan, yahut gelirleriyle yeniden inşa etmelerini [illegible] Eğer imaretin [illegible] inşası mümkün olmamak vakfın gelirinin [illegible] evlad ve neslinden bağ kalanlara verilmesini, nesli kesildiği [illegible] bir bahanesiyle akçesini kalmamış olursa fakir ve dilekhânelere [illegible] tevcih etmiştir.

11 - Vâkıf İbrahim beg, imaretin bu vakfiyesinin sıhhatini kesin olarak [illegible] yapmıştır. Bu imaretin bütün mevkufatiyle [illegible] çok emeğine sebep olan mütevelli, kadı, şahidler ve benzerlerine [illegible] etmesini istemiş, bu gibilerin hayırlı gönül hasenatın temin [illegible] istemiştir. Vakfın gelirini yerinde kullanmayan ve onda su-i [illegible] edenlerin lanetin kahrına uğramalarını, namazlarının, oruçlarının [illegible] ibadetlerinin kabul edilmemesini Yüce Tanrıdan niyaz etmiştir.

12 - Bu vakfiyenin yasalara ve doğru şahitler huzurunda tesbit edilip [illegible] Kamarı Evail-i Şevval 835 H. tarihinde cereyan etmiştir.

(Eski Tarihli İlave Vakfiye) :

Geçen vâkıf, aynı tarihte şunları da vakfetmiştir :

1 - Jerendo'de Kızılcayıllı ada verilen yerde Hafız Mesud arasisi [illegible] güneyden Kirbasoğ Hacı Fakih mülkü, kuzeyden Hami varçesinin [illegible] mülkü, doğudan Balaban ibni Abdullah Muhammedi mülkü ve batıdan [illegible] ile sınırlanmış bulunan arazinin hepsini,

2 - Güneyden Paşa arazisi, kuzeyden Mehmed ibni Hukbil ağa mülkü, [illegible] nehir ve batıdan [illegible] varesesi mülkü ile sınırlı olan Ali [illegible] mezraasının tamamını Vâkıf hukukuyla vakfetti. [illegible]

[illegible] tabi Erbaa denilen ve güneyden Cemsem köyü ve kısmen [illegible] köyü hudutları, doğuden Cami köyü hududu, kuzeyden Sidrova [illegible] yolu ve batıdan Yergil köyü hududu ve kısmen Kedimen köyüne giden [illegible] Cemsem köyüne ait bazı sınırlı ile mahdud bulunan köyün tamamını, [illegible] ağaç denilen ve güneyden Sudan ağa mülkü ve Kâğıtyeri [illegible] sınırı, doğuden Kurudağına giden sokak, kuzeyden Mehmed beğ [illegible] mülkü ve batıdan Tamarsa ile mahdut olan arazinin hepsini,

[illegible] Kerendede İmaret yanından Alaeddin Paşaya nisbet edilen ve doğu- [illegible] nehir, kuzeyden meşhur imaretin vakfı, ve kısmen Mustafa bey [illegible] Hüseyin'in vakfı, güneyden sekiye - id bunun gerisi Re- [illegible] ve kısmen Feridüddin vakfı ile sınırlanmış bulu- [illegible] mahdud,

6 - Larendede imarete vakfedilmiş bezzazistan'ın yakınındaki (27) adet dükkanın tamamını bütün haklarıyle vakfetmiştir.Bu dükkanların hudutları sıra ile şöyledir :

1) Hüseyn'in mülkü,yol,Ahi oğlu Osmanın mülkü ve vakıf ile,
2) Yol,vakıf,Emir ve Mehmedin vereseleri mülkleri ile,
3) Yol,Hızır'ın varesesi mülkü,Hacı Ahmed ve Mahmudun mülkleri ile,
4) İki taraftan Musa Hacı mülkü,öteki taraflardan yol ve makbere ile,
5) Yol,Hacı Mehmed mülkü,İsa oğlu Hacı Ahmed varesesi ve Yusuf mülkleri ile,
6,7) Mehmed ağa mülkü,yol,Hızır varesesi mülkü ve vakıf'ile,
8) Vakıf,Nureddin mülkü,makbere ve yol ile,
9) Yol,Burhan'ın varisleri mülkü,mezbele,Beyesid'in mülkü ile,
10) Yol,iki taraftan Ali'nin mülkü ve mezbele ile,
11) İki taraftan Seydi'nin varisleri mülkü,Hacı Alinin mülkü ve yol ile,
12) Yol,Burhan'nın varesesi mülkü,mezbele,ve Küçük Çavuşun mülkü ile,
13) Yol,Hacı Alinin mülkü,Emirin varisleri mülkü ve makbere ile,
14,15) Yol,Sungur,Kimya Hatun ve Mehmed ağa mülkleriyle(iki dükkan ve bir ma'sara),
16) Yol,Beziroğlu,vakıf ve Mehmet mülkleriyle,
17) Yol,Bezzazistan ve vakıf ile,
18) Yol,Hacı Ali mülkü,Makbere ve Hariyye ma'sarası ile,
19) Yol,vakıf,Ahi Ahmed mülkü ve vakıf ile,
20) Yol,vakıf,Ahi Ahmed ve Hızır mülkleri ile,
21,22) Yol,Hacı Ali mülkü,vakıf ve makbere ile,
23,24) İki taraftan yol,diğer iki taraftan da Mehmed ibni Mahmud mülkü ile,
25,26) İki taraftan yol,Emir varesesi mülkü,Hacı Mehmed ve Mehmen ibni Taf mülkü ile,
27) Yol,Makbere,Cafer ve Mehmed mülkleri ile sınırlanmış olan dükkanların tamamını bütün hakları ve şer'i usule uygun olarak,adıgeçen imaretin yararına,yukarda yazılı bulunan tarihte vakfetmiştir.

Bu vakfiyenin mündercaatı doğru şahitlerin şehadetiyle sabit olmuştur.Karaman Kazaskeri Emir Ali ibni Emir.

(870 H.Tarihli Vakfiye):

Adıgeçen İmaretin yararları için merkur vâkıf İbrahim beyin şunları da vakfettiği şer'i usule göre tesbit edilmiştir :

1 - Larende civarında ve Yeni köy deresinin altında bulunan ve şöhretine binaen hudut tayinine lüzum olmayan Birvâ köyünün hepsini,

2 - Niğde'ye bağlı Bor kasabasında bulunan kadın ve erkeklere mahsus olup şöhretinden nagi hududunun belirtilmesine lüzum görülmeyen Çifte Hamamın tamamını,

3 - Niğde köylerinden Mahegöbi,Tilmi[illegible] ve Nar köyleri ve Ulu yol ile sınırlanan Enegü köyünün tümünü, bütün haklarıyle ve bütün

şöhretiyle sahih ve şer'i bir şekilde vakfetmiştir.
İşbu vakfiyye Rebiu'l-Ahir 870 yılında yazılmıştır.

Muhtevasının doğruluğa şahit olmuştur.
Kerende Kadısı Ali bini Mehmed

Şahitler :
Mehmed Çelebi bini Süleymanşah Çelebi,İmam Mevlana Abdussemed bini Hibetullah,Yusuf bini Abdullah,Mahmud ağa bini Abdullah, Server ağa bini Abdullah.

(84) H.Tarihli Vakfiye) :

Lerende'de Bu Bekir Boe değirmeni önünde ve Gazi Alpa köprüsünün üstünde bulunan ve doğudan cadde,güneyden İmaretin Vakfı olan Hacı Alaeddin oğlu bağı,batıdan Bahaddin'in eski bağı ve kuzeyden merhum İmam Burhaneddin Bulgari bağı ile sınırlanan ve Bey bağı diye meşhur olan ağaçlı arazinin tamamını adıgeçen imaretin vakıfları arasındadır.

Vâkıf,bunu da bütün haklarıyle vakfetmiş olup yukarda zikredilen şartlara göre bu vakfın da satılmamasını,değiştirilmemesini ve eğer değiştiren olursa vebalinin kendisine ait olacağını beyan etmiştir.

İşbu vakfiyenin sıhhatine ve yürürlükte olduğuna,yukarda imzası bulunan Kadı,Şaban ayı ortasında ve 843 senesinde karar vermiştir.

(849 H.Tarihli Vakfiye) :

Adıgeçen vâkıf,kendisine ait olan ve şöhretine binaen hudutlarının zikre lüzum görülmeyen Yeni Mağara'da kain Yeni değirmenin tümü ile Lerende'de Hacı Celal yolunda bulunan ve bir tarafı ba yol,iki tarafı vakıf ve Seruca Balaban bağı,diğer tarafı da Seydi zülkü ve Mahalle ile sınırlanmış olan ağaçlı arazinin hepsini adıgeçen imaretin yararlarına için,yukarda zikredilen şartlara ve şer'i esasa uygun olarak vakfetmiştir.

Bu vakfiyeyi imza sahibi kendi el yazısıyle Zilkade 849 H.tarihinde tescil etmiştir.

Şahitler :
Mustafa bini Mehmed bey el-Alaf,Mehmed bini Mustafa bey el-Alaf, Nureddin bini Musa Paşa,Mahmud bini Mustafa bey el-Alaf,Ahmed Paşa bini Mehmed,Muhammed bini Makbil el-Mütevelli(ve bunlardan başka vakfiyede adı ve imzaları yazılı bulunan 85 şahit vardır).

(Tarihi Yazılı olmayan İlave Vakfiye):

Vâkıf İbrahim bey,adıgeçen imaretin yararları için yukarda zikredilmiş olan mevkufatına aşağıdaki vakıflarını da ilave etmiştir :

1 - Zembe diye bilinen ve Mandos kalesi nahiyesinde kain olup Ekrek ve Turlas köyleri ve iki taraftan Tund denilen harap kale hududu ile sınırlanmış bulunan köyün tamamını,

2 - İmsi denilen ve Örenler nahiyesinde kain olup Akdere,Tekirçeşme mol yatağı,Çilekebni denilen yer ve Kuru dere ile tahdit edilmiş olan köyün tümünü,

3 - Yine aynı nahiyede bulunup Bizm adlı ve Akdere,Büyük nahir, Gökçesu ve Erdos dağı ile mahdut olan köyün hepsini,

4 - Larende hanabasında Hacı Şükr Efendi mahallesinde Fenari zade Hacı Ali Efendi ibnesinin ve mağbur olduğundan dolayı tahdid edilmesine hacet görülmeyen hanenin tamamı 12 hisse olup beşbuçuk hissesinin tümünü,

5 - Larendede Susadı köyü civarında bulunan Hundgözlü Mahmud değirmeni ile diğer bilumum gayrimenkulatından dolayı hudut beyanına lüzum olmayan değirmenin yarım geyr hissesinin tümünü,

6 - Karaman eyaletinde Karaviran değirmeni,Gökçeliyük,Kimyaoğlu köyü,Karaloytan ve Şikmadanı ile mahdud olan Keçikoy denilen mezraanın tamamını,

7 - Karlısek köyünde olup iki tarafdan üveys bini Hasan ve diğer taraflardan Emen ve Mustafa mülkleri ve kısmen Kamışlık ile mahdut buğday tümünü,

8-Larendede Kızıltepe yakınında Yeniyer denilen ve üç tarafı vakıf ve dördüncü tarafı Kadir Felmi köyüne giden yol ile sınırlanan arazinin tamamını,yukarda zikredilen şartlar dahilinde bütün haklarıyle sahih ve şer'i olarak vakfetti.Bu vakıflar da satılmaz,hibe edilmez,ve değiştirilmez.Değiştiren olursa günahı ona aittir.

(Isfahanşah bini Sıddikın Vakfa İlavesi):

Adıgeçen imaretin yararları için Isfahanşah bini Sıddik şu vakıfları yapmıştır :

1-Larende şehrinde Emeksun köyünün altında kain ve İsa bini Hacı Aliban,Mukbil ağa veresesi,Sakiye ve Hızır bini Yeni bey veresesi mülkleriyle sınırlı olan arazinin tamamını,

2-Yine aynı yerde bulunan ve Sadi bey arasisi denilen ve yol, Hanistiyan kabristanı,Sakiye ve Mesud'un veresesi mülkü ile mahdut olan arazinin tümünü bütün haklarıyla vakfetmiştir.Yukardaki şartlara göre , imaret ortadan kalkarsa fakirlere vakfeylemiştir.

Isfahanşah,bu iki tevliyetini,Mehmed bini Musa bini Bezirciye geçti kılmıştır.Sonra adıgeçenin evladı evladı evladına nesilden bade nesile şart kılıp bunun nesli kesilecek olursa imarete mütevelli olan zatın bu iki vakfa da mütevelli olmasına bildirmiştir.Tevliyet hakkı olmak bu iki vakıftan hasıl olacak gelirin dörtdebirini(rubunu)tayin eylemiştir.Adıgeçen bu vakıfların satılmayacağını,hibe edilmeyeceğini ve değiştirilmeyeceğini,değiştiren olursa vebalinin ona ait olacağını belirtmiştir.

Bu vakfiye Hamezan 851 H.tarihinde yazılmış ve tescil edilmiştir.Bu son iki vakfiyenin muhtevası tasdik olunur. Larende Kadısı Ali Şahidler: bini Mehmed.
Musa bini Hacı Aliban,Sadettin bini Mehmed,Emir bini Musa Çelebi, Ahmed Paşa bini Hamza efendi,Ali bini Şeref ve Bayezid bini Ali'dir

İşbu vakfiye,Ayet,Hadis ve dua kısımları hariç,taraftan tercüme edilmiştir.9/2/1967.

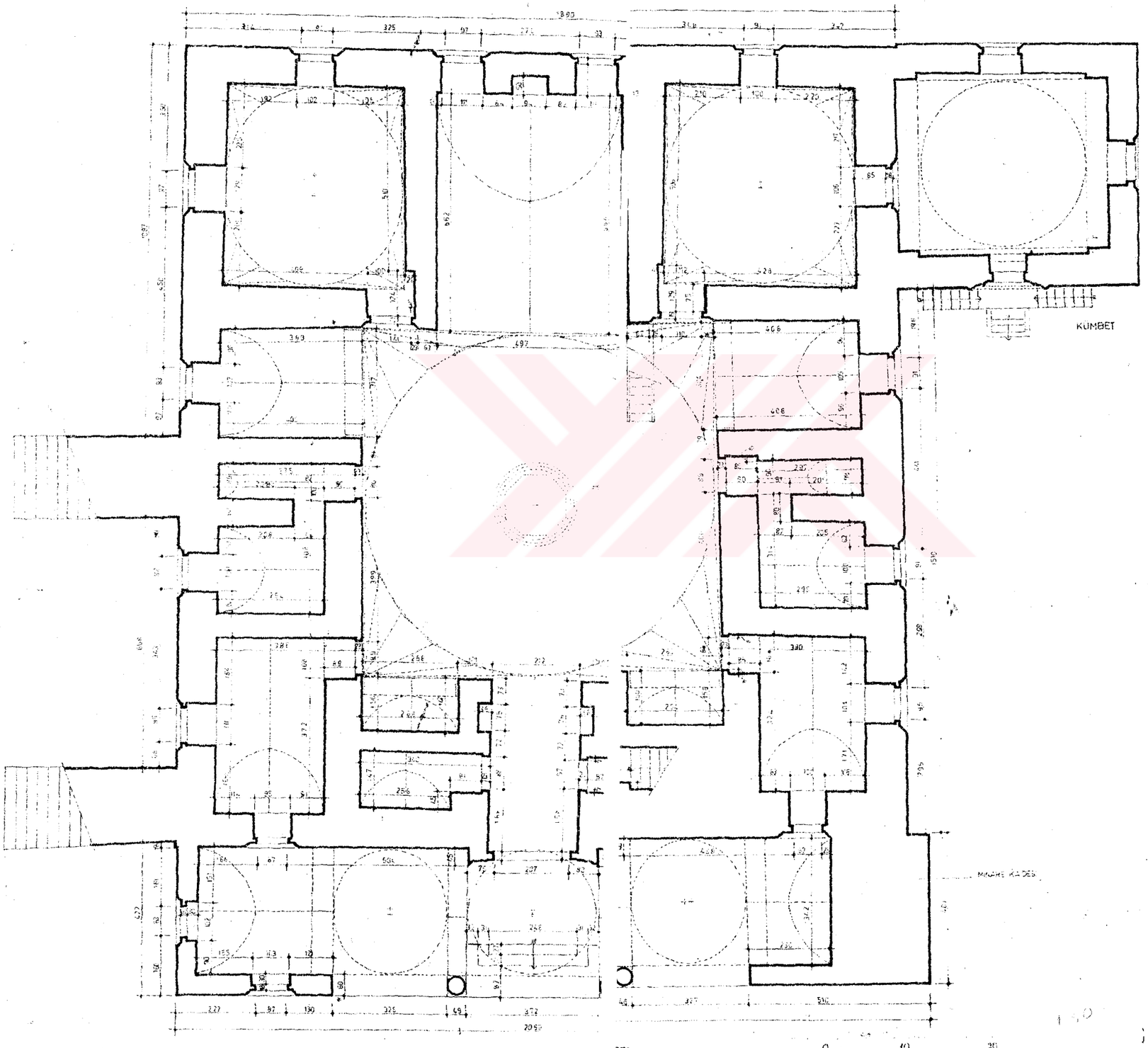
Mütercim Abdulkadir Şener

İşbu tercümenin asılına uygun olduğu tasdik olunur.9/2/1967

Müdür
Ekrem Begeli

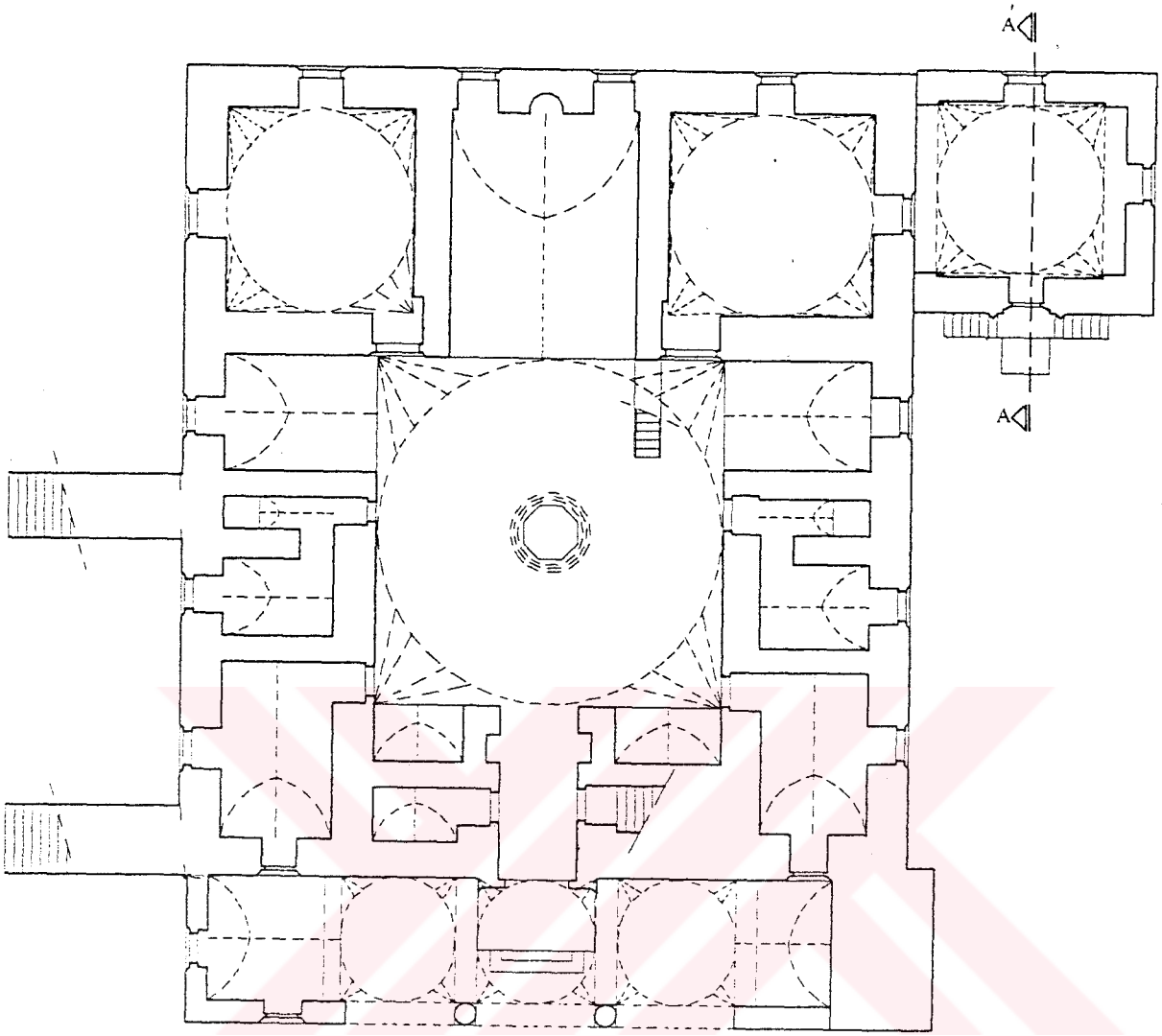
Müsahhasıla
Vehbi Tamer

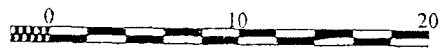
LEVHALAR

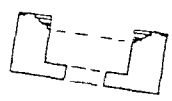

İbrahim Bey Türbesi, Kesit Planı
(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

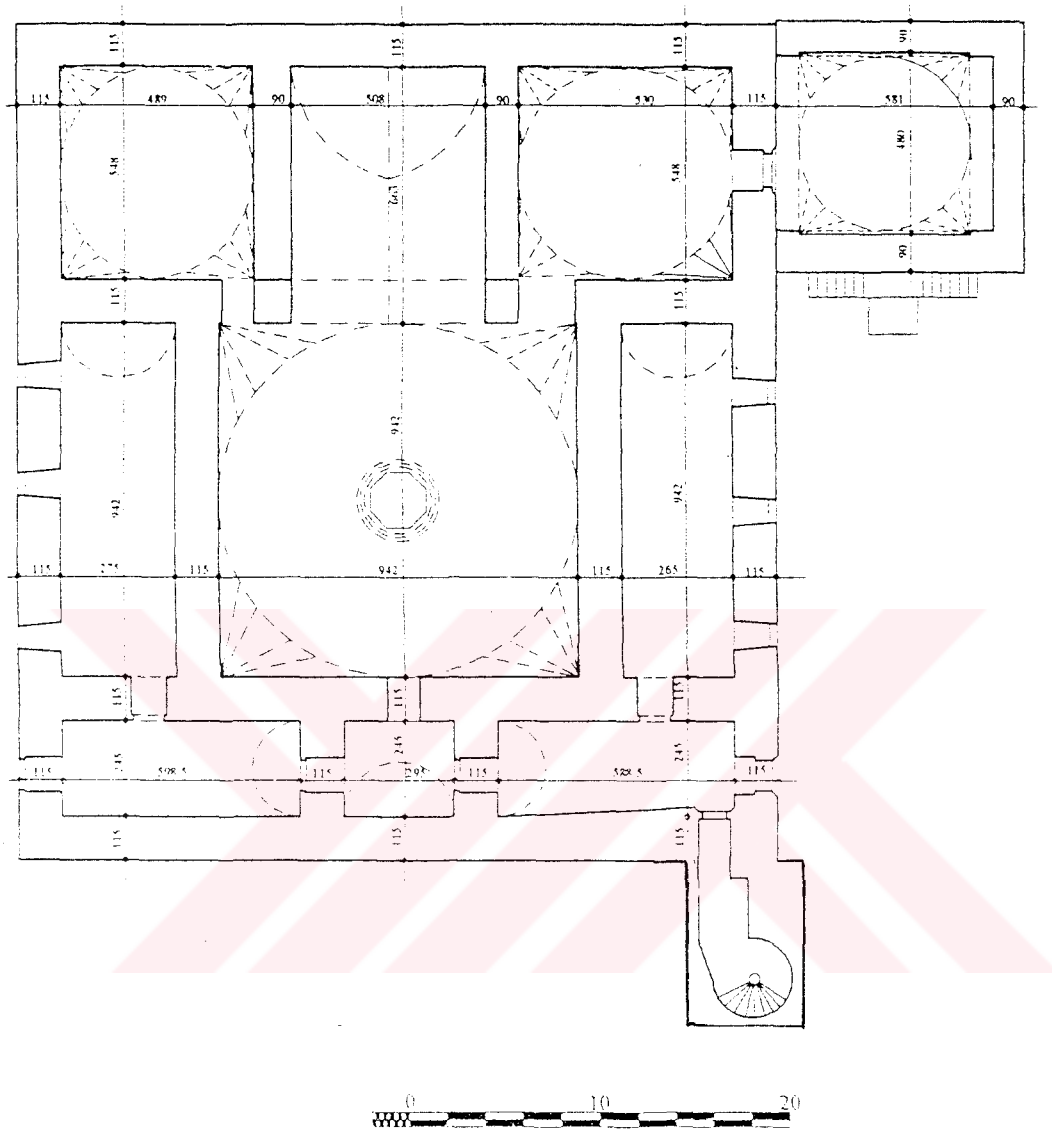
4213 01/2	VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	
ÖLÇÜ ALAN	MÜHENDİS MİMAR	KONYA, KARAMAN İBRAHİM BEY İMARET TEKKESİ VE CAMİİ RÖLÖVE PROJESİ
ÇİZEN	TURHAN AKALIN	
YÖNETEN	ORHAN TUNCER	ÖLÇEK: 1 / 50
İNCELEYEN		

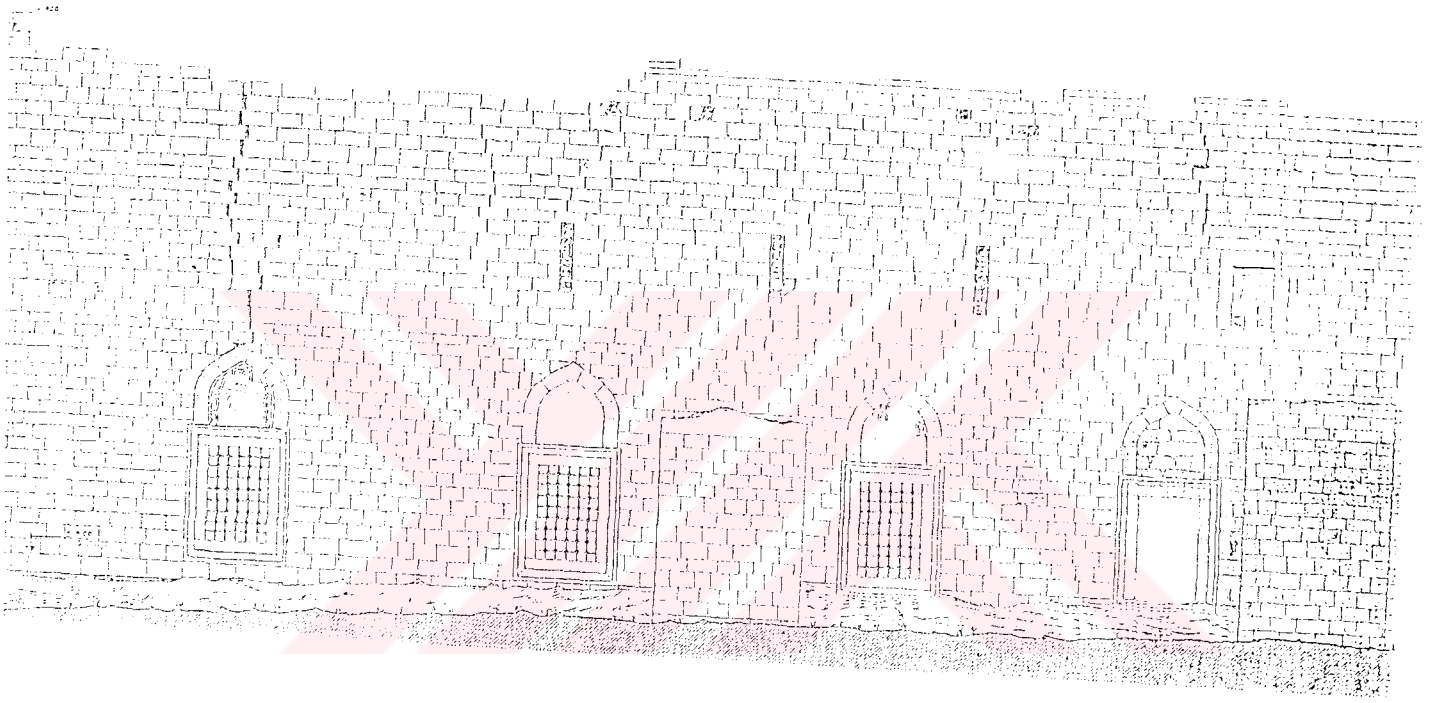

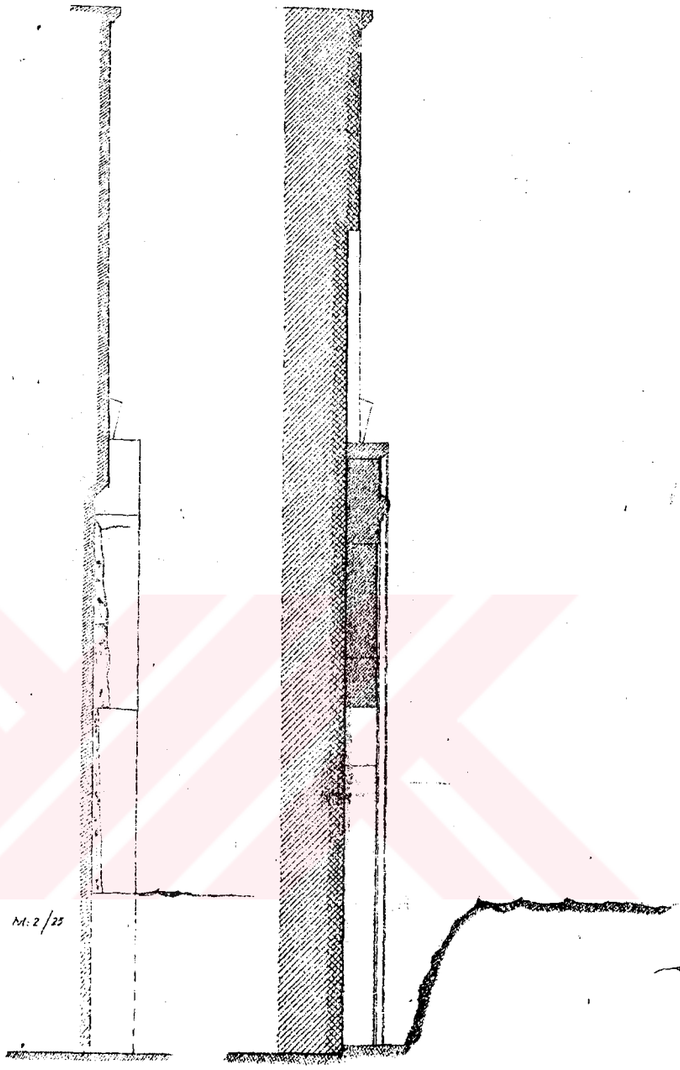
İbrahim Bey İmareti, Alt Kat Rölöve Planı
(Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden düzeltilerek)

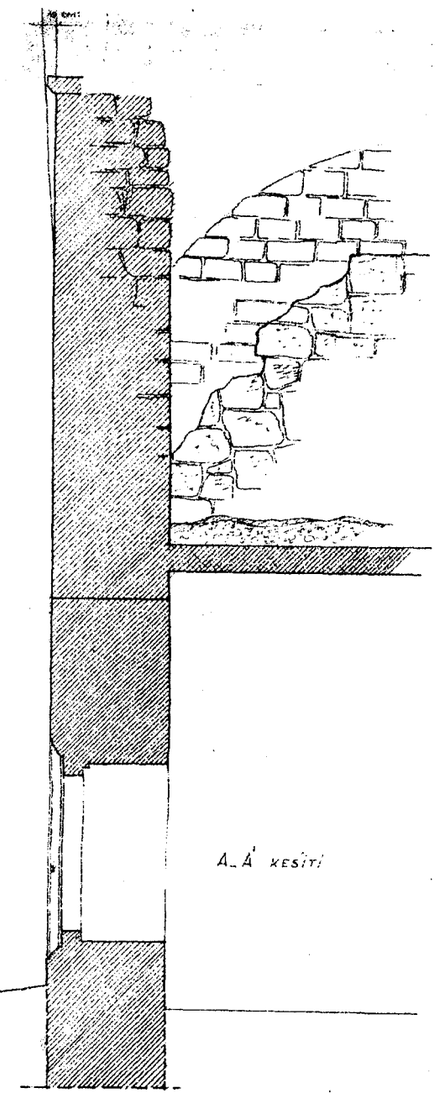

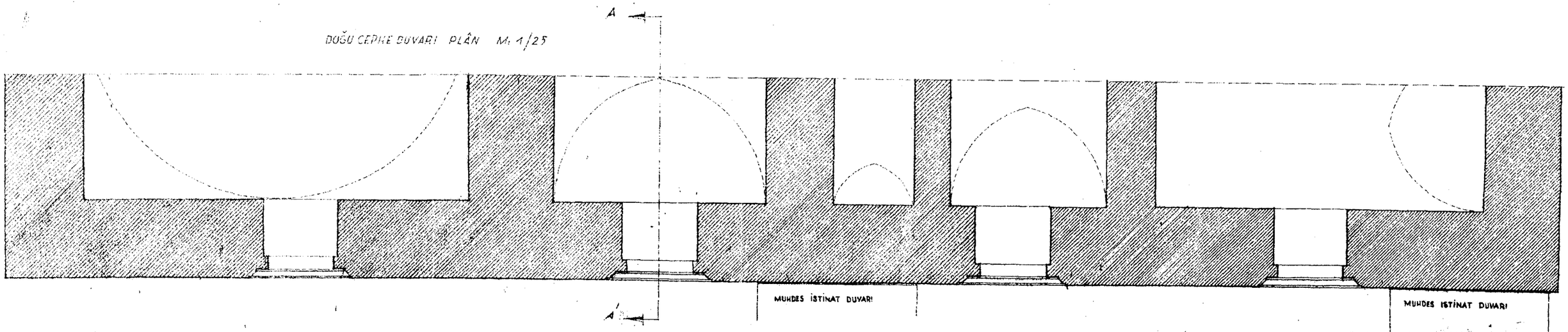
İbrahim Bey İmareti, Üst Kat Rölöve Planı

İbrahim Bey İmareti, Doğu Cephe Duvarı Rölövesi
(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

İbrahim Bey İmareti, Doğu Cephe Duvarı Kesiti

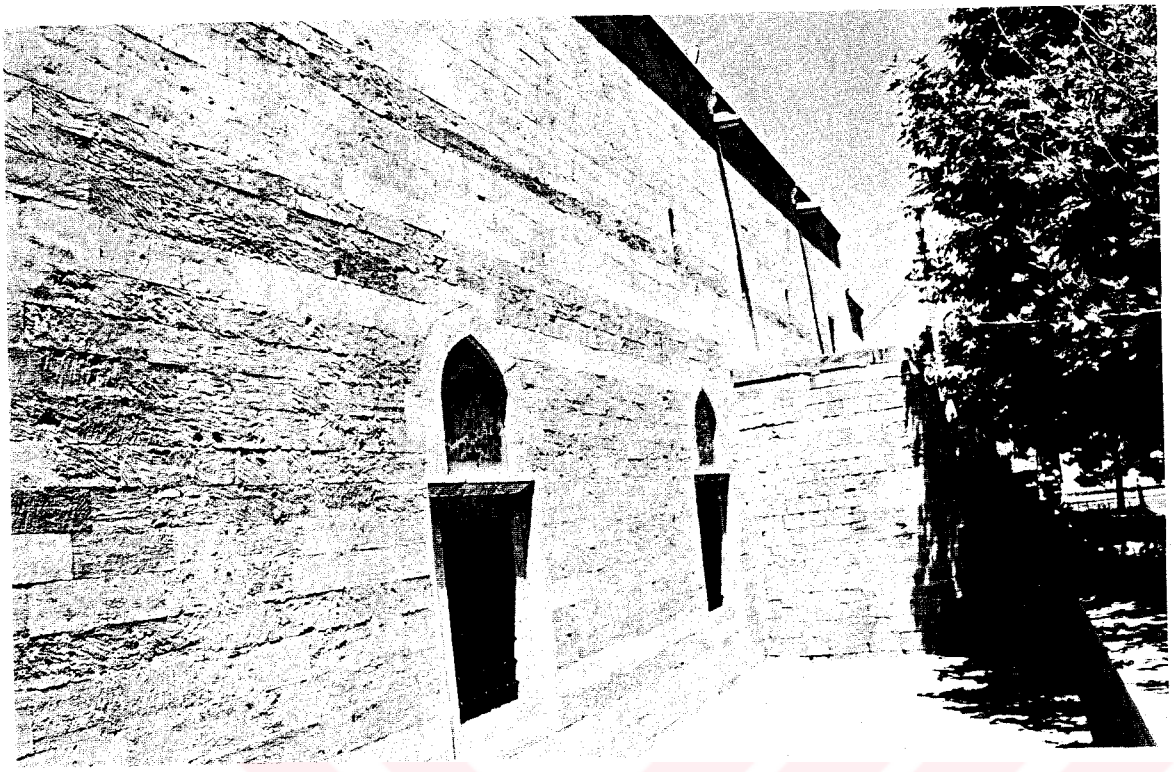

a. İbrahim Bey İmareti, genel görünüm

b. İbrahim Bey İmareti, doğu cephe genel görünüm

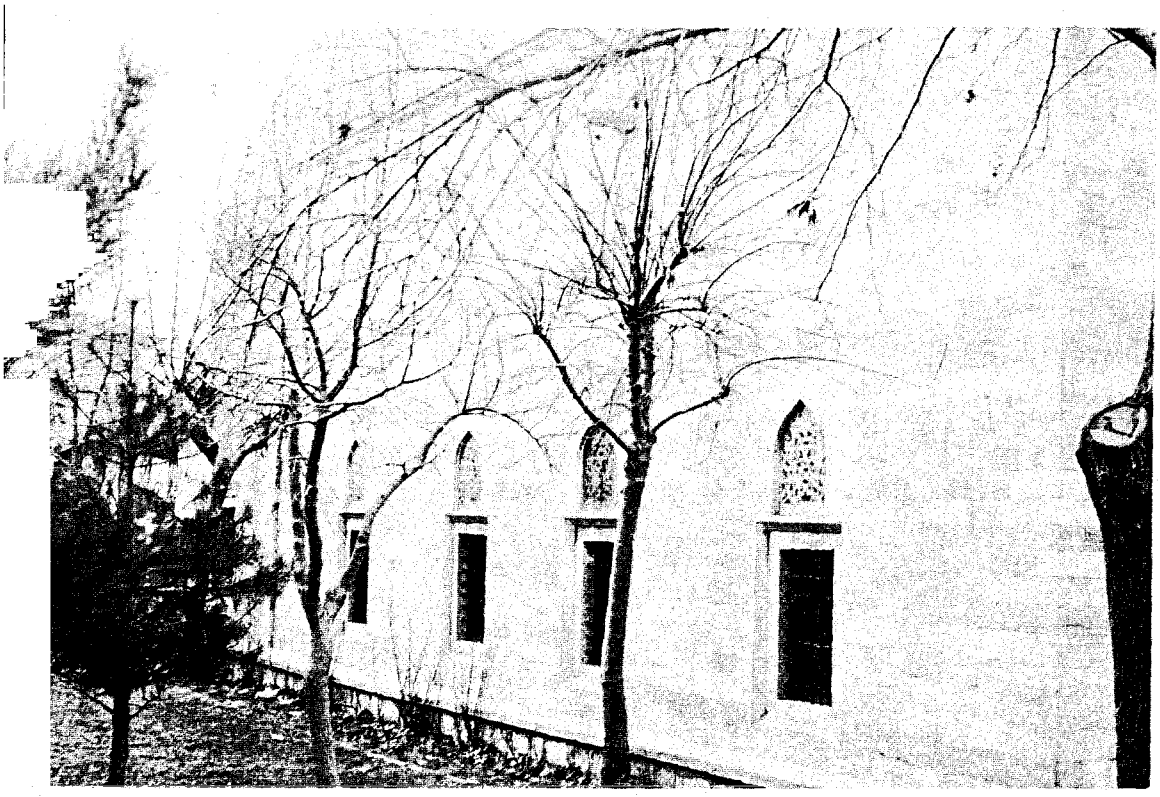
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

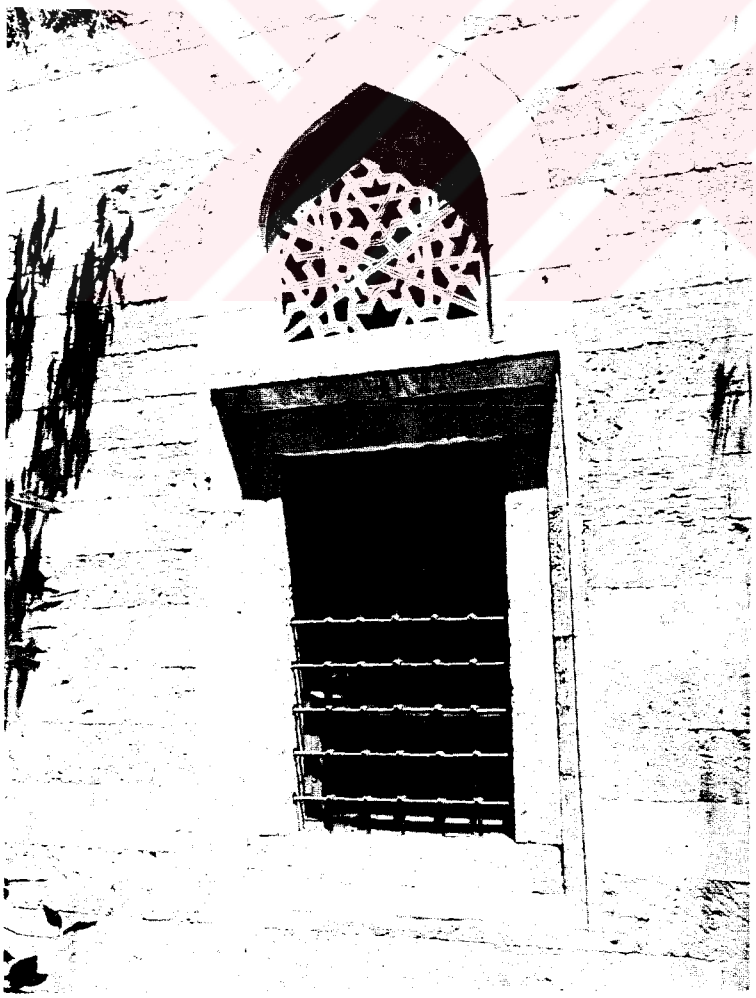
a. İbrahim Bey İmareti, doğu cephe ayrıntı

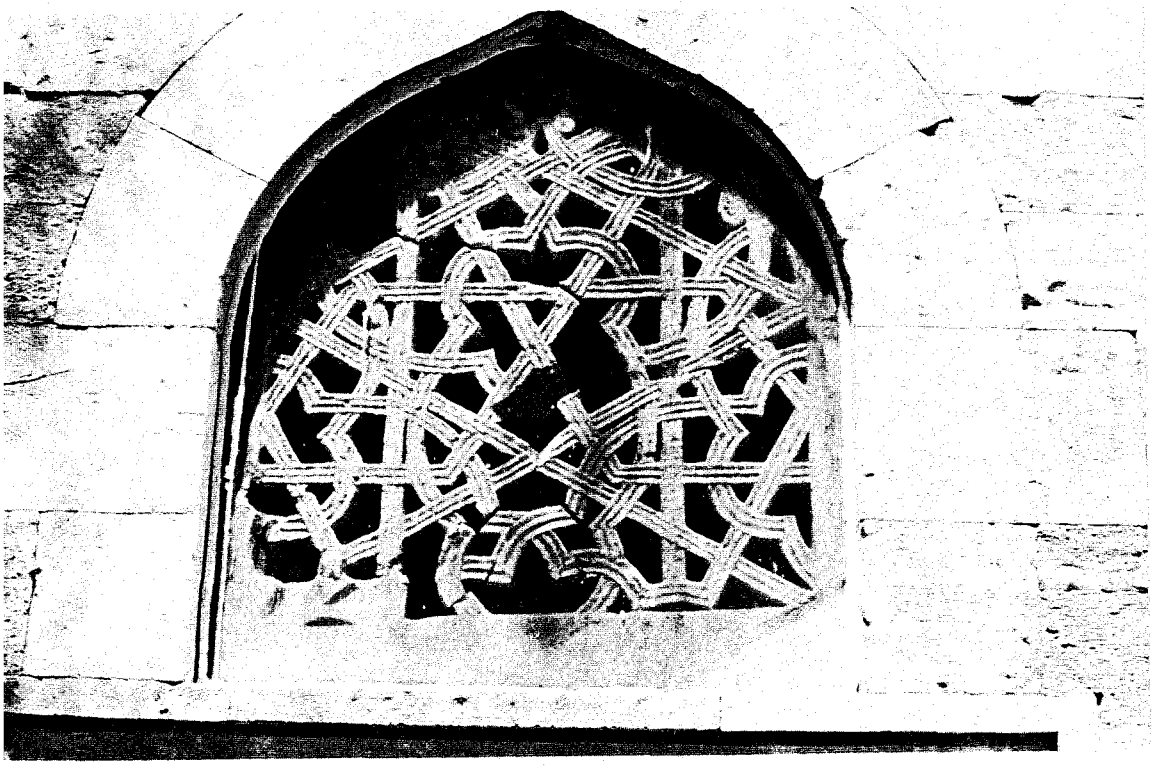
b. Doğu cephe, ayrıntı

a. İbrahim Bey İmareti, güney cephe genel görünüm

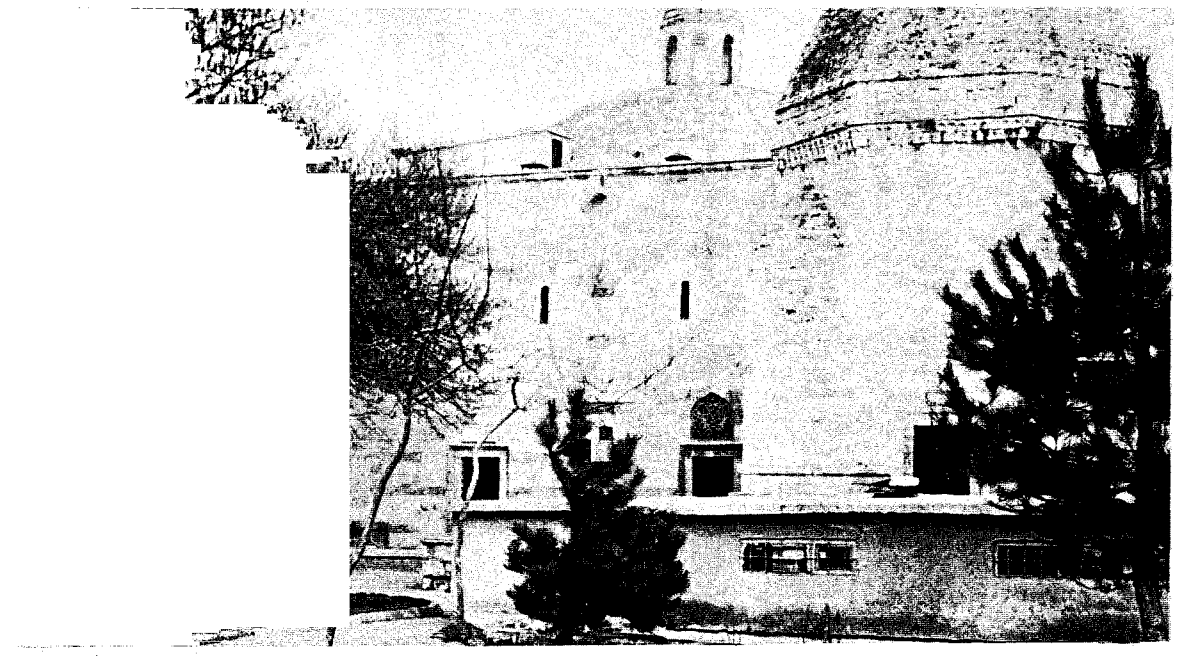
b. İbrahim Bey İmareti, güney cephe pencere

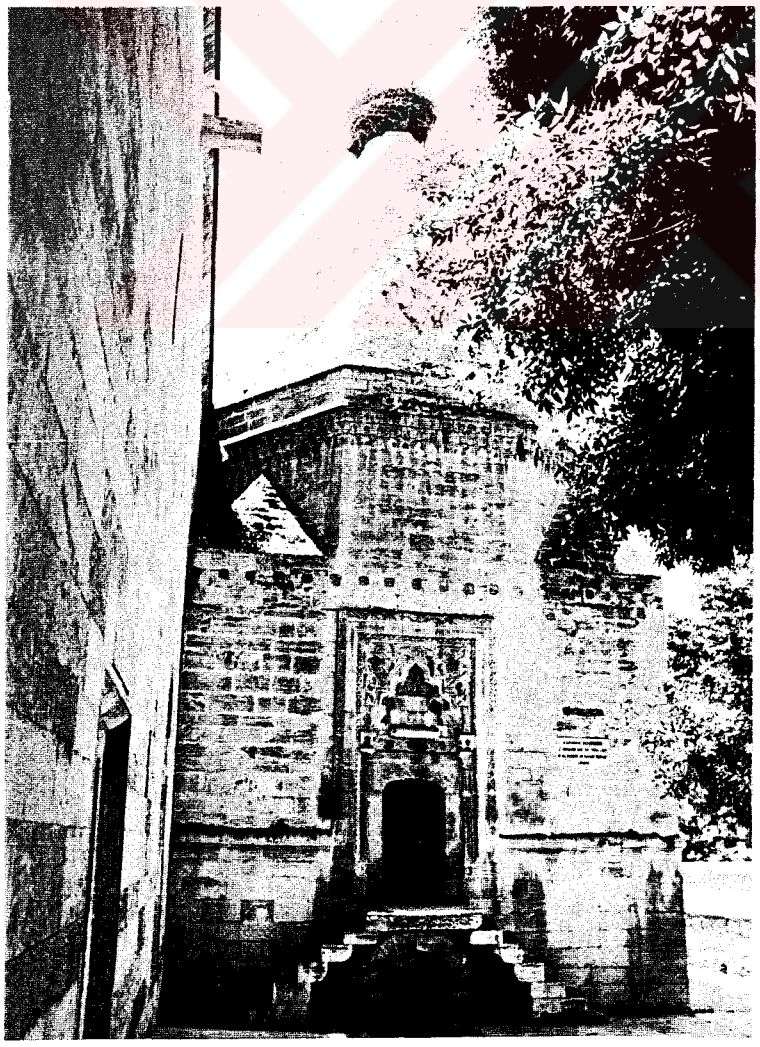
a. Güney cephe, pencere orijinal şebeke

b. İbrahim Bey İmareti, güney cephe batı bölüm

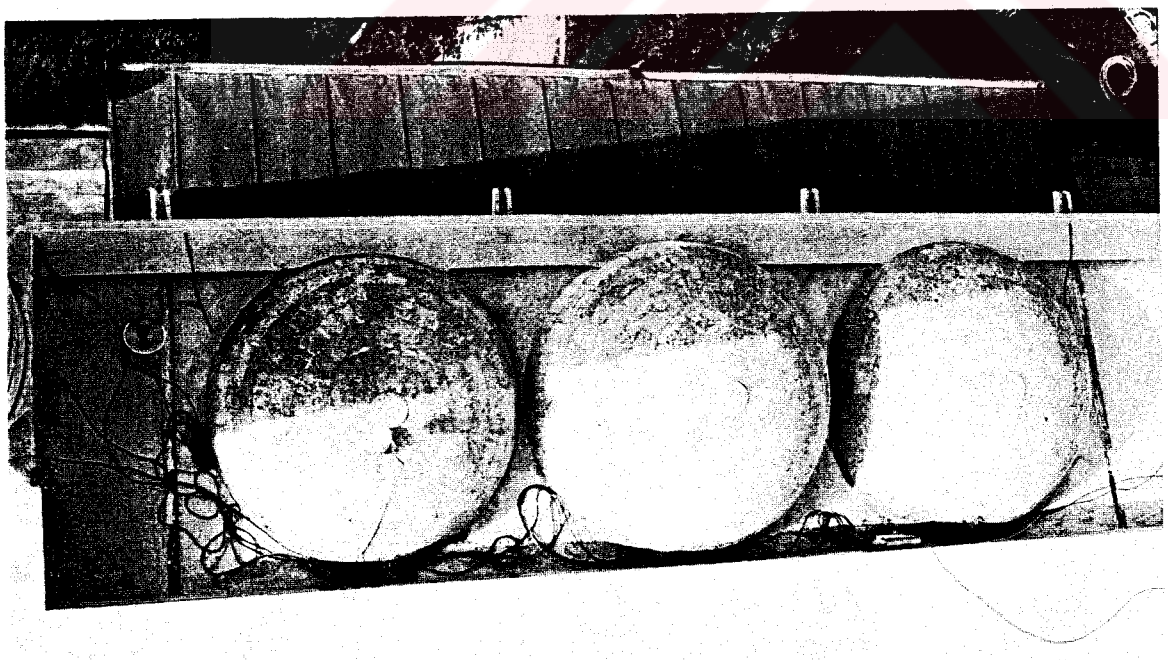
a. İbrahim Bey İmareti, batı cephe genel görünüm

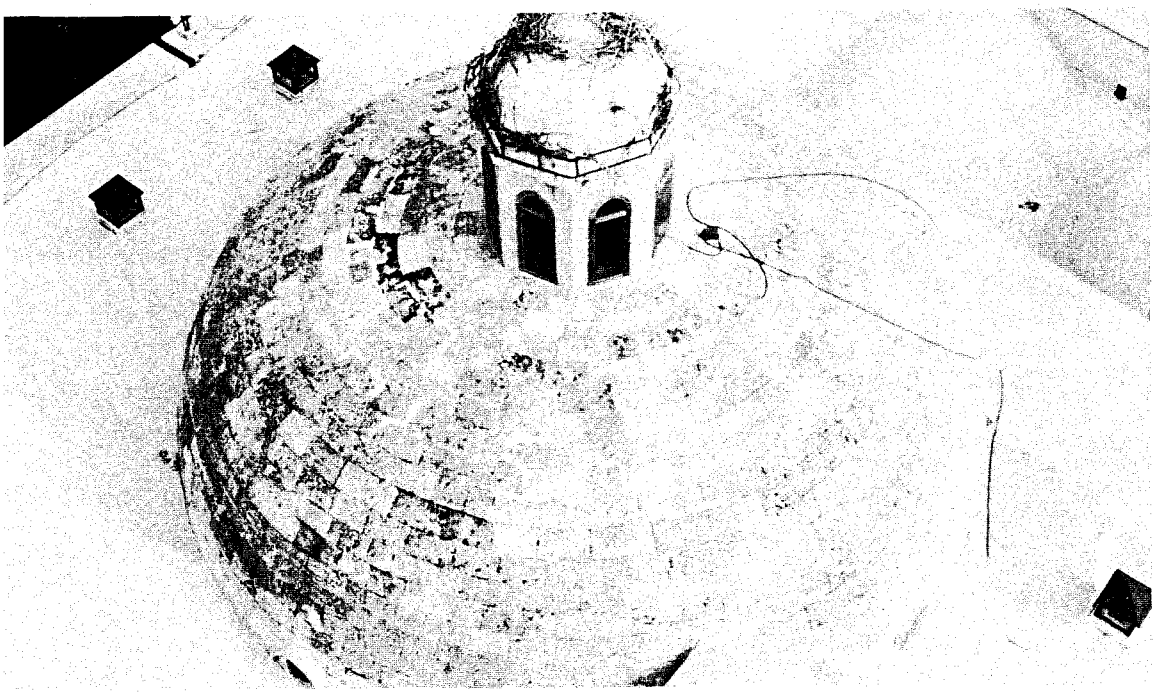
b. Batı cephenin güneyi, türbe

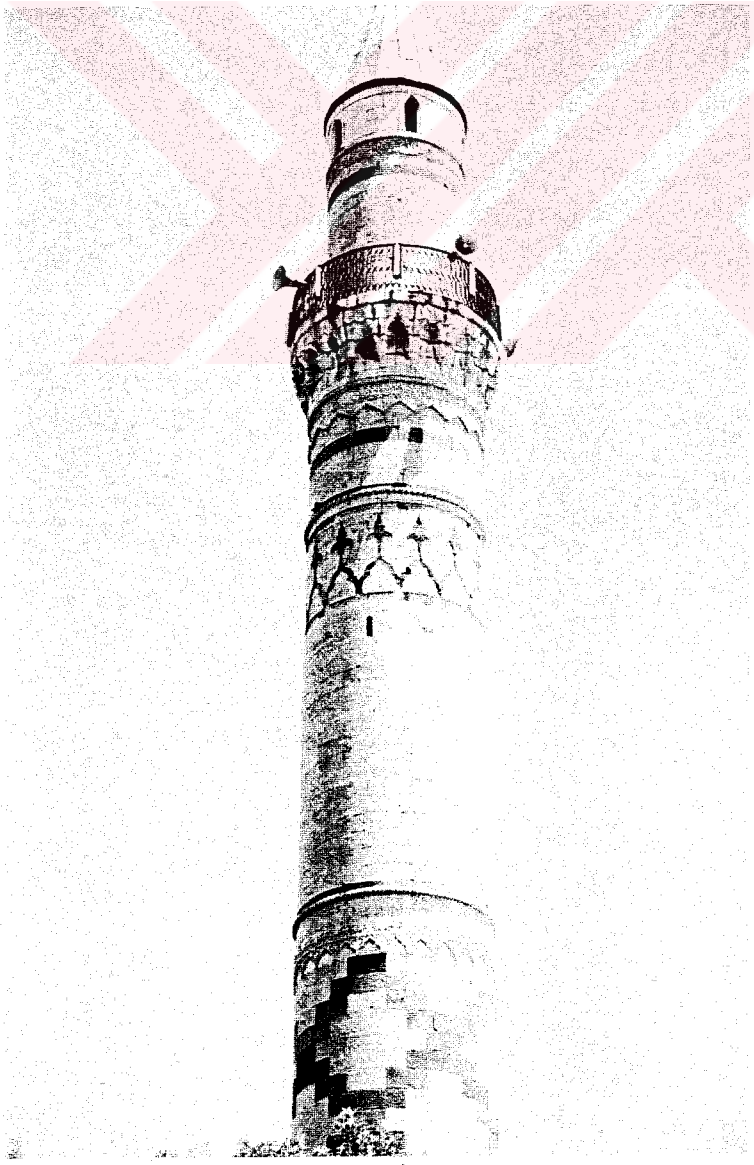
a. Batı cephe üst kat pencereleri, ayrıntı

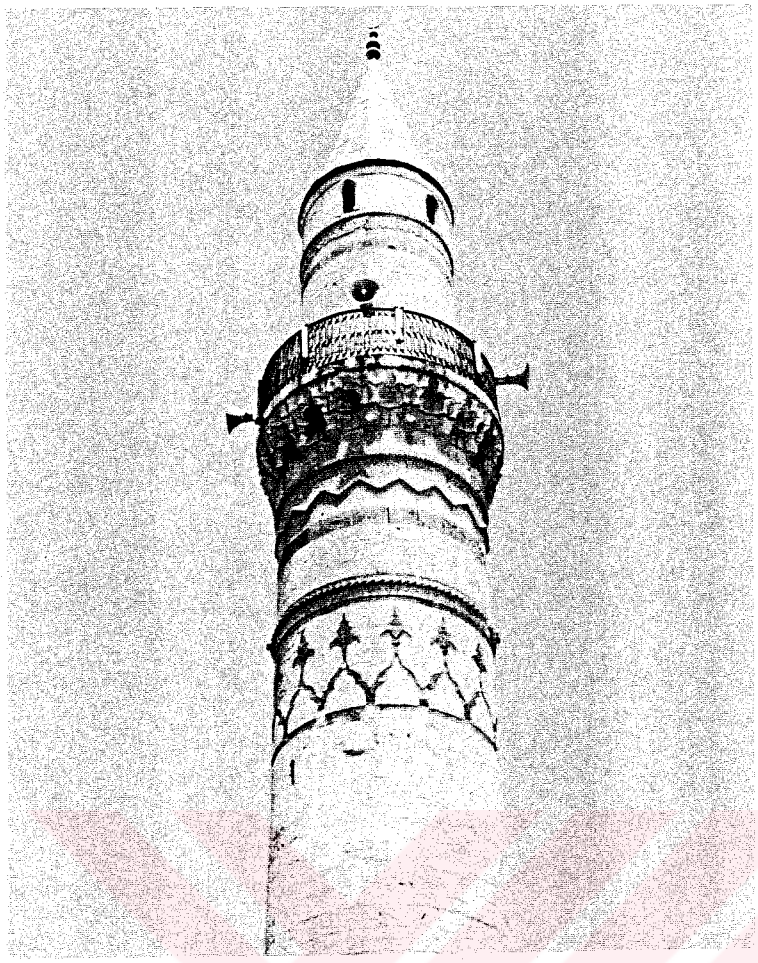
b. İbrahim Bey İmareti, son cemaat yeri, örtü sistemi üstten görünüm

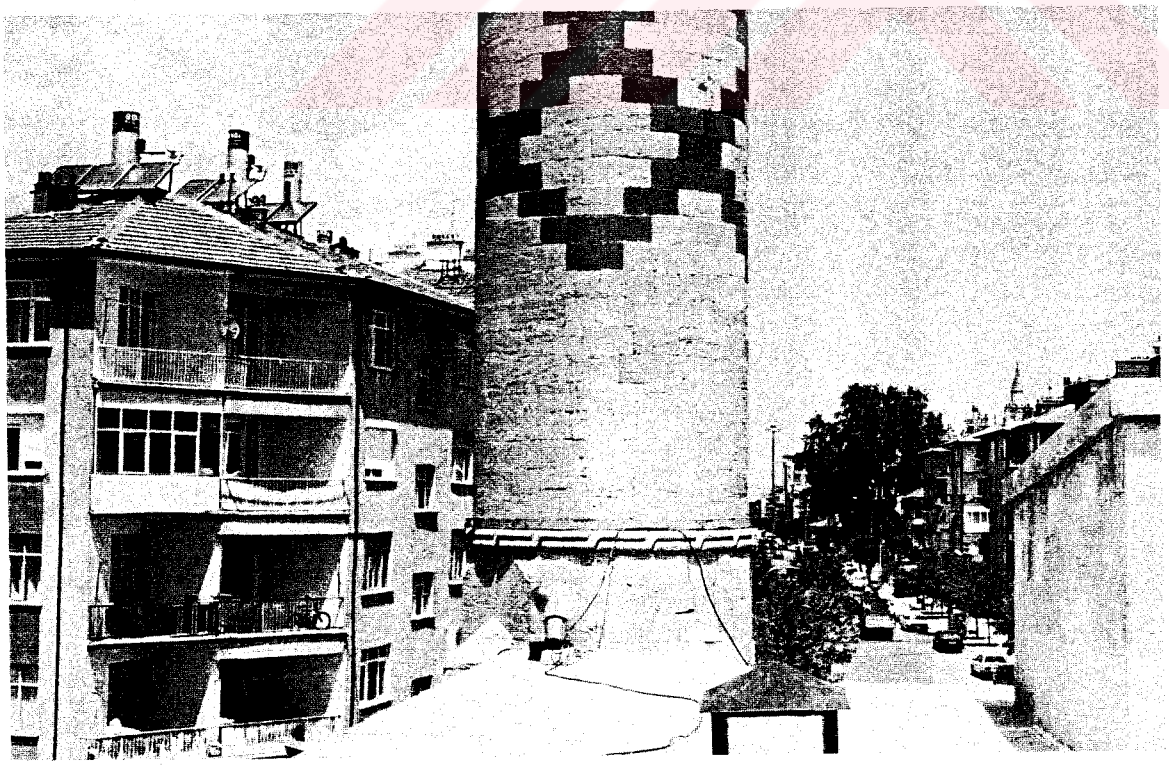
a. İbrahim Bey İmareti, kubbe, üstten görünüm

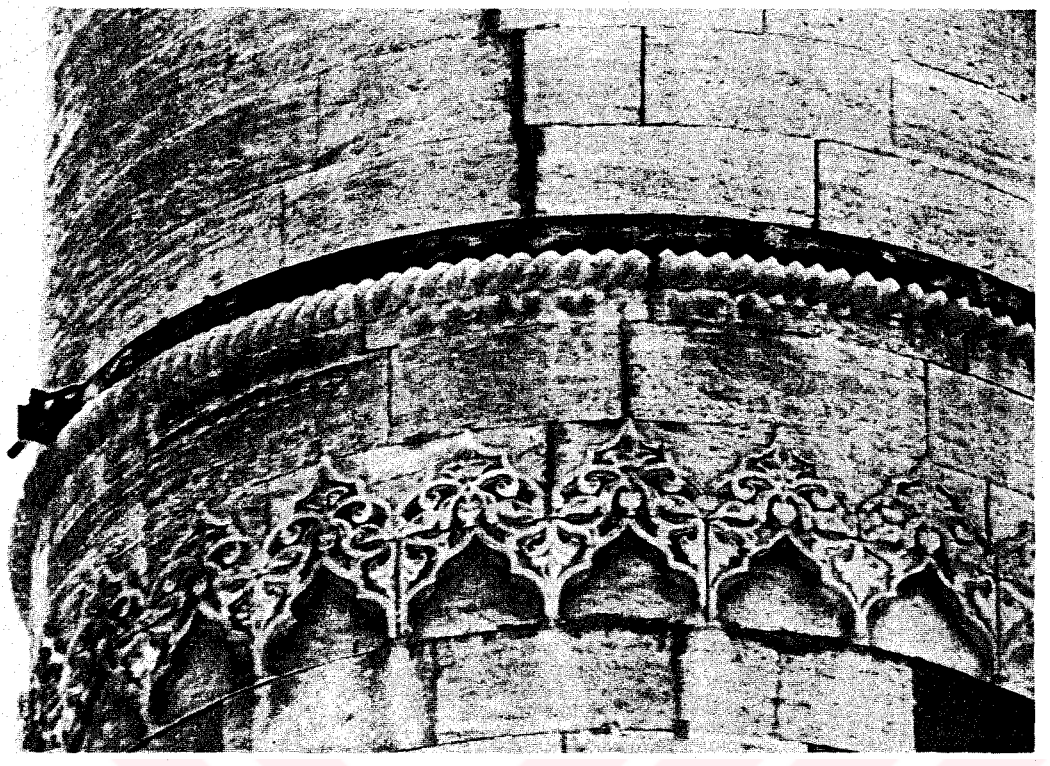
b. İbrahim Bey İmareti, minare

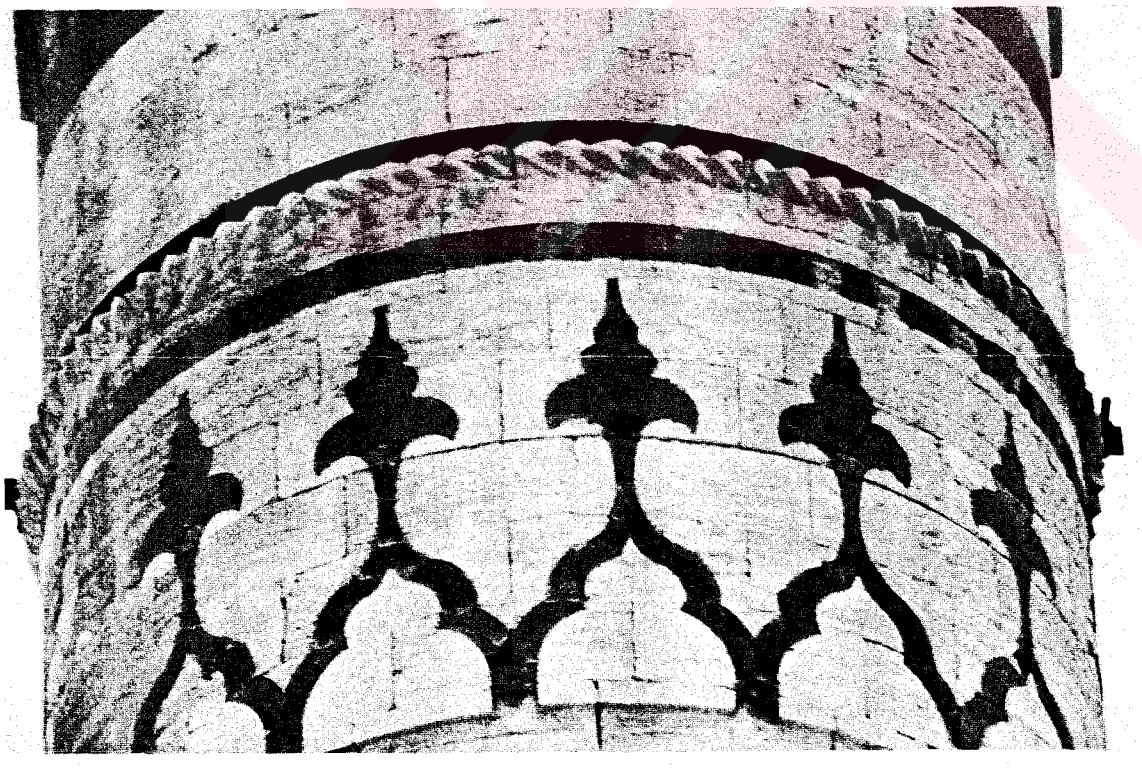
a. Minare, ayrıntı

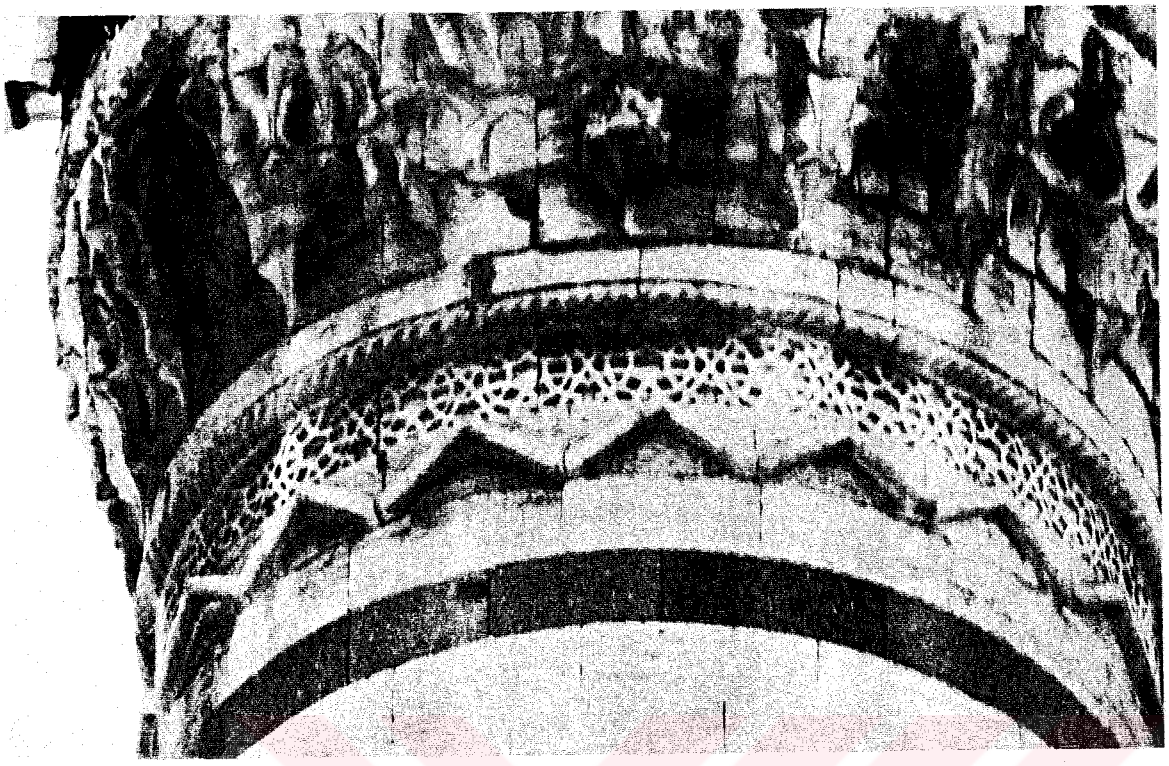
b. Minare pabuçluk, ayrıntı

a. Minare gövdesi, ayrıntı

b. Minare gövdesi, ayrıntı

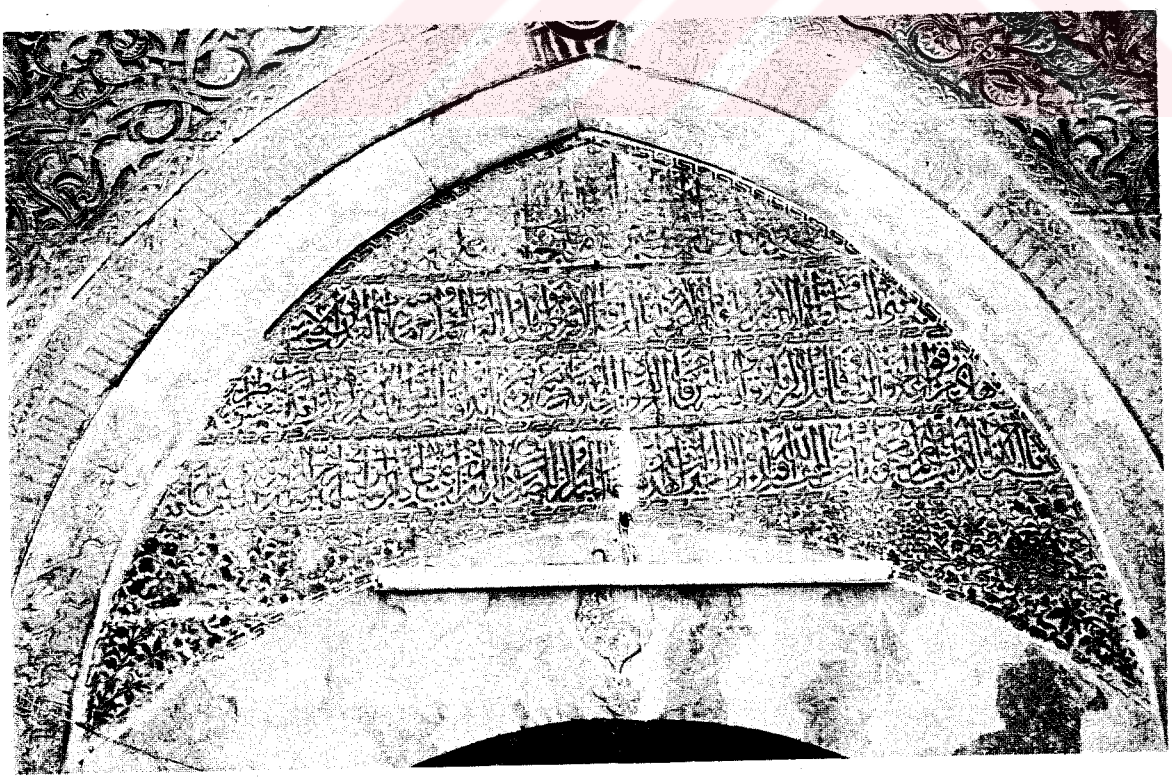
a. Minare şerefe altı, ayrıntı

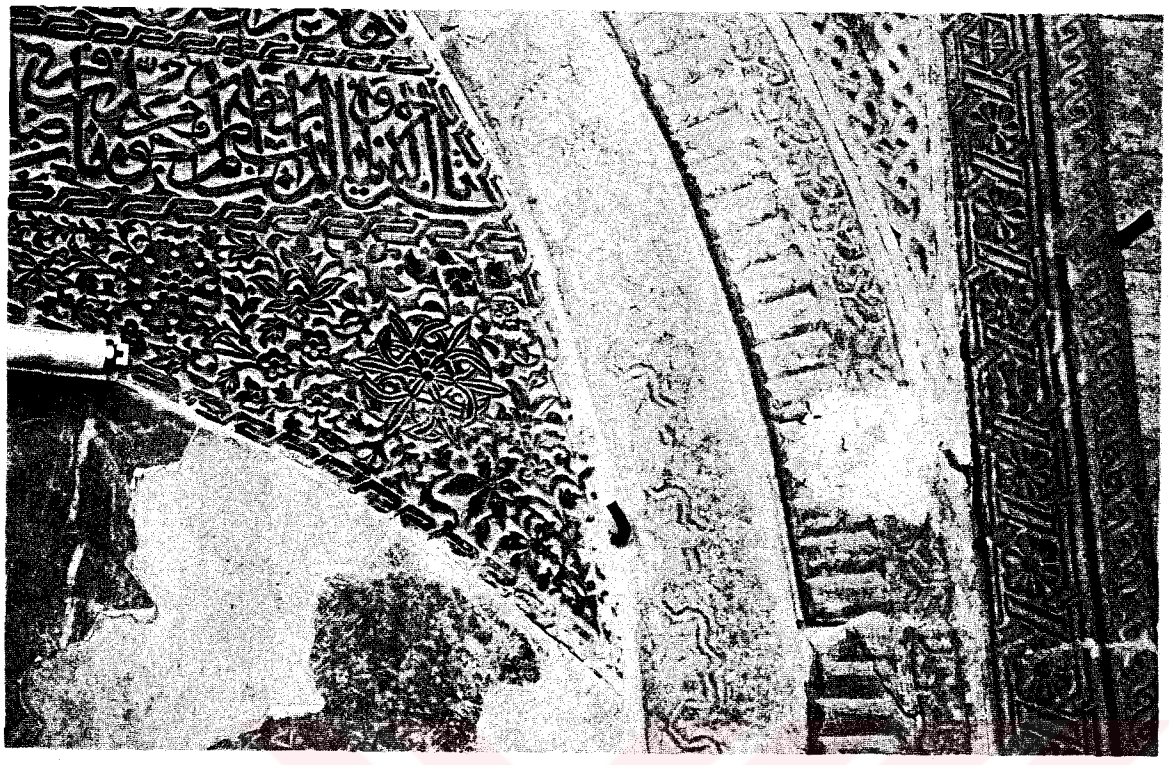
b. Minare petek kısmı, ayrıntı

a. İbrahim Bey İmareti, portal

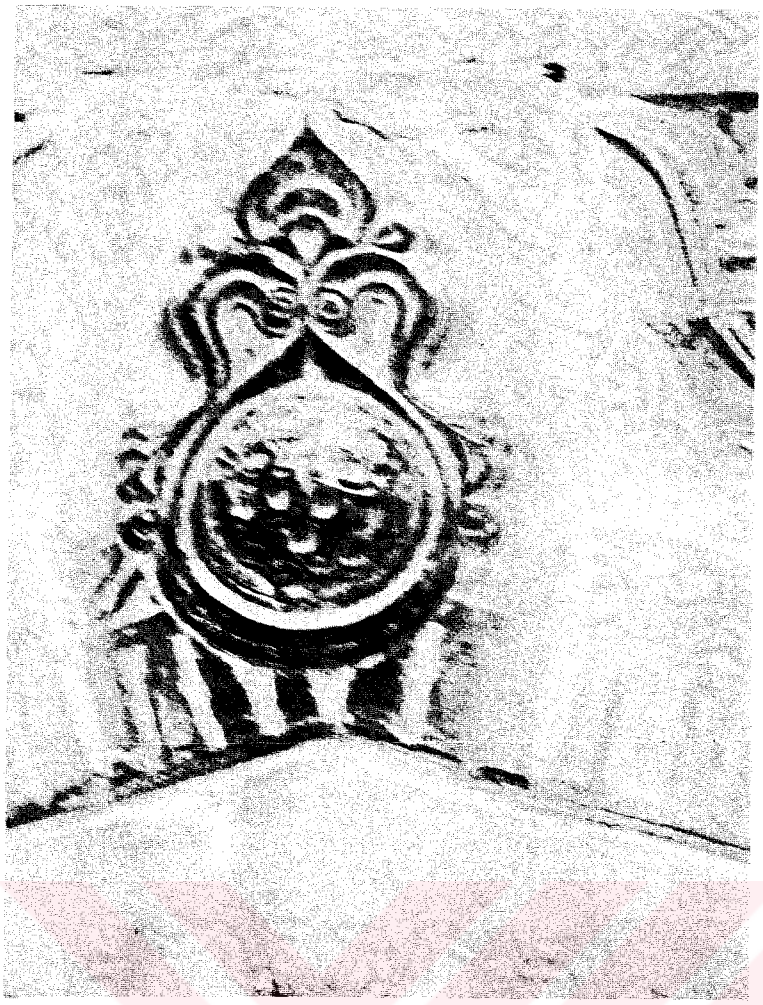
b. Portal, ayrıntı

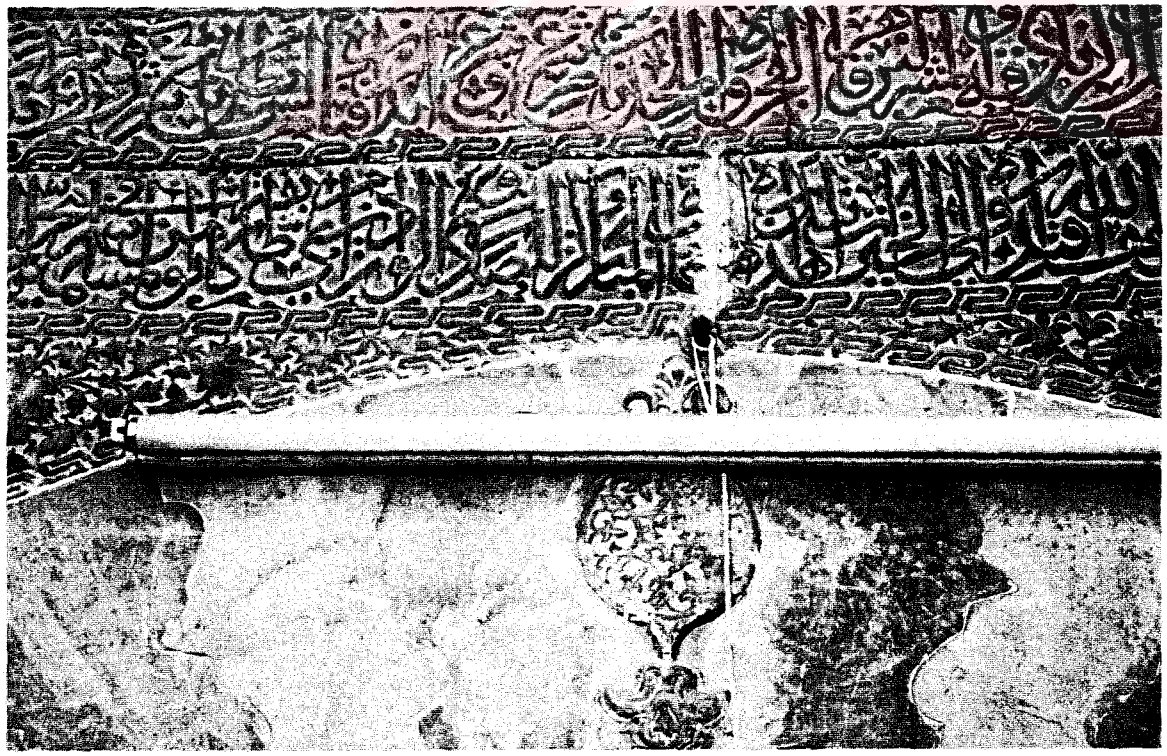
a. Portal, ayrıntı

b. Portal, kuşatma kemeri, ayrıntı

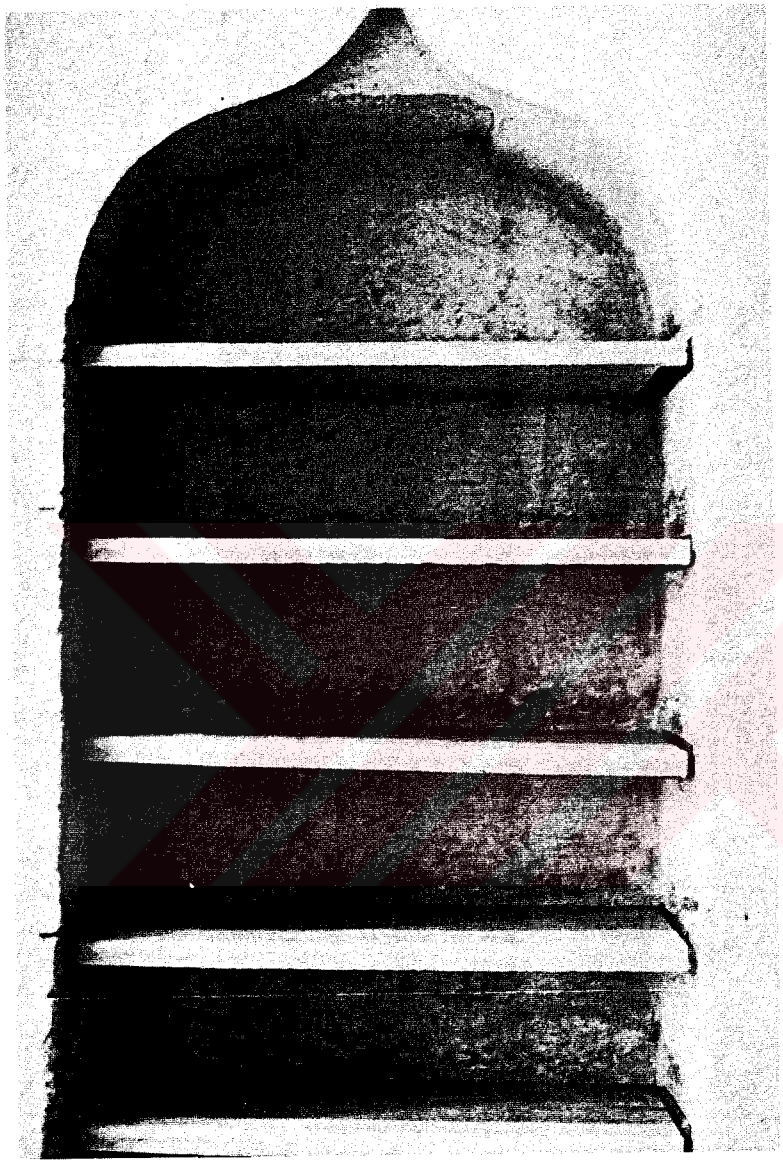
a. Portal, kuşatma kemeri, ayrıntı

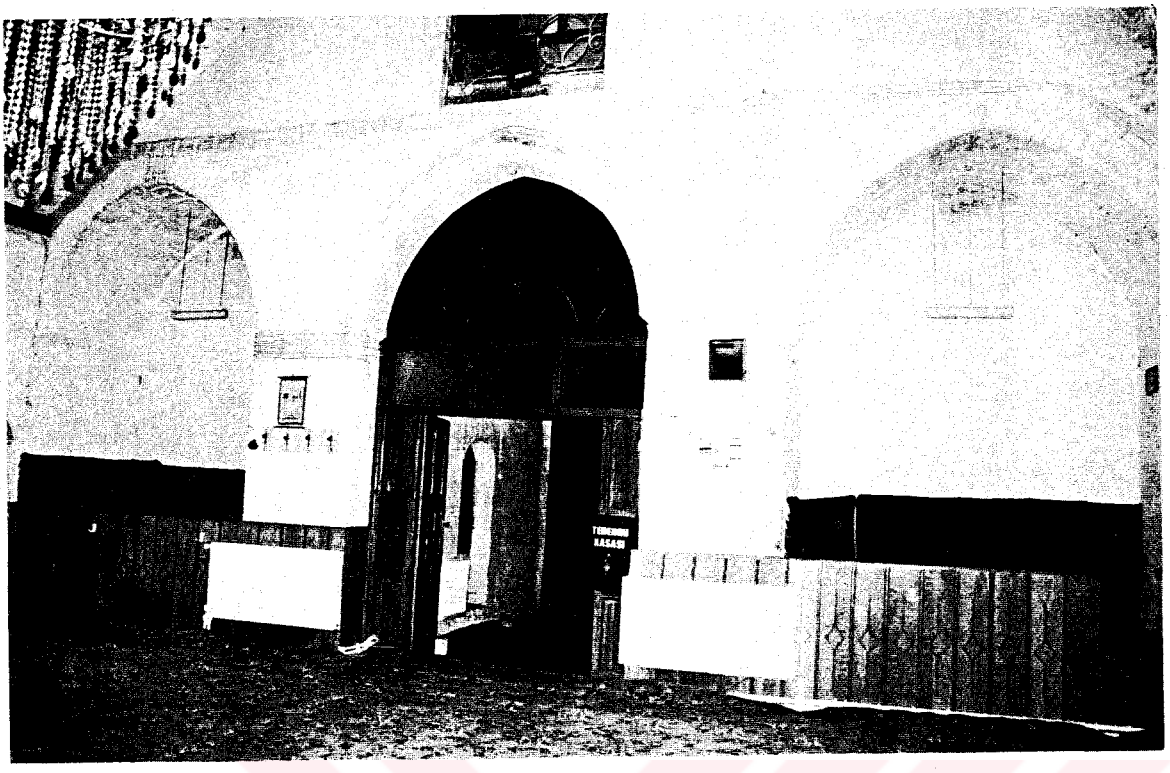
b. Portal, basık kemerli kapı, ayrıntı

a. İbrahim Bey İmareti, giriş eyvanı

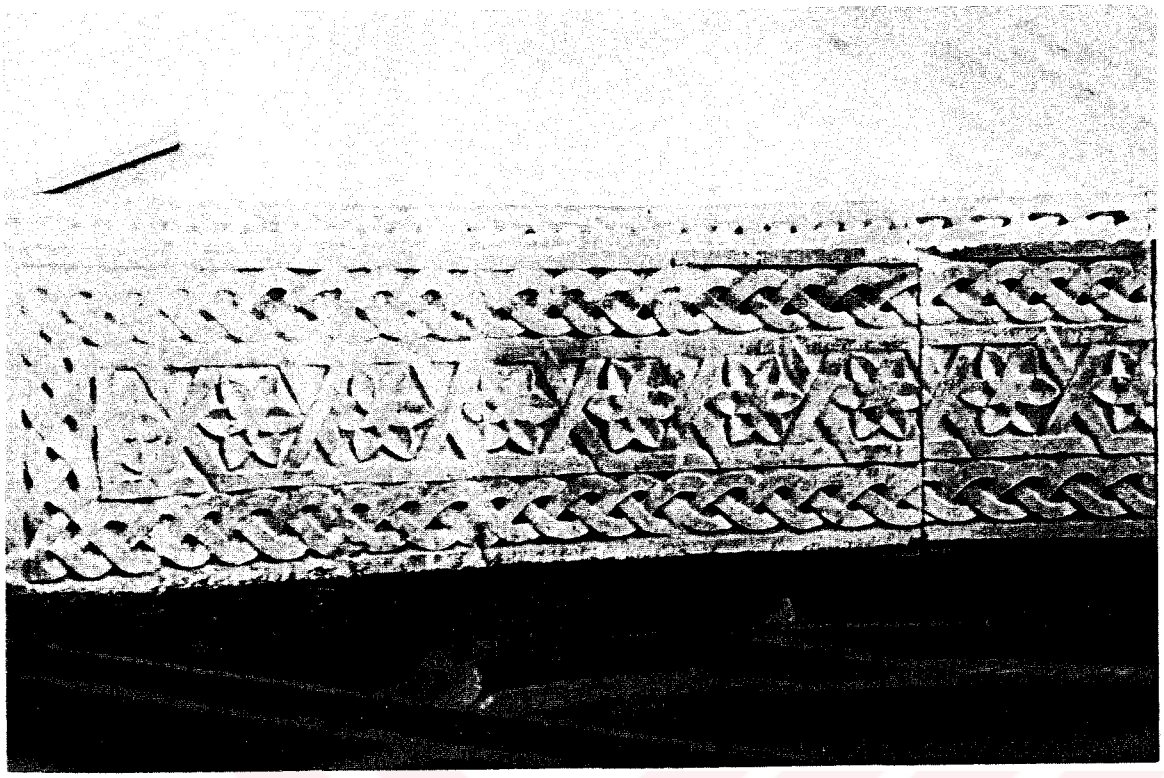
b. Giriş eyvanı, doğu duvar, niş ayrıntı

a. Avlu, kuzey kanat

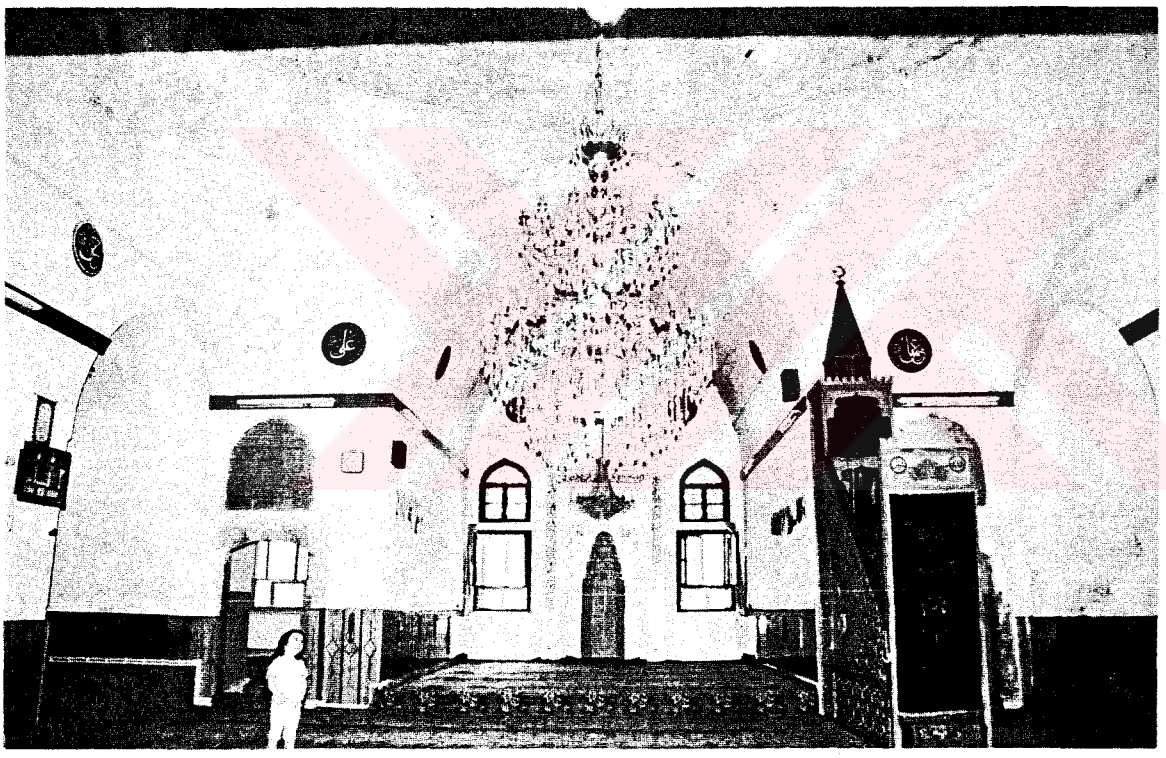
b. Giriş eyvanı, kemer, ayrıntı

a. Giriş eyvanı, kemer süslemesi

b. Avlu, doğu duvara bakış

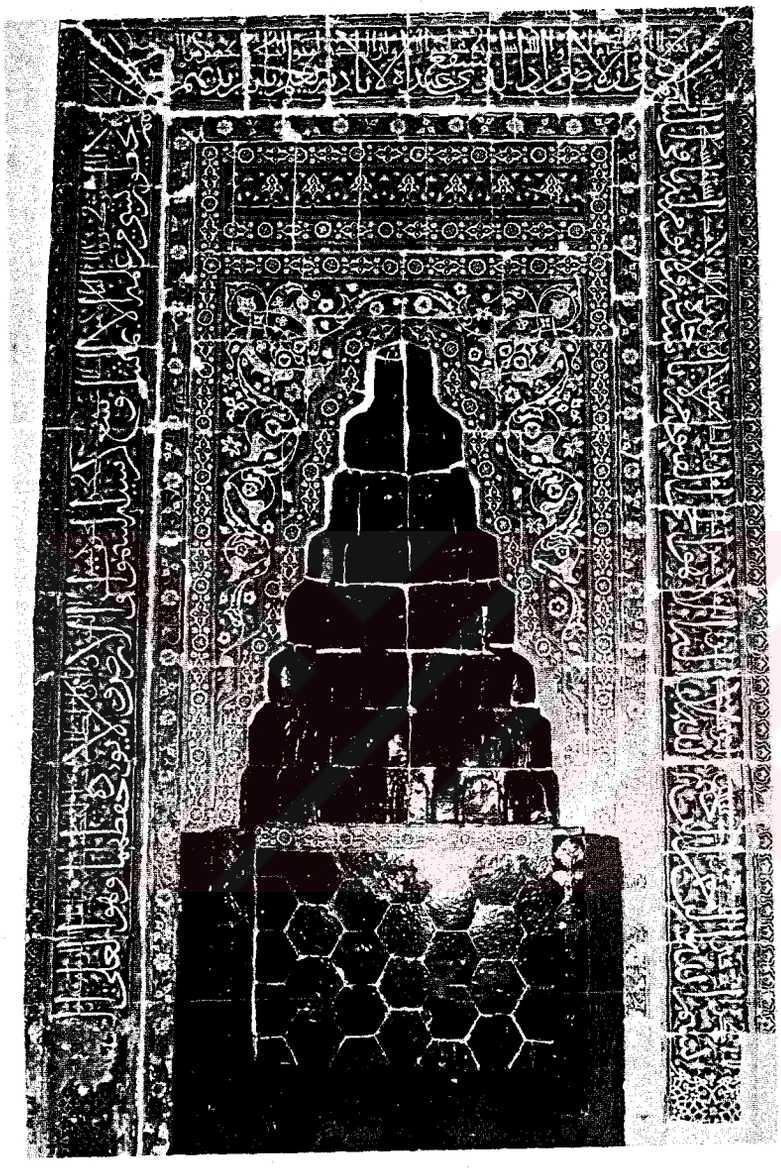
a. Avlu, güney kanat, ana ve yan eyvanlar

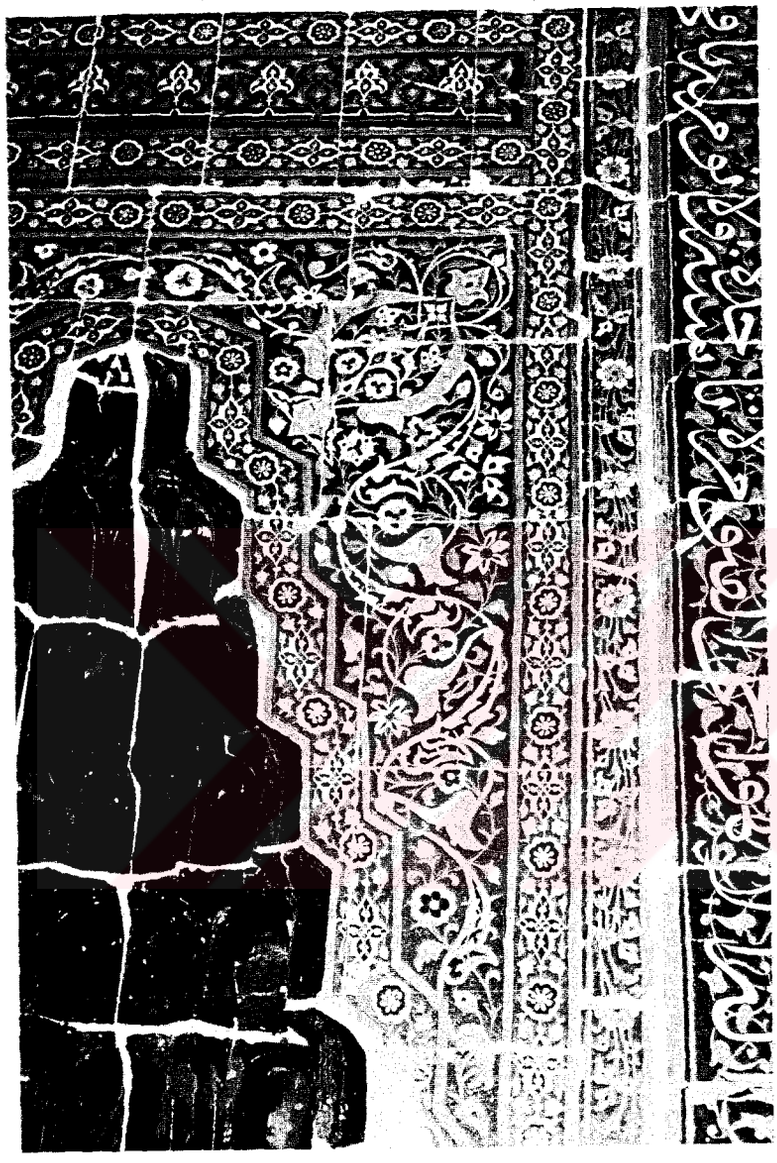
b. Avlu, ana eyvan, ayrıntı

a. Avlu, ana eyvan mihrap, ayrıntı

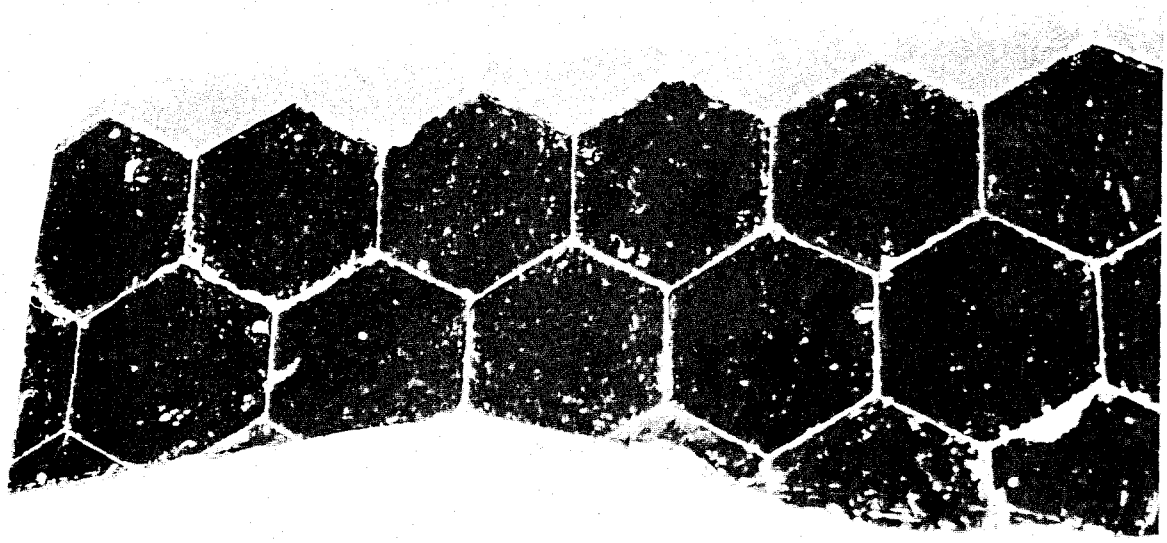
b. İbrahim Bey İmareti, orijinal mihrabı
(İstanbul Arkeoloji Müzesi)

a. Orijinal mihrap, ayrıntı
(İstanbul Arkeoloji Müzesi)

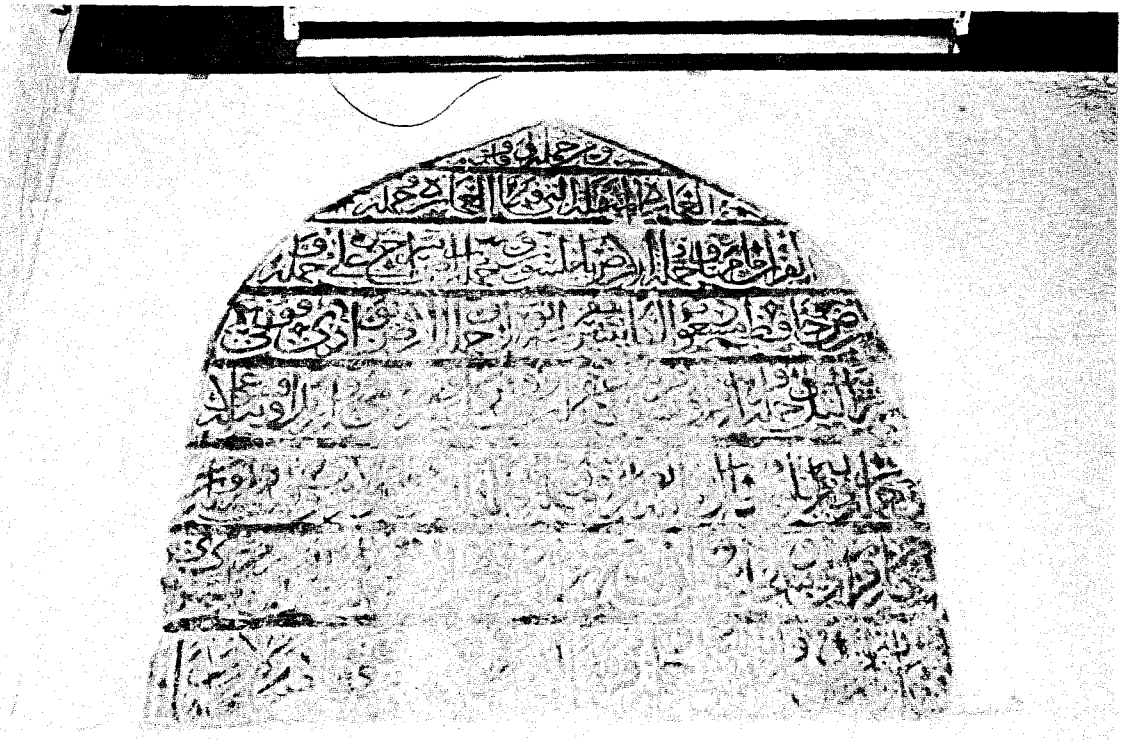
b. Orijinal çini mihrap, bordür ayrıntı

a. Ana eyvan, doğu duvar, çini ayrıntı

b. Ana eyvan, batı duvar, çini ayrıntı

a. Ana eyvanın, doğusundaki mekanın, kapısı üzerinde yer alan taş vakfiye

b. Ana eyvanın, batısındaki mekanın, kapısı üzerinde yer alan taş vakfiye

a. Batı mekan, türbeye açılan pencere

b. İbrahim Bey İmareti, kubbe

a. İmaret, ikinci kat, kuzey kanat

b. İmaret, ikinci kat, kuzey kanat, orta bölüm

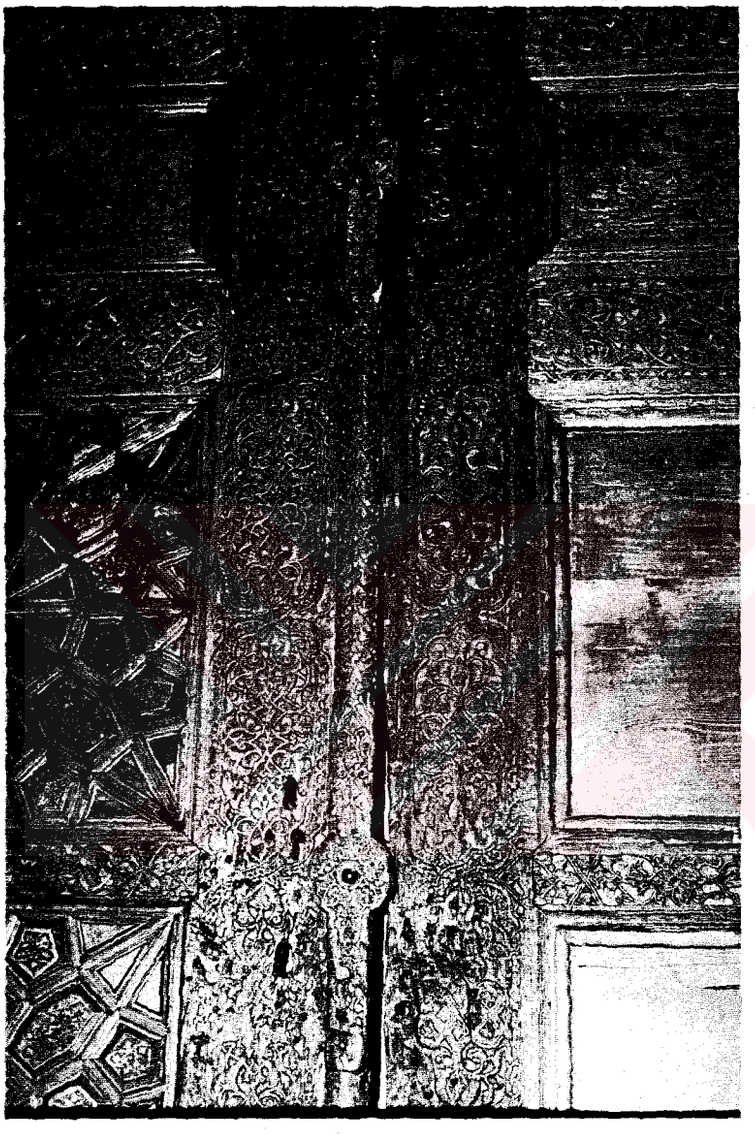
a. İmaret, ikinci kat, kuzey kanat, orta mekanın avluya açılan penceresi

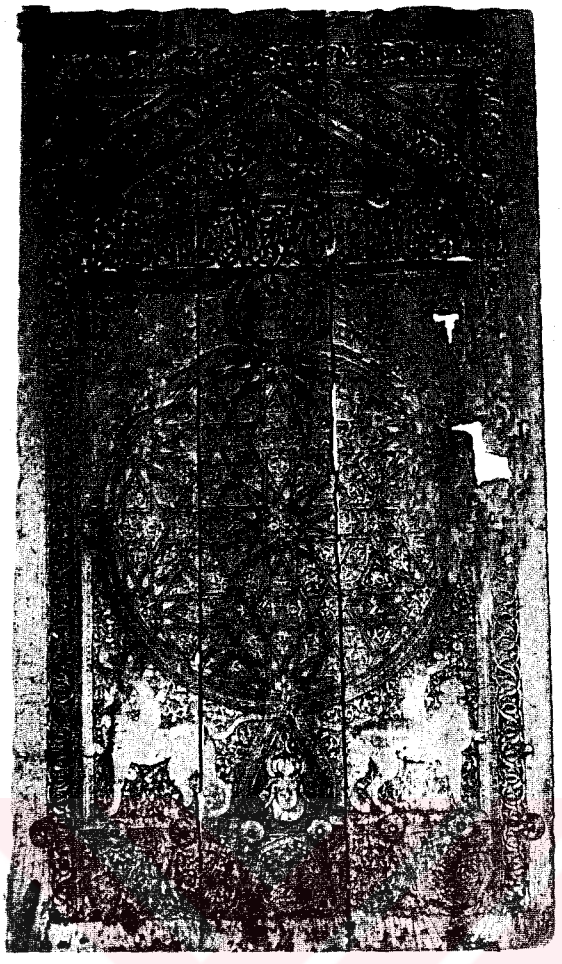
b. İmaret, ikinci kat, batı kanat

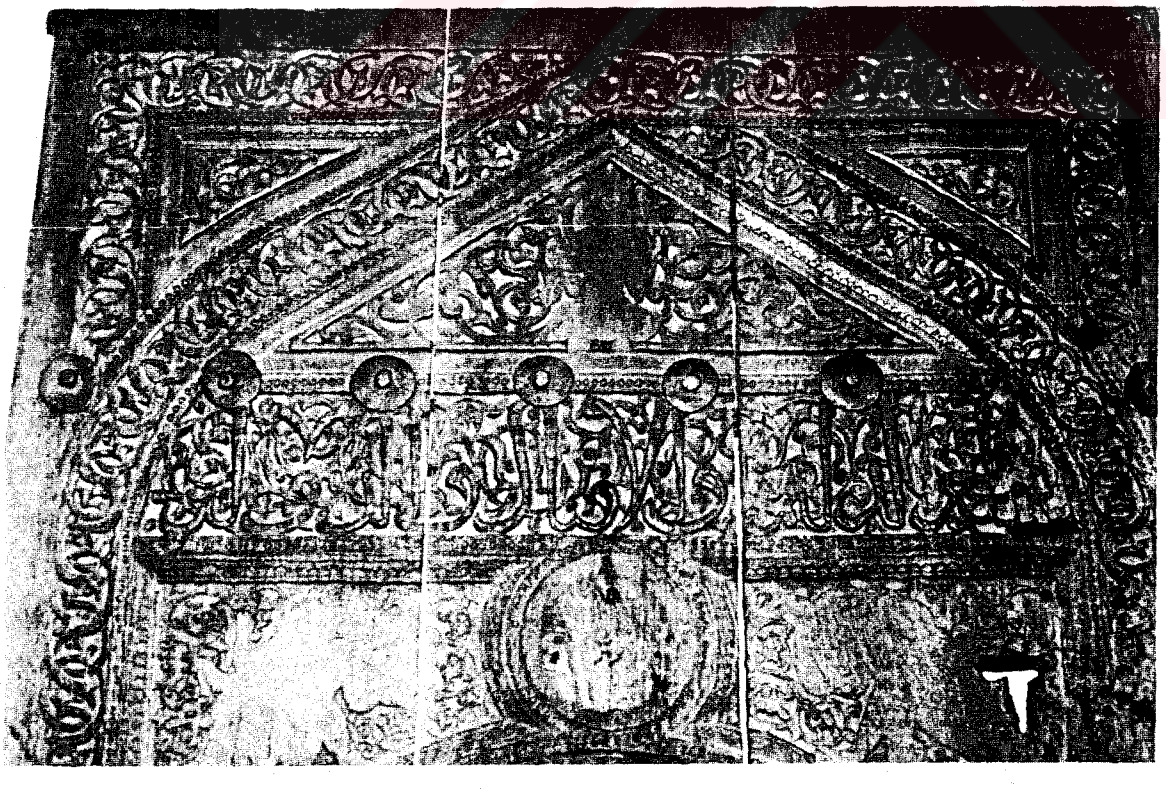
a. İbrahim Bey İmareti, Ahşap Kapı Kanatları
(İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi)

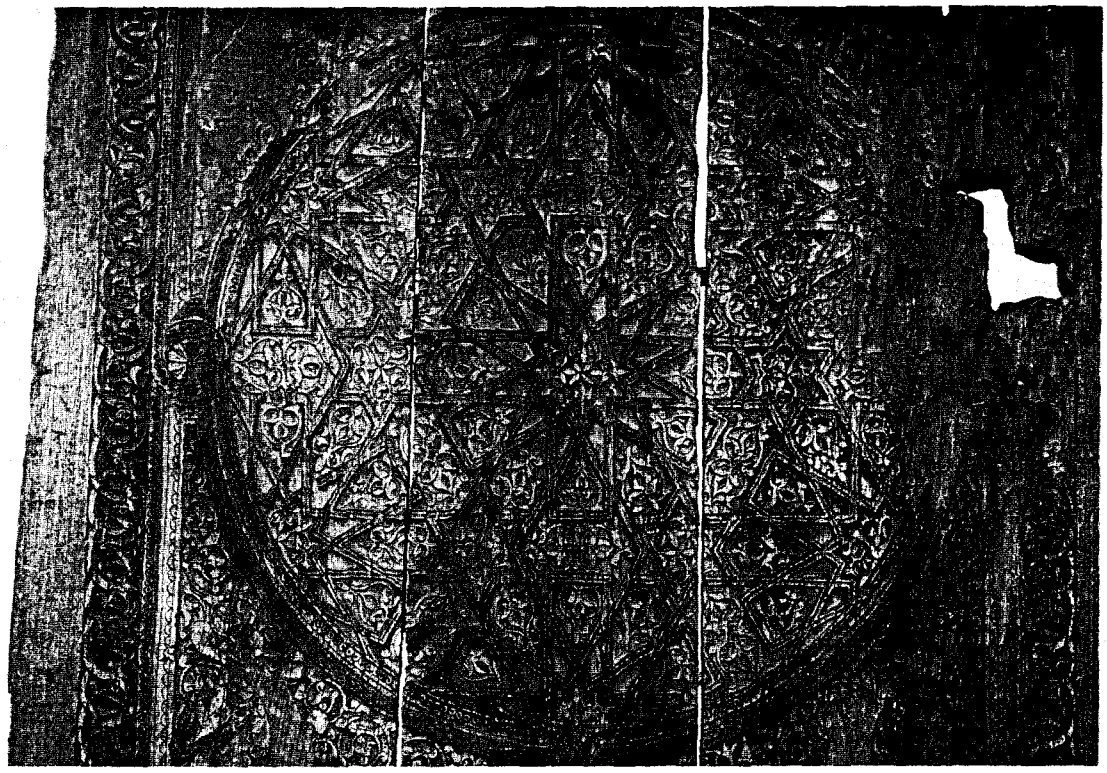
b. Kapı kanadı, ayrıntı

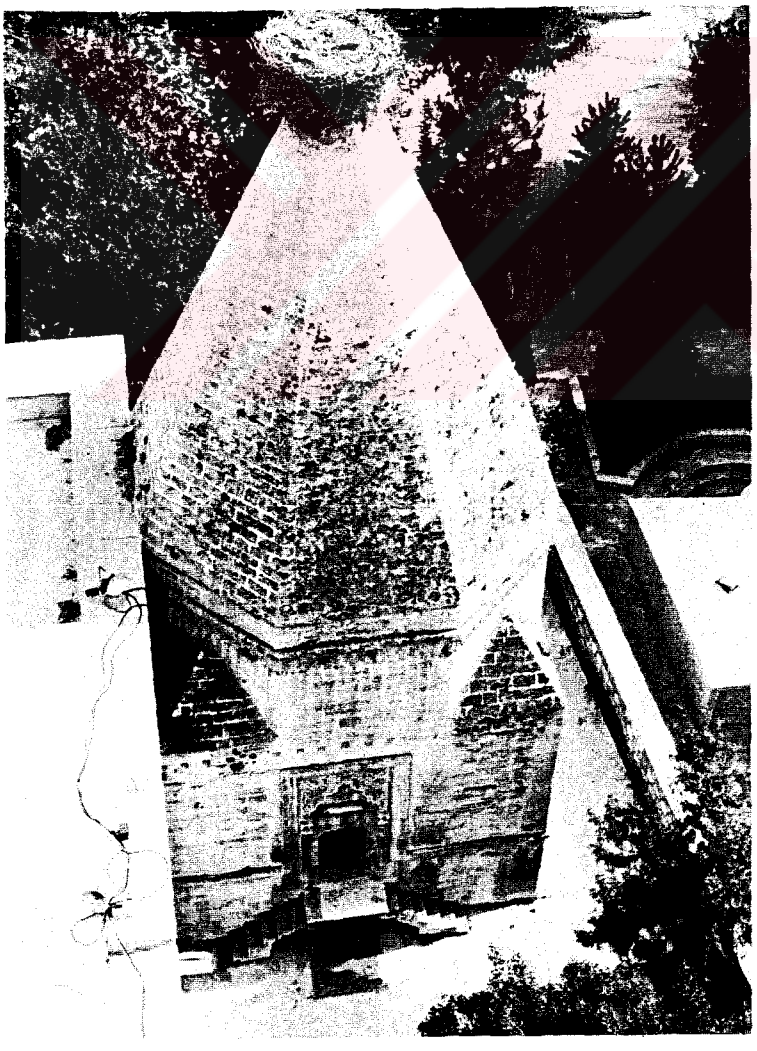
a. İbrahim Bey İmareti Ahşap Kapı Kanadı (?)

b. Kapı kanadı, ayrıntı

a. Kapı kanadı, ayrıntı

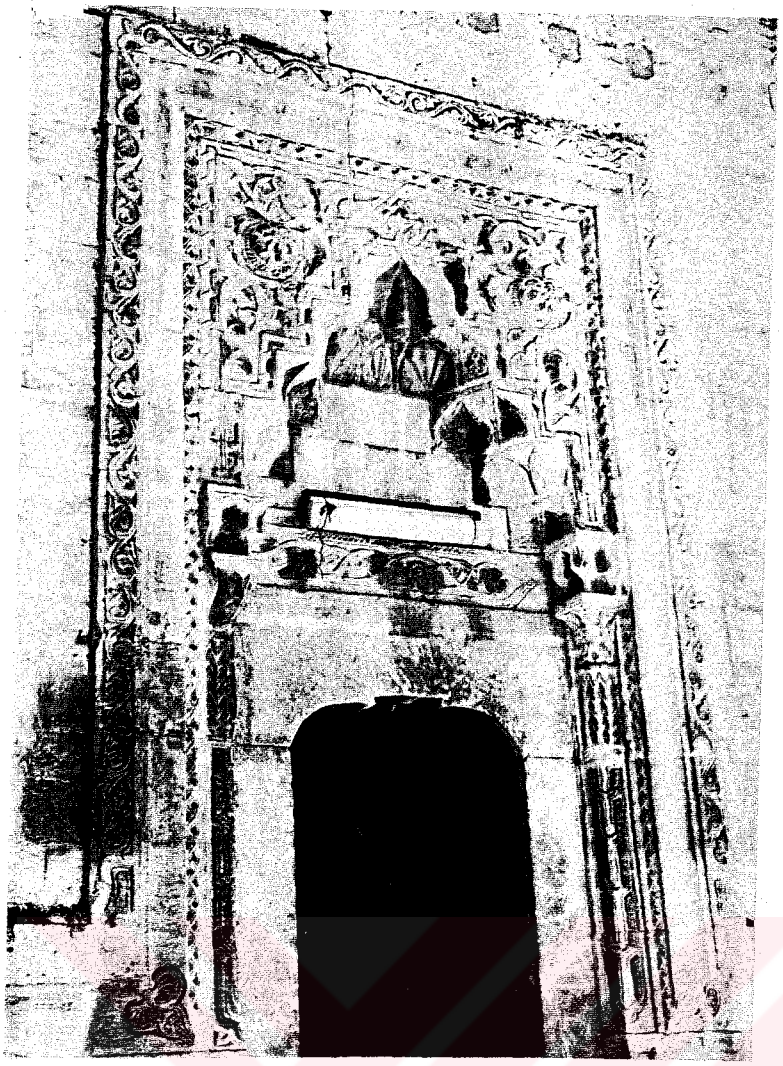
b. İbrahim Bey Türbesi, üstten genel görünüm

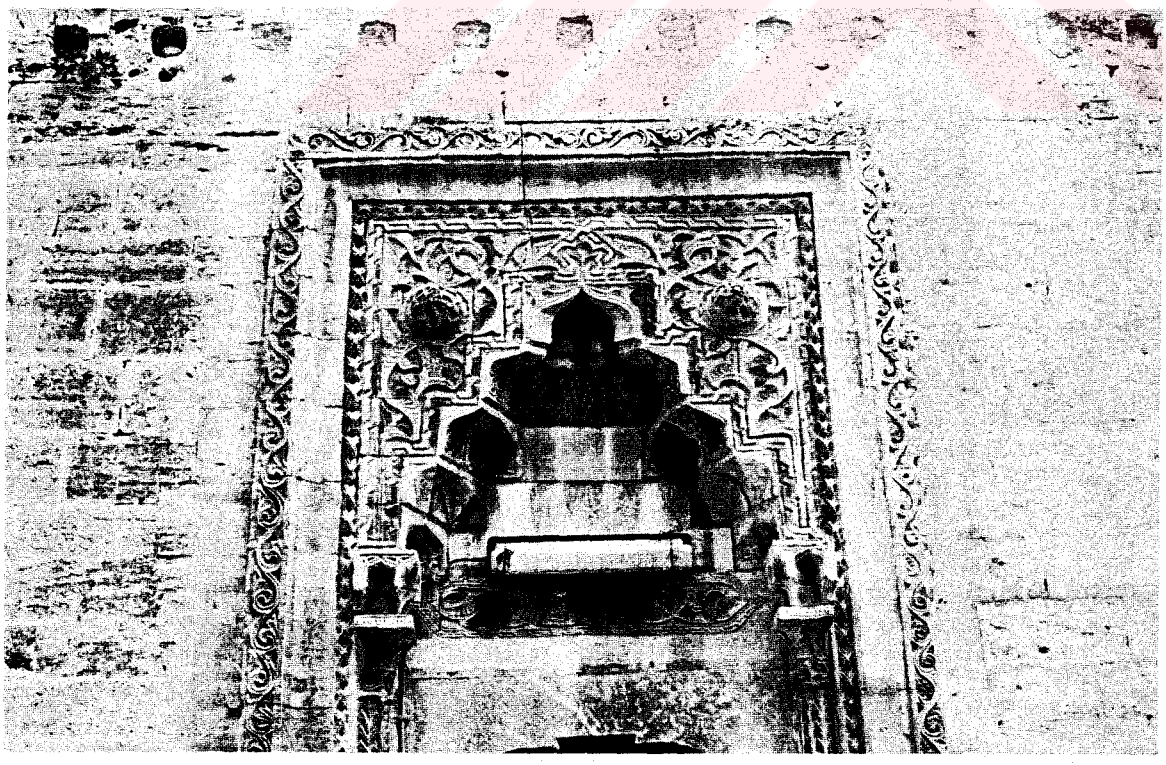
a. Türbe, batı cephe

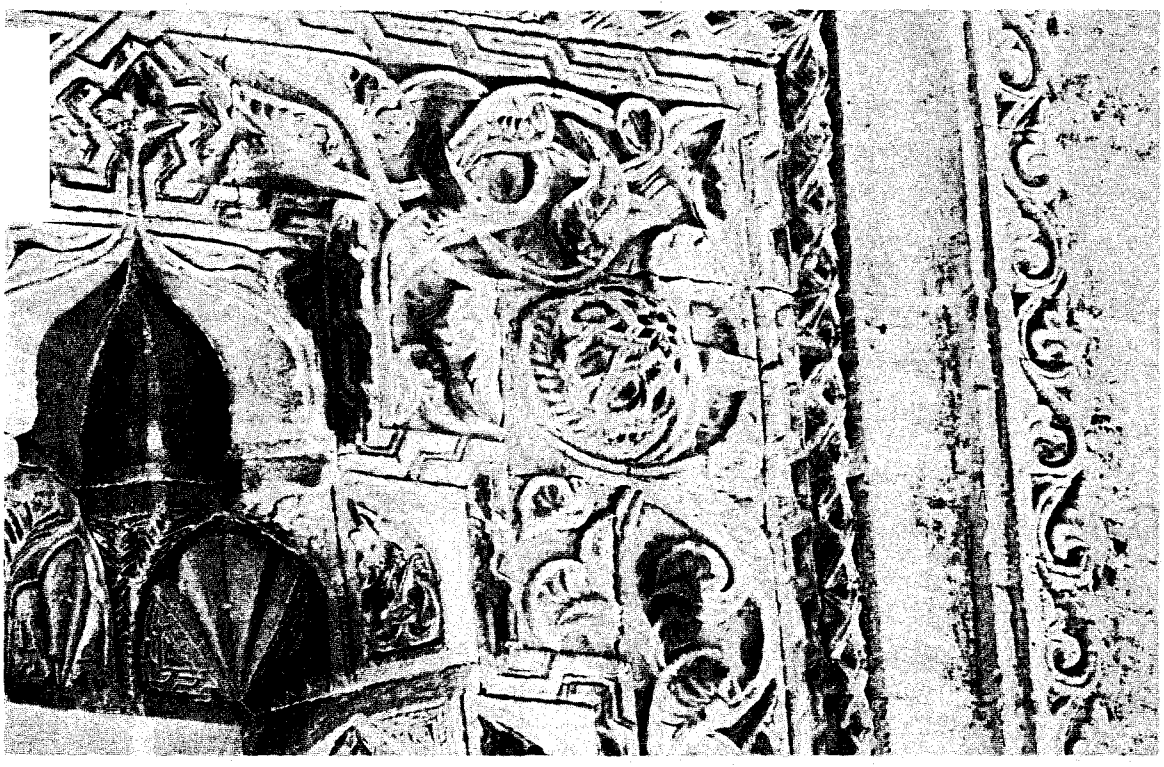
b. Türbe, kuzey cephe, portal

a. Türbe, portal, ayrıntı

b. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

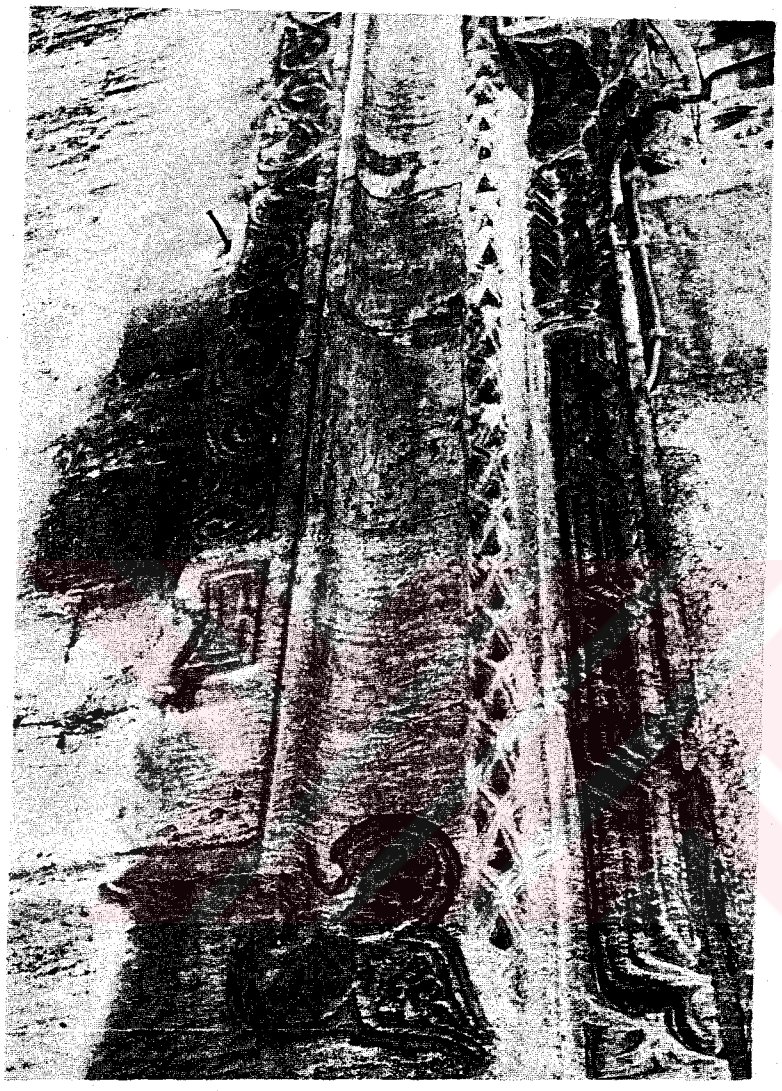
a. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

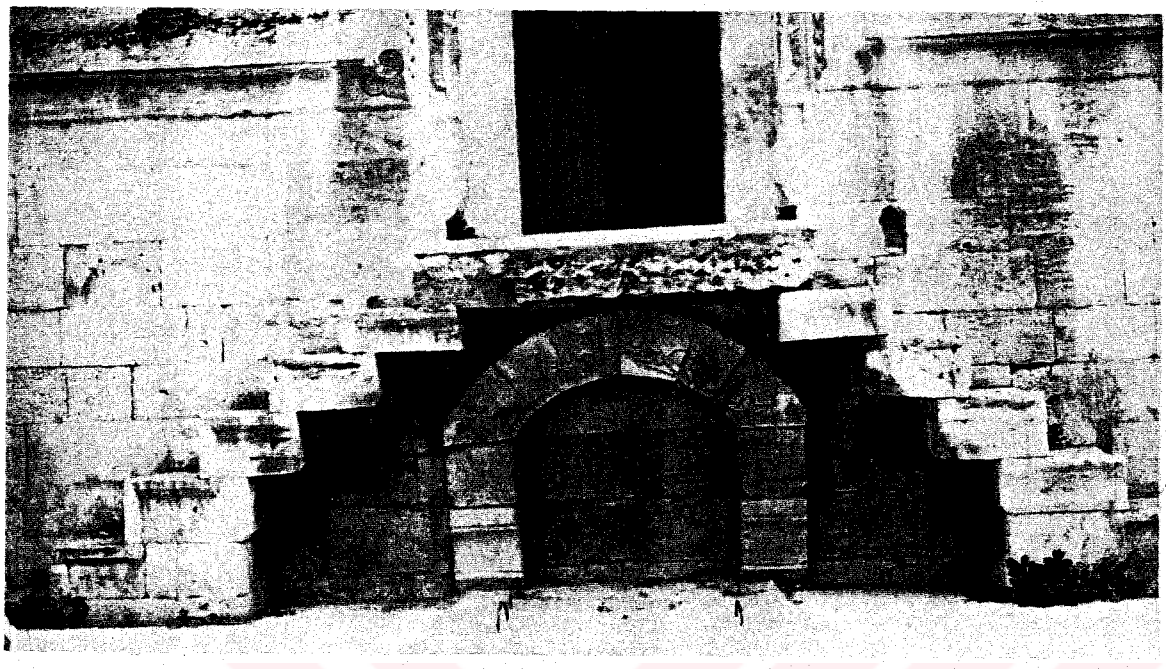
b. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

a. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

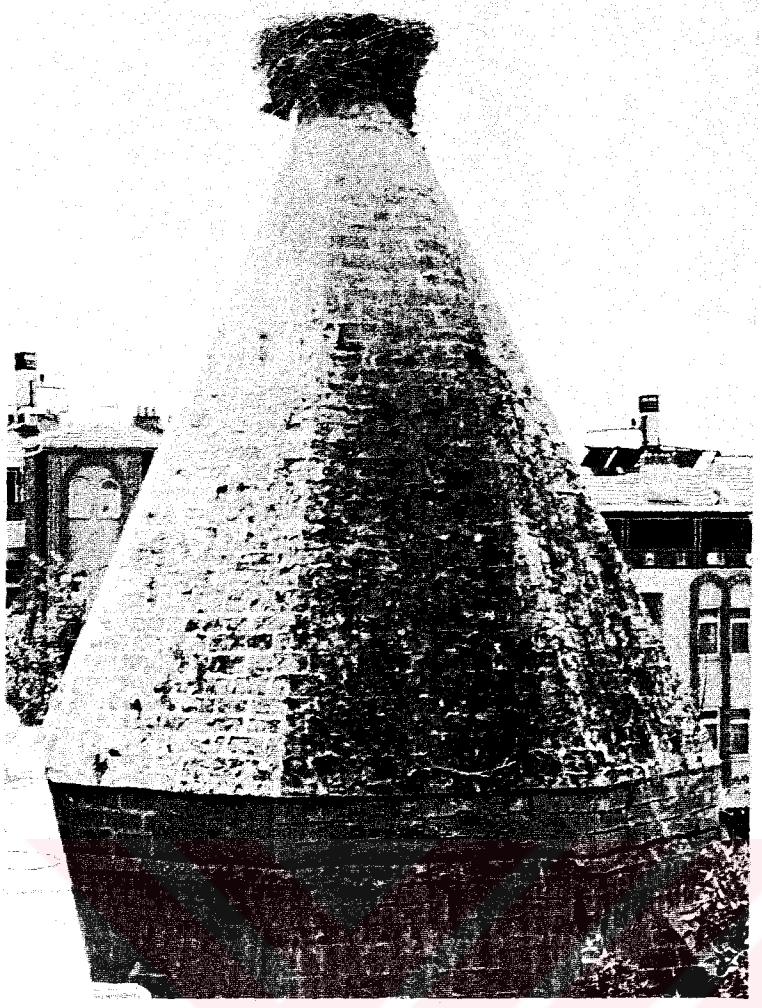
b. Türbe, portal, süsleme, ayrıntı

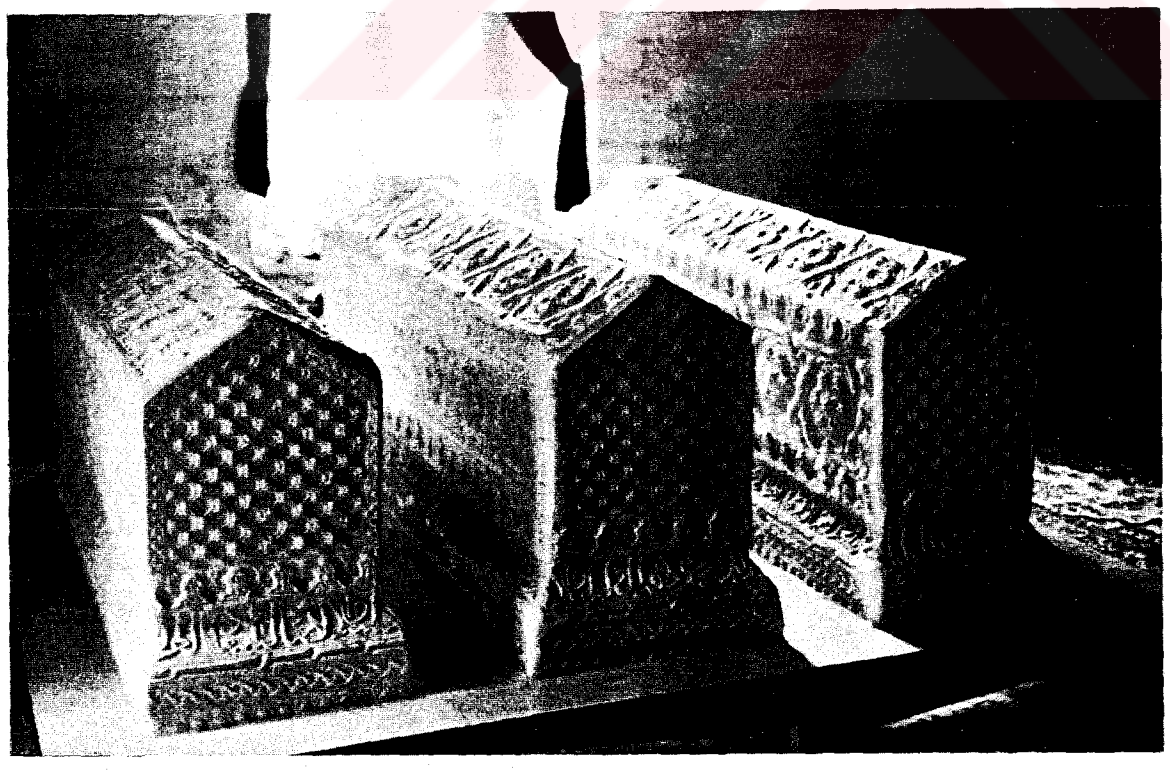
a. Türbe, alt kat, giriş kapısı

b. Türbe, alt kat, giriş kapısı, ayrıntı

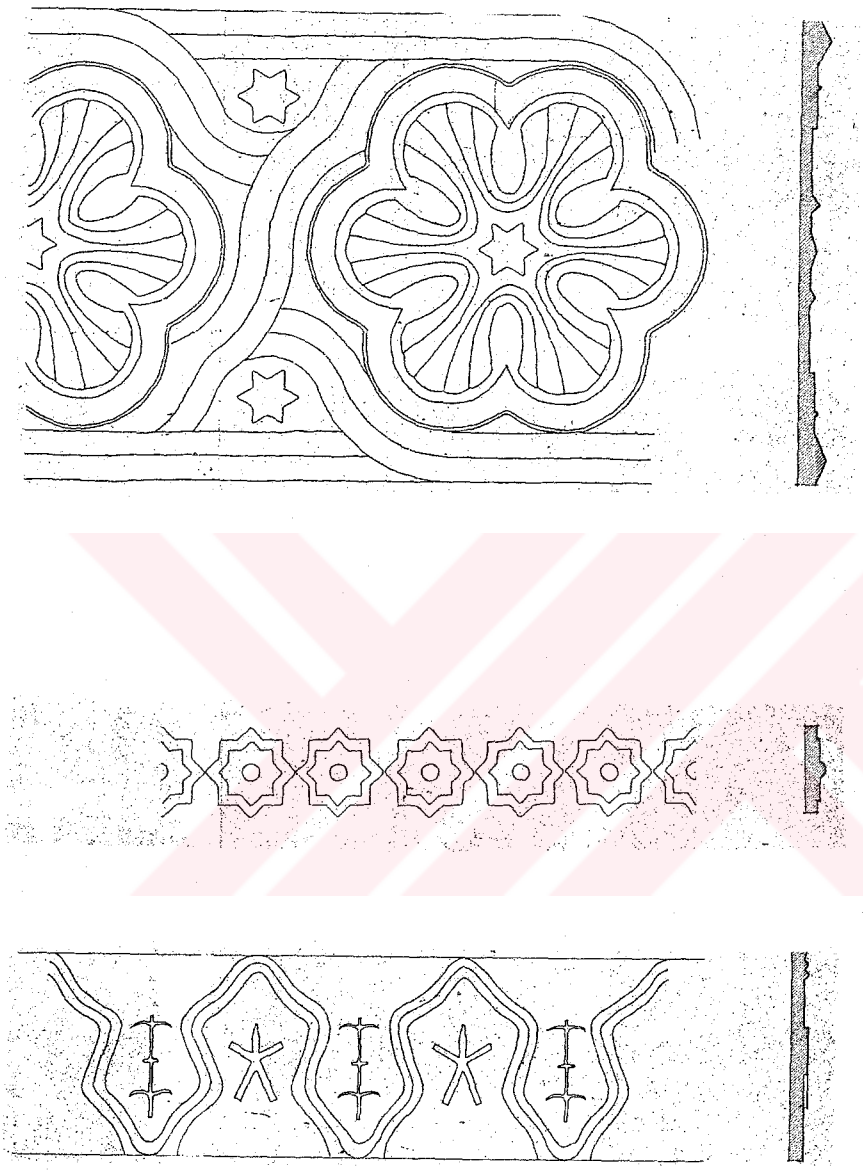
a. Türbe, külah, ayrıntı

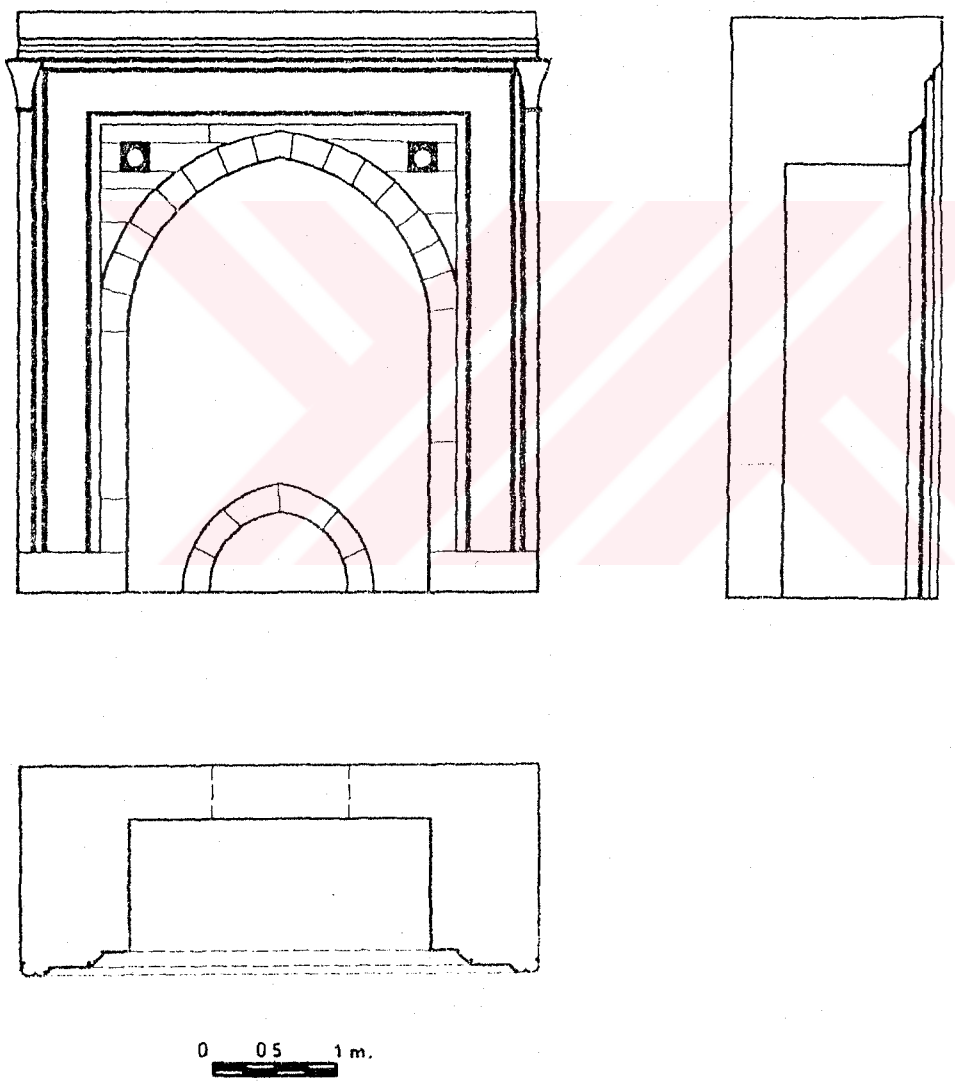
b. Türbe, sandukalar

a. Türbe, sandukalar, ayrıntı

b. Sanduka motiflerinin çizimi
(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

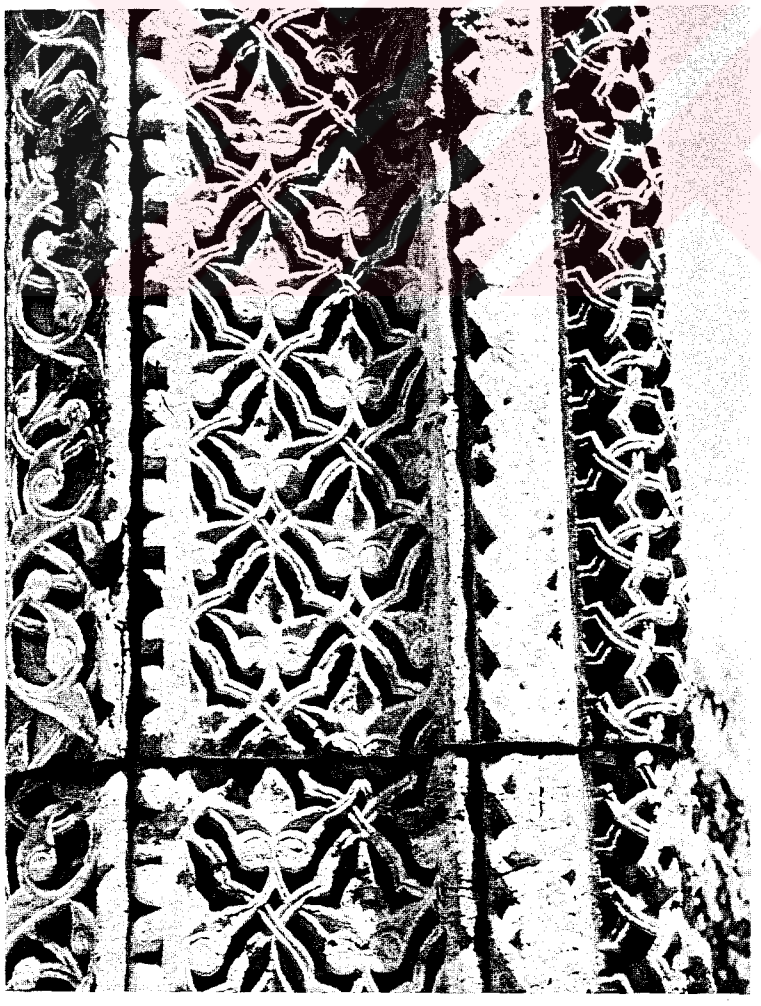
a. Karaman İbrahim Bey İmareti Çeşmesi, Rölöve Planı
(M. Denktaş, 2000)

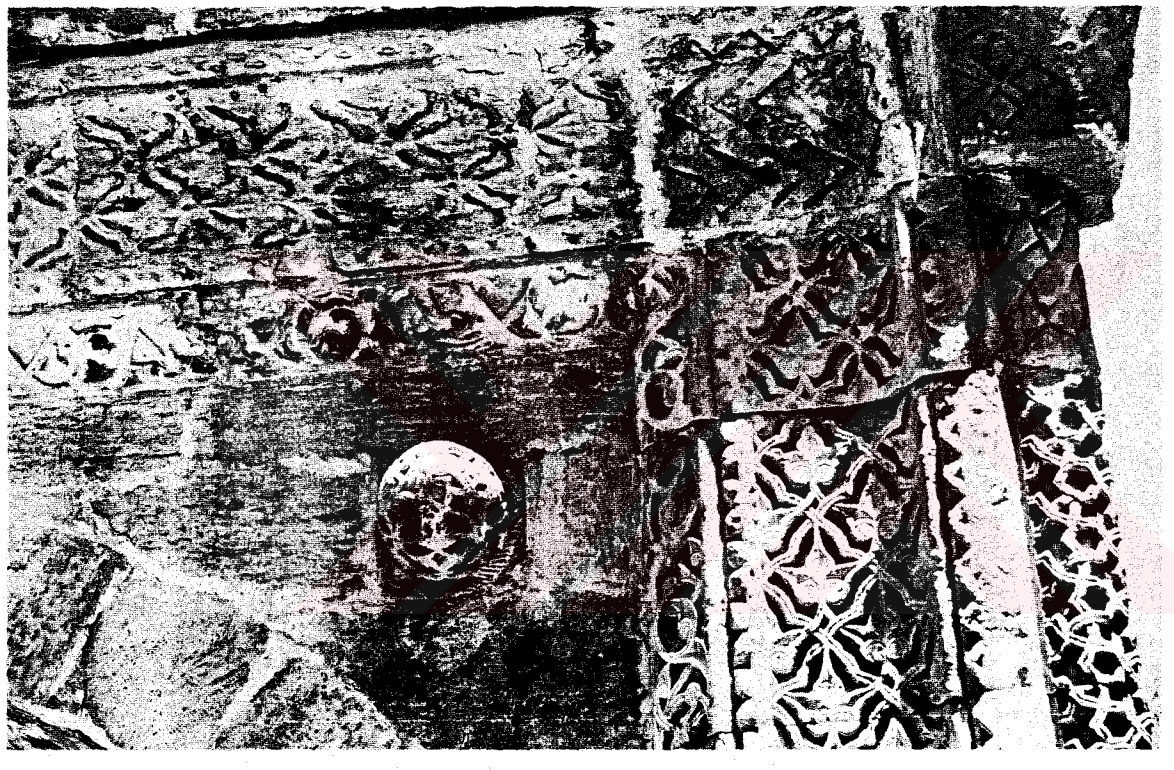
b. İbrahim Bey Çeşmesi, üstten görünüm

a. Çeşme, güney cephe genel görünüm

b. Çeşme, süsleme, ayrıntı

Çeşme, süsleme, ayrıntı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ